

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Επιστήμες της Αγωγής - Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση με την χρήση των ΤΠΕ
(e-Learning)».

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Η Γ' Ελληνική Δημοκρατία: Σχεδιασμός, Υλοποίηση και
Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη μεθοδολογία της
Εξαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη Δευτεροβάθμια
Εκπαίδευση**

ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΜΠΑΓΙΑΡΤΑΚΗ

Επιβλέπων καθηγητής: Παναγιώτης Αναστασιάδης

Ρέθυμνο, Σεπτέμβριος 2021

**Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Επιστήμες της Αγωγής - Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση με την χρήση των ΤΠΕ
(e-Learning) ».
[Αριθ. ΦΕΚ 635 τ.Β΄/9.3.2016]**

Ακαδημαϊκός Υπεύθυνος ΠΜΣ:

Καθηγητής Αναστασιάδης Παναγιώτης

Πανεπιστήμιο Κρήτης – Παιδαγωγικό Τμήμα Δ.Ε

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία»: Σχεδιασμός, Υλοποίηση και
Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη μεθοδολογία της Εξαε
για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη Δευτεροβάθμια
Εκπαίδευση**

ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΜΠΑΓΙΑΡΤΑΚΗ

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν. 1599/1986 και τα άρθρα 2,4,6 παρ. 3 του Ν. 1256/1982, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής εργασίας και δεν προσβάλλει κάθε μορφής πνευματικά δικαιώματα τρίτων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον.

© Πανεπιστήμιο Κρήτης, ΠΤΔΕ,ΕΔΙΒΕΑ, 2021

Το Π.Τ.Δ.Ε του Πανεπιστημίου Κρήτης και ειδικότερα το Ε.ΔΙ.Β.Ε.Α, διατηρεί το δικαίωμα της χρήσης και αναπαραγωγής της παρούσας εργασίας για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς.

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

**Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία: Σχεδιασμός, Υλοποίηση και
Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη μεθοδολογία της Εξαε
για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη Δευτεροβάθμια
Εκπαίδευση**

Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη

Επιτροπή Επίβλεψης Πτυχιακής / Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπων Καθηγητής:

Παναγιώτης Αναστασιάδης

Καθηγητής Δια Βίου και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης με τη χρήση των Τ.Π.Ε του
Παιδαγωγικού Τμήματος του Πανεπιστημίου Κρήτης & Καθηγητής - Σύμβουλος στο
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Συν-Επιβλέπων Καθηγητής:

Αντώνης Χουρδάκης

Καθηγητής ΠΤΔΕ Πανεπιστημίου Κρήτης

Συν-Επιβλέπων Καθηγητής:

Κώστας Χρηστίδης

Ε.Ε.Π ΠΤΔΕ Πανεπιστημίου Κρήτης

Ρέθυμνο, Σεπτέμβριος 2021

Στη Μαριλένα και στην Εύα

Περίληψη

Σκοπός αυτής της ερευνητικής εργασίας ήταν η δημιουργία διαδραστικού εκπαιδευτικού υλικού με τη μεθοδολογία της Εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και με θέμα :« Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία». Το υλικό αυτό απευθύνεται σε μαθητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και μπορεί να χρησιμοποιηθεί αυτόνομα ως εκπαιδευτικό υλικό στα πλαίσια της ΕξΑΕ είτε ως συμπληρωματικό εκπαιδευτικό υλικό στο μάθημα της ιστορίας. Για την υλοποίησή του αξιοποιήθηκαν οι αρχές σχεδιασμού εκπαιδευτικού υλικού που έχουν προτείνει οι θεωρητικοί του πεδίου, μεταξύ των οποίων η Γνωστική Θεωρία Πολυμεσικής Μάθησης. Το διαδραστικό περιεχόμενο δημιουργήθηκε με τη βοήθεια του λογισμικού h5p σε περιβάλλον CMS και ενσωματώθηκε σε περιβάλλον LMS. Για την διαμορφωτική αξιολόγηση του εκπαιδευτικού υλικού διεξήχθη ποιοτική έρευνα με ερωτηματολόγιο ανοιχτών ερωτήσεων και με σκόπιμη δειγματοληψία ειδικών στην Εξαε, εκπαιδευτικών και μαθητών. Για την επεξεργασία των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε ποιοτική ανάλυση περιεχομένου. Από τα αποτελέσματα των ερευνών προέκυψε ότι το συνολικό υλικό ήταν εύχρηστο, ευχάριστο, τεκμηριωμένο, διαδραστικό και σύμφωνο με τις αρχές σχεδιασμού του. Τόσο οι εκπαιδευτικοί όσο και οι μαθητές/μαθήτριες συμφωνούν ότι η χρήση του εκπαιδευτικού υλικού μπορεί να συμβάλει στην καλύτερη κατανόηση του περιεχομένου της μάθησης αλλά και στην καλλιέργεια της κριτικής σκέψης μέσα από τη διερεύνηση των πηγών. Η θετική στάση των μαθητών/μαθητριών αποτυπώθηκε στην προτίμηση του εκπαιδευτικού υλικού για τη διδασκαλία στην τάξη και των εκπαιδευτικών στην επιλογή της χρήσης του υλικού σε συνδυασμό με το σχολικό βιβλίο.

Λέξεις – Κλειδιά

μεθοδολογία Εξαε, διδακτική της Ιστορίας, Διαδραστικό Εκπαιδευτικό Υλικό, Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία, Δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Abstract

The purpose of this research work was to create interactive educational material with the methodology of distance education. The theme of the educational material was: « The Third Greek Democracy». This educational material is addressed to students that attend secondary education and can be used autonomously as educational material of distance education or as supplementary educational material for the history lesson. For its implementation, the principles of designing educational material proposed by the theorists in the field, including the Cognitive Theory of Multimedia Learning, were utilized. The interactive content was created with the use of h5p software in CMS environment and integrated in LMS environment. For a formative evaluation of the educational material, a qualitative research with an open-ended questionnaire and purposive sampling of experts in distance education, teachers and students, was carried out. Qualitative content analysis was used to process the data. The research results showed that the overall material was easy to use, enjoyable, documented, really interactive and in line with its design principles. The study results showed that the use of teaching material not only can contribute to better understanding of history content but can also empower students to develop critical thinking skills. The positive attitude of the students is suggested by their choice of the educational material as a means of learning history in classroom. The positive attitude of teachers is suggested by their preference of combining the use of teaching material with the school book as a means of teaching history.

Keywords

methodology of Distance Education, teaching History, Interactive Teaching & Learning Material, Third Greek Democracy, Secondary Education

Περιεχόμενα

Περίληψη	5
Abstract	6
Περιεχόμενα	7
Κατάλογος Εικόνων / Σχημάτων	9
Κατάλογος Πινάκων	11
Συντομογραφίες & Ακρωνύμια	14
1. Εισαγωγή.....	15
1.1 Προβληματική της εργασίας	15
1.2 Σκοπός της έρευνας – Ερευνητικά ερωτήματα	17
1.3 Σημασία της εργασίας.....	17
1.4 Δομή της εργασίας.....	18
2. Η Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση.....	20
2.1 Εισαγωγή	20
2.2 Ανοιχτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση	20
2.3 Συμβατική και εξ αποστάσεως εκπαίδευση.....	21
2.4 Θεωρητικές προσεγγίσεις Εξαε.....	24
2.5 ΤΠΕ και Εξαε.....	25
2.6 Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στην Εξαε.....	27
2.7 Εξ αποστάσεως Σχολική Εκπαίδευση	28
2.7.1 Εννοιολογική προσέγγιση ΕξαΣΕ.....	28
2.7.2 Η ΕξαΣΕ στην Ελλάδα.....	29
2.7.3 Η ΕξαΣΕ στην Ελλάδα την εποχή της πανδημίας Covid -19.....	30
2.8 Σύνοψη.....	34
3. Το Εκπαιδευτικό Υλικό στην Εξ αποστάσεως Εκπαίδευση.....	35
3.1 Εισαγωγή	35
3.2 Εννοιολογική Προσέγγιση Εκπαιδευτικού Υλικού στην Εξαε.....	35
3.3 Βασικές Αρχές Σχεδιασμού Εκπαιδευτικού Υλικού με τη μεθοδολογία της Εξαε.....	36
3.4 Γνωστική Θεωρία Πολυμεσικής Μάθησης του Mayer	38
3.5 Μοντέλο Σχεδιασμού Εκπαιδευτικού Υλικού West και Λιοναράκη	40
3.6 Η αξιολόγηση του Εκπαιδευτικού Υλικού	41
3.6.1 Έρευνα διαμορφωτικής αξιολόγησης	43
3.7 Σύνοψη.....	46
4. Το μάθημα της Ιστορίας και η διδασκαλία του στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση.....	47
4.1 Εισαγωγή	47
4.2 Η Ιστορία ως Επιστήμη	47
4.3 Διδακτική της Ιστορίας.....	48
4.4 Σκοποί του μαθήματος της Ιστορίας	50
4.5 ΤΠΕ και διδασκαλία της Ιστορίας στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	54
4.5.1 Σύγχρονες θεωρίες μάθησης στο μάθημα της Ιστορίας με τη χρήση των ΤΠΕ.....	54
4.5.2 Η συμβολή των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Ιστορίας	57
4.6 Σύνοψη.....	60
5. Σχεδιασμός και Ανάπτυξη Εκπαιδευτικού Υλικού με θέμα: Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία	61
5.1 Εισαγωγή	61
5.2 Προσδιορισμός εκπαιδευτικού προβλήματος	61

5.3 Διδακτικό πλαίσιο σχεδιασμού Ε.Υ.....	62
5.4 Διδακτικοί στόχοι Ε.Υ.....	64
5.5 Παιδαγωγικό πλαίσιο σχεδιασμού Ε.Υ.....	65
5.6 Τεχνολογικά Μέσα ανάπτυξης Ε.Υ.....	65
5.7 Δομή Ε.Υ.....	67
5.8 Αρχές Σχεδιασμού Ε.Υ. με θέμα : Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία.....	72
5.8.1 Χαρακτηριστικά Ε.Υ. από τις Αρχές και τη μεθοδολογία της Εξαε.....	72
5.8.2 Χαρακτηριστικά Ε.Υ. από τις Αρχές της πολυμεσικής μάθησης.....	79
5.8.3 Χαρακτηριστικά Ε.Υ. από τις Διδακτικές Αρχές του μαθήματος της Ιστορίας.....	82
5.9 Σύνοψη.....	87
6. Έρευνα – Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού.....	88
6.1 Εισαγωγή.....	88
6.2 Θεωρητικό πλαίσιο έρευνας.....	88
6.2.1 Εκπαιδευτική έρευνα.....	88
6.3 Σκοπός - στόχοι έρευνας.....	91
6.4 Ερευνητικά ερωτήματα.....	91
6.5 Μεθοδολογία έρευνας.....	91
6.5.1 Είδος έρευνας και χρόνος διεξαγωγής της.....	91
6.5.2 Δείγμα έρευνας.....	92
6.5.3 Μέθοδος έρευνας και Μέσα Συλλογής Δεδομένων.....	96
6.5.4 Ανάλυση δεδομένων έρευνας από ειδικούς στην Εξαε.....	96
6.5.5 Ανάλυση δεδομένων έρευνας από εκπαιδευτικούς.....	99
6.5.6 Ανάλυση δεδομένων έρευνας από μαθητές.....	100
6.6 Παρουσίαση και σχολιασμός δεδομένων έρευνας.....	100
6.6.1 Παρουσίαση και σχολιασμός δεδομένων έρευνας από ειδικούς στην Εξαε.....	100
6.6.2 Παρουσίαση και σχολιασμός δεδομένων έρευνας από εκπαιδευτικούς.....	122
6.6.3 Παρουσίαση και σχολιασμός ευρημάτων έρευνας από μαθητές.....	131
6.7 Εγκυρότητα – Αξιοπιστία έρευνας.....	139
6.8 Σύνοψη.....	142
7. Συμπεράσματα.....	143
7.1 Εισαγωγή.....	143
7.2 Συμπεράσματα.....	143
7.3 Περιορισμοί της έρευνας.....	150
7.4 Πρακτική εφαρμογή ευρημάτων.....	150
7.5 Προτάσεις για μελλοντική έρευνα.....	150
Βιβλιογραφικές Αναφορές.....	151
Ελληνόγλωσσες.....	151
Ξενόγλωσσες.....	158
Παράρτημα : «Ερωτηματολόγια».....	162

Κατάλογος Εικόνων / Σχημάτων

- Εικόνα 1 - Είσοδος στο μάθημα
- Εικόνα 2 - Διδακτικές Ενότητες
- Εικόνα 3 - Εισαγωγικά στοιχεία
- Εικόνα 4 - « Εξώφυλλα » παρουσίασης ενοτήτων
- Εικόνα 5 - Δημιουργός Εκπαιδευτικού Υλικού
- Εικόνα 6 - Περιεχόμενα
- Εικόνα 7 - Επεξήγηση συμβόλων πλοήγησης
- Εικόνα 8 - Εισαγωγικό βίντεο 2^{ης} ενότητας
- Εικόνα 9 - Σύνοψη
- Εικόνα 10 - Δραστηριότητα Αυτοαξιολόγησης
- Εικόνα 11 - Βιβλιογραφία
- Εικόνα 12 - Παράδειγμα απλής και κατανοητής παρουσίασης
- Εικόνα 13 - Παράδειγμα φιλικού ύφους
- Εικόνα 14 - Χρήσιμες συμβουλές μελέτης
- Εικόνα 15 - Παράδειγμα συναισθηματικής εμπλοκής
- Εικόνα 16 - Παράδειγμα κατευθυνόμενης διδακτικής συζήτησης
- Εικόνα 17 - Παράδειγμα παρουσίασης του "αυτονόητου"
- Εικόνα 18 - παραδείγματα κειμένων με τεκμηρίωση
- Εικόνα 19 - Παράδειγμα από προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα και έννοιες κλειδιά
- Εικόνα 20 - Παράδειγμα οδηγού για περαιτέρω μελέτη
- Εικόνα 21 - Διακείμενα-παράδειγμα αυτοαξιολόγησης
- Εικόνα 22 - Επικείμενα - παράδειγμα Γλωσσάριου
- Εικόνα 23 - Παράδειγμα παρακειμένων
- Εικόνα 24 - Περικείμενα- παράδειγμα κειμένου σε " παράθυρο"
- Εικόνα 25 - Παράδειγμα πολυμεσικής αρχής - συνδυασμός κειμένου και βίντεο
- Εικόνα 26 - Αρχή χωρικής και χρονικής συνάφειας
- Εικόνα 27 - Αρχή Τροπικότητας- παράδειγμα βίντεο
- Εικόνα 28 - Παράδειγμα αρχής προσωποποίησης
- Εικόνα 29 - Παράδειγμα αρχής της κατάτμισης
- Εικόνα 30 - Παράδειγμα αρχής Σηματοδότησης
- Εικόνα 31 - Αρχή της προπαίδευσης
- Εικόνα 32 - Παράδειγμα διαθεματικότητας

Εικόνα 32 - Παράδειγμα πηγών

Εικόνα 33 - Παράδειγμα συγκριτικής παρουσίασης απόψεων

Εικόνα 34 - Παράδειγμα δραστηριότητας που ενθαρρύνει την ατομική έκφραση

Εικόνα 35 - Παράδειγμα δραστηριότητας ανταλλαγής απόψεων σε forum

Εικόνα 36 - Παράδειγμα δραστηριότητας για εμπλουτισμό απόψεων

Εικόνα 37 - Παράδειγμα συσχετισμού νέας γνώσης με σύγχρονη πραγματικότητα

Εικόνα 38 - Παράδειγμα εφαρμογής νέας γνώσης στη σύγχρονη πραγματικότητα

Εικόνα 39 - Παράδειγμα δραστηριότητας καλλιέργειας ιστορικής σκέψης

Εικόνα 40 - Παράδειγμα δραστηριότητας ανακαλυπτικής μάθησης

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1 – φύλο

Πίνακας 2 – ηλικία

Πίνακας 3 – Έτη εκπαιδευτικής προϋπηρεσίας

Πίνακας 4 – Εξοικείωση με μεθοδολογία ΕξΑΕ και ΤΠΕ

Πίνακας 5 – φύλο

Πίνακας 6 – ηλικία

Πίνακας 7 – Έτη εκπαιδευτικής προϋπηρεσίας

Πίνακας 8 – Εξοικείωση με μεθοδολογία ΕξΑΕ και ΤΠΕ

Πίνακας 9 – φύλο μαθητών

Πίνακας 10 – κατηγορίες ανάλυσης ανά ερευνητικό άξονα

Πίνακας 11 – κατηγορίες ανάλυσης ανά ερευνητικό άξονα

Πίνακας 12 – κατηγορίες ανάλυσης ανά ερευνητικό άξονα

Πίνακας Α1 – Βιβλιογραφική τεκμηρίωση

Πίνακας Α2 – Αναφορά σε διαφορετικές πηγές

Πίνακας Α3 – Συγκριτική ανάλυση πληροφοριών

Πίνακας Α4 – Ερμηνεία-κριτική συζήτηση πληροφοριών

Πίνακας Α5 – Δυνατότητα μελέτης σε διαφορετικές πηγές

Πίνακας Β1 – Φιλικό ύφος

Πίνακας Β2 – Χρήση προσωπικών & κτητικών αντωνυμιών

Πίνακας Β3 – Χρήση καθομιλούμενης γλώσσας

Πίνακας Β4 – Ευανάγνωστη γραφή

Πίνακας Β5 – Ικανοποιητική πυκνότητα πληροφοριών

Πίνακας Β6 – Τμηματική παρουσίαση στο μέγεθος της οθόνης

Πίνακας Β7 – Μόνο κείμενο

Πίνακας Β8 – Κείμενο και εικόνες

Πίνακας Β9 – Κείμενο, εικόνες και βίντεο

Πίνακας Β10 – Χρωματικές συνθέσεις για άνετη αλληλεπίδραση

Πίνακας Γ1 – «Κουμπιά» κατανοητά και αναγνωρίσιμα

Πίνακας Γ2 – Εικονίδια κατανοητά και αναγνωρίσιμα

Πίνακας Γ3 – Εύκολη πλοήγηση

Πίνακας Γ4 – Αξιοπιστία υπερσυνδέσμων

Πίνακας Δ1 – Συμβουλές μελέτης

Πίνακας Δ2 – Έμφαση σε σημεία
Πίνακας Δ3 – Επεξηγηματικά σχόλια
Πίνακας Ε1 – Δραστηριότητες για έκφραση κρίσεων
Πίνακας Ε2 – Δραστηριότητες για διατύπωση ερωτήσεων
Πίνακας Ε3 – Δραστηριότητες συναισθηματικής εμπλοκής
Πίνακας Ε4 – Δραστηριότητες ανταλλαγής απόψεων
Πίνακας Ε5 – Δραστηριότητες για αίσθηση του ανήκειν στην ομάδα
Πίνακας Ε6 – Δραστηριότητες ενσωμάτωσης απόψεων στο Ε.Υ.
Πίνακας Στ1 – Δραστηριότητες αυτοαξιολόγησης
Πίνακας Στ2 – Δραστηριότητες αυτόνομης κριτικής σκέψης
Πίνακας Στ3 – Δραστηριότητες διαύλων επικοινωνίας
Πίνακας Στ4 – Δραστηριότητες συσχέτισης δεδομένων με την πραγματικότητά του
Πίνακας Στ5 – Δραστηριότητες εφαρμογής γνώσης στην πραγματικότητά του
Πίνακας Ζ1 – Σαφήνεια στη διατύπωση του σκοπού
Πίνακας Ζ2 – Σαφήνεια προσδοκώμενων
Πίνακας Ζ3 – Παρακίνηση σε επίπεδο γνώσεων
Πίνακας Ζ4 – Παρακίνηση σε επίπεδο δεξιοτήτων
Πίνακας Ζ5 – Παρακίνηση σε επίπεδο στάσεων
Πίνακας Ζ6 – Έλεγχος προόδου βάσει προσδοκώμενων
Πίνακας Η1 – Συνδυασμός κειμένου εικόνας
Πίνακας Η2 – Χρήση εικόνων
Πίνακας Η3 – Στοιχεία αφήγησης
Πίνακας Η4 – Μη σχετικές πληροφορίες
Πίνακας Η5 – Φιλική γλώσσα
Πίνακας Η6 – Χρήση β προσώπου
Πίνακας Η7 – Ηχητική παρουσίαση
Πίνακας Η8 – Φιλικό ύφος αφήγησης
Πίνακας Η9 – Εμφάνιση φιλικού avatar
Πίνακας Η10 – Τμηματική παρουσίαση
Πίνακας Η11 – Ανατροφοδότηση
Πίνακας Η12 – Μακροσκελή κείμενα
Πίνακας Η13 – Σαφείς οδηγίες
Πίνακας Η14 – Στοιχεία επισήμανσης
Πίνακας Η15 – Εισαγωγικές δραστηριότητες

Πίνακας Θ1 – Δυνατά σημεία Ε.Υ.
Πίνακας Θ2 – Προτάσεις βελτίωσης
Πίνακας Ε1– Παρουσίαση Εκπαιδευτικού Υλικού
Πίνακας Ε2 – Ευχρηστία Ε.Υ.
Πίνακας Ε3– Επάρκεια Ε.Υ.
Πίνακας Ε4 – Ανταπόκριση στους σκοπούς προγράμματος σπουδών
Πίνακας Ε5 – Αξιοποίηση στη διδακτική πράξη
Πίνακας Ε6 – Δυνατά σημεία Ε.Υ.
Πίνακας Ε7 – Προτάσεις Βελτίωσης Ε.Υ.
Πίνακας Μ1 – Παρουσίαση Ε.Υ.
Πίνακας Μ2 – Ευχρηστία Ε.Υ.
Πίνακας Μ3 – Ανάπτυξη ενδιαφέροντος για γνωστικό αντικείμενο
Πίνακας Μ4 – Συμβολή στην κατανόηση γνωστικού αντικειμένου
Πίνακας Μ5α – Ιστορία μόνο με συμβατικό τρόπο διδασκαλίας
Πίνακας Μ5β – Συνδυασμός συμβατικής διδασκαλίας με μέθοδο Εξαε
Πίνακας Μ5γ – Ιστορία μόνο με τη μέθοδο της Εξαε
Πίνακας Μ6 – Στοιχεία που άρεσαν
Πίνακας Μ7 – Προτάσεις βελτίωσης

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ' Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εξαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

Συντομογραφίες & Ακρωνύμια

ΑΕΞΑΕ	Ανοιχτή και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση
ΔΕ	Διδακτική Ενότητα
ΕΑΠ	Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
ΕΔΙΒΕΑ	Εργαστήριο Προηγμένων Μαθησιακών Τεχνολογιών στη Δια Βίου Μάθηση και Εξ Αποστάσεως
ΕΘΑΑΕ	Εθνική Αρχή Ανώτατης Εκπαίδευσης
ΕΞΑΕ	Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση
ΕξαΣΕ	Εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση
Ε.Υ.	Εκπαιδευτικό Υλικό
ΙΕΠ	Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής
ΠΕΚΕΣ	Περιφερειακά Κέντρα Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού
ΠΤΔΕ	Παιδαγωγικό Τμήμα Δ.Ε
ΠΜΣ	Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
ΤΠΕ	Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνίας
LMS	Learning Management System
UNESCO	United Nations Educational Scientific and Cultural Organization

1. Εισαγωγή

1.1 Προβληματική της εργασίας

Θέμα της παρούσας εργασίας, που εκπονήθηκε στο πλαίσιο του ΠΜΣ «Επιστήμες της Αγωγής - Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση με την χρήση των ΤΠΕ (e-Learning)», είναι ο σχεδιασμός, η υλοποίηση και η αποτίμηση διαδραστικού εκπαιδευτικού υλικού για μαθητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, με τη μέθοδο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στο μάθημα της ιστορίας.

Είναι πλέον ξεκάθαρο ότι η ιστορική εκπαίδευση έχει απομακρυνθεί από τον δασκαλοκεντρικό και αφηγηματικό τρόπο διδασκαλίας, ο οποίος προήγαγε τη μηχανιστική απομνημόνευση (Ξωχέλλης, 1987). Η αφήγηση ως εργαλείο στην ιστορική εκπαίδευση δεν απορρίπτεται σε καμία περίπτωση, αλλά έχει επαναπροσδιοριστεί ο ρόλος της και έχει περιοριστεί η έκτασή της (Moniot, 2002).

Ιδιαίτερη θέση ανάμεσα στις σύγχρονες στρατηγικές διδασκαλίας έχει η διερευνητική μέθοδος με τη χρήση των ιστορικών πηγών. Ο εκπαιδευτικός θέτει το πρόβλημα, οι μαθητές αρχικά διατυπώνουν απόψεις, κάνουν εικασίες και στη συνέχεια κάνοντας χρήση των ιστορικών πηγών εκφράζουν μια συγκροτημένη απάντηση. Με αυτό τον τρόπο οι μαθητές ασκούνται στην επιχειρηματολογία και στη διασταύρωση των πηγών μετατρέποντας την ιστορική πληροφορία σε ιστορική γνώση και τελικά σε βαθύτερη κατανόηση του παρελθόντος (Moniot, 2002· Ρεπούση, 2004· Μαυροσκούφης, 2005·) Στο πλαίσιο αυτό οι Νέες Τεχνολογίες (διαδικτυακή αναζήτηση, εκπαιδευτικά λογισμικά, ενδοσχολικός και εξωσχολικός διάλογος σε κοινότητες μάθησης κ.τ.λ.) προσφέρουν διαφορετικού τύπου προσεγγίσεις στην ιστορική εκπαίδευση, παρέχουν αναβάθμιση των διδακτικών πρακτικών στο σύγχρονο σχολείο, βοηθούν τον εκπαιδευτικό να ακολουθήσει τα επιστημονικά ρεύματα της εποχής και να προσαρμοστεί στις απαιτήσεις της σύγχρονης Κοινωνίας της Πληροφορίας και της Γνώσης (Λούβη, Ξιφαράς, 2007). Σύμφωνα με τον Βερτσέτη (2003) «διδασκτικές τεχνικές με ηλεκτρονικό υπολογιστή, που χρησιμοποιούνται συμπληρωματικά στη διδασκαλία, επιφέρουν καλύτερα μαθησιακά αποτελέσματα, αρκεί η χρήση των ηλεκτρονικών υπολογιστών να γίνεται συμπληρωματικά προς τη διδασκαλία και να μην την υποκαθιστά». Η σύγχρονη ιστορική εκπαίδευση στοχεύει στη δημιουργία Ιστορικά εγγράμματων πολιτών και σύμφωνα με

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εξαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

τον Ηλ.Ματσαγγούρα (2007) Ιστορικά εγγράμματοι είναι « εκείνοι οι πολίτες οι οποίοι είναι σε θέση να αναζητούν, να επιλέγουν, να διαβάζουν κριτικά, να αιτιολογούν, να συνδυάζουν, να αξιολογούν, να συνθέτουν, να επικοινωνούν». Επιπλέον, η αποτελεσματική μάθηση στην Ιστορία δε σχετίζεται μόνο με την απόκτηση γνώσεων αλλά και με την καλλιέργεια δεξιοτήτων όπως εκείνες της αναζήτησης ιστορικού υλικού, της ανάλυσης γεγονότων, της σύνδεσης τους με άλλα γεγονότα, τη διαμόρφωση προσωπικής γνώμης και της ομαδοσυνεργατικής μάθησης (Husbands, 2003, Βακαλούδη, 2003).

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, η συμπληρωματική εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση, που λειτουργεί παράλληλα και συμπληρωματικά με το παραδοσιακό σύστημα και μπορεί να αφορά μεμονωμένα μαθήματα, σχολικά δίκτυα, καινοτόμα προγράμματα, συνεργασίες σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο (Αναστασιάδης, 2017), μπορεί να αποτελέσει πολύτιμο εργαλείο, το οποίο θα συμβάλει καθοριστικά στην επίτευξη των στόχων της ιστορικής εκπαίδευσης μιας και αποτελεί ένα εναλλακτικό σύστημα μετάδοσης της γνώσης, το οποίο θεωρείται ότι είναι το ίδιο αποδοτικό στα μαθησιακά του αποτελέσματα με αυτό της παραδοσιακής εκπαίδευσης. Αξίζει να επισημανθεί ότι η συμπληρωματική εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τη δημιουργία πολυμορφικού εκπαιδευτικού υλικού το οποίο πρέπει να είναι σχεδιασμένο να καλύπτει τις ανάγκες των μαθητών και τους στόχους του μαθήματος στοχεύοντας στη μέγιστη αλληλεπίδραση του μαθητή με αυτό (Λιοναράκης, 1999). Σύμφωνα με τον Α. Λιοναράκη (2001) το εκπαιδευτικό υλικό υποστηρίζει, ενεργοποιεί, εκπαιδεύει, διδάσκει τον εκπαιδευόμενο, οδηγώντας τον σταδιακά μέσα από ανακαλυπτικές δραστηριότητες σε μια διαδικασία αυτομάθησης.

Έχοντας ως πεποίθηση ότι η μεθοδολογία της Εξαε και η δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού μπορεί να συμβάλει καθοριστικά στη βελτίωση της ποιότητας της διδασκαλίας της Ιστορίας στο σύγχρονο σχολείο, κάνοντας το μάθημα πιο ενδιαφέρον για τους μαθητές και παράλληλα καλλιεργώντας τους δεξιότητες, γνώσεις και στάσεις πολύτιμες για το μέλλον τους, κρίθηκε απαραίτητη η ανάπτυξη εκπαιδευτικού υλικού για το μάθημα της Ιστορίας.

1.2 Σκοπός της έρευνας – Ερευνητικά ερωτήματα

Βασικός σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας ήταν ο σχεδιασμός και η ανάπτυξη συμπληρωματικού εκπαιδευτικού υλικού με τη μεθοδολογία της Εξ αποστάσεως Εκπαίδευσης στο μάθημα της νεότερης και σύγχρονης ιστορίας και συγκεκριμένα γύρω από τα γεγονότα που αφορούν την Γ Ελληνική Δημοκρατία και στη συνέχεια η αποτίμηση του εν λόγω Ε.Υ. από ειδικούς στην Εξαε ,εκπαιδευτικούς δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και μαθητές. Η συγκεκριμένη ενότητα επιλέχθηκε μιας και πρόκειται για μία περίοδο της Ιστορίας που σπάνια διδάσκεται στα πλαίσια του μαθήματος της Γ Γυμνασίου λόγω έλλειψης διδακτικού χρόνου αν και αποτελεί περίοδο με μεγάλο ιστορικό ενδιαφέρον. Τα ερευνητικά ερωτήματα τα οποία προέκυψαν βασιζόμενα στους στόχους της ΔΕ έχουν ως εξής:

1ο ερευνητικό ερώτημα: Διέπεται το εκπαιδευτικό υλικό από τις αρχές και τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης;

2ο ερευνητικό ερώτημα: Έχει δημιουργηθεί το εκπαιδευτικό υλικό σύμφωνα με τις αρχές της Πολυμεσικής Μάθησης;

3ο ερευνητικό ερώτημα: Ποιες είναι οι στάσεις και απόψεις των εκπαιδευτικών απέναντι στο συγκεκριμένο εκπαιδευτικό υλικό;

4ο ερευνητικό ερώτημα: Ποιες είναι οι στάσεις και απόψεις των μαθητών απέναντι στο συγκεκριμένο εκπαιδευτικό υλικό;

Μέσα από την ερευνητική διαδικασία, προέκυψε ότι το ψηφιακό εκπαιδευτικό υλικό είναι σχεδιασμένο σύμφωνα με τις αρχές και τη μεθοδολογίας της Εξαε και ότι εκπαιδευτικοί και μαθητές το αποτιμούν θετικά θεωρώντας ότι θα ήταν εξαιρετικά ωφέλιμο να ενταχθεί στην διδακτική πράξη.

1.3 Σημασία της εργασίας

Η εφαρμογή της σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στην εκπαιδευτική διαδικασία μπορεί να επιφέρει χρήσιμα αποτελέσματα στην εκπαιδευτική διαδικασία. Η ανάπτυξη εκπαιδευτικού υλικού από μία εν ενεργεία εκπαιδευτικό, που γνωρίζει τις ανάγκες των μαθητών/τριών, μπορεί να συνεισφέρει πολλά στην βελτίωση της παρεχόμενης εκπαίδευσης. Επιπλέον, η αποτίμηση του εκπαιδευτικού υλικού τόσο από ειδικούς στην Εξαε όσο και από εκπαιδευτικούς αλλά πολύ περισσότερο από τους

ίδιους τους μαθητές καθιστά ιδιαίτερα σημαντική την παρούσα εργασία.
ΠΜΣ «Επιστήμες της Αγωγής - Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση με την χρήση των ΤΠΕ (e-Learning)»: Διπλωματική Εργασία

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ' Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εξαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

Ενστερνιζόμενη απόλυτα την άποψη του Λιοναράκη (2001) «Αν το σύνθημα στο 19ο αιώνα ήταν «εκπαίδευση για τους μη έχοντες και μη γνωρίζοντες», αν το σύνθημα στον 20ο αιώνα ήταν «ακόμα περισσότερη εκπαίδευση για τους μη έχοντες και μη γνωρίζοντες», το σύνθημα στον 21ο αιώνα θα πρέπει να είναι «προσβάσιμη και ποιοτικότερη εκπαίδευση για όλους», ευελπιστούμε η παρούσα εργασία να συνεισφέρει προς την κατεύθυνση μιας ποιοτικότερης και ουσιαστικότερης παιδείας.

1.4 Δομή της εργασίας

Η εργασία διαρθρώνεται σε επτά κεφάλαια:

Αναλυτικότερα, στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η προβληματική και η σημασία της εργασίας, ο βασικός σκοπός της έρευνας και τα ερευνητικά ερωτήματα, καθώς και η δομή της παρούσας εργασίας.

Στο δεύτερο κεφάλαιο πραγματοποιείται μια βιβλιογραφική επισκόπηση στις βασικές έννοιες που σχετίζονται με το θέμα της ΔΕ. Ειδικότερα, γίνεται αναφορά στην σχέση Ανοιχτής και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης με την Εξαε, ακολουθεί μία συσχέτιση της Συμβατικής Εκπαίδευσης με την Εξαε, παρουσιάζονται οι βασικές θεωρητικές προσεγγίσεις της Εξαε, η σχέση των ΤΠΕ (Τεχνολογίες Πληροφορίες και Επικοινωνίας) με την Εξαε και ο ρόλος του εκπαιδευτικού στην Εξαε. Επίσης, γίνεται αναφορά στην Εξ αποστάσεως Σχολική Εκπαίδευση (ΕξαΣΕ). Αρχικά επιχειρείται μια εννοιολογική προσέγγιση της ΕξαΣΕ, ακολουθεί μία σύντομη παρουσίαση της ΕξαΣΕ στην Ελλάδα και ολοκληρώνεται το πρώτο κεφάλαιο με την ΕξαΣε στην Ελλάδα την εποχή της πανδημίας του COVID-19.

Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται μία σύντομη εννοιολογική προσέγγιση του εκπαιδευτικού υλικού, παρουσιάζονται οι βασικές αρχές σχεδιασμού του, η γνωστική θεωρία της πολυμεσικής μάθησης του Mayer, το μοντέλο των West και Λιοναράκη και τέλος γίνεται αναφορά στην αξιολόγηση του εκπαιδευτικού υλικού και ιδιαίτερα στην έρευνα διαμορφωτικής αξιολόγησης.

Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η Ιστορία ως επιστήμη και στη συνέχεια επιχειρείται μια γενική θεώρηση της Διδακτικής του μαθήματος της Ιστορίας. Ακολουθεί μία συνοπτική παρουσίαση των σκοπών του μαθήματος και τέλος γίνεται αναφορά στη σχέση των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνίας με το διδακτικό αντικείμενο της Ιστορίας.

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ' Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εζαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

Στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζεται αναλυτικά το πώς πραγματοποιήθηκε ο σχεδιασμός και η ανάπτυξη του εκπαιδευτικού υλικού. Ειδικότερα, προσδιορίζεται το εκπαιδευτικό πρόβλημα που οδήγησε στη δημιουργία του Ε.Υ., αναλύονται το διδακτικό πλαίσιο και οι διδακτικοί στόχοι του Ε.Υ., το παιδαγωγικό πλαίσιο σχεδιασμού του και τα τεχνολογικά μέσα που χρησιμοποιήθηκαν κατά την ανάπτυξή του. Στο δεύτερο μέρος του πέμπτου κεφαλαίου γίνεται αναλυτική παρουσίαση της δομής του πολυμορφικού εκπαιδευτικού υλικού αλλά και των αρχών σχεδιασμού του με παραδείγματα.

Στο έκτο κεφάλαιο παρουσιάζεται το ερευνητικό πλαίσιο της ΔΕ. Γίνεται αρχικά μία σύντομη βιβλιογραφική επισκόπηση της εκπαιδευτικής έρευνας και ακολουθεί αναφορά στον σκοπό και τους στόχους, τα ερευνητικά ερωτήματα και τη μεθοδολογία της έρευνας. Στη συνέχεια γίνεται παρουσίαση και σχολιασμός των δεδομένων της έρευνας και το πέμπτο κεφάλαιο ολοκληρώνεται με μία σύντομη αναφορά σε όλα τα στοιχεία που διασφαλίζουν την εγκυρότητα και την αξιοπιστία της ΔΕ.

Στο έβδομο κεφάλαιο παρουσιάζονται συνοπτικά τα συμπεράσματα της έρευνας της ΔΕ, οι περιορισμοί της έρευνας, προτάσεις για πρακτική εφαρμογή της καθώς και προτάσεις για περαιτέρω έρευνα.

Στο παράρτημα που συνοδεύει τη ΔΕ παρουσιάζονται τα ερωτηματολόγια που χρησιμοποιήθηκαν για τους ερευνητικούς σκοπούς της ΔΕ.

2. Η Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση

2.1 Εισαγωγή

Στο κεφαλαίο που ακολουθεί επιχειρείται μία προσέγγιση βασικών πτυχών της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης μέσα από βιβλιογραφική επισκόπηση. Μετά το εισαγωγικό πλαίσιο, γίνεται αναφορά στην σχέση της Ανοιχτής και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης με την Εξαε, ακολουθεί μία σύγκριση της Συμβατικής Εκπαίδευσης με την Εξαε, οι βασικές θεωρητικές προσεγγίσεις της Εξαε και παρουσιάζεται η σχέση των ΤΠΕ (Τεχνολογίες Πληροφορίες και Επικοινωνίας) με την Εξαε και ο ρόλος του εκπαιδευτικού στην Εξαε. Στο δεύτερο μέρος γίνεται αναφορά στην Εξ αποστάσεως Σχολική Εκπαίδευση (ΕξαΣΕ). Αρχικά επιχειρείται μια εννοιολογική προσέγγιση της ΕξαΣΕ, ακολουθεί μία σύντομη παρουσίαση της ΕξαΣΕ στην Ελλάδα και ολοκληρώνεται το δεύτερο μέρος με την ΕξαΣΕ στην Ελλάδα την εποχή της πανδημίας του COVID-19 και μία σύντομη σύνοψη του κεφαλαίου.

2.2 Ανοιχτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Συνήθως, ο όρος «Εξ αποστάσεως εκπαίδευση» συνοδεύεται από τον όρο «Ανοιχτή εκπαίδευση» (πρβλ.: ΑεξΑΕ-Ανοιχτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, ODL-Open and Distance Learning) και δεν είναι λίγοι εκείνοι που ταυτίζουν την ανοιχτή με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Σύμφωνα με τον Λιοναράκη (2001) «εξ ορισμού οι έννοιες «ανοιχτή» και «εξ αποστάσεως» αναφέρονται σε δύο δισδιάστατα σημεία με διαφορετικές εννοιολογικές και εκπαιδευτικές διαστάσεις». Ο πρώτος όρος χαρακτηρίζει μια «φιλοσοφία» ενώ ο δεύτερος οριοθετεί μια «μέθοδο» (Βεργίδης, Λιοναράκης κ.ά., 1998). Αξίζει να σημειωθεί ότι το Διεθνές Συμβούλιο της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης, στο οποίο αντιπροσωπεύονται τα περισσότερα εκπαιδευτικά ιδρύματα εξ αποστάσεως του κόσμου, έχει σταματήσει να κάνει χρήση του όρου «Ανοιχτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση» και κάνει λόγο για «Ανοιχτή Μάθηση και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση». Η ανοιχτή μάθηση αφορά μία στάση και αντίληψη στα πλαίσια της οποίας η μάθηση είναι «ανοιχτή» και προσβάσιμη σε όλους τους πολίτες, ενώ η εξ αποστάσεως εκπαίδευση αφορά μεθοδολογία ευέλικτης και αλληλεπιδραστικής πολυμορφικής μάθησης (Λιοναράκης, 2001).

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ' Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εξάε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

Όπως αναφέρει ο Σοφός (2015), η ιδέα της ανοικτής διδασκαλίας έχει τις ρίζες της στην εποχή του Διαφωτισμού, όταν ο Ρουσσώ το 1762, στο έργο του «Αιμίλιος», μιλούσε για την ιδέα της «φυσικής ανάπτυξης» του παιδιού, η οποία του επιτρέπει να ανοίγεται αυτόνομα στη φύση, στα πράγματα του κόσμου, στους ανθρώπους και στους κοινωνικούς συσχετισμούς. Σήμερα, οι κοινωνικοοικονομικές συνθήκες που έχουν επικρατήσει καθιστούν την ανοιχτή μάθηση επίκαιρη και επιβεβλημένη, αφού σύμφωνα με τον Peters (1971) «Πρέπει να παρέχονται στους ανθρώπους επιπλέον ευκαιρίες και ερεθίσματα για να κερδίσουν περισσότερα προσόντα, ώστε να μπορέσουν να επιβιώσουν στον κόσμο της απασχόλησης σήμερα». Οι Λιοναράκης & Λυκουργιώτης (1998) αναφέρουν ότι «Η ανοικτή μάθηση είναι ένα ιδεώδες, μια φιλοσοφική προσέγγιση σύμφωνα με την οποία η μόρφωση είναι δικαίωμα όλων των ανθρώπων και θα πρέπει να μπορούν να την απολαμβάνουν σε όλη τη διάρκεια της ζωής τους» ενώ σύμφωνα πάντα με τους ίδιους «Η μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης είναι αυτή που χαρακτηρίζει πρωτίστως τα ανοικτά συστήματα εκπαίδευσης και τα διαφοροποιεί από τα παραδοσιακά».

Στην ανοικτή εκπαίδευση η παιδαγωγική αντίληψη που κυριαρχεί έχει ως κέντρο τον ίδιο τον εκπαιδευόμενο, ο οποίος έχει ευελιξία επιλογών ως προς τον χρόνο, τον τόπο, το ρυθμό μελέτης και τις διαδικασίες στις οποίες θα στηριχθεί για να μάθει (Μουζάκης, 2006). Ένα εκπαιδευτικό περιβάλλον μπορεί, λοιπόν, να χαρακτηριστεί ως ανοικτό, όταν οι μαθητές έχουν δικαίωμα επιλογής, ελευθερία κινήσεων και έλεγχο του τρόπου μάθησης. (Sofos & Kron, 2010).

Στην Ελλάδα η ανοικτή και εξ αποστάσεως ξεκίνησε θεσμοθετημένα και υπό την αιγίδα του ελληνικού κράτους, το 1997, όταν ιδρύθηκε το Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

2.3 Συμβατική και εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Προκειμένου να γίνει μία πρώτη προσέγγιση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης κρίνεται σκόπιμη η παρουσίαση της σε συνάρτηση με τη συμβατική εκπαίδευση.

Ως «Συμβατική Εκπαίδευση» ορίζεται η εκπαίδευση που προσφέρεται μέσα σε μια αίθουσα διδασκαλίας, όπου δάσκαλος και μαθητές βρίσκονται στον ίδιο χρόνο και χώρο (Καρατζά, Πιερράκου, Τζικόπουλος & Αποστολάκης, 2005) και όπου ως βασικό μέσο επικοινωνίας μεταξύ τους είναι η φωνή του διδάσκοντος (Moore, 1977). Στον αντίποδά , σύμφωνα με τον Moore, βρίσκεται η εξ αποστάσεως εκπαίδευση, όπου η εκπαίδευση προσφέρεται από απόσταση και επιβάλλεται η χρήση κάποιου μέσου για τη διευκόλυνση

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εξαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

της επικοινωνίας διδάσκοντος και εκπαιδευομένων. Πρόκειται λοιπόν για μία μέθοδο εκπαίδευσης, με κύριο γνώρισμα ότι «ο σπουδαστής διδάσκεται και μαθαίνει χωρίς τη φυσική παρουσία του εκπαιδευτή σε κάποια αίθουσα διδασκαλίας» (Ματραλής & Λυκουργιώτης, 1998, 1999).

Σύμφωνα με τους Σοφό και Κρον (2010), η συμβατική εκπαίδευση χαρακτηρίζεται από την τριαδική σχέση εκπαιδευτή, εκπαιδευομένου και περιεχομένου, ενώ η εξ αποστάσεως εκπαίδευση διαμορφώνεται από μια τετραδική σχέση ανάμεσα στον εκπαιδευτή, τον εκπαιδευόμενο, το εκπαιδευτικό υλικό και το μέσο. Η εξ αποστάσεως εκπαίδευσης είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τον σχεδιασμό και την παραγωγή εκπαιδευτικού / διδακτικού υλικού, με το υλικό να αποτελεί τον κύριο πυλώνα της διδασκαλίας (Λιοναράκης, 2001).

Σύμφωνα με τον Λιοναράκη (2001), στη συμβατική εκπαίδευση ο διδάσκων έχει τον πρωταγωνιστικό ρόλο στην εκπαιδευτική διαδικασία και το εκπαιδευτικό υλικό παίζει ρόλο υποστηρικτικό, ενώ στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση αυτός που διδάσκει είναι το διδακτικό υλικό. Στην περίπτωση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης ο διδάσκων υποστηρίζει το εκπαιδευτικό υλικό και ενθαρρύνει τη διαδικασία της μάθησης των διδασκομένων. Ενώ, λοιπόν, η συμβατική εκπαίδευση στηρίζεται στην αλληλεπίδραση μεταξύ διδάσκοντος και διδασκομένων, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση στηρίζεται στην αλληλεπίδραση μεταξύ του διδακτικού υλικού και των διδασκομένων.

Όπως αναφέρει ο Λιοναράκης (2001) «η εξ αποστάσεως εκπαίδευση διδάσκει και ενεργοποιεί τον μαθητή όσον αφορά το πώς να μαθαίνει μόνος του και πώς να λειτουργεί αυτόνομα προς μία ευρετική πορεία αυτομάθησης και γνώσης». Σε αυτό το πλαίσιο ο ρόλος του διδάσκοντα στην Εξαε διαφοροποιείται ριζικά από εκείνον στη συμβατική εκπαίδευση, αφού στα πλαίσια της Εξαε είναι σύμβουλος, εμπυχωτής και συντονιστής, με στόχο την ενεργητική συμμετοχή των διδασκομένων στη διαδικασία της μάθησης (Κόκκος, 1999).

Γενικότερα, τα ιδιαίτερα στοιχεία, που χαρακτηρίζουν το σύστημα εκπαίδευσης από απόσταση και τα οποία το διαφοροποιούν από το αντίστοιχο παραδοσιακό σύστημα, είναι τα ακόλουθα (Keegan, 1996):

- Η ύπαρξη φυσικής απόστασης μεταξύ διδάσκοντα και διδασκομένων και συνεπώς η έλλειψη άμεσης επαφής μεταξύ διδάσκοντος και διδασκομένου, σε όλη τη διάρκεια της εκπαιδευτικής δραστηριότητας, εκτός ελάχιστων μη υποχρεωτικών συναντήσεων.

- Η απουσία λειτουργίας μίας μαθησιακής ομάδας (εκτός ελαχίστων εξαιρέσεων) σε όλη τη διάρκεια της μαθησιακής διαδικασίας.
- Η παρεμβολή του Εκπαιδευτικού Ιδρύματος που σχεδιάζει το διδακτικό υλικό και υλοποιεί το πρόγραμμα εκπαίδευσης στη μαθησιακή διαδικασία.
- Η χρήση σύγχρονων τεχνολογιών για τη μεταφορά του περιεχομένου του προγράμματος εκπαίδευσης.
- Η εξασφάλιση αμφίδρομης επικοινωνίας, με σκοπό την υποβοήθηση του έργου του διδασκόμενου.

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει συνοπτικά τις διαφορές συμβατικής και εξ αποστάσεως διδασκαλίας (Μουζάκης, 2006).

	Παραδοσιακή Εκπαίδευση	Εξ αποστάσεως Εκπαίδευση
	Ομοιογενής πληθυσμός	Όχι κατ' ανάγκη ομοιογενής πληθυσμός
	Φυσική παρουσία των εκπαιδευόμενων	Φυσική απόσταση των εκπαιδευόμενων
	Μετακινήσεις εκπαιδευτών και εκπαιδευόμενων	Διδασκαλία και μάθηση χωρίς μετακινήσεις
	Η διδασκαλία γίνεται σε κάποιο εκπαιδευτικό Ίδρυμα	Ευελξία ως προς τον τόπο και χρόνο πραγματοποίησης της διδασκαλίας
	Διδασκαλία	Αυτό-ελεγχόμενη και εξατομικευμένη μάθηση
	Άμεση επικοινωνία	Συνεργασία και επικοινωνία από απόσταση
	Μοναδική πηγή γνώσης το εγχειρίδιο	Άμεση πρόσβαση σε πηγές για ενημέρωση και πληροφόρηση
	Η μελέτη γίνεται σε καθορισμένο πλαίσιο	Ο εκπαιδευόμενος επιλέγει το ρυθμό παρακολούθησης

Συνοψίζοντας, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση αποτελεί ένα εναλλακτικό σύστημα μετάδοσης της γνώσης, το οποίο θεωρείται ότι είναι το ίδιο αποδοτικό στα μαθησιακά του αποτελέσματα με αυτό της παραδοσιακής εκπαίδευσης. Άλλωστε, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Λιοναράκης (2005) «η συμβατική και η εξ αποστάσεως εκπαίδευση αποτελούν συγκλίνουσες και όχι αποκλίνουσες δυνάμεις (Λιοναράκης, 1999) και λαμβάνοντας υπόψη τον κίνδυνο της κοινωνικής απομόνωσης των φοιτητών, ένα μικτό μοντέλο εκπαίδευσης θα μπορούσε να συνδυάζει επιτυχώς τα στοιχεία της συμβατικής

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ' Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εξαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

εκπαίδευσης, ενισχυμένα με την αξιοποίηση μεθόδων Εξαε με χρήση της τεχνολογίας. Με τον τρόπο αυτό θα αξιοποιηθεί το παιδαγωγικό υπόβαθρο και η πολύτιμη εμπειρία που έχει αποκτηθεί στο πλαίσιο της συμβατικής εκπαίδευσης. Συγχρόνως, θα μειωθεί και η πιθανότητα επικέντρωσης των συζητήσεων στα εργαλεία μετάδοσης της πληροφορίας και όχι σε θέματα εκπαιδευτικής ποιότητας, κάτι το οποίο εγκυμονεί τον κίνδυνο να χάσει το νόημά της η ίδια η εξ αποστάσεως εκπαίδευση»

2.4 Θεωρητικές προσεγγίσεις Εξαε

Αρκετές θεωρητικές προσεγγίσεις έχουν επιχειρηθεί προκειμένου να διαμορφωθεί το θεωρητικό πλαίσιο της Εξαε. Ο Desmond Keegan (1986) κατηγοριοποίησε τις κυριότερες θεωρητικές προσεγγίσεις για την εξ αποστάσεως εκπαίδευσης ως εξής:

1η Κατηγορία: Θεωρία Ανεξαρτησίας και αυτονομίας: Οι Charles Wedemeyer και Michael Moore αποτελούν τους βασικότερους εκπροσώπους της συγκεκριμένης θεωρίας, με τον Wedemeyer να τονίζει την αυτονομία / ανεξαρτησία του σπουδαστή χρησιμοποιώντας τον όρο ανεξάρτητες σπουδές (Wedemeyer, 1977) και τον Moore (1993) να είναι ο θεμελιωτής της Θεωρίας της συναλλαγής από απόσταση (Transactional Distance Theory) αντιλαμβανόμενος την απόσταση ως μία έννοια με παιδαγωγικές διαστάσεις. Σύμφωνα με τον Moore (1993) η αυτονομία αποτελεί συστατικό στοιχείο της Εξαε και τη διακρίνει σε αυτονομία ως προς τη στοχοθεσία (ο εκπαιδευόμενος προσδιορίζει τους μαθησιακούς στόχους), σε αυτονομία ως προς τον τρόπο μελέτης (η επιλογή και η χρήση των πηγών διδακτικού υλικού, της οργάνωσης της ύλης και των μέσων, είναι προϊόν απόφασης του εκπαιδευόμενου) αλλά και σε αυτονομία ως προς την αξιολόγηση (οι αποφάσεις για τη μέθοδο αξιολόγησης και τα κριτήρια που θα χρησιμοποιηθούν λαμβάνονται από τον εκπαιδευόμενο).

2η Κατηγορία: Θεωρία της βιομηχανοποίησης της διδασκαλίας: Ο Otto Peters αποτελεί τον βασικότερο εκπρόσωπο της συγκεκριμένης θεωρίας και υποστηρίζεται ότι η βιομηχανική παραγωγή και η διδακτική-μαθησιακή διαδικασία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης παρουσιάζουν ομοιότητες. Ο Otto Peters υποστήριξε ότι η Εξαε είναι ένα σύστημα παροχής γνώσεων, στάσεων και δεξιοτήτων και χαρακτηρίζεται από την βέλτιστη χρήση της τεχνολογίας αλλά και την ορθολογική εφαρμογή μεθόδων παραγωγής και διανομής του εκπαιδευτικού υλικού (Peters,1971).

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ' Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εξαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

3η Κατηγορία: Θεωρία της αλληλεπίδρασης και επικοινωνίας : Ο Börje Holmberg αποτελεί τον βασικότερο εκπρόσωπο της συγκεκριμένης θεωρίας και για τον ίδιο «Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση περιλαμβάνει διάφορες μορφές σπουδών, σε όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης, οι οποίες διεξάγονται χωρίς την άμεση και συνεχή επίβλεψη εκπαιδευτών και στηρίζονται στην οργάνωση, καθοδήγηση και διδασκαλία που παρέχεται από κάποιο εκπαιδευτικό οργανισμό». Ο Holmberg (1995) δίνει έμφαση στην προσωπική επικοινωνία μεταξύ εκπαιδευτών και εκπαιδευομένων, στο εκπαιδευτικό υλικό στην Εξαε, εισάγοντας την έννοια της «κατευθυνόμενης διδακτικής συζήτησης» αλλά και στην προσωπική σχέση μεταξύ διδασκόντων και μαθητευομένων, η οποία συμβάλει στην ενεργοποίηση των διδασκομένων.

Θεωρία της Πολυμορφικής Εκπαίδευσης : Μία σύγχρονη θεωρητική προσέγγιση είναι αυτή της πολυμορφικής εκπαίδευσης με βασικό εκπρόσωπο τον Αντ. Λιοναράκη. Σύμφωνα με τον Λιοναράκη (2001) « Η απόσταση έχει εκμηδενιστεί και δεν αποτελεί πλέον καθοριστικό παράγοντα για την ποιότητα της εκπαίδευσης. Αυτό που έρχεται να αντικαταστήσει την έννοιά της, να την εμπλουτίσει, να την μεταμορφώσει σε μια διαδικασία ποιοτικής εκπαίδευσης, είναι η ποικιλία στα μέσα εκπαίδευσης και επικοινωνίας και ο πλουραλισμός στις αρχές μάθησης και διδασκαλίας. Για τον λόγο αυτό, η ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση αποκτά και προϋποθέτει μια νέα παιδαγωγική διάσταση, η οποία σχετίζεται με την πολυμορφικότητα. Αυτή η πολυμορφικότητα απορρίπτει την αρχή το «μέσον για το μέσον» και προκρίνει το μέσον ως εργαλείο μετάδοσης και επεξεργασίας της γνώσης».

2.5 ΤΠΕ και Εξαε

«Συστατικό στοιχείο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης αποτελεί το Μέσον που διαμεσολαβεί τη σχέση του εκπαιδευόμενου με το αντικείμενο μελέτης και το περιεχόμενο της εκπαίδευσης» (Καραλής, 2014). Στην ελληνική βιβλιογραφία, ο όρος που περιγράφει το Μέσον στην Εξαε είναι οι **Τεχνολογίες Πληροφορικής & Επικοινωνιών ή ΤΠΕ** (Information and Communication Technologies - ICT). Σύμφωνα με την UNESCO, οι όροι Επιστήμη της Πληροφορικής (Computer Science) και Τεχνολογία της Πληροφορικής (Informatics Technology) οριοθετούν εννοιολογικά τις ΤΠΕ, οι οποίες αποτελούν ένα συνδυασμό τεχνολογιών πληροφορικής με τεχνολογίες επικοινωνιών (Σοφός, 2015).

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εξαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

Η εξέλιξη της Εξαε αναφορικά με την χρήση της τεχνολογίας που υποστηρίζει την εκπαιδευτική διαδικασία διακρίνεται σε τέσσερις γενιές: τη γενιά των έντυπων οδηγιών (εκπαίδευση δι' αλληλογραφίας), τη γενιά των πρώτων τεχνολογικών συστημάτων μετάδοσης (ραδιόφωνο, τηλεόραση), την εκπαίδευση μέσω Η/Υ και τη χρήση διαδραστικών μέσων και τη γενιά της web-based εποχής που προωθεί τη μάθηση αποκλειστικά ή συνδυαστικά με τη χρήση του διαδικτύου (Morabito, Sack & Bhate, 1999). Στα πλαίσια της τέταρτης γενιάς εξέλιξης της Εξαε χρησιμοποιούνται ευρύτατα όροι όπως online learning, web-based learning, e-learning, virtual learning, m-learning. Η ΕξΑΕ με τη χρήση των ΤΠΕ διακρίνεται σε Ασύγχρονη, Σύγχρονη και Μεικτή – Συνδυαστική (Anastasiades, 2012). «Η Ασύγχρονη μορφή ΕξΑΕ μέσω των προηγμένων τεχνολογιών διαδικτύου ασύγχρονης μετάδοσης επιτρέπει σε διδάσκοντες και διδασκόμενους να αλληλεπιδρούν σε διαφορετικό χρόνο ανεξάρτητα του γεωγραφικού χώρου στον οποίο μπορεί να βρίσκονται. Το σημαντικό πλεονέκτημα της ασύγχρονης ΕξΑΕ είναι η ευελιξία στον χώρο, τον χρόνο και τον ρυθμό της μάθησης ενώ η Σύγχρονη μορφή ΕξΑΕ μέσω των προηγμένων τεχνολογιών διαδικτύου σύγχρονης μετάδοσης (π.χ. τηλεδιάσκεψη, webcast) παρέχει τη δυνατότητα σε διδάσκοντες και διδασκόμενους να αλληλεπιδρούν μέσω ήχου, εικόνας και δεδομένων σε πραγματικό χρόνο ανεξάρτητα του γεωγραφικού χώρου στον οποίο μπορεί να βρίσκονται» (Anastasiades, 2008). Ο όρος μεικτή - συνδυαστική μάθηση περιγράφει το συνδυασμό ή την ανάμειξη ποικίλων μορφών δικτυακής τεχνολογίας, παιδαγωγικών προσεγγίσεων, οποιασδήποτε μορφής διδακτικής τεχνολογίας με πρόσωπο με πρόσωπο διδασκαλία και τέλος το συνδυασμό ή την ανάμειξη διδακτικής τεχνολογίας σε πραγματικές εργασιακές συνθήκες (Αναστασιάδης, 2014).

Η παιδαγωγική διάσταση της χρήσης των ΤΠΕ στην Εξαε πρέπει να αποτελεί πρωταρχικό μέλημα στη διαμόρφωση ενός περιβάλλοντος μάθησης, εγείρονται όμως προβληματισμοί καθώς πολλές φορές η έμφαση δίνεται στους διαθέσιμους τεχνολογικούς και οργανωτικούς πόρους (Αναστασιάδης, 2014). Σύμφωνα με τον Αναστασιάδη (2014) οι ΤΠΕ δεν αποτελούν απλά ένα ουδέτερο μέσο της Εξαε αλλά οφείλουν να ενσωματωθούν δημιουργικά στα πλαίσια μιας ανθρωπιστικά προσανατολισμένης παιδείας. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Λιοναράκης (2001) «Η ΑεξΑΕ στη πορεία της απέκτησε έναν ισχυρό σύμμαχο, που δεν έχει χρησιμοποιήσει ακόμα όλες του τις δυνατότητες: τις νέες τεχνολογίες. Το σημαντικό στην περίπτωση της «συμμαχίας» αυτής είναι ότι και οι

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ' Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εξαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

δύο πλευρές δεν έχουν αναδείξει ακόμα τους όρους συνεργασίας. Στα «αρραβωνιάσματα» θα πρέπει και τα δύο μέρη να συναινέσουν, και να συναινέσουν δημιουργικά με ξεκάθαρες προϋποθέσεις. Η ΑεξΑΕ να μπορέσει να καθορίσει όρους και προϋποθέσεις συνεργασίας και υιοθεσίας πρακτικών εφαρμογών των νέων τεχνολογιών, καθώς και οι νέες τεχνολογίες να ορίσουν τις δυνατότητες εταιροχρησίας τους από την ΑεξΑΕ».

2.6 Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στην Εξαε

Στην εκπαίδευση από απόσταση η χρονική και τοπική απόσταση διδάσκοντα και διδασκομένου οδήγησε στον μετασχηματισμό του έργου του διδάσκοντα αφού στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση αναπτύσσεται σχεδόν πάντα ένα σύστημα υποστήριξης με κέντρο της τον εκπαιδευόμενο (Keegan, 1993 · Simpson, 2002). Στο πλαίσιο αυτό ο όρος δάσκαλος (ή καθηγητής) δε θεωρείται δόκιμος και έχουν υιοθετηθεί άλλοι όροι όπως διευκολυντές, εμπυχωτές και καθηγητές – σύμβουλοι.

Σε θεωρητικό επίπεδο, ο Mason (1991) ταξινομεί τις δεξιότητες που πρέπει να χαρακτηρίζουν τον διδάσκοντα σε ένα περιβάλλον εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε οργανωτικές, κοινωνικές και διανοητικές δεξιότητες. Οι οργανωτικές δεξιότητες αφορούν διαδικαστικά θέματα, τον ορισμό χρονοδιαγράμματος αλλά και γενικότερα τους κανόνες λήψης αποφάσεων. Οι κοινωνικές δεξιότητες του διδάσκοντα σύμφωνα πάντα με τον Mason (1991) αφορούν τη δημιουργία φιλικού κλίματος, την ενθάρρυνση και την εμπύχωση των εκπαιδευόμενων. Στις διανοητικές δεξιότητες συγκαταλέγεται η δεξιότητα του διαμεσολαβητή της εκπαίδευσης, ο οποίος θέτει ερωτήσεις, εξετάζει τις απαντήσεις και ενθαρρύνει τους εκπαιδευόμενους.

Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται από τους ερευνητές στις κοινωνικές δεξιότητες του διδάσκοντα στην Εξαε. Σύμφωνα με τους Παπαδημητρίου & Λιοναράκη (2011), στην Εξαε το εκπαιδευτικό υλικό αναλαμβάνει καθήκοντα διδάσκοντα ενώ ο ρόλος του διδάσκοντα επικεντρώνεται στην συμβουλευτική υποστήριξη στον εξ αποστάσεως φοιτητή/σπουδαστή. Στα πλαίσια αυτής της υποστήριξης, η επικοινωνία διδάσκοντα και διδασκομένου καθορίζει την ποιότητα της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (Ραλλιά & Αναστασιάδη, 2015). Σύμφωνα πάντα με τους Ραλλιά & Αναστασιάδη (2015), ο διδάσκων στην Εξαε δεν κατέχει μόνο το γνωστικό αντικείμενο αλλά αποτελεί και το έμπιστο πρόσωπο που κατανοεί τις ανάγκες του εκπαιδευόμενου και επομένως πρέπει να έχει επικοινωνιακές δεξιότητες και υποστηρικτικό χαρακτήρα, ιδίως στα πρώτα στάδια

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ' Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εξαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

των εξ αποστάσεως σπουδών, αλλιώς μπορεί να επηρεάσει αρνητικά την πορεία των σπουδών των φοιτητών/σπουδαστών του (Ζυγούρης & Μαυροειδής, 2011). Οι ίδιοι ερευνητές υποστηρίζουν ότι η τακτική και αμοιβαία επικοινωνία αντισταθμίζει την έλλειψη αμεσότητας και προσωπικής επαφής.

Αξιοσημείωτος είναι ο ρόλος του διδάσκοντα ως εμπνευστή όπου ως εμπύχωση νοείται η κινητοποίηση μιας ομάδας προς την κατεύθυνση ενός στόχου (Κωνσταντοπούλου, Αντωνίου, Αποστολάκης & Λιοναράκης, 2013). Ο Κόκκος (2003) αναφέρει χαρακτηριστικά ότι : «εμπύχωση είναι η ανάπτυξη της δημιουργικής έκφρασης και των δεξιοτήτων μέσα από σχέσεις που βασίζονται στη συνεργατικότητα, την πρωτοβουλία και την αμοιβαία εμπιστοσύνη. Εμπύχωση είναι ακόμη η κινητοποίηση μιας ομάδας προς την κατεύθυνση ενός στόχου, η προσέγγιση του οποίου σηματοδοτεί την ενεργητική παρουσία της ομάδας στην κοινωνία».

Σύμφωνα με τον Rogers (1961) για να είναι αποτελεσματική η εξ αποστάσεως εκπαίδευση ο διδάσκων πρέπει να λειτουργεί ως διευκολυντής της μάθησης που ενθαρρύνει την περιέργεια, απελευθερώνει τα ενδιαφέροντα του εκπαιδευόμενου και τη διάθεση του για έρευνα και δημιουργικότητα. Ο ρόλος του καθηγητή ως διευκολυντή της μάθησης μεταβάλλεται πάντα ανάλογα με τους στόχους και τους σκοπούς της ομάδας (Cranton, 1996).

2.7 Εξ αποστάσεως Σχολική Εκπαίδευση

2.7.1 Εννοιολογική προσέγγιση ΕξαΣΕ

Η εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση (ΕξαΣΕ), ξεκίνησε στα τέλη του 19ου – αρχές του 20ού αιώνα και πρόκειται για μία εκπαιδευτική διαδικασία με ευρεία εφαρμογή στις Η.Π.Α., στον Καναδά, στην Αυστραλία, στη Γαλλία, στη Νότια Αφρική κ.α. (Μανούσου, 2008). Στις χώρες αυτές εφαρμόστηκε ως λύση αφού το παραδοσιακό – συμβατικό σύστημα εκπαίδευσης δε μπορούσε να καλύψει τις ανάγκες των μαθητών τόσο της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης όσο και αυτές της τριτοβάθμιας (UNESCO, 2002). Αρχικά ξεκίνησε μέσω αλληλογραφίας αλλά γρήγορα μετεξελιχθηκε σε ηλεκτρονική (ραδιόφωνο, εκπαιδευτική τηλεόραση), διαδικτυακή, διαδραστική, κινητή, υβριδική, μέχρι και εικονική. Αναπτύχθηκε επομένως η ΕξαΣΕ προκειμένου να ανταποκριθεί στις ανάγκες εκπαίδευσης παιδιών που ζουν σε απομακρυσμένες και απομονωμένες αγροτικές περιοχές με δύσκολες συνθήκες μετακίνησης, παιδιών που λόγοι υγείας ή συνεχείς

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εξαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

μετακινήσεις τα εμποδίζουν να παρακολουθήσουν την συμβατική εκπαίδευση

(Μανούσου, Κοντογεωργάκου, Γεωργιάδη, & Κόκκαλη ,2017).

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εξαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

Στη διεθνή βιβλιογραφία (Barbour & Reeves, 2009, Zandberg, & Lewis, 2008, Clark & Smith, 2005), η εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση αναφέρεται με όρους όπως: Distance learning, Electronic learning, On line learning, Mobile learning, Hybrid learning, Virtual learning, Virtual schools, Cyber schools, Homeschooling. Σύμφωνα με τη Βασάλα (2005), η «εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση» παρέχεται σε επίπεδο πρωτοβάθμιας ή / και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, από απόσταση, απευθύνεται τόσο σε μαθητές όσο και ενήλικους και διακρίνεται σε τρεις βασικές μορφές:

- α) την αυτοδύναμη εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση, η οποία αφορά σε ολοκληρωμένα προγράμματα εκπαίδευσης, αναγνωρισμένα και ταυτόσημα με το παραδοσιακό σύστημα εκπαίδευσης. Στην Αμερική και την Αυστραλία γίνεται λόγος για εικονικά σχολεία όταν η εκπαίδευση προσφέρεται μέσω του διαδικτύου σε τηλεσυναντήσεις σύγχρονης ή ασύγχρονης επικοινωνίας (Μανούσου κ.α, 2017).
- β) τη συμπληρωματική εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση, που λειτουργεί παράλληλα και συμπληρωματικά με το παραδοσιακό σύστημα και μπορεί να αφορά μεμονωμένα μαθήματα, σχολικά δίκτυα, καινοτόμα προγράμματα, συνεργασίες σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο (Αναστασιάδης, 2017) . Η συμπληρωματική εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τη δημιουργία πολυμορφικού εκπαιδευτικού υλικού το οποίο πρέπει να είναι σχεδιασμένο να καλύπτει τις ανάγκες των μαθητών και τους στόχους του μαθήματος στοχεύοντας στη μέγιστη αλληλεπίδραση του μαθητή με αυτό (Λιοναράκης, 1999).
- γ) τη συνδυαστική ή μεικτή εξ αποστάσεως εκπαίδευση (blended learning) που συνδυάζει την εξ αποστάσεως εκπαίδευση με δια ζώσης συναντήσεις-επικοινωνία μαθητών με τους εκπαιδευτικούς (Βασάλα, 2005· Μιμίνου, 2012).

2.7.2 Η ΕξαΣΕ στην Ελλάδα

Μέχρι τον Μάρτιο του 2020 και την εμφάνιση της πανδημίας Covid- 19 απουσίαζε παντελώς από τη χώρα μας κάθε συστηματική προσπάθεια σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και ο μόνος επίσημος φορέας αφορούσε στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (Ε.Α.Π.). Στο πλαίσιο αυτό η ΕξαΣΕ αποτέλεσε πεδίο έρευνας διπλωματικών και διδακτορικών διατριβών αλλά και αντικείμενο ερευνητικών δράσεων σε επίπεδο Πανεπιστημίων. Χαρακτηριστική περίπτωση αποτελεί το ΠΤΔΕ Κρήτης και το πρόγραμμα διαδραστικών τηλεδιασκέψεων ΟΔΥΣΣΕΑΣ, το οποίο συνεχίζεται μέχρι σήμερα, διεξάγεται πάνω από είκοσι χρόνια από το Εργαστήριο

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εξαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

Προηγμένων Μαθησιακών Τεχνολογιών στην Δια Βίου και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση (Ε.ΔΙ.Β.Ε.Α) και τελεί υπό την αιγίδα του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής του Υπουργείου Παιδείας της Ελλάδας. (Αναστασιάδης, 2017).

Άλλα αξιόλογα προγράμματα είναι το πρόγραμμα «Παιδείας Ομογενών» στο τέλος της δεκαετίας του '90, η πιλοτική εφαρμογή του προγράμματος πρόγραμμα «Οίκαδε» (1999-2013) με φορέα υλοποίησης την Τράπεζα Κύπρου, το πρόγραμμα «ΣΧΕΔΙΑ» (Σχολικός Εκπαιδευτικός Δικτυακός Ιστός Αιγαίου), το οποίο ξεκίνησε το 2000, με προγραμματικό φορέα το Υπουργείο Αιγαίου και φορέα υλοποίησης το Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Αιγαίου, αλλά και προγενέστερες δράσεις όπως οι Τηλέμαχος Ι και ΙΙ που πραγματοποιήθηκαν το 1994 και 1995 με στόχο την αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών και την ποιοτική αναβάθμιση της μάθησης (Αναστασιάδης, 2017).

2.7.3 Η ΕξαΣΕ στην Ελλάδα την εποχή της πανδημίας Covid -19

Σύμφωνα με στοιχεία της UNESCO, στις 4 Απριλίου 2020, 1.598.099.008 εκπαιδευόμενοι σε 194 χώρες, δηλαδή το 91,3% του συνολικού αριθμού των εγγεγραμμένων εκπαιδευόμενων διεθνώς δεν παρακολούθησαν τα μαθήματα τους δια ζώσης λόγω της πανδημίας (UNESCO, 2020). Βιβλιογραφικά, η κατάσταση αυτή περιγράφεται με τον όρο «Επείγουσα εξ αποστάσεως διδασκαλία» «Emergency Remote Teaching, ERT» (Hodges, Moore, Locke, Trust & Bond, 2020; Τσινάκος, 2020). Ο Αναστασιάδης (2020) αποδίδει στα ελληνικά τον ίδιο όρο ως «Εκπαίδευση από απόσταση σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης» και αναφέρει ότι στη δεδομένη ιστορική συγκυρία «η έμφαση δε δίνεται στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση αλλά στην εξ αποστάσεως υποστήριξη», μιας και σε ένα τόσο σύντομο χρονικό διάστημα το ζητούμενο είναι η άμεση πρόσβαση στην εκπαίδευση και όχι η διαμόρφωση ενός νέου εκπαιδευτικού οικοσυστήματος (Hodges et al. 2020).

Όπως ήταν αναμενόμενο κάποιες χώρες επέδειξαν άμεσα αντανακλαστικά στην κατάσταση έκτακτης ανάγκης που προέκυψε με χαρακτηριστικά παραδείγματα εκείνα των Η.Π.Α, όπου το αρμόδιο υπουργείο παιδείας εκπόνησε ένα πλαίσιο για την αντιμετώπιση της κατάστασης στα σχολεία σύμφωνα με το οποίο εισάγεται ο όρος « On Going Learning» (United States Department of Education, 2020, όπ.αναφ. στο Αναστασιάδης 2020) αλλά και της Κίνας όπου το αντίστοιχο υπουργείο εκπόνησε σχέδιο με τον τίτλο «Suspending Classes Without Stopping Learning» (Ministry of Education of the People's Republic of China, 2020, όπ.αναφ. Αναστασιάδης, 2020).

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εζαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

Στην Ελλάδα, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Αναστασιάδης (2020), το υποχρηματοδοτούμενο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, σε μία χώρα που δεν είχε συνέλθει από την οικονομική και κοινωνική κρίση του 2009, κλήθηκε να αντιμετωπίσει την πανδημία χωρίς να υπάρχει προηγούμενη εκπαιδευτική εμπειρία στη σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση και χωρίς την ύπαρξη έτοιμου εκπαιδευτικού υλικού (Αμοργιανιώτη, 2020). Από τον Απρίλιο του 2020 και μέχρι τον Μάιο του 2021 το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα κλήθηκε να ανταπεξέλθει σε δύο περιόδους - φάσεις της πανδημίας.

Η πρώτη περίοδος ξεκινάει τον Απρίλιο του 2020 όταν ανακοινώθηκε το κλείσιμο όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης και διαρκεί μέχρι την 1^η Ιουνίου για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση, ενώ μόλις λίγες μέρες πριν είχε επαναλειτουργήσει η δευτεροβάθμια εκπαίδευση (11 Μαΐου για την Γ Λυκείου και 18 Μαΐου για όλη την υπόλοιπη δευτεροβάθμια εκπαίδευση).

Όπως αναφέρει ο Αναστασιάδης (2020) κατά την 1η περίοδο (Άνοιξη 2020) του απαγορευτικού/Lockdown το Υπουργείο Παιδείας ιεραρχώντας τις ανάγκες, έθεσε ως πρώτο μέλημά του την ενίσχυση των τεχνολογικών υποδομών σε εθνικό επίπεδο και φρόντισε για την ελεύθερη πρόσβαση από κινητά τηλέφωνα στις υπηρεσίες και εφαρμογές του Πανελληνίου Σχολικού Δικτύου. Οι εκπαιδευτικοί, παρά την έλλειψη επιμόρφωσης και υποδομών επιχειρήσαν να ανταπεξέλθουν στις πρωτόγνωρες συνθήκες στηριζόμενοι κυρίως στη δική τους ευσυνειδησία, καθώς η όλη διαδικασία ήταν προαιρετική. Σύμφωνα πάντα με τον Αναστασιάδη (2020), αρχικά έγιναν αναθέσεις εργασιών μέσω email, καθώς η εξοικείωση των εκπαιδευτικών με τα εργαλεία ασύγχρονης εκπαίδευσης e-class και e-me ήταν περιορισμένη. Την ίδια περίοδο πραγματοποιήθηκε ένας μικρός αριθμός τηλεδιασκέψεων, επιχειρήθηκε διανομή tablet σε μαθητές που ανήκαν σε κοινωνικά ευάλωτες ομάδες (Αναστασιάδης, 2020) και επιστρατεύτηκε η Εκπαιδευτική τηλεόραση, απευθυνόμενη στα μικρότερα παιδιά του Δημοτικού.

Η 2^η περίοδος ξεκινάει 14 Νοεμβρίου 2020, όταν ανακοινώθηκε το κλείσιμο όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης. Αμέσως μετά τις διακοπές των Χριστουγέννων (11 Ιανουαρίου 2021) επέστρεψαν στη δια ζώσης εκπαίδευση οι μαθητές των δημοτικών σχολείων ενώ σε κάθε περιοχή της χώρας, ανάλογα με τα κρούσματα και το επιδημιολογικό φορτίο άνοιγαν ή παρέμεναν κλειστά τα σχολεία της δευτεροβάθμιας

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εξαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

εκπαίδευσης. Στις 16 Μαρτίου 2021 ανακοινώθηκε και πάλι γενικό κλείσιμο των σχολείων, για να επανέλθουν τα Λύκεια στη δια ζώσης εκπαίδευση στις 12 Απριλίου 2021 και όλες οι υπόλοιπες βαθμίδες εκπαίδευσης στις 10 Μαΐου 2021, αμέσως μετά τις διακοπές του Πάσχα.

Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Αναστασιάδης (2020), η 2η περίοδος χαρακτηρίστηκε από την «σχολειοποίηση της ΕΞΑΕ », αφού αυτό που στην ουσία συνέβη ήταν η μεταφορά του ωρολόγιου προγράμματος της συμβατικής εκπαίδευσης σε περιβάλλον Σχολικής ΕΞΑΕ μέσω της πλατφόρμας σύγχρονης εκπαίδευσης του Υπουργείου Cisco Webex, χωρίς να τηρούνται οι βασικές αρχές και η μεθοδολογία της Εξαε μιας και οι εκπαιδευτικοί δεν είχαν κάποια επιμόρφωση στον τομέα αυτό.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο η πανδημία του COVID -19 δημιούργησε νέα δεδομένα στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, το οποίο κάθε άλλο παρά προετοιμασμένο ήταν για μια τέτοια ιστορική συγκυρία. Μέσα σε δύσκολες αντικειμενικά συνθήκες υλοποιήθηκε μια σειρά επιμορφωτικών δράσεων με στόχο κυρίως την ενδυνάμωση των εκπαιδευτικών.

Το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ) σε συνεργασία με το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (ΕΑΠ) και το Πανεπιστήμιο Αιγαίου κατά τη διάρκεια του πρώτου απαγορευτικού/lockdown δημιούργησαν δύο Μαζικά Ανοικτά Διαδικτυακά Μαθήματα (MOOCs) με στόχο την ενημέρωση των εκπαιδευτικών σε βασικά ζητήματα της εξ αποστάσεως σχολικής εκπαίδευσης (Μανούσου, Χαρτοφύλακα, Ιωακειμίδου, Παπαδημητρίου, & Καραγιάννη, 2020). Επιπλέον, προκειμένου να υποστηριχθεί το έργο των εκπαιδευτικών διοργανώθηκαν διαδικτυακές ημερίδες και διημερίδες κυρίως μέσα από συνεργασία των ΠΕΚΕΣ (Περιφερειακά Κέντρα Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού) με χαρακτηριστικότερη την τηλε-διημερίδα “Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και Σχολική Πραγματικότητα” (<https://pekesexae2020.pdekritis.gr/tilediimerida/>), η οποία συνδιοργανώθηκε από δεκαοκτώ (18) ΠΕ.Κ.Ε.Σ. της Ελλάδας με πρωτοβουλία του ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Δυτ. Ελλάδας στις 25-26 Απριλίου 2020. Οι συμμετέχοντες της τηλεδιημερίδας άγγιξαν τους 33.997. Στις 29-31 Μαΐου διοργανώθηκε υπό την αιγίδα του Υπουργείου Παιδείας με συνδιοργανωτές την Εθνική Αρχή Ανώτατης Εκπαίδευσης (ΕΘΑΑΕ), το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ), Πανεπιστήμια και Ερευνητικά Κέντρα από όλη την Ελλάδα και τις εκπαιδευτικές κοινότητες eTwinning και Scientix η διημερίδα με τίτλο: «Εξ αποστάσεως εκπαίδευση: η επόμενη μέρα. Η πρόκληση της ανοιχτής εκπαίδευσης». Στις 20-21 Φεβρουαρίου 2021 πραγματοποιήθηκε μια

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ' Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εξαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

επιστημονική τηλε-διημερίδα από την Περιφερειακή Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ιονίων Νήσων, σε συνεργασία με το 2ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Ιονίων Νήσων και το τμήμα Πληροφορικής του Ιονίου Πανεπιστημίου με αναστοχαστικό προσανατολισμό με τίτλο: «Η μετάβαση της εκπαιδευτικής κοινότητας στην ψηφιακή εποχή και η αξιοποίηση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης: Από τη θεωρία στην πράξη» (<https://exaefeb21.pdeionion.gr/>) .

Πολλά διαδικτυακά σεμινάρια διατέθηκαν με ποικίλη θεματολογία. Σημαντική είναι η συνεισφορά του Πανεπιστημίου Κρήτης και ειδικότερα του «Εργαστηρίου Προηγμένων Μαθησιακών Τεχνολογιών στη Δια Βίου και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση (Ε.ΔΙ.Β.Ε.Α)» στην υποστήριξη των εκπαιδευτικών πραγματοποιώντας την περίοδο Μαρτίου-Απριλίου 2020 τέσσερα εξ αποστάσεως επιμορφωτικά σεμινάρια χωρίς οικονομική επιβάρυνση για τους δικαιούχους ενώ κατά την διάρκεια του 2^{ου} Απαγορευτικού/Lockdown των σχολείων (Νοέμβριος - Δεκέμβριος 2020) διοργάνωσε 3 κύκλους επιμορφωτικών σεμιναρίων για Δασκάλους, Νηπιαγωγούς και εκπαιδευτικούς Β'θμιας εκπαίδευσης με κεντρικό θέμα : «Παιδαγωγικός σχεδιασμός τηλεδιασκέψεων στο πλαίσιο της σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης» (Αναστασιάδης, 2020).

Οι Συντονιστές Εκπαιδευτικού Έργου (ΣΕΕ) ανέλαβαν την επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών ανά ειδικότητα σε μικρότερη ή μεγαλύτερη έκταση. Αξίζει, επίσης, να αναφερθεί το 1ο Διεθνές Διαδικτυακό Εκπαιδευτικό Συνέδριο που διοργανώθηκε στις 3, 4 και 5 Ιουλίου 2020 από την Ερευνητική Ομάδα Παιδαγωγική των Μέσων του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου με θέματα που αφορούσαν την εξΑΕ εν μέσω πανδημίας. Τέλος, ιδιαίτερη μνεία πρέπει να γίνει για την ομάδα "εξ αποστάσεως εκπαίδευση" στο μέσο κοινωνικής δικτύωσης Facebook (<https://www.facebook.com/groups/837504746729916/>), που δημιουργήθηκε μία εβδομάδα μετά το καθολικό κλείσιμο των Σχολικών Μονάδων και στην οποία το πρώτο 48ωρο είχαν εγγραφεί σε αυτήν ήδη 5.000 μέλη. Η ομάδα σήμερα απαριθμεί 43.000 μέλη. Κατά τη δεύτερη φάση (Οκτώβριος-Δεκέμβριος 2020), η επιμόρφωση εστίασε στην εξοικείωση των εκπαιδευτικών με το Webex και τις δυνατότητες που προσφέρει μιας και η συμμετοχή στη σύγχρονη μορφή Εξαε εκπαιδευτικών και μαθητών ήταν υποχρεωτική. Επίσης, παρουσιάστηκαν εργαλεία όπως συνεργατικά έγγραφα της google και δεκάδες ακόμη εργαλεία, τα οποία μπορούν να αξιοποιούν οι εκπαιδευτικοί προκειμένου να

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εξαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

κάνουν ποιοτικότερο το εξ αποστάσεως μάθημά τους (Μανούσου, Χαρτοφύλακα, Ιωακειμίδου, Παπαδημητρίου, & Καραγιάννη, 2020).

2.8 Σύνοψη

Στο κεφάλαιο αυτό επιχειρήθηκε μία θεωρητική προσέγγιση της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης αλλά και μία προσέγγιση σε σχέση με την Ανοιχτή και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την συμβατική εκπαίδευση, ώστε να γίνει πιο κατανοητή η εννοιολογική οριοθέτηση του όρου Εξαε. Δεδομένου ότι στην Εξαε βασικοί συντελεστές είναι ο εκπαιδευτής, ο εκπαιδευόμενος, το εκπαιδευτικό υλικό αλλά και το Μέσον που δρα ως διαμεσολαβητής, επιχειρήθηκε μια σύντομη παρουσίαση του ρόλου του εκπαιδευτή στην Εξαε, αλλά και του Μέσου που είναι οι ΤΠΕ. Το εκπαιδευτικό υλικό θα παρουσιαστεί αναλυτικά σε επόμενο κεφάλαιο. Τέλος, έγινε μια εννοιολογική προσέγγιση της Εξ αποστάσεως Σχολικής Εκπαίδευσης, μια συνοπτική αναφορά στην ΕξαΣΕ στην Ελλάδα και τέλος παρουσιάστηκε συνοπτικά η ΕξαΣΕ στην Ελλάδα την εποχή της πανδημίας του COVID-19.

3. Το Εκπαιδευτικό Υλικό στην Εξ αποστάσεως Εκπαίδευση

3.1 Εισαγωγή

Το κεφάλαιο που ακολουθεί αφορά στο Εκπαιδευτικό Υλικό στην Εξ αποστάσεως Εκπαίδευση. Μετά το εισαγωγικό πλαίσιο, επιχειρείται μία σύντομη εννοιολογική προσέγγιση του εκπαιδευτικού υλικού, παρουσιάζονται οι βασικές αρχές σχεδιασμού του, η γνωστική θεωρία της πολυμεσικής μάθησης του Mayer, το μοντέλο των West και Λιοναράκη και τέλος γίνεται αναφορά στην αξιολόγηση του εκπαιδευτικού υλικού και ιδιαίτερα στην έρευνα διαμορφωτικής αξιολόγησης. Το κεφαλαίο ολοκληρώνεται με μία σύνοψη.

3.2 Εννοιολογική Προσέγγιση Εκπαιδευτικού Υλικού στην Εξαε

Στα πλαίσια της Συμβατικής σχολικής εκπαίδευσης το σχολικό εγχειρίδιο αποτελεί βασικό εργαλείο της Σχολικής Παιδαγωγικής. Όπως αναφέρει ο Σοφός (2015), εσφαλμένα η έννοια του σχολικού εγχειριδίου ταυτίζεται με το σχολικό βιβλίο, αφού ο όρος «σχολικό εγχειρίδιο» περιλαμβάνει το διδακτικό εγχειρίδιο (βασικό βιβλίο μελέτης), το βιβλίο εργασιών και ασκήσεων, το βιβλίο του εκπαιδευτικού, λεξικά και βιβλία αναφοράς. Κατ'αντιστοιχία, στα πλαίσια της Εξ αποστάσεως εκπαίδευσης ο όρος «εκπαιδευτικό υλικό» χρησιμοποιείται για να περιγράψει το ειδικά διαμορφωμένο με τη διδακτική μεθοδολογία της Εξαε υλικό (Σοφός, 2015) με τη μορφή ενός ευρύτερου διδακτικού πακέτου σε έντυπη, πολυμεσική, ψηφιακή ή διαδικτυακή μορφή αποθηκευμένο σε διάφορα μέσα (κασέτες ήχου, βίντεο κασέτες, λογισμικό υπολογιστών), ενώ μέρος του «πακέτου» αποτελούν οι οδηγοί μελέτης και το αναλυτικό χρονοδιάγραμμα σπουδών με στόχο την καλύτερη υποστήριξη των εκπαιδευόμενων (Μουζάκης, 2006). Ειδικότερα σήμερα στην Εξαε γίνεται κυρίως λόγος για *ηλεκτρονικό εκπαιδευτικό υλικό* που περιλαμβάνει ηλεκτρονικά κείμενα, οπτικοακουστικό και αλληλεπιδραστικό υλικό αλλά και διαδραστικές δυνατότητες όπως εκείνη της τηλεδιάσκεψης. Πρόκειται επομένως σύμφωνα με τον Rowntree (1994) για ένα «δάσκαλο σε ετοιμότητα».

Η διαδικασία μάθησης στην Εξαε στηρίζεται κατά κύριο λόγο στο εκπαιδευτικό υλικό και στη σχέση που αναπτύσσει με τον εκπαιδευόμενο, δίνοντας στον εκπαιδευτή ένα συμβουλευτικό και καθοδηγητικό ρόλο (Μουζάκης, 2006), σε αντίθεση με τη δυαδική

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εξαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

σχέση εκπαιδευτή και εκπαιδευόμενου που καθορίζει τη συμβατική εκπαίδευση (Λιοναράκης, 2001). Σύμφωνα με τον Α. Λιοναράκη (2001) το εκπαιδευτικό υλικό υποστηρίζει, ενεργοποιεί, εκπαιδεύει, διδάσκει τον εκπαιδευόμενο, οδηγώντας τον σταδιακά μέσα από ανακαλυπτικές δραστηριότητες σε μια διαδικασία αυτομάθησης. Ο Ματραλής (1998) συνδέει την ποιότητα της παρεχόμενης εξ αποστάσεως Εκπαίδευσης με τον σχεδιασμό και την ποιότητα του εκπαιδευτικού υλικού μιας και το υλικό αναπληρώνει σε μεγάλο βαθμό, την απουσία του διδάσκοντα, επεξηγεί δυσνόητες έννοιες, ενημερώνει και ενθαρρύνει τον εκπαιδευόμενο συνεχώς (Κόκκος, Λιοναράκης κ.ά, 1998: τ. Γ').

3.3 Βασικές Αρχές Σχεδιασμού Εκπαιδευτικού Υλικού με τη μεθοδολογία της Εξαε

Σύμφωνα με τους Ραλλιά, Αναστασιάδη (2015) «το ενδιαφέρον των σχεδιαστών εκπαιδευτικού υλικού σε υπερμεσικά μαθησιακά περιβάλλοντα εστιάζεται στους εξής βασικούς στόχους : στη δημιουργία μορφωσιογόνων, παροτρυντικών, ενισχυτικών, διευκολυντικών, υποστηρικτικών, εμπνευστικών μαθησιακών περιβαλλόντων τα οποία θα υπογραμμίζουν τη δυναμική και αποτελεσματική αλληλεπίδραση του εκπαιδευόμενου με τις παρουσιαζόμενες πληροφορίες». Στο πλαίσιο αυτό έχουν διατυπωθεί αρκετές θεωρίες και αρχές που αφορούν στον σχεδιασμό και την ανάπτυξη εκπαιδευτικού υλικού για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

Σύμφωνα με τον Holmberg (2002) ο τρόπος οργάνωσης του μαθησιακού περιεχομένου και τα μέσα που θα επιλεγούν για την παρουσίαση του αποτελούν σημαντικές παράμετροι για τον δημιουργό εκπαιδευτικού υλικού, μιας και, πάντα σύμφωνα με τον Holmberg, το εκπαιδευτικό υλικό οφείλει να παρακινήσει και να διευκολύνει τους εκπαιδευόμενους στη μελέτη τους, δημιουργώντας έναν καθοδηγούμενο διάλογο που συμβάλλει στην ενεργητική πορεία μάθησης (Λιοναράκης, 2001). Στο πλαίσιο αυτό, ο Holmberg (2002) προσδιορίζει τις παρακάτω αρχές σχετικά με το σχεδιασμό και την ανάπτυξη του εκπαιδευτικού υλικού:

(α) Το γνωστικό αντικείμενο πρέπει να παρουσιάζεται απλά και κατανοητά με απλή καθομιλούμενη γλώσσα, ευανάγνωστη γραφή και μέτρια πυκνότητα των πληροφοριακών δεδομένων. (β) Μέσα από ξεκάθαρες συμβουλές και προτροπές οι μαθητές πρέπει να γνωρίζουν τι ακριβώς χρειάζεται να κάνουν, τι να αποφεύγουν και που να εστιάζουν την

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ' Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εξαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

προσοχή τους. (γ) Προσκλήσεις για ανταλλαγή απόψεων, ερωτήσεων και κρίσεων για τα αποδεκτά και τα απορριπτέα ζητήματα. (δ) Η προσπάθεια συναισθηματικής εμπλοκής των μαθητών συμβάλει στην ανάπτυξη προσωπικού ενδιαφέροντος για τα θέματα που πραγματεύεται το εκπαιδευτικό υλικό. (ε) Το ύφος χρειάζεται να είναι φιλικό και προσωπικό με τη χρήση προσωπικών και κτητικών αντωνυμιών. (στ) Οριοθέτηση των αλλαγών των θεμάτων μέσα από σαφείς αναφορές και τυπογραφικά μέσα ή στην περίπτωση του προφορικού λόγου με αλλαγή των εκφωνητών ή των ομιλητών.

Το 2017 οι Σπανακά και Λιοναράκης συνόψισαν σε επτά αρχές ό,τι έκριναν πως πρέπει να γνωρίζει όποιος αποφασίζει να σχεδιάσει και να αναπτύξει μαθησιακό υλικό για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση αλλά και γενικότερα.

1η Αρχή: Διδακτικοί Στόχοι και Μαθησιακά Αποτελέσματα

Ο δημιουργός εκπαιδευτικού υλικού χρειάζεται εξ αρχής να θέσει τους διδακτικούς στόχους του γνωστικού αντικείμενου αφού προηγουμένως λάβει υπόψη του το προφίλ των σπουδαστών στους οποίους απευθύνεται. Οι στόχοι πρέπει να προσδιοριστούν με σαφήνεια μέσα στο εκπαιδευτικό υλικό ώστε ο σπουδαστής να γνωρίζει τι θα είναι ικανός να κάνει με την ολοκλήρωση της μελέτης του εκπαιδευτικού υλικού. Η σαφής και περιεκτική διατύπωση των στόχων σε επίπεδο γνώσεων, στάσεων και δεξιοτήτων συμβάλει στην βελτίωση των μαθησιακών αποτελεσμάτων.

2η Αρχή: Ο προφορικός λόγος

Όλες οι οδηγίες, επεξηγήσεις, ερμηνείες και σχολιασμοί (οτιδήποτε γενικά αφορά τον γραπτό λόγο) θα πρέπει να είναι στη μορφή προφορικού Λόγου, δηλαδή σε μορφή διαλόγου με τους χρήστες, όπου κύριος στόχος θα είναι η σαφήνεια και η κατανοησιμότητα .

3η Αρχή: Ανακαλυπτική Μάθηση

Η ανακαλυπτική μάθηση αποτελεί μία από τις σύγχρονες αρχές της Παιδαγωγικής σύμφωνα με την οποία ο σπουδαστής ανακαλύπτει μόνος του τη γνώση έχοντας ως καθοδηγητή το εκπαιδευτικό υλικό και τον καθηγητή-σύμβουλο.

4η Αρχή: Τι είμαι ικανός να κάνω με αυτά που έμαθα;

Μιας και η σύγχρονη παιδαγωγική θέτει το διαρκές ερώτημα: «**τι είμαι ικανός να κάνω με αυτά που έμαθα;**», ο δημιουργός εκπαιδευτικού οφείλει να εστιάσει στην ανάπτυξη συγκεκριμένων δεξιοτήτων των χρηστών, γνωστοποιώντας τους διαρκώς τι δεξιότητες θα αναπτύξουν και τι γνώσεις θα αποκτήσουν.

5η Αρχή: Τα Αυτονόητα

Παρατηρείται συχνά το φαινόμενο, αυτά που ο δημιουργός του εκπαιδευτικού υλικού τα θεωρεί ως αυτονόητα να μην είναι πάντα για τον εκπαιδευόμενο. Επομένως ακόμα και τα αυτονόητα πρέπει να ορίζονται.

6η Αρχή: Γιατί αυτό και όχι το άλλο;

Όλες οι επιλογές και προτάσεις μελέτης πηγών πρέπει να είναι αιτιολογημένες και να εξηγούν «γιατί αυτό και όχι το άλλο», καθώς και τους λόγους επιλογής των συγκεκριμένων πηγών, τη σύνδεση και τις γέφυρες των προηγούμενων με τα επόμενα στοιχεία του υλικού.

7η Αρχή: Οι Εικόνες στις Έννοιες

Οι εικόνες (οπτική απεικόνιση), που οπτικοποιούν τις αφηρημένες έννοιες κρίνονται επιβεβλημένες σε ένα εκπαιδευτικό υλικό αφού χωρίς εικόνες (ή και βίντεο, φωτογραφίες, infographic και γενικότερα οπτικό και εποπτικό υλικό κάθε μορφής) δεν είναι εύκολο να κατανοηθούν οι αφηρημένες έννοιες.

3.4 Γνωστική Θεωρία Πολυμεσικής Μάθησης του Mayer

Στο πλαίσιο της μαθητοκεντρικής - γνωσιακής τάσης έχουν διαμορφωθεί μία σειρά από θεωρίες, όπως η Θεωρία Διπλής Κωδικοποίησης (Pavio, 1986 στο Αναστασιάδης & Σπαντιδάκης, 2007), η Θεωρία του Γνωστικού Φορτίου (Sweller, 1994 στο Αναστασιάδης & Σπαντιδάκης, 2007) και η Γνωστική Θεωρία για την Πολυμεσική Μάθηση (Mayer, 2001). Ειδικότερα, η γνώση της θεωρίας της πολυμεσικής μάθησης αποτελεί σημαντικό εργαλείο για τον δημιουργό εκπαιδευτικού υλικού. Παρακάτω παρουσιάζονται αναλυτικά οι αρχές που έχουν διατυπωθεί με βάση τη θεωρία αυτή.

1. Πολυμεσική Αρχή ((Multimedia Principle)

Σύμφωνα με αυτή την αρχή το εκπαιδευτικό υλικό θα πρέπει να συνδυάζει κείμενο και γραφικές αναπαραστάσεις, μιας και αυτό βοηθά τους μαθητές να κατανοήσουν αποτελεσματικότερα τις πληροφορίες που παρατίθενται. Οι γραφικές αναπαραστάσεις περιλαμβάνουν στατικές εικόνες και δυναμικά γραφικά στοιχεία, όπως είναι τα animation και τα βίντεο.

2 .Αρχή της Χωρικής Συνάφειας (Contiguity Principle)

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εζαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

Σύμφωνα με αυτή την αρχή το συναφές σε μια εικόνα κείμενο πρέπει να εμφανίζεται κοντά της γιατί με αυτό τον τρόπο οι μαθητές αντιλαμβάνονται καλύτερα την πληροφορία.

3. Αρχή της Χρονικής Συνάφειας (Temporal Contiguity).

Οι λέξεις που σχετίζονται με συγκεκριμένες εικόνες παρουσιάζονται ταυτόχρονα και όχι διαδοχικά.

4. Αρχή της Συνοχής (Coherence Principle)

Σύμφωνα με αυτή την αρχή οι περιττές πληροφορίες (λεκτικές ή οπτικές) πρέπει να αποφεύγονται γιατί δε διευκολύνουν τη μαθησιακή διαδικασία αλλά τη δυσχεραίνουν.

5. Αρχή της Τροπικότητας (Modality Principle)

Πολλοί είναι οι τρόποι με τους οποίους μπορεί να παρουσιαστεί το γνωστικό αντικείμενο, αυτό όμως που έχει σημασία είναι ο τρόπος αυτός να είναι αποτελεσματικός για τη μάθηση. Σε αυτό το πλαίσιο είναι προτιμότερη η χρήση της αφήγησης σε σχέση με την παράθεση γραπτών κειμένων. Η πρόταση αυτή βασίζεται σε αρχές της γνωστικής ψυχολογίας και της γνωστικής θεωρίας αν και κάποιες φορές μπορεί να μην είναι εφικτό εξαιτίας του χρόνου και του κόστους που απαιτείται.

6. Αρχή του Πλεονασμού (Redundancy Principle)

Η χρήση πολλαπλών μέσων (γραφικά στοιχεία, κειμενικές μορφές, ήχο, βίντεο) για την παρουσίαση του περιεχομένου, μπορεί να καταστήσει το εκπαιδευτικό υλικό αναποτελεσματικό. Για να αποφευχθεί ο πλεονασμός, η παρουσίαση του περιεχομένου πρέπει να γίνεται μόνο με αφήγηση και γραφικά και όχι με αφήγηση, γραφικά και κείμενα.

7. Αρχή της Προσωποποίησης (Personalization Principle)

Σύμφωνα με αυτή την αρχή, η χρήση φιλικής γλώσσας κατά τη δημιουργία του εκπαιδευτικού υλικού, η ενσωμάτωση στο υλικό αφήγησης από τον ίδιο τον εκπαιδευτή, η χρήση του δεύτερου προσώπου αντί του τρίτου και η χρήση χαρακτήρων για την καθοδήγηση της μάθησης, συμβάλουν καθοριστικά στη φιλικότητα του εκπαιδευτικού υλικού.

8. Αρχή της Κατάτμισης (Segmenting Principle)

Η αρχή της κατάτμισης πρεσβεύει ότι οι μαθητές αποτυπώνουν και διατηρούν την πληροφορία στη μνήμη τους, όταν αυτή είναι συνοπτική. Σε αυτό το πλαίσιο θα πρέπει να

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εζαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

αποφεύγονται οι μακροσκελείς αφηγήσεις και επιπλέον όσο πιο υψηλός είναι ο βαθμός δυσκολίας τόσο πιο μεγάλη θα πρέπει να είναι και η κατάτμιση του υλικού.

9. Αρχή της Σηματοδότησης (Signaling)

Στο εκπαιδευτικό υλικό θα πρέπει να γίνονται οι κατάλληλες νύξεις, οι οποίες θα κατευθύνουν την προσοχή του μαθητή στην ουσιαστικότερη επεξεργασία των πληροφοριών.

10. Αρχή της Προπαίδευσης (Pretraining Principle)

Η αρχή της προπαίδευσης προκρίνει την παροχή στους εκπαιδευόμενους κάποιας εισαγωγικής εκπαιδευτικής παρέμβασης η οποία θα έχει σκοπό την εκμάθηση δεξιοτήτων και βασικών γνώσεων που απαιτούνται για την ολοκλήρωση της κύριας εκπαιδευτικής παρέμβασης.

11. Αρχή της Φωνής (Voice)

Στις αφηγήσεις που περιλαμβάνονται στο εκπαιδευτικό υλικό οι φωνές που χρησιμοποιούνται θα πρέπει να είναι ευγενικές και φιλικές.

12. Αρχή της εικόνας (Image)

Η αρχή αυτή υιοθετεί την άποψη ότι η ύπαρξη της εικόνας του αφηγητή δεν αποτελεί βοηθητικό παράγοντα για τους μαθητευόμενους.

3.5 Μοντέλο Σχεδιασμού Εκπαιδευτικού Υλικού West και Λιοναράκη

Η δομή, η μορφή, τα μέσα, το ύφος και το περιεχόμενο αποτελούν τα βασικά στοιχεία του εκπαιδευτικού υλικού και παράλληλα η ποιοτική σύνθεση όλων αυτών οδηγεί στην πολυλειτουργικότητα του (Μανούσου κ.α., 2017). Στα πλαίσια αυτά ο Λιοναράκης (2001) εισάγει τον όρο της «πολυμορφικότητας», ο οποίος αφορά στην ύπαρξη ποιοτικής διδακτικής και μαθησιακής διαδικασίας αλλά και στην αξιοποίηση ευέλικτων μέσων και εργαλείων με σκοπό την καλλιέργεια μιας πολυδιάστατης εκπαίδευσης. Το ποιοτικό κριτήριο της πολυμορφικότητας και η θεωρία του εποικοδομητισμού αποτέλεσαν τη βάση σχεδιασμού του μοντέλου των West και Λιοναράκη. Σύμφωνα με την κατηγοριοποίηση αυτή υπάρχουν τρεις βασικές δέσμες, οι οποίες δημιουργούν ένα λειτουργικό σύνολο και είναι οι εξής :

1^η Δέσμη: Κείμενο-Προκείμενα- Μετακείμενα

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εζαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

κείμενο: Αποτελεί τον κύριο κορμό του εκπαιδευτικού υλικού και επιβάλλεται να έχει κατανοητή ροή λόγου και απόλυτα τεκμηριωμένα στοιχεία που να ενισχύουν την επιστημονικότητά του (Λιοναράκης, 2001).

προκείμενα: περιεχόμενα, ερμηνευτικοί τίτλοι, κεφάλαια και ενότητες, σκοπό, στόχους (γενικούς και επί μέρους), προσδοκώμενα αποτελέσματα, λέξεις και έννοιες κλειδιά, διαγνωστικά τεστ και δραστηριότητες.

μετακείμενα: συνόψεις κεφαλαίων και ενοτήτων, παραρτήματα, περιλήψεις, βιβλιογραφία, παραπομπές, οδηγοί για περαιτέρω μελέτη, γλωσσάρια και δραστηριότητες ελέγχου.

2^η Δέσμη: Διακείμενα-Επικείμενα- Παρακείμενα – Περικείμενα

διακείμενα: συμπεράσματα, συνόψεις, περιλήψεις, δραστηριότητες και ασκήσεις αυτοαξιολόγησης, μηχανισμοί ανατροφοδότησης, μηχανισμοί κατανόησης και εφαρμογής των νέων δεδομένων.

επικείμενα: διασαφηνίσεις, γλωσσάρια, ορισμοί, κείμενα.

παρακείμενα: φωτογραφίες, εικόνες, γραφήματα, σχήματα, τυπογραφικές ιδιαιτερότητες.

περικείμενα: μελέτες περίπτωσης και παραδείγματα, σενάρια, παράλληλα κείμενα, ανθολόγια και κείμενα αναφοράς, κείμενα σε παράθυρα και επεξηγήσεις, βιβλία για αναλυτικότερη εμβάθυνση των κειμένων.

3^η Δέσμη: Πολυκείμενα- Πολυαντικείμενα

πολυκείμενα: κατευθύνσεις εκπόνησης των εργασιών και των δραστηριοτήτων, δεξιότητες γραπτού επιστημονικού λόγου, αναλυτικά σχόλια αξιολόγησης του σπουδαστή από τον διδάσκοντα, έντυπες μορφές επικοινωνίας και πληροφόρησης των δύο πλευρών.

• **πολυαντικείμενα:** δέσμη από ηλεκτρονικά μέσα μεταφοράς των στοιχείων του διδακτικού υλικού (οπτικοακουστικά μέσα όπως βίντεο, ψηφιακή παρουσίαση, ηχητικό αρχείο).

3.6 Η αξιολόγηση του Εκπαιδευτικού Υλικού

Πολλοί ερευνητές επιλέγουν τις μελέτες αξιολόγησης με στόχο την αξιολόγηση από πλευράς τους των εκπαιδευτικών διαδικασιών (π.χ. αξιολόγηση διδακτικού υλικού και αξιολόγηση προγραμμάτων σπουδών) (Verma & Mallick, 2004). Η «αξιολόγηση

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ' Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εζαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

εκπαιδευτικών προγραμμάτων ή εκπαιδευτικών υλικών » αφορά μια σειρά από ερευνητικές διαδικασίες που αποβλέπουν και οδηγούν, ανάλογα με την (επιστημολογική, θεωρητική και/ή μεθοδολογική) προσέγγιση που ακολουθούν, στην αποτίμηση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητάς τους (Gough & Scott, 2003). Η έρευνα αξιολόγησης αποτελεί πεδίο της εφαρμοσμένης εκπαιδευτικής έρευνας και στόχο έχει την καλύτερη κατανόηση και ανάπτυξη της εκπαιδευτικής πρακτικής μέσα από τη σύνδεσή της με τις γενικές επιδιώξεις και τους ειδικότερους στόχους των προγραμμάτων και των υλικών που αξιολογούνται (Crohn & Birnbaum, 2010· Jenks, Vaughan & Butler, 2010· Zint, Dowd & Covit, 2011, όπ.αναφ. στο Γρίλλια & Δασκολιά, 2019). Πρόκειται λοιπόν για μια ερευνητική δραστηριότητα με καθορισμένο σκοπό και στόχο την επεξεργασία των ερωτημάτων που θέτει το εκπαιδευτικό πρόγραμμα, συμπεριλαμβανομένης της καταλληλότητας, της αποδοτικότητας και της αποτελεσματικότητας (Βεργίδης, 2008). Ο βαθμός πραγμάτωσης των στόχων ενός εκπαιδευτικού συστήματος, ενός μαθήματος, μιας διδακτική μεθόδου ή της επίδοσης των μαθητών αποτελεί τη βασική επιδίωξη της εκπαιδευτικής αξιολόγησης. Επομένως η εκπαιδευτική αξιολόγηση είναι μια διαδικασία συλλογής, επεξεργασίας, ανάλυσης και ερμηνείας δεδομένων σε συγκεκριμένα αντικείμενα, με βάση συγκεκριμένα κριτήρια με σκοπό την ανατροφοδότηση των προσπαθειών μας με χρήσιμες πληροφορίες (Μακράκης, 1998).

Η ερευνητική μέθοδος αξιολόγησης εντάσσεται κυρίως στις μεθόδους αξιολόγησης των κοινωνικών επιστημών και διακρίνεται σε ποιοτική, ποσοτική και μεικτή αξιολόγηση. Η ποιοτική αξιολόγηση αναφέρεται ως ευέλικτη (Robson, 2007) ή διευκρινιστική αξιολόγηση και ο ερευνητής επιλέγει μια ανθρωποκεντρική προσέγγιση, άρα το κύριο ερευνητικό εργαλείο είναι ο άνθρωπος και κατ' επέκταση διερευνώνται οι πράξεις και οι συμπεριφορές του με ερευνητικά εργαλεία όπως ο διάλογος, η συνέντευξη, η παρατήρηση, η συμμετοχική παρατήρηση.

Η ποσοτική αξιολόγηση αναφέρεται ως αναλυτική, μη ευέλικτη (Robson, 2007) ή παραδοσιακή αξιολόγηση και έχει ως στόχο την αποτίμηση του βαθμού πραγματοποίησης συγκεκριμένων στόχων που αφορούν συγκεκριμένες μεταβλητές χρησιμοποιώντας ως βασικά ερευνητικά εργαλεία το ερωτηματολόγιο και τη δομημένη συνέντευξη.

Η μεικτή αξιολόγηση αναφέρεται ως μεθοδολογική τριγωνοποίηση (Robson, 2007), δηλαδή χρήση δύο ή περισσότερων μεθόδων συλλογής στοιχείων για τη μελέτη κάποιας πλευράς της ανθρώπινης συμπεριφοράς (Cohen & Manion, 1997). Στην περίπτωση της μεθοδολογικής τριγωνοποίησης, ο ερευνητής συνδυάζει ποσοτικές και ποιοτικές προσεγγίσεις και υιοθετεί συνδυασμό ποιοτικών και ποσοτικών εργαλείων.

Οι Monroe & Jie-Li (2013) διακρίνουν τους ακόλουθους τρεις τύπους αξιολόγησης, οι οποίοι σχετίζονται με τον χρόνο και τη διάρκεια εφαρμογής ως προς την υλοποίηση ενός προγράμματος και/ή την παιδαγωγική χρήση του υλικού. Πρόκειται για την *αρχική* (front-end), τη *διαμορφωτική* (formative) και την *τελική* (summative) αξιολόγηση.

3.6.1 Έρευνα διαμορφωτικής αξιολόγησης

Πολλοί είναι οι ορισμοί που έχουν προταθεί από τους ερευνητές για τη διαμορφωτική αξιολόγηση. Οι Van De Walle, Karp και Bay-Williams (2013) ορίζουν, λοιπόν, τη διαμορφωτική αξιολόγηση ως «μια συντρέχουσα με τη διδασκαλία διαδικασία αξιολόγησης η οποία ελέγχει και ρυθμίζει ποιος μαθαίνει και ποιος όχι και που βοηθά τους εκπαιδευτικούς να οργανώσουν την επόμενη τους διδασκαλία». Ο William (2007) συμπληρώνει ότι «για να είναι διαμορφωτική, η αξιολόγηση πρέπει να περιλαμβάνει μια συνταγή για μελλοντικές δράσεις». Ένας αρκετά εύστοχος ορισμός είναι αυτός που δίνεται από τον Popham (2008), ο οποίος αναφέρει τη διαμορφωτική αξιολόγηση «ως μια διαδικασία που εφαρμόζεται από εκπαιδευτικούς και μαθητές κατά τη διδασκαλία, από την οποία προκύπτει ανατροφοδότηση για την αναπροσαρμογή της τρέχουσας διδασκαλίας και μάθησης, ώστε να βελτιωθεί η επίδοση των μαθητών με βάση τα αναμενόμενα εκπαιδευτικά αποτελέσματα».

Η διαμορφωτική αξιολόγηση εκπαιδευτικού προγράμματος ή υλικού αποτελεί σύμφωνα με τις Monroe & Jie-Li (2013) ένα εργαλείο χρήσιμο, γιατί αποτελεί έναν αποτελεσματικό τρόπο παρακολούθησης της εξέλιξης του προγράμματος και βελτίωσής του κατά τη διάρκεια υλοποίησής του, πριν ακόμα ολοκληρωθεί και τεθεί σε τελική αξιολόγηση. Η συμμετοχή ειδικών συμβάλλει σε μία προσέγγιση με τρόπο κριτικό αναφορικά με την ακρίβεια των παραγόμενων ή χρησιμοποιούμενων υλικών αλλά και με τη συνολική εντύπωση που προκαλούν. Επιπλέον η συμμετοχή στην αξιολόγηση πραγματικών ή δυνητικών συμμετεχόντων μπορεί να δώσει χρήσιμες απαντήσεις σχετικά με το αν ο εκπαιδευτικός σχεδιασμός εκφράζει και ικανοποιεί τους τελικούς αποδέκτες. Ως προς την εμπλοκή ή μη ειδικών ή δυνητικών χρηστών στην αξιολόγηση οι Monroe & Jie-Li (2013)

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εζαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

διακρίνουν δύο τύπους διαμορφωτικής αξιολόγησης: α) τη *συμμετοχική διαμορφωτική αξιολόγηση* (engaging stakeholders formative evaluation), η οποία προβλέπει την εμπλοκή όλων των ενδιαφερομένων, συμβαλλόμενων και επωφελούμενων από το πρόγραμμα παραγόντων, σε συνεργατική διαδικασία με την ανάπτυξη ειδικών δεξιοτήτων αξιολόγησης για σχεδιαστές και συμμετέχοντες, και β) την *εξελικτική διαμορφωτική αξιολόγηση* (developmental formative evaluation), στην οποία εξωτερικοί αξιολογητές αναλαμβάνουν να εκτιμήσουν την καταλληλότητα των επιλογών και/ή την αποτελεσματικότητα των πρακτικών κατά τη διάρκεια του σχεδιασμού σε μια προσπάθεια να βοηθήσουν τους σχεδιαστές να στοχαστούν καλύτερα πάνω στους εκφρασμένους στόχους.

Σύμφωνα με τον Trochim (2005) σκοπός της διαμορφωτικής αξιολόγησης είναι η αποτίμηση της εγκυρότητας και της αξιοπιστίας του υπό αξιολόγηση αντικειμένου αλλά και η ανατροφοδότηση στην ομάδα ανάπτυξης. Η διαμορφωτική αξιολόγηση εφαρμόζεται για την ενδυνάμωση ή τη βελτίωση του υπό αξιολόγηση αντικειμένου και μπορεί να εφαρμοστεί τόσο μετά την εφαρμογή ενός εκπαιδευτικού προγράμματος για την διερεύνηση αρνητικών στοιχείων ή προβλημάτων στην εφαρμογή του, την αξιολόγηση του οργανωτικού πλαισίου του, τις διαδικασίες που υιοθετεί, κ.λπ. όσο και μετά τη χρήση εκπαιδευτικού λογισμικού για την αποτίμηση της ευχρηστίας του, της αποδοχής του, της στάσης των χρηστών απέναντί του κ.λπ.

Η διαμορφωτική αξιολόγηση, λοιπόν, διενεργείται πριν από την τελική προσφορά ενός εκπαιδευτικού προγράμματος (Linn & Gronlund, 2000; William, 2006; Rovai, 2003) και σκοπό έχει να ερευνήσει αν το υλικό που δημιουργήθηκε εκπληρώνει τον σκοπό για τον οποίο αναπτύχθηκε και τι αλλαγές απαιτούνται προκειμένου να εκπληρώσει αυτό τον σκοπό. Τα στοιχεία συλλογής δεδομένων κατά τη διαδικασία αξιολόγησης μπορεί να είναι τόσο ποσοτικά όσο και ποιοτικά, ανάλογα με την προσέγγιση που επιλέγεται από τον εκπαιδευτή/σχεδιαστή ή από τον εκπαιδευτικό οργανισμό, ή ακόμη να είναι και ένας συνδυασμός των δύο (Kahan & Goodstadt, 2005).

Σύμφωνα με τους Dick, Carey & Carey (2009), η διαμορφωτική αξιολόγηση καλείται να ελέγξει την αποτελεσματικότητα της εκπαιδευτικής παρέμβασης που έχει σχεδιαστεί, την αποδοτικότητα της, την ελκυστικότητά της, δηλαδή κατά πόσο καταφέρνει να διατηρεί το ενδιαφέρον των συμμετεχόντων, αλλά και την ευχρηστία της, δηλαδή το κατά πόσο ο

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εζαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

συνολικός σχεδιασμός της είναι κατανοητός και ξεκάθαρος για τους χρήστες της, εκπαιδευτές και εκπαιδευόμενους, και η χρήση του μαθησιακού περιβάλλοντος απλή.

Οι Dick, Carey & Carey (2009) κατά την ανάλυση του μοντέλου τους τονίζουν ότι μια ολοκληρωμένη διαδικασία διαμορφωτικής αξιολόγησης πρέπει να συλλέγει δεδομένα από τρεις διαφορετικές πηγές και να διεξάγεται σε τρεις διαφορετικές χρονικές φάσεις.

Αρχικά, η εκπαιδευτική παρέμβαση που έχει σχεδιαστεί πρέπει να αξιολογείται από εξειδικευμένα άτομα σε θέματα εκπαιδευτικού περιεχομένου (subject matter experts), σε θέματα τεχνικής φύσης (technical experts) και σε θέματα του συνολικού σχεδιασμού της (instructional designers).

Σε δεύτερη φάση η αξιολόγηση πρέπει να διεξάγεται από κάποιο μέλος της ομάδας που αφορά το εκπαιδευτικό πρόγραμμα σε συνεργασία με τον αξιολογητή, δηλαδή από κάποιον πιθανό εκπαιδευόμενο. Στη φάση αυτή ο εκπαιδευόμενος αξιολογεί την εκπαιδευτική εμπειρία στην οποία συμμετέχει και επισημαίνει σημεία που χρειάζονται βελτίωση.

Τέλος, πριν από την τελική έκδοση του προγράμματος, τελευταίο στάδιο της διαμορφωτικής αξιολόγησης είναι η πιλοτική δοκιμή του στο πλαίσιο μιας μικρής ομάδας εκπαιδευομένων. Σε περισσότερο πρακτικό επίπεδο, όπως παρατηρούν οι McNaught & Lamm (2005), για τη διαμορφωτική αξιολόγηση ενός προγράμματος μπορεί να χρησιμοποιηθεί μια μικρή ομάδα πιθανών εκπαιδευομένων ή εκπαιδευτών με γνώσεις σχετικές με το γνωστικό αντικείμενο, οι οποίοι καλούνται να το αξιολογήσουν σε όλες του τις διαστάσεις.

Μια άλλη προσέγγιση της διαμορφωτικής αξιολόγησης εκπαιδευτικών προγραμμάτων είναι αυτή της εστίασης της διαμορφωτικής αξιολόγησης σε διαφορετικές φάσεις ή στάδια του προγράμματος (Patton, 2008). Αυτή η μορφή αξιολόγησης δεν διαφέρει μεθοδολογικά από την προσέγγιση των Dick, Carey & Carey, όμως καθορίζει τα στάδια αξιολόγησης σύμφωνα με τα στάδια ολοκλήρωσης ενός προγράμματος. Αυτό πρακτικά σημαίνει α) Αξιολόγηση κατά την ανάπτυξη του προγράμματος (Developmental Evaluation), β) Αξιολόγηση κατά την εφαρμογή του προγράμματος (Implementation Focused Evaluation).

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εζαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

3.7 Σύνοψη

Στο Κεφάλαιο αυτό επιχειρήθηκε μία εννοιολογική προσέγγιση του Εκπαιδευτικού Υλικού και παρουσιάστηκαν κάποιες βασικές αρχές δημιουργίας του όπως στοιχειοθετήθηκαν από τον Homberg και τους Σπανακά και Λιοναράκη. Στη συνέχεια έγινε αναφορά στις αρχές σχεδιασμού εκπαιδευτικού υλικού του Mayer, οι οποίες στηρίζονται στη γνωστική θεωρία της πολυμεσικής μάθησης και ακολούθησε μία συνοπτική παρουσίαση του μοντέλου – κατηγοριοποίηση των West και Λιοναράκη. Τέλος, παρουσιάστηκε η αξιολόγηση του εκπαιδευτικού υλικού με έμφαση στην έρευνα διαμορφωτικής αξιολόγησης.

4. Το μάθημα της Ιστορίας και η διδασκαλία του στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

4.1 Εισαγωγή

Το κεφάλαιο που ακολουθεί αφορά στη διδασκαλία του μαθήματος της Ιστορίας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Μετά το εισαγωγικό πλαίσιο, παρουσιάζεται η Ιστορία ως επιστήμη και στη συνέχεια επιχειρείται μια γενική θεώρηση της Διδακτικής του μαθήματος της Ιστορίας. Ακολουθεί μία συνοπτική παρουσίαση των σκοπών του μαθήματος και τέλος γίνεται αναφορά στη σχέση των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνίας με το διδακτικό αντικείμενο της Ιστορίας και ειδικότερα τις σύγχρονες θεωρίες μάθησης στην Ιστορία με τη χρήση των ΤΠΕ αλλά και τη συμβολή των ΤΠΕ στη διδασκαλία της .

4.2 Η Ιστορία ως Επιστήμη

Σύμφωνα με τον Bloch (1949), «Ιστορία ονομάζουμε και το παρελθόν το ίδιο (τις περασμένες πράξεις των ανθρώπων), αλλά και τη γνώση αυτού του παρελθόντος, όπως προκύπτει από την ιστορική έρευνα και συγγραφή», ενώ ο Braudel (1986) σε μία προσπάθεια οριοθέτησης της Ιστορίας την ορίζει «ως διαλεκτική του χρόνου και των πραγμάτων». Για τον E. Carr (1983) «η ιστορία είναι μια συνεχής διαδικασία διάδρασης μεταξύ του ιστορικού και των στοιχείων του, ένας χωρίς τέλος διάλογος μεταξύ του παρόντος και του παρελθόντος» και όπως χαρακτηριστικά επισημαίνει ο Κόκκινος (1998) η Ιστορία είναι εκείνη που «διευρύνει το οπτικό μας πεδίο και μας προσφέρει ένα νέο τρόπο θέασης των πραγμάτων».

Ο 19^{ος} αιώνας υπήρξε ο αιώνας θεμελίωσης των επιστημών και επομένως της Ιστοριογραφίας, η οποία απέκτησε μία νέα δυναμική ακολουθώντας τον Θετικισμό όπου έστρεφε το ενδιαφέρον στην απλή αφήγηση των γεγονότων, στην περιγραφή μαχών και διπλωματικών γεγονότων (Δημητρούκας, Ιωάννου, 2006). Αυτή η προσέγγιση θα εγκαταλειφθεί τον 20^ο αιώνα κάτω από την επίδραση των νέων φιλοσοφικών, κοινωνικών και ιδεολογικών ρευμάτων, διαμορφώνοντας τη Νέα Ιστορία όπου το ενδιαφέρον

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εξαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

στρέφεται στην ιστορική έρευνα και γραφή κοινωνικού και επιστημονικού προσανατολισμού (Δημητρούκας, Ιωάννου, 2006).

4.3 Διδακτική της Ιστορίας

Η Ιστορία εισάγεται ως μάθημα στα σχολεία της Δύσης το τελευταίο τέταρτο του 18^{ου} αιώνα, κατά τη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα καθίσταται ολοκληρωμένο διδακτικό αντικείμενο, ενώ μόλις κατά τη δεκαετία του 1960 δημιουργείται η διδακτική της Ιστορίας ως νέο διεπιστημονικό αντικείμενο (Ρεπούση κ.α,2007). Στο τελευταίο τέταρτο του 20ού αιώνα, εγκαταλείπεται από τη διδασκαλία της ιστορίας η μεγάλη παράδοση (Husbands κ. ά. 2003) και υιοθετούνται νέες προσεγγίσεις με τον όρο Νέα Ιστορία (Lee, 1995). Είναι η εποχή που αμφισβητείται ο εμπειρισμός και η προσκόλληση στα γεγονότα, μετατοπίζοντας το κέντρο βάρους στις κοινωνικές, οικονομικές και πολιτισμικές συνθήκες που επικρατούν σε κάθε εποχή (Αβδελά, 1994).

Σύμφωνα με την γερμανική βιβλιογραφία η Διδακτική της Ιστορίας ορίζεται ως « ένας συστηματικός κλάδος της επιστήμης της Ιστορίας, που καλλιεργεί τους στόχους της επιστήμης στο επίπεδο της εκπαίδευσης και της πληροφόρησης, αναλύει και οργανώνει την ανάπτυξη της ιστορικής αφύπνισης σε μη ιστορικούς και «επικοινωνεί» την Ιστορία εντός και μεταξύ διαφορετικών κοινωνιών» (Ρεπούση, 2000).Ο Lee (1995) υποστηρίζει ότι το γνωστικό αντικείμενο της Ιστορίας συνδέεται άρρηκτα με τη μετάδοση δομικών εννοιών της ιστορικής επιστήμης και την απόκτηση δεξιοτήτων ενός ιστορικού ερευνητή, ενώ ο Μονιότ (2002) αναφέρει χαρακτηριστικά ότι « Η Ιστορία είναι ένα μάθημα το οποίο να μεν ασχολείται με το παρελθόν ωστόσο πρόκειται για ένα παρελθόν το οποίο διδάσκεται στο παρόν, δηλαδή σε ένα διαφορετικό χρόνο μέσα στον οποίο οι άνθρωποι αντιλαμβάνονται και κατανοούν με σαφώς διαφορετικό τρόπο τα ιστορικά γεγονότα». Σύμφωνα με τις σύγχρονες τάσεις για τη διδασκαλία της Ιστορίας, το περιεχόμενο του μαθήματος της Ιστορίας θα πρέπει να περιλαμβάνει διάφορες πτυχές της ανθρώπινης δράσης όπως πολιτική, κοινωνική και πολιτιστική ιστορία, ιστορία της καθημερινής ζωής κ.λπ, διαθεματικές προσεγγίσεις αλλά και στρατηγικές μάθησης που θα προάγουν την ενεργητική συμμετοχή των μαθητών ενώ παράλληλα θα καλλιεργούν την κριτική σκέψη (Μαυροσκούφης, 2010). Η αποτελεσματική μάθηση στην Ιστορία δε σχετίζεται μόνο με την απόκτηση γνώσεων αλλά και με την καλλιέργεια δεξιοτήτων όπως εκείνες της αναζήτησης ιστορικού υλικού, της ανάλυσης γεγονότων, της σύνδεσης τους με άλλα

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ' Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εξάε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

γεγονότα, τη διαμόρφωση προσωπικής γνώμης και της ομαδοσυνεργατικής μάθησης (Husbands, 2003, Βακαλούδη, 2003).

Η ιστορική κατανόηση αποτελεί πρωταρχικό στόχο στη διδακτική της Ιστορίας και όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Moniot (2002) «Στη διδασκαλία της Ιστορίας ισχύει το «μαθαίνω» και «κατανοώ», που σημαίνει ότι συνδέω καθετί καινούργιο με εκείνα που ήδη γνωρίζω, με αυτό που ήδη είμαι και έτσι, προσδίδω νόημα στο νέο και συγχρόνως μετασχηματίζω και αναδομώ το γνωστικό μου εξοπλισμό. Το παρελθόν και το παρόν συσχετίζονται αμφίδρομα και προβάλλονται στο μέλλον, δημιουργώντας επίγνωση». Η κατανόηση σχετίζεται με την ευελιξία του ατόμου να σκέφτεται και να ενεργεί βασισμένο σε όσα γνωρίζει και επομένως ο σχεδιασμός της διδασκαλίας θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη την προϋπάρχουσα γνώση των μαθητών, ενώ παράλληλα χρειάζεται να προσφέρει συνεχή ανατροφοδότηση και αξιολόγηση (Unger, 1997/2002).

Η σύγχρονη διδακτική προσέγγιση της Ιστορίας έχει απομακρυνθεί από τον δασκαλοκεντρικό και αφηγηματικό τρόπο διδασκαλίας, ο οποίος προήγαγε τη μηχανιστική απομνημόνευση (Ξωχέλλης, 1987). Η αφήγηση ως εργαλείο στη διδακτική της Ιστορίας δεν απορρίπτεται σε καμία περίπτωση, αλλά έχει επαναπροσδιοριστεί ο ρόλος της και έχει περιοριστεί η έκτασή της (Moniot, 2002). Ιδιαίτερη θέση ανάμεσα στις σύγχρονες στρατηγικές διδασκαλίας έχει η διερευνητική μέθοδος με τη χρήση των ιστορικών πηγών. Ο εκπαιδευτικός θέτει το πρόβλημα, οι μαθητές αρχικά διατυπώνουν απόψεις, κάνουν εικασίες και στη συνέχεια κάνοντας χρήση των ιστορικών πηγών εκφράζουν μια συγκροτημένη απάντηση. Με αυτό τον τρόπο οι μαθητές ασκούνται στην επιχειρηματολογία και στη διασταύρωση των πηγών μετατρέποντας την ιστορική πληροφορία σε ιστορική γνώση και τελικά σε βαθύτερη κατανόηση του παρελθόντος (Moniot, 2002· Ρεπούση, 2004· Μαυροσκούφης, 2005·) Στην εποχή της πληροφόρησης μέσα από ποικίλες πηγές και πληθώρα δεδομένων, η διδακτική της Ιστορίας καλείται να μάθει στους μαθητές να επιλέγουν το ουσιώδες από το επουσιώδες μέσα από ένα πλήθος πληροφοριών (Βακαλούδη, 2003). Η ιστορική επιστήμη έχει πλέον απομακρυνθεί από την παρουσίαση πολέμων και μεγάλων προσωπικοτήτων και έχει στραφεί σε οτιδήποτε σχετίζεται με το παρελθόν και αφορά την ανθρώπινη δραστηριότητα όπως τέχνη, αθλητισμός, τις καθημερινές σχέσεις των ανθρώπων, θέση της γυναίκας κ.τ.λ. (Husbands, 2003).

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ' Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εξάε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

Η σύγχρονη διδακτική της Ιστορίας στοχεύει στη δημιουργία Ιστορικά εγγράμματων πολιτών και σύμφωνα με τον Ηλ.Ματσαγγούρα (2007) Ιστορικά εγγράμματοι είναι « εκείνοι οι πολίτες οι οποίοι είναι σε θέση να αναζητούν, να επιλέγουν, να διαβάζουν κριτικά, να αιτιολογούν, να συνδυάζουν, να αξιολογούν, να συνθέτουν, να επικοινωνούν». Σύμφωνα πάντα με τον ίδιο βασικά σημεία του σχολικού ιστορικού εγγραμματισμού θεωρούνται:

I. η κατανόηση της δομής της ιστορίας

II. η γνώση, η κατανόηση και η συνειδητοποίηση της σημασίας ιστορικών γεγονότων και φαινομένων

III. η οικειοποίηση των διερευνητικών μεθόδων και η ανάπτυξη της ικανότητας της επίλυσης προβλήματος, η αξιολόγηση της πληροφορίας και η ικανότητα της κρίσης

IV. η σύνδεση της ικανότητας της ανάγνωσης του ιστορικού κειμένου και της γραφής με την ικανότητα της σκέψης σχετικά με ό,τι διαβάζεται και γράφεται.

(Ματσαγγούρας,2007)

Τέλος, αξίζει να αναφερθεί ότι η Ιστορία καθιερώθηκε στη χώρα μας ως μάθημα αυτόνομο το 1835. Αρχικά αφορούσε κυρίως την εθνική Ιστορία και σταδιακά ασχολήθηκε και με την παγκόσμια Ιστορία. Ακολουθώντας τις νέες τάσεις στη Διδακτική της Ιστορίας συμπεριέλαβε στον 20^ο αιώνα και στοιχεία από την Ιστορία του πολιτισμού, επιχειρώντας να απαγκιστρωθεί από τα εθνικά στερεότυπα. Και ενώ το μάθημα της Ιστορίας σε παγκόσμιο επίπεδο αντιμετωπίζει αρκετά προβλήματα τα οποία σχετίζονται κυρίως με το φόβο κάποιων κυβερνήσεων να αναμορφώσουν το μάθημα και να παραχωρήσουν αυτονομία σε εκπαιδευτικούς αλλά και σε σχολεία (Μαυροσκούφης, 2006), στην Ελλάδα, όπου η διδακτική έρευνα βρίσκεται σε «νηπιακό» επίπεδο και η διδακτική κατάρτιση των φοιτητών και μετέπειτα εκπαιδευτικών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση κρίνεται ανεπαρκής, τα προβλήματα γίνονται ακόμα πιο σύνθετα (Μαυροσκούφης, 2006).

4.4 Σκοποί του μαθήματος της Ιστορίας

Η ελληνική εκπαίδευση συμβαδίζοντας με τις σύγχρονες παιδαγωγικές αντιλήψεις του κοινωνικού εποικοδομισμού χρησιμοποιεί τον όρο «πρόγραμμα σπουδών» για να αποτυπώσει το προγραμματικό πλαίσιο μέσα στο οποίο καλούνται εκπαιδευτικοί και μαθητές/τριες να οργανώσουν την εκπαιδευτική διαδικασία και να οικοδομήσουν την

ιστορική γνώση (Πρόγραμμα Σπουδών 2019). Βασικό κορμό του Προγράμματος σπουδών αποτελούν ο σκοπός της διδασκαλίας ενός μαθήματος και η διδακτέα ύλη. Όπως όμως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Βερτσέτης (1999) «Για το μάθημα της Ιστορίας ο ακριβής προσδιορισμός του σκοπού δεν είναι εύκολη επιδίωξη. Αρκετοί είναι αυτοί που αρνούνται τη δυνατότητα καθορισμού ομοιομόρφως και σταθερώς ορισμένου σκοπού, αφού αυτός πάντοτε θα εξαρτάται από την εκάστοτε εποχή και τη διαμορφούμενη κοινωνικοπολιτική και διδακτική πραγματικότητα». Οι σκοποί του μαθήματος της Ιστορίας, σύμφωνα με την Αβδελά (1998), εξαρτώνται από διάφορους παράγοντες όπως τον βαθμό της κρατικής παρέμβασης, το επίπεδο των εκπαιδευτικών και τις ανάγκες των μαθητών. Δεν είναι λίγα τα κράτη όπου τα προγράμματα Ιστορίας διαμορφώνονται εξυπηρετώντας πολιτικές και ιδεολογικές σκοπιμότητες (Αβδελά, 1998).

Στην Ελλάδα, σύμφωνα με το Πρόγραμμα Σπουδών της Ιστορίας (2019), «Οι σκοποί του μαθήματος της ιστορίας συναρτώνται με τα ιδεώδη μιας κοινωνίας, το μέλλον που οραματίζεται και τον τύπο ανθρώπου και πολίτη που θέλει να διαμορφώσει μέσω της εκπαίδευσης. Η διαμόρφωση γενετικής ιστορικής συνείδησης καθώς και η καλλιέργεια ιστορικής σκέψης, δημοκρατικής συνείδησης και ανθρωπιστικών αξιών καθώς και μιας πλουραλιστικής και ανεκτικής εθνικής ταυτότητας αποτελούν βασικούς σκοπούς του μαθήματος της ιστορίας στις σύγχρονες δημοκρατικές και διαπολιτισμικές κοινωνίες» (Πρόγραμμα Σπουδών, 2019, ΦΕΚ – ΝΠΣ, 959/Β/21-3-2019).

Ειδικότερα οι σκοποί του μαθήματος της Ιστορίας συνοψίζονται στους παρακάτω:

- **Διαμόρφωση ιστορικής συνείδησης**

Η σημασία που αποδίδεται στο παρελθόν αλλά και οι προσδοκίες που καλλιεργούνται για το μέλλον οριοθετούν την έννοια της ιστορικής συνείδησης. Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα επιδιώκει την καλλιέργεια της γενετικής ιστορικής συνείδησης, η οποία χαρακτηρίζεται από την πολυδιάστατη κριτική και την αναστοχαστική προσέγγιση του σύγχρονου ιστορικού λόγου.

- **Καλλιέργεια ιστορικής σκέψης**

Η κριτική σκέψη σχετίζεται με την ανάπτυξη δεξιοτήτων όπως η αναλυτική και συνθετική ικανότητα, η επιχειρηματολογία, η τεκμηρίωση, η διακρίβωση της αιτιότητας που συνδέει τα ιστορικά γεγονότα μεταξύ τους, η αποκάλυψη των αξιών και των κινήτρων που καθοδήγησαν τη δράση ατόμων και ομάδων, η κατανόηση της ιστορικότητας των γεγονότων και των φαινομένων, η πολυσήμαντη ιστορική ενσυναίσθηση. Η ιστορική

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εξάε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

σκέψη, όπως ορίζεται από τη σύγχρονη βιβλιογραφία, σχετίζεται με τους ακόλουθους έξι βασικούς παράγοντες i) Ιστορική σημασία (νοηματοδότηση και σημαντικότητα). Τα πολεμικά, πολιτικά και οικονομικά γεγονότα έχουν μεγάλη ιστορική σημασία μιας και επέφεραν σημαντικές αλλαγές στη ζωή των ανθρώπων, όμως σύμφωνα με τις σύγχρονες τάσεις στην Ιστορία σημαντικά είναι και γεγονότα ή πρόσωπα που ενώ μοιάζουν «ασήμαντα» δεν είναι. ii) Χρήση πρωτογενών και δευτερογενών πηγών (ιστορικά τεκμήρια). Σκοπός του μαθήματος της Ιστορίας είναι να εξοικειώσει τους μαθητές με τις «παραδοσιακές» πηγές (έγγραφα, αρχειακά σύνολα, αρχαιολογικά ευρήματα, επιγραφές κλπ.) αλλά και κάθε κατάλοιπο του παρελθόντος (αντικείμενα καθημερινής χρήσης, σχολικά τετράδια, οικογενειακές φωτογραφίες κλπ.) και να τους ασκήσει παράλληλα στην ταξινόμηση, διασταύρωση και ερμηνεία των πηγών. iii) Συνέχεια και αλλαγή. Η Ιστορία δεν είναι μια απλή ακολουθία γεγονότων αλλά μια σύνθετη ανάμειξη συνέχειας και αλλαγής και στα πλαίσια αυτά σκοπός του μαθήματος θα πρέπει να είναι να μάθουν να διακρίνουν την κλιμάκωση του χρόνου, τις τομές και τις υποδιαιρέσεις του, ώστε να αποκτήσουν μια θεμελιωδώς διαφορετική αίσθηση για το παρελθόν. iv) Αιτία και αποτέλεσμα. Η διερεύνηση των αιτιακών σχέσεων που συνδέουν τα ιστορικά γεγονότα μεταξύ τους, καθώς και των κινήτρων που ωθούν άτομα και ομάδες να ενεργήσουν με τον ένα ή τον άλλο τρόπο αποτελούν βασική επιδίωξη των σύγχρονων Προγραμμάτων Σπουδών της ιστορίας. v) Υιοθέτηση ιστορικής οπτικής. Η συνειδητοποίηση της διαφορετικότητας του παρελθόντος από τους μαθητές/τριες διευρύνει τους ορίζοντες της σκέψης, δίνοντας ιστορικό νόημα στον τρόπο που αντιλαμβανόμαστε τις σύγχρονες συνθήκες και τα γεγονότα. vi) Κατανόηση των ηθικών διαστάσεων της ιστορίας. Η Ιστορία πραγματεύεται θέματα όπως γενοκτονίες, εθνοκαθάρσεις και γενικότερα θέματα που ξεπερνούν τα ηθικά όρια όχι μόνο της εποχής τους αλλά και της ιστορίας της ανθρωπότητας συνολικά. Σκοπός του μαθήματος θα πρέπει να είναι η πολυεπίπεδη ερμηνεία και συζήτηση πάνω στα ηθικά ζητήματα που εγείρουν τέτοιου είδους ιστορικά γεγονότα.

- **Καλλιέργεια εθνικής ταυτότητας**

Η διδασκαλία της ιστορίας στοχεύει επιπλέον στην καλλιέργεια της εθνικής ταυτότητας, δηλαδή του αισθήματος του συνανήκειν σε μια εθνική κοινότητα και έχει, επομένως, ως κύριο στόχο να καλλιεργήσει μια πλουραλιστική και ανεκτική εθνική ταυτότητα, η οποία θα είναι απαλλαγμένη από μισαλλοδοξία και ξενοφοβία.

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εζαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

- **Καλλιέργεια δημοκρατικής συνείδησης**

Ένας από τους βασικούς σκοπούς του μαθήματος της Ιστορίας αποτελεί η καλλιέργεια δημοκρατικής συνείδησης, ενθαρρύνοντας τον πλουραλισμό των απόψεων, τον διάλογο και την αλληλεπίδραση, αμφισβητώντας την αυθεντία και αποκηρύσσοντας τη δογματική μοναδικότητα της ιστορικής αλήθειας.

- **Καλλιέργεια ανθρωπιστικών αξιών**

Το μάθημα της Ιστορίας μπορεί και πρέπει να αποτελεί πεδίο καλλιέργειας ανθρωπιστικών αξιών, όπως η υπευθυνότητα, ο αλληλοσεβασμός, η αλληλεγγύη, η αναίρεση στερεοτύπων και προκαταλήψεων, εθνικών, φυλετικών, θρησκευτικών, κοινωνικών, έμφυλων, πολιτικών και πολιτισμικών.

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι παραπάνω σκοποί του μαθήματος της Ιστορίας διατυπώθηκαν στα Προγράμματα Σπουδών για το μάθημα της Ιστορίας (Γ΄ Δημοτικού -Α΄ Λυκείου) που εκπονήθηκαν από το ΙΕΠ και εφαρμόστηκαν για πρώτη φορά το σχολικό έτος 2019-2020 (ΦΕΚ – ΝΠΣ,959/Β/21-3-2019). Κατά το σχολικό έτος 2020-2021, με υπουργική απόφαση, εφαρμόστηκε στα σχολεία της χώρας το Διαθεματικό Πρόγραμμα Σπουδών που είχε εφαρμοστεί το 2003 (ΦΕΚ - ΔΕΠΠΣ, 303/13/3/2003). Σύμφωνα με αυτό το Πρόγραμμα Σπουδών ως σκοποί του μαθήματος της Ιστορίας ορίζονται οι ακόλουθοι:

- Να κατανοήσουν οι μαθητές ότι ο κόσμος στον οποίο ζουν είναι αποτέλεσμα μιας εξελικτικής πορείας, με υποκείμενα δράσης τους ανθρώπους.
- Να καταστούν ικανοί, μέσα από τη γνώση του παρελθόντος, να κατανοήσουν το παρόν, να στοχαστούν για τα προβλήματα του και να προγραμματίσουν υπεύθυνα το μέλλον τους.
- Να συνειδητοποιήσουν την προσωπική τους ευθύνη για την πορεία της κοινωνίας στην οποία ζουν.
- Να οικειώνονται βαθμιαία το ειδικό λεξιλόγιο της ιστορικής επιστήμης.
- Να συνειδητοποιήσουν την αναγκαιότητα επιλογής και κριτικής αξιολόγησης των πηγών
- Να καταστούν ικανοί, μέσα από τη γνώση του παρελθόντος, να κατανοήσουν το παρόν, να στοχαστούν για τα προβλήματα του και να προγραμματίσουν υπεύθυνα το μέλλον τους.
- Να συνειδητοποιήσουν την προσωπική τους ευθύνη για την πορεία της κοινωνίας στην οποία ζουν.

- Να οικειώνονται βαθμιαία το ειδικό λεξιλόγιο της ιστορικής επιστήμης.
- Να συνειδητοποιήσουν την αναγκαιότητα επιλογής και κριτικής αξιολόγησης των ιστορικών πηγών.
- Να γνωρίσουν την ιστορική πορεία του Ελληνισμού από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα, με αναφορές στην ευρύτερη παγκόσμια ιστορία.
- Να συνειδητοποιήσουν ότι η κατανόηση κάθε κοινωνίας προϋποθέτει τη μελέτη όλων των πτυχών της (πολιτικής, οικονομικής, πολιτιστικής, θρησκευτικής κ.λπ.).
- Να διαμορφώσουν, μέσα από τη μελέτη των επιμέρους πολιτισμών και της συνεισφοράς τους στον παγκόσμιο πολιτισμό, πνεύμα μετριοπάθειας, ανοχής και σεβασμού στο διαφορετικό.
- Να οικοδομήσουν, μέσα από τη μελέτη του δικού τους πολιτισμού, την εθνική και πολιτιστική τους ταυτότητα.
- Να συνειδητοποιήσουν και να εκτιμήσουν τη συμβολή του ελληνικού πολιτισμού στον παγκόσμιο πολιτισμό

4.5 ΤΠΕ και διδασκαλία της Ιστορίας στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

4.5.1 Σύγχρονες θεωρίες μάθησης στο μάθημα της Ιστορίας με τη χρήση των ΤΠΕ

Μέχρι τα μέσα του 20^{ου} αιώνα κυρίαρχη στη Διδακτική της Ιστορίας ήταν η παιδαγωγική αντίληψη του Piaget, ο οποίος θεωρούσε ότι η ιστορική σκέψη δε μπορεί να συγκροτηθεί πριν από την εφηβική ηλικία. Η θέση αυτή άρχισε να αμφισβητείται στις αρχές της δεκαετίας του 1960, όταν ο παιδαγωγός J. Bruner υποστήριξε πως με την κατάλληλη διδακτική μεθοδολογία η Ιστορία μπορεί να διδαχθεί σε κάθε ηλικία. Τις θέσεις του Bruner ήρθε να συμπληρώσει με έρευνες ο M. Booth στη Βρετανία, σύμφωνα με τις απόψεις του οποίου ο μαθητής πρέπει να αντιμετωπίζεται ως ένας μικρός ιστορικός (Λούβη, Ξιφαράς 2007).

Η κυρίαρχη θεωρία στην Ιστορία υπήρξε ο Συμπεριφορισμός, ο οποίος ταυτίζεται με την παραδοσιακή διδασκαλία δηλαδή την παθητική μάθηση που στηρίζεται στην επανάληψη, την απομνημόνευση και τις θετικές ενισχύσεις που υποβοηθούν τους μαθητές να αποκτήσουν τη συμπεριφορά και τη γνώση που έχει οριστεί ως πρότυπο (Ιωάννου, 1999). Όμως, η ραγδαία ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών και η χρήση τους στην εκπαιδευτική διαδικασία δημιούργησε την ανάγκη διατύπωσης νέων θεωριών στο πεδίο της Ιστορίας ή

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εζαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

επαναδιατύπωσης παλαιότερων. Μερικές από τις κυρίαρχες θεωρίες παρουσιάζονται παρακάτω:

- **Εποικοδομητική Θεωρία Μάθησης**

Ο εποικοδομητισμός (ή κονστρουκτιβισμός – constructivism) είναι μια σχετικά νέα παιδαγωγική θεωρία σύμφωνα με την οποία οι μαθητές οικοδομούν τη γνώση ερμηνεύοντας την πραγματικότητα βασισμένοι στη δική τους εμπειρία και αποκτούν τη γνώση μέσα από την επικοινωνία και συναλλαγή με τους άλλους (Κορομπίλη, Σ., Τόγια, Α. 2015).

Στον εποικοδομητισμό υπάρχουν δύο σχολές σκέψης, ο γνωστικός εποικοδομητισμός στηριγμένος στις απόψεις του Ελβετού ψυχολόγου Jean Piaget και ο κοινωνικός κονστρουκτιβισμός στηριγμένος στον Ρώσο ψυχολόγο Lev Vygotsky. Οι θέσεις του Vygotsky αποτελούν μια σύγχρονη προσέγγιση, σύμφωνα με την οποία η σκέψη κάθε ατόμου οικοδομείται με βάση την κοινωνική αλληλεπίδραση. Για τον κοινωνικό κονστρουκτιβισμό η μάθηση είναι μια κοινωνική και συνεργατική δραστηριότητα και κυριαρχεί η άποψη ότι τα παιδιά μπορούν να κάνουν πολλά πράγματα αν δουλέψουν σε συνεργασία με άλλους ή κάτω από την καθοδήγηση των εκπαιδευτών (Κορομπίλη, Σ., Τόγια, Α. 2015). Σύμφωνα με την εποικοδομητική άποψη, η γνώση οικοδομείται πάνω στις προϋπάρχουσες εμπειρίες, τις πεποιθήσεις που έχει κάποιος, τις «θεωρίες» που ο καθένας χρησιμοποιεί, προκειμένου να ερμηνεύσει αντικείμενα ή γεγονότα και τις οποίες δεν μπορεί να υποτιμά ο δάσκαλός κατά τις διδακτικές του επιδιώξεις (Ράπτης, Ράπτη, 2001). Ο εποικοδομητισμός δίνει έμφαση στην ενεργητικό ρόλο του μαθητή και στην επίλυση πραγματικών προβλημάτων διερευνητικού χαρακτήρα και παράλληλα αναγνωρίζει τη σημασία του λάθους, κατά τη διάρκεια της τροποποίησης του οποίου ο μαθητής μαθαίνει (Κορδάκη, 2000).

Τα σύγχρονα λογισμικά για το μάθημα της Ιστορίας στηρίζονται στις αρχές του εποικοδομητισμού και επιχειρούν να βοηθήσουν τους μαθητές, χρησιμοποιώντας τους υπολογιστές ως εργαλείο, να μάθουν να συλλέγουν και να οργανώνουν δεδομένα και κατόπιν να παρουσιάζουν ό,τι έμαθαν (Ευσταθίου-Καραγεωργάκη, 2007). Στηριζόμενες στον εποικοδομητισμό, οι τεχνολογίες πληροφορίας και επικοινωνίας προσφέρουν τη δυνατότητα ελέγχου μέσω του υπολογιστή πολλαπλών μορφών πληροφορίας (ψηφιακή διαχείριση κειμένου, ήχου, εικόνας, βίντεο), ενισχύοντας τη δημιουργία νοητικών αναπαραστάσεων στον μαθητή ενώ παράλληλα του δίνουν τη δυνατότητα να μελετά

μέσα σε μια τεράστια τράπεζα ιστορικών πληροφοριών, όχι γραμμικά, όπως το βιβλίο, μιας και η ψηφιακή πληροφορία είναι δομημένη σε ένα «δίκτυο» από κόμβους, που συνδέονται μεταξύ τους με ομάδες πληροφοριών (links). Επιπλέον το σύγχρονο περιβάλλον μάθησης χαρακτηρίζεται από αλληλεπιδραστικότητα (interactivity), με αποτέλεσμα ο μαθητής της Ιστορίας να έχει τη δυνατότητα να καθορίζει ο ίδιος τη σειρά, τη μορφή και την ταχύτητα με την οποία αναζητά την ιστορική αλήθεια, ενώ ταυτόχρονα μπορεί να λαμβάνει άμεση ανατροφοδότηση και παράλληλα μέσα από το διαδίκτυο να έχει τη δυνατότητα επικοινωνίας μέσα από τη δημιουργία μαθητικών κοινοτήτων (Κουνέλη, 2005).

- **Θεωρία Επεξεργασίας Πληροφοριών**

Σύμφωνα με τη θεωρία της επεξεργασίας πληροφοριών η μάθηση αποτελεί συνέπεια των διεργασιών που συντελούνται στον εγκέφαλο του ατόμου και ο εκπαιδευτικός μπορεί να οδηγήσει τον μαθητή στη μάθηση εφόσον γνωρίζει τις αρχές που καθορίζουν τη λειτουργία των διαδικασιών που συντελούνται στον εγκέφαλο. Οι πληροφορίες, σύμφωνα πάντα με τη συγκεκριμένη θεωρία, αποθηκεύονται οργανωμένες με τη μορφή εννοιών στη «μακρόχρονη μνήμη» και η μάθηση έχει συντελεστεί όταν γίνει «ανάκληση» μιας πληροφορίας από τη μακρόχρονη μνήμη. Οι υποστηρικτές αυτής της θεωρίας (Seymour, Neisser, Newell, Simon, Gagne) θεωρούν ότι η αποτελεσματικότητα της μάθησης σχετίζεται με την αξιοποίηση συναφών γνώσεων και επομένως για την κατάκτηση της νέας γνώσης πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι συναφείς γνώσεις που ήδη κατέχουν οι μαθητές, ενώ θα πρέπει να επιδιώκεται ανάκληση πληροφοριών που θα τους βοηθήσουν να αποκτήσουν νέα γνώση και δεξιότητες. Στρατηγικές μάθησης και μνήμης θα πρέπει να ενεργοποιηθούν ώστε οι μαθητές να ανακαλέσουν πληροφορίες και να τις κωδικοποιήσουν. Ο διδάσκων της Ιστορίας, λοιπόν, οφείλει να καταστήσει την προσφερόμενη ιστορική πληροφορία σε ιστορική γνώση του μαθητή, ώστε καταγεγραμμένη στη μακρόχρονη πια μνήμη του να μπορεί ανά πάσα στιγμή να «συνδιαλέγεται» μαζί της, δηλαδή, να την ανακαλεί και να τη χρησιμοποιεί δημιουργικά, κάνοντας σύνθετους ιστορικούς συσχετισμούς (Ευσταθίου- Καραγεωργάκη, 2007).

- **Θεωρία διπλής Κωδικοποίησης**

Η θεωρία διπλής κωδικοποίησης (Dual coding theory) διατυπώθηκε από τον Paivio (1991). Σύμφωνα με αυτή τη θεωρία η μάθηση επιτυγχάνεται ευκολότερα όταν παρουσιάζεται ταυτόχρονα με λέξεις και εικόνες, και όχι μόνο με λέξεις ή μόνο με

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ' Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εζαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

εικόνες. Αυτό εξηγείται αν ληφθεί υπόψη ότι στον ανθρώπινο εγκέφαλο υπάρχουν ένα λεκτικό και ένα οπτικό γνωστικό σύστημα για την οργάνωση και μετατροπή των εισερχόμενων πληροφοριών και κάθε μορφή πληροφορίας αποθηκεύεται στο αντίστοιχο διαφορετικό σύστημα εγκεφάλου (Μητροπούλου, 2005). Ο Ραϊνίο υποστηρίζει ότι λεκτικές μορφές πληροφορίας (κείμενα, αφηγήσεις) και μη λεκτικές (εικόνες) πρέπει να συνυπάρχουν και να συνδυάζονται και μάλιστα με την ίδια βαρύτητα (Σολομωνίδου, 2006).

- **Συμπεριφορισμός**

Οι συμπεριφοριστικές θεωρίες ανήκουν στο επιστημολογικό ρεύμα του Θετικισμού. Σύμφωνα με τους συμπεριφοριστές, ο σημαντικότερος μηχανισμός της μάθησης είναι η ενίσχυση της επιθυμητής συμπεριφοράς (Ράπτης, Ράπτη 2001). Ο Skinner, ο πιο αντιπροσωπευτικός από τους εκπροσώπους του συμπεριφορισμού, υποστηρίζει ότι η συμπεριφορά δεν πρέπει να αποδίδεται σε κάποιο ανεξάρτητο ερέθισμα, αλλά να θεωρείται ως αποτέλεσμα εσωτερικών επενεργειών του οργανισμού (Τριλιανός, 2003) και ότι αν ορισμένη αντίδραση ακολουθείται από κάποιο σχετικό ερέθισμα, η πιθανότητα να επαναληφθεί σε ανάλογες περιπτώσεις η ίδια συμπεριφορά αυξάνεται (Skinner, 1968). Ήταν, επίσης, ο πρώτος που αναφέρθηκε σε μηχανές διδασκαλίας (teaching machines) πολύ πριν αναπτυχθούν τα σύγχρονα περιβάλλοντα μάθησης, υποστηρίζοντας ότι θα μπορούσαν να δημιουργήσουν περιβάλλοντα ευνοϊκά για τη μάθηση αντισταθμίζοντας τα μειονεκτήματα του σχολείου.

Σύμφωνα με τους Ράπτης & Ράπτη (2007), ένα βασικό στοιχείο του συμπεριφορισμού που συναντάται στη διδασκαλία με ΤΠΕ είναι η δυνατότητα που παρέχεται στο μαθητή να αποκτήσει τη γνώση ακολουθώντας το δικό του ρυθμό μάθησης και ότι το λογισμικό που μπορεί να χρησιμοποιηθεί προσφέρει άμεση ανατροφοδότηση στο μαθητή προσφέροντας καλύτερα μαθησιακά αποτελέσματα.

4.5.2 Η συμβολή των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Ιστορίας

Στις αρχές του 20ου αιώνα χρησιμοποιείται για πρώτη φορά ο όρος εκπαιδευτική τεχνολογία (educational technology) και η εξέλιξή της αποτέλεσε τη σημαντικότερη αλλαγή στα εκπαιδευτικά συστήματα των ανεπτυγμένων χωρών (Κόμης, 2004). Η εκπαιδευτική τεχνολογία εφαρμόζεται στη διδασκαλία όλων των γνωστικών αντικειμένων μιας και οι χρήστες της δεν ενδιαφέρονται για τους σκοπούς των επιμέρους διδακτικών αντικειμένων αλλά για την οργάνωση των καταλληλότερων μέσων προς υλοποίηση των

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εξαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

σκοπών αυτών (Ευσταθίου Καραγεωργάκη, 2007) και ο όρος που χρησιμοποιείται ευρύτατα είναι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ΤΠΕ). Ειδικότερα η σχέση μεταξύ διδακτικής της Ιστορίας και ΤΠΕ χαρακτηρίστηκε από την αρχή ως σχέση φυσικών συμμάχων (Nichol, Briggs & Dean, 1987) και σύμφωνα με τον Κόκκινο (2003), η αξιοποίηση του υπολογιστή ως εργαλείο και μέσο διδασκαλίας και μάθησης μπορεί να παίξει καθοριστικό ρόλο στην επίτευξη των σκοπών και στόχων του μαθήματος της Ιστορίας. Όπως υποστηρίζει η Sutherland (Sutherland et al., 2004), η πρόσβαση μέσω των ΤΠΕ σε πρωτογενείς και δευτερογενείς πηγές, η καλύτερη κατανόηση ιστορικών όρων, εννοιών και γεγονότων μέσα από προσομοιώσεις, βιντεοταινίες, ηχητικά ντοκουμέντα κ.λπ., η πρόσβαση σε πλούσιο εποπτικό υλικό, που συμπληρώνει το υλικό των σχολικών εγχειριδίων και η δημιουργία ενός διερευνητικού και συνεργατικού περιβάλλοντος, αποτελούν την καθοριστική συμβολή των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Ιστορίας. Στα πλαίσια της παραδοσιακής διδασκαλίας το διδακτικό εγχειρίδιο έχει συγκεκριμένα όρια για τη δόμηση της ιστορικής γνώσης, σε αντίθεση με τα ηλεκτρονικά περιβάλλοντα που δεν υπόκεινται σε κανένα τέτοιο περιορισμό μιας και ο αριθμός πηγών και πληροφοριών είναι απεριόριστος. Αυτή η εύκολη πρόσβαση σε δεδομένα μετατρέπει τους μαθητές σε «ερευνητές πληροφοριών» και τους παρέχει τη δυνατότητα να ανακαλύπτουν και όχι να απομνημονεύουν, να ερμηνεύουν και να συσχετίζουν (BECTA, 2004). Επομένως οι ΤΠΕ προσφέροντας πρόσβαση σε ιστορικές πηγές (αρχαιακό υλικό, γραπτές, εικαστικές πηγές), εμπλοκή σε αυθεντικές διαδικασίες έρευνας, αναζήτηση και διερεύνηση αρχείων, βιβλιοθηκών και μουσείων και πολλαπλές αναπαραστάσεις ιστορικής πληροφορίας, προάγουν τη συνεργατική και διερευνητική μάθηση (Βακαλούδη, 2003, Harrison, 2004. Haydn, 2004). Αξίζει να αναφερθεί η χρήση ειδικών εργαλείων που βοηθούν την έρευνα και τον εντοπισμό επιθυμητών στοιχείων μιας και ο τεράστιος όγκος πληροφοριών καθιστά πολύ δύσκολη τη διαχείρισή τους. Έτσι λοιπόν, ειδικά για το μάθημα της Ιστορίας υπάρχουν πύλες (portals) βάσεις δεδομένων δηλαδή, που αποτελούν εκτενείς συλλογές δικτυακών τόπων ταξινομημένων σε κατηγορίες ανάλογα με το περιεχόμενο (Κόμης, 2004). Μια τέτοια πύλη για παράδειγμα είναι του Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού (<http://www.ime.gr>), όπου παρουσιάζεται η ελληνική ιστορία στο σύνολό της, με πλούσιο και επιστημονικά έγκυρο υλικό ταξινομημένο ανά περιόδους και ενότητες, περιήγηση σε

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εξαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

όλες τις περιόδους της ελληνικής ιστορίας, χρονολόγιο με τα σημαντικότερα γεγονότα, εικονικές αναπαραστάσεις κ.τ.λ.

Η ένταξη των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Ιστορίας διεγείρει το ενδιαφέρον των μαθητών για το μάθημα, αφού το περιβάλλον μάθησης είναι πια πολύ πλούσιο σε ερεθίσματα, συνέβαλε στην καλύτερη κατανόηση του γνωστικού αντικειμένου και γενικότερα προώθησε ένα περισσότερο μαθητοκεντρικό μάθημα, όπου μέσα από ένα αλληλεπιδραστικό περιβάλλον ο μαθητής αποκτά αφαιρετική, αποκλίνουσα, δημιουργική αλλά και κριτική σκέψη (Τζόκας, 2002, Αλεξανδράτος, 2005). Η συμμετοχή των μαθητών σε διαδικτυακές συζητήσεις με την ανάπτυξη επιχειρηματολογίας συμβάλει καθοριστικά στην καλλιέργεια της ιστορικής σκέψης και κατανόησης (BECTA, 2004). Οι εικονικές παραστάσεις, όπως για παράδειγμα εικονικές επισκέψεις σε ιστορικούς χώρους, μουσεία κ.α., που προσφέρουν οι ΤΠΕ συντελούν καθοριστικά στη μάθηση, μιας και παραμένουν για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα στη μακρόχρονη μνήμη του μαθητή (Τζόκας, 2002 Αλεξανδράτος, 2005) και παράλληλα κατάλληλες προσομοιώσεις, βιντεοταινίες, ηχητικά ντοκουμέντα κ.λπ., βοηθούν τους μαθητές να αποκτήσουν ένα είδος βιώματος για κοινωνικοϊστορικές καταστάσεις που δεν έζησαν και να κατανοήσουν καλύτερα ιστορικούς όρους και έννοιες που θεωρούνται απαραίτητοι για τον ιστορικό τους εγγραμματισμό (Ρεπούση, 2001).

Το διαδίκτυο έχει επηρεάσει καθοριστικά την επιστήμη της Ιστορίας αφού το ιστορικό υλικό ανανεώνεται καθημερινά με χιλιάδες νέες ιστοσελίδες αλλά και έχει δημιουργήσει νέους δεσμούς μεταξύ των ιστορικών σε μία παγκόσμια ηλεκτρονική κοινότητα (Αγραφιώτου, 2003). Θα πρέπει βέβαια να σημειωθεί ότι ο πλούτος των καταγραφών του ιστορικού παρελθόντος και ο όγκος των πληροφοριών, τα άπειρα δεδομένα της Ιστορίας, μπορούν να αποπροσανατολίσουν τους μαθητές και να αποτελέσουν εμπόδιο για την ιστορική κατανόηση, μιας και ο τεράστιος όγκος δυσχεραίνει τη διαχείρισή τους (Ρεπούση, 2004). Σύμφωνα με τον Βερτσέτη (2003) «διδακτικές τεχνικές με ηλεκτρονικό υπολογιστή, που χρησιμοποιούνται συμπληρωματικά στη διδασκαλία, επιφέρουν καλύτερα μαθησιακά αποτελέσματα, αρκεί η χρήση των ηλεκτρονικών υπολογιστών να γίνεται συμπληρωματικά προς τη διδασκαλία και να μην την υποκαθιστά».

Τέλος, καθοριστικής σημασίας είναι ο ρόλος που καλείται να διαδραματίσει ο εκπαιδευτικός στη σωστή αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Ιστορίας, αφού είναι εκείνος που διασφαλίζει τη σωστή μαθησιακή διαδικασία και την επικέντρωση στα

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ' Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εζαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

θέματα της Ιστορίας και όχι στον ηλεκτρονικό υπολογιστή (Βακαλούδη, 2003. ΒΕCΤΑ, 2004.). Οι μαθητές πρέπει να διδάσκονται πώς να ερμηνεύουν τις πληροφορίες και να καταλήγουν σε κρίσεις και συμπεράσματα μέσω των ηλεκτρονικών πηγών (Βακαλούδη, 2003. ΒΕCΤΑ, 2004), ενώ θα πρέπει να ασκηθούν στην αποφυγή μιας μηχανιστικής ανάγνωσης ή δραστηριότητας «αποκοπής και επικόλλησης κειμένου» και στην οργάνωση της ιστορικής σκέψης, στη διερεύνηση και ανάλυση των πηγών και στη δόμηση της γραφής (ΒΕCΤΑ, 2004).

Συνοψίζοντας, οι Νέες Τεχνολογίες (διαδικτυακή αναζήτηση, εκπαιδευτικά λογισμικά, ενδοσχολικός και εξωσχολικός διάλογος σε κοινότητες μάθησης κ.τ.λ.) προσφέρουν διαφορετικού τύπου προσεγγίσεις στη διδακτική της Ιστορίας, παρέχουν αναβάθμιση των διδακτικών πρακτικών στο σύγχρονο σχολείο, βοηθούν τον εκπαιδευτικό να ακολουθήσει τα επιστημονικά ρεύματα της εποχής και να προσαρμοστεί στις απαιτήσεις της σύγχρονης Κοινωνίας της Πληροφορίας και της Γνώσης (Λούβη, Ξιφαράς, 2007).

4.6 Σύνοψη

Στο Κεφάλαιο αυτό αρχικά επιχειρήθηκε μια προσέγγιση της Ιστορίας ως επιστήμης και ακολούθησε μία γενική παρουσίαση της Διδακτικής της Ιστορίας. Στη συνέχεια παρουσιάστηκαν οι σκοποί του μαθήματος της Ιστορίας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση , σύμφωνα με το Πρόγραμμα Σπουδών του Υπουργείου Παιδείας και έγινε μία προσέγγιση της σχέσης που έχει διαμορφωθεί ανάμεσα στις ΤΠΕ και τη διδασκαλία της Ιστορίας. Επιπλέον έγινε μια σύντομη αναφορά κάποιων σύγχρονων θεωριών μάθησης της Ιστορίας με τη χρήση των ΤΠΕ.

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εξαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

5. Σχεδιασμός και Ανάπτυξη Εκπαιδευτικού Υλικού με θέμα: Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία

5.1 Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται αναφορά στον σχεδιασμό και την ανάπτυξη του εκπαιδευτικού υλικού (ΕΥ) με θέμα «Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία». Σκοπός του κεφαλαίου είναι να προσδιορίσει το εκπαιδευτικό πρόβλημα που οδήγησε στη δημιουργία του ΕΥ, να παρουσιάσει το διδακτικό πλαίσιο και τους διδακτικούς στόχους του ΕΥ, το παιδαγωγικό πλαίσιο σχεδιασμού του και τα τεχνολογικά μέσα που χρησιμοποιήθηκαν κατά την ανάπτυξή του. Στο δεύτερο μέρος του κεφαλαίου γίνεται αναλυτική παρουσίαση της δομής του πολυμορφικού εκπαιδευτικού υλικού αλλά και των αρχών σχεδιασμού του με παραδείγματα. Ακολουθεί η σύνοψη του κεφαλαίου.

5.2 Προσδιορισμός εκπαιδευτικού προβλήματος

Με τη Μεταπολίτευση, δηλαδή την επάνοδο στη δημοκρατία το 1974, και την ψήφιση δημοκρατικού συντάγματος το 1975, ξεκίνησε η μεγαλύτερη περίοδος πολιτικής ομαλότητας της νεότερης ελληνικής ιστορίας. Αυτή η περίοδος διαρκεί μέχρι σήμερα. Ο τίτλος «Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία» προτιμήθηκε, γιατί κύριο χαρακτηριστικό της περιόδου, όπως και των περιόδων 1828-1832 και 1924-1935, είναι το δημοκρατικό, με την έννοια του αβασίλευτου, πολίτευμα (Λούβη, Ξιφαράς, 2007). Το σχολικό βιβλίο της Γ Γυμνασίου αφιερώνει μία ενότητα στην περίοδο από τη Μεταπολίτευση έως τις αρχές της δεκαετίας του '80 (1974-1981) και άλλη μία στη δεκαετία του '80 (1981-1989), παρουσιάζοντας τις πολιτικές και κοινωνικές εξελίξεις στη χώρα μας, που σφράγισαν τον 20^ο αιώνα και καθόρισαν την πορεία της τον 21^ο αι. Παρατηρείται όμως ότι οι ενότητες αυτές δε διδάσκονται στους μαθητές, αφού η ύλη που καλείται να καλύψει ο εκπαιδευτικός στην Γ Γυμνασίου είναι μεγάλη (από την εποχή του Διαφωτισμού έως το τέλος του 20^{ου} αιώνα) με αποτέλεσμα ο διδακτικός χρόνος να μην επαρκεί και οι συγκεκριμένες ενότητες είτε να διδάσκονται περιληπτικά είτε συνηθέστερα να μη διδάσκονται καθόλου.

Προκειμένου να καλυφθεί αυτό το κενό στη διδακτική πράξη, κρίθηκε σημαντική η ανάγκη δημιουργίας εκπαιδευτικού υλικού με τις αρχές και τη μεθοδολογία της Εξαε.

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εξαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

Δίνεται με αυτό τον τρόπο η ευκαιρία στους μαθητές να έρθουν σε επαφή με τις εξελίξεις της περιόδου μελετώντας το υλικό μόνοι τους και αλληλεπιδρώντας με αυτό, έχοντας την ευελιξία του χώρου και του χρόνου. Επιπλέον ο εκπαιδευτικός θα μπορούσε να αξιοποιήσει το υλικό με τη μέθοδο της ανεστραμμένης τάξης (flipped classroom), εξοικονομώντας έτσι χρόνο στη διδακτική διαδικασία. Το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό υλικό βασίζεται στο Πρόγραμμα σπουδών για το μάθημα της Ιστορίας στη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση και στις σύγχρονες θεωρίες μάθησης με τη χρήση των ΤΠΕ.

5.3 Διδακτικό πλαίσιο σχεδιασμού Ε.Υ.

Το ψηφιακό εκπαιδευτικό υλικό «Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία» εντάσσεται στο δωδέκατο κεφάλαιο της Νεότερης και Σύγχρονης Ιστορίας Γ΄ Γυμνασίου με τίτλο «Η Ελλάδα από το τέλος του Β΄ Παγκόσμιου πόλεμου έως τα τέλη του 20 ου αιώνα» και συγκεκριμένα αφορά στις ενότητες 56 « Η Ελλάδα από τη Μεταπολίτευση έως τις αρχές της δεκαετίας του '80 (1974-1981) »και 57 « Η Ελλάδα κατά τη δεκαετία του '80 (1981-1989) ». Το εκπαιδευτικό υλικό απευθύνεται κυρίως σε μαθητές Γ΄ Γυμνασίου, μπορεί όμως να αξιοποιηθεί και στη Γ Λυκείου στα πλαίσια του μαθήματος της Ιστορίας Γενικής Παιδείας.

Στην ανάπτυξη του ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού λήφθηκαν υπόψη οι προδιαγραφές που τίθενται μέσα από το Πρόγραμμα Σπουδών (Π.Σ.) για την Υποχρεωτική Εκπαίδευση και ειδικότερα το πλαίσιο διδακτικών αρχών του μαθήματος της Ιστορίας. Σύμφωνα με το Πλαίσιο διδακτικών αρχών του Προγράμματος σπουδών (2019) « Μια ποιοτική ιστορική εκπαίδευση πρέπει να βοηθήσει τους μαθητές και τις μαθήτριες να οικοδομήσουν συνεκτική γνώση και κατανόηση για το παρελθόν τόσο του έθνους τους όσο και του κόσμου, με την ιστορική εξέλιξη του οποίου θα συσχετίσουν και τη δική τους προσωπική και οικογενειακή ιστορία. Η διδασκαλία πρέπει να τους εμφυσήσει το ενδιαφέρον να μάθουν για το παρελθόν και να τους εφοδιάσει με μέσα και τρόπους που θα τους επιτρέψουν να θέτουν ερωτήματα, να κατασκευάζουν υποθέσεις εργασίας, να σκέπτονται κριτικά, να αναζητούν και να επεξεργάζονται πολυδιάστατα και αλληλοσυγκρουόμενα στοιχεία, να συγκροτούν επιχειρήματα και να προβαίνουν σε τεκμηριωμένες, ορθολογικές και υπεύθυνες κρίσεις». Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι οι εκπαιδευτικοί πρέπει να δομήσουν την εκπαιδευτική διαδικασία με βάση συγκεκριμένες διδακτικές αρχές που αφορούν Ιστοριογραφικές παραδοχές αλλά και τη διδακτική μεθοδολογία της ιστορίας.

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εζαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

Σύμφωνα με τις μεθοδολογικές αρχές της Διδακτικής της Ιστορίας είναι σημαντικό να δίνεται ολοκληρωμένη εικόνα των μεγάλων ιστορικών αλλαγών, αλλά και της ιστορικής συνέχειας οργανώνοντας το υλικό χρονολογικά, πολυδιάστατα και περιεκτικά και βάζοντας την καλλιέργεια της ιστορικής σκέψης στο επίκεντρο της διδακτικής και μαθησιακής διαδικασίας. Βασική επιδίωξη πρέπει να είναι η συμβατή με την ηλικία και την ψυχολογία των παιδιών μελέτη ιστορικών ζητημάτων ενώ παράλληλα πρέπει να επιδιώκεται η διασύνδεσή τους με το παρόν, η πολυπρισματικότητα και η καλλιέργεια της ιστορικής ενσυναίσθησης.

Οι μαθητές χρειάζεται να εξοικειωθούν με την ιστορική μεθοδολογία, με τρόπους δηλαδή διερεύνησης του παρελθόντος, αλλά και να αναγνωρίζουν τις διαφορετικές οπτικές και ερμηνείες για συγκεκριμένα ιστορικά ζητήματα, και να αξιολογούν τη σημασία και το ρόλο προσώπων, καταστάσεων και γεγονότων. Στο πλαίσιο αυτό οι ιστορικές πηγές πρέπει να αξιοποιούνται κριτικά δηλαδή οι μαθητές « να μπορούν να ελέγχουν την αξιοπιστία και την εγκυρότητά της, να διακρίβωνουν την οπτική γωνία και τις προθέσεις του δημιουργού της, να την εντάσσουν στο ιστορικό της πλαίσιο, να διατυπώνουν ερωτήματα και να αναζητούν απαντήσεις, να αντλούν πληροφορίες τις οποίες θα αντιπαραβάλουν με ανάλογες πληροφορίες που συνέλεξαν από άλλες πηγές, να αντιλαμβάνονται την ιστορική σημασία τους» (Πρόγραμμα Σπουδών, 2019).

Σύμφωνα με τις αρχές διδασκαλίας της Ιστορίας, η διατύπωση συγκροτημένου προφορικού και γραπτού ιστορικού λόγου πρέπει να αποτελεί επιδίωξη της εκπαιδευτικής διαδικασίας, αξιοποιώντας τη φαντασία και τη δημιουργική σκέψη των μαθητών ενώ παράλληλα κρίνεται επιβεβλημένη η εξοικείωση με τη διερευνητική μάθηση και η αξιοποίηση ποικίλων ψηφιακών εργαλείων που συμβάλουν στην απόκτηση δεξιοτήτων ψηφιακού γραμματισμού. Τέλος, το διδακτικό πλαίσιο της Ιστορίας ορίζει ότι μέσα από συνεργατικούς, ποικίλους και διαφοροποιημένους τύπους μάθησης και επικοινωνίας πρέπει να ενθαρρύνεται η προσωπική έκφραση, η αποκλίνουσα σκέψη και η αξιοποίηση ικανοτήτων, η ανάπτυξη της ιστορικής φαντασίας και η καλλιέργεια ψυχοκινητικών δεξιοτήτων (δραματοποίηση, παιχνίδι ρόλων, προσομοιώσεις κ.λ.π) (Πρόγραμμα Σπουδών, 2019). Ο σχεδιασμός και η ανάπτυξη του συγκεκριμένου εκπαιδευτικού υλικού στηρίχτηκε στο διδακτικό πλαίσιο του μαθήματος της Ιστορίας όπως ορίζεται από το Πρόγραμμα Σπουδών.

5.4 Διδακτικοί στόχοι Ε.Υ.

Σύμφωνα με τους Σοφό, Κώστα, Παράσχου (2015) « Οι μαθησιακοί στόχοι είναι οι μετρήσιμες παρατηρήσιμες συμπεριφορές ή ενέργειες των εκπαιδευομένων, οι οποίες καταδεικνύουν την απόκτηση κάποιων γνώσεων, ικανοτήτων ή δεξιοτήτων στις οποίες στοχεύει μια εκπαιδευτική παρέμβαση». Ο καθορισμός των στόχων σε όλα τα γνωστικά αντικείμενα πρέπει να είναι όσο πιο αποτελεσματικός γίνεται και ειδικότερα στο μάθημα της Ιστορίας πρέπει να υπηρετεί το βασικό σκοπό του μαθήματος, που εναρμονίζεται με το σκοπό της εκπαίδευσης, δηλαδή την καλλιέργεια της ιστορικής συνείδησης και της ιστορικής σκέψης των μαθητών, ώστε αυτοί να καταστούν ιστορικά εγγράμματοι ((Πρόγραμμα Σπουδών, 2019) και να λαμβάνει υπόψη όσα προβλέπονται στο ισχύον Πρόγραμμα Σπουδών. Η πιο γνωστή ταξινόμηση των διδακτικών στόχων προέρχεται από τον Bloom και τους συνεργάτες του (Bloom, Krathwohl, 1999), και σύμφωνα μ' αυτή οι διδακτικοί στόχοι ταξινομήθηκαν σε τρεις τομείς/ περιοχές: τον γνωστικό, τον συναισθηματικό και τον ψυχοκινητικό τομέα.

Στον σχεδιασμό του ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού με θέμα « Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία » λήφθηκαν υπόψη οι ειδικοί σκοποί διδασκαλίας του μαθήματος της Ιστορίας στη Γ Γυμνασίου, οι ειδικοί διδακτικοί στόχοι κατά θεματικές ενότητες όπως διατυπώνονται στο Πρόγραμμα Σπουδών και η αναθεωρημένη ταξινόμια στόχων του Bloom (Bloom, Krathwohl, 1999).

Ειδικότερα, σε επίπεδο γνώσεων, στόχος είναι με την ολοκλήρωση της μελέτης του εκπαιδευτικού υλικού οι μαθητές να έχουν γνωρίσει τις περιόδους εναλλαγής αβασίλευτης Δημοκρατίας και μοναρχίας στη χώρα μας αλλά και τις πολιτικές και κοινωνικές εξελίξεις που συντελέστηκαν στη διάρκεια της Α΄ και Β΄ Ελληνικής Δημοκρατίας, να έχουν κατανοήσει τον ιστορικό όρο της Μεταπολίτευσης και τις αλλαγές που συντελέστηκαν κατά την περίοδο 1974-1981, όπως επίσης να έχουν ενημερωθεί για την κυβερνητική αλλαγή που έγινε στη χώρα το 1981, τις μεταρρυθμίσεις που έκανε η νέα κυβέρνηση και την εξωτερική πολιτική που ακολούθησε η Ελλάδα τη δεκαετία του 1980. Σε επίπεδο δεξιοτήτων στόχος είναι να μάθουν να ερευνούν πηγές με διαφορετικές απόψεις για το ίδιο ζήτημα ή πρόσωπο, διαμορφώνοντας τη δική τους άποψη και διατυπώνοντας συγκροτημένο γραπτό λόγο, τεκμηριωμένα και δημόσια, έχοντας αποκτήσει κριτική σκέψη.

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εξαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

Τέλος, σε επίπεδο στάσεων, στόχος είναι να συνειδητοποιήσουν ότι η μελέτη του παρελθόντος αξίζει, όχι γιατί «η Ιστορία διδάσκει», όπως πίστευαν παλιά, αλλά επειδή η γνώση της Ιστορίας και ο προβληματισμός πάνω σε αυτή μας καθιστά αληθινούς πολίτες, δηλαδή ανθρώπους με τεκμηριωμένη άποψη για όσα συμβαίνουν γύρω μας. Επιπλέον μέσα από τη γνώση του παρελθόντος, οι άνθρωποι κατανοούν καλύτερα το παρόν, στοχάζονται τα προβλήματα του παρόντος και προγραμματίζουν υπεύθυνα το μέλλον, συνειδητοποιώντας ότι το παρελθόν βρίσκεται σε συνεχή και ανοιχτό διάλογο με το παρόν.

5.5 Παιδαγωγικό πλαίσιο σχεδιασμού Ε.Υ.

Ο σχεδιασμός του ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού με τίτλο « Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία» βασίστηκε στις σύγχρονες θεωρίες μάθησης για το μάθημα της Ιστορίας με τη χρήση των ΤΠΕ, οι οποίες παρουσιάστηκαν στο τρίτο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας.

Ειδικότερα αξιοποιήθηκε η παιδαγωγική θεώρηση του Κοινωνικού Εποικοδομητισμού (Social constructivism), σύμφωνα με την οποία οι μαθητές οικοδομούν τη γνώση ερμηνεύοντας την πραγματικότητα βασισμένοι στη δική τους εμπειρία, αποκτούν τη γνώση μέσα από αλληλεπίδραση (Κορομπίλη, Σ., Τόγια, Α. 2015), ενώ παράλληλα δίνεται έμφαση στην ενεργητικό ρόλο του μαθητή (Κορδάκη, 2000). Στο συγκεκριμένο ψηφιακό εκπαιδευτικό υλικό ενισχύεται η αλληλεπίδραση με τη χρήση του forum και έχουν σχεδιαστεί δραστηριότητες που ενθαρρύνουν τον μαθητή να συσχετίσει τα νέα δεδομένα με τη δική του πραγματικότητα.

Επίσης, το εκπαιδευτικό υλικό βασίστηκε στη θεωρία του Συμπεριφορισμού αντλώντας από αυτή τη θεωρία τα στοιχεία που αφορούν στην ανατροφοδότηση του μαθητή, η οποία προσφέρει καλύτερα μαθησιακά αποτελέσματα. Η ανατροφοδότηση παρέχεται στο συγκεκριμένο εκπαιδευτικό υλικό μέσα από τις διαδραστικές δραστηριότητες που έχουν σχεδιαστεί και τη δραστηριότητα αυτοαξιολόγησης στο τέλος κάθε ενότητας. Τέλος, στον σχεδιασμό του ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού εφαρμόστηκαν στοιχεία των Γνωστικών θεωριών και συγκεκριμένα οι αρχές της Θεωρίας της Πολυμεσικής Μάθησης.

5.6 Τεχνολογικά Μέσα ανάπτυξης Ε.Υ.

Τα τεχνολογικά μέσα που επιλέχθηκαν και χρησιμοποιήθηκαν για τη δημιουργία του εκπαιδευτικού υλικού της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι τα ακόλουθα:

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ' Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εξαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

- **Το εργαλείο H5P**

Το H5P είναι ένα ανοικτού κώδικα (open source) online εργαλείο δημιουργίας διαδραστικού περιεχομένου σε HTML5 και είναι ιδανικό για την εφαρμογή του μοντέλου της ανεστραμμένης τάξης (flipped classroom) και του μοντέλου της μικτής μάθησης (blended learning). Οι αλληλεπιδράσεις που δημιουργούνται στο H5P μπορούν να ενσωματωθούν σε εκπαιδευτικά ιστολόγια και πλατφόρμες. Το εκπαιδευτικό υλικό της παρούσας εργασίας δημιουργήθηκε με το εργαλείο h5p και συγκεκριμένα χρησιμοποιήθηκαν οι δραστηριότητες : α) Course Presentation (Διαδραστική Παρουσίαση), όπου σχεδιάστηκαν οι διαφάνειες σε όλες τις ενότητες και περιλαμβάνουν κείμενο, εικόνες, μουσική, βίντεο, ήχο, υπερσυνδέσεις και δραστηριότητες αξιολόγησης. β)Accordion (Αναδιπλούμενο μενού), όπου χρησιμοποιήθηκε για να παρουσιαστούν ο σκοπός, τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα και οι λέξεις κλειδιά της κάθε ενότητας.

- **Πλατφόρμα Chamilo**

Το ψηφιακό εκπαιδευτικό υλικό με τίτλο «Η Γ Ελληνική Δημοκρατία» υποστηρίζεται από την διαδικτυακή πλατφόρμα Chamilo, η οποία πληροί τα βασικά χαρακτηριστικά των τυπικών περιβαλλόντων Διαδικτυακών Συστημάτων Διαχείρισης Μάθησης και Διδασκαλίας (ΣΔΜΔ) - Learning Management Systems (LMS). Τα Συστήματα Διαχείρισης Μάθησης (ΣΔΜ ή LMS – Learning Management System) είναι εφαρμογές λογισμικού, που συνδυάζουν την χρήση νέων τεχνολογιών με το μοντέλο της μεικτής μάθησης υλοποιώντας μια ηλεκτρονική τάξη. Πρόκειται για ισχυρά ηλεκτρονικά εργαλεία, που χρησιμοποιούνται για το σχεδιασμό, την υλοποίηση και την αξιολόγηση συγκεκριμένης διαδικασίας μάθησης. Τα περισσότερα από αυτά είναι διαχειρίσιμα μέσω φυλλομετρητή (web-based) ώστε να είναι προσβάσιμα από διαφορετικά σημεία όλο το εικοσιτετράωρο.

- **Padlet**

Πρόκειται για ένα Web 2.0 εργαλείο που επιτρέπει στους χρήστες να αναρτούν και να δημοσιεύουν πολυμεσικό υλικό. Το εργαλείο αυτό έδωσε τη δυνατότητα δημιουργίας ενός «τοιχού» υπό τον τίτλο «Γ Ελληνική Δημοκρατία» όπου οι μαθητές μπορούσαν να εκφράσουν τις απόψεις τους δημόσια στα πλαίσια δραστηριότητας της 1^{ης} Ενότητας του εκπαιδευτικού υλικού.

- **Doodly**

Το Doodly είναι ένα λογισμικό κινουμένων σχεδίων που επιτρέπει σε οποιονδήποτε, ανεξάρτητα από τεχνικές ή σχεδιαστικές δεξιότητες να δημιουργήσει ρεαλιστικά βίντεο σε πίνακα. Το συγκεκριμένο λογισμικό χρησιμοποιήθηκε για τη δημιουργία των εισαγωγικών βίντεο και των βίντεο της σύνοψης κάθε ενότητας.

5.7 Δομή Ε.Υ.

Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό με τίτλο «Η Γ' Ελληνική Δημοκρατία» χωρίζεται στις εξής τρεις διδακτικές ενότητες:

1η Διδακτική Ενότητα: Ιστορική Επισκόπηση της Ελληνικής Δημοκρατίας

2η Διδακτική Ενότητα: Η Ελλάδα από τη Μεταπολίτευση έως τις αρχές της δεκαετίας του '80

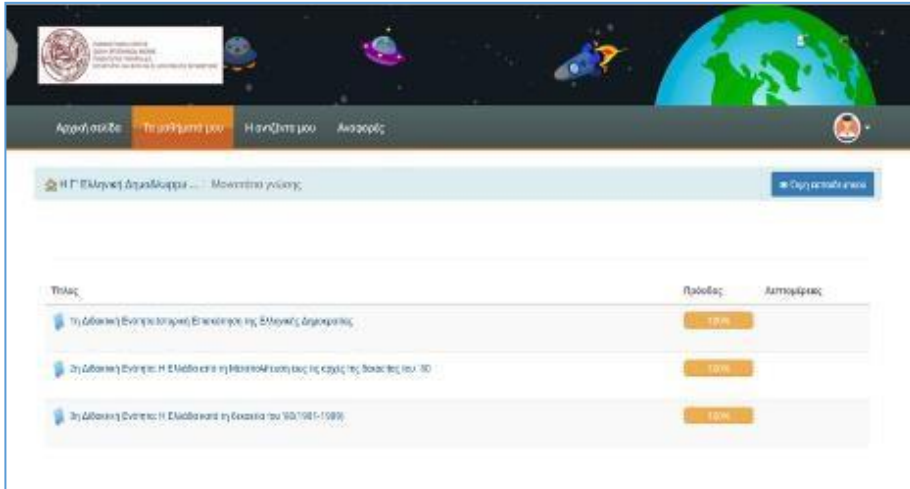
3η Διδακτική Ενότητα: Η Ελλάδα κατά τη δεκαετία του '80 (1981-1989)

Οι ενότητες αυτές βρίσκονται στην διαδικτυακή πλατφόρμα Chamilo απ' όπου οι μαθητές μπορούν να πλοηγηθούν επιλέγοντας το κουμπί «μονοπάτι της γνώσης» (Εικόνα 1).

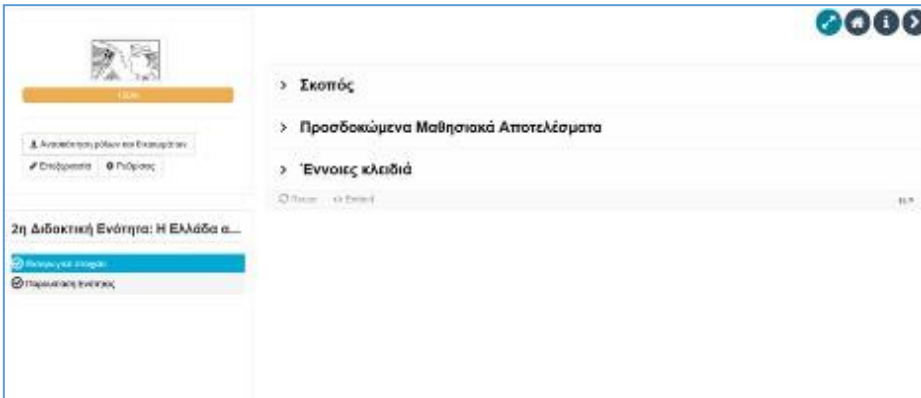

Εικόνα 1: Είσοδος στο μάθημα

Επιλέγοντας κάθε μία από τις ενότητες (Εικόνα 2), ο μαθητής εισάγεται στο περιβάλλον της ενότητας όπου υπάρχουν τα εισαγωγικά στοιχεία (σκοπός, προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα, έννοιες κλειδιά) και η παρουσίαση της ενότητας (Εικόνα 3).

Εικόνα 2: Διδακτικές Ενότητες

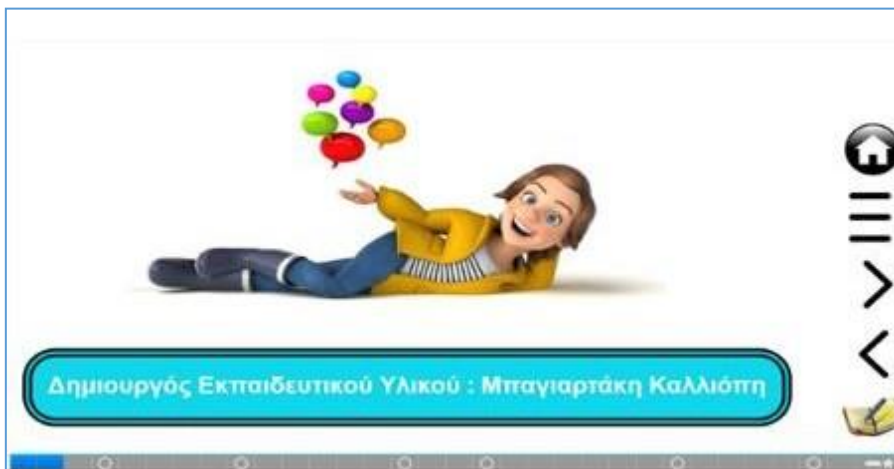
Εικόνα 3: Εισαγωγικά στοιχεία

Πατώντας πάνω στην Παρουσίαση Ενότητας ο μαθητής οδηγείται στο εξώφυλλο της παρουσίασης (Εικόνα 4).

Εικόνα 4: « Εξώφυλλα » παρουσίασης ενοτήτων

Στη δεύτερη διαφάνεια κάθε Παρουσίασης της Ενότητας παρατίθεται το ονοματεπώνυμο του δημιουργού του εκπαιδευτικού υλικού (Εικόνα 5), ενώ στην τρίτη διαφάνεια ο μαθητής έρχεται σε επαφή με τα περιεχόμενα κάθε ενότητας (Εικόνα 6), όπου ο μαθητής μπορεί να μεταβεί απευθείας σε όποια διαφάνεια τον ενδιαφέρει πατώντας πάνω σε αυτό, αλλά και να επιστρέψει σε αυτά μέσω σχετικού συνδέσμου που βρίσκεται σε όλες τις διαφάνειες.

Εικόνα 5: Δημιουργός Εκπαιδευτικού Υλικού

Εικόνα 6: Περιεχόμενα

Στην τέταρτη διαφάνεια όλων των διδακτικών ενοτήτων υπάρχει η επεξήγηση των συμβόλων πλοήγησης (Εικόνα 7), ακολουθεί στην πέμπτη διαφάνεια ένα σύντομο εισαγωγικό βίντεο (Εικόνα 8) και από την έκτη διαφάνεια ξεκινάει η αναλυτική παρουσίαση του περιεχομένου, η οποία ακολουθεί τις αρχές της Γνωστικής Θεωρίας Πολυμεσικής Μάθησης αλλά και τις αρχές και τη μεθοδολογία της Εξαε.

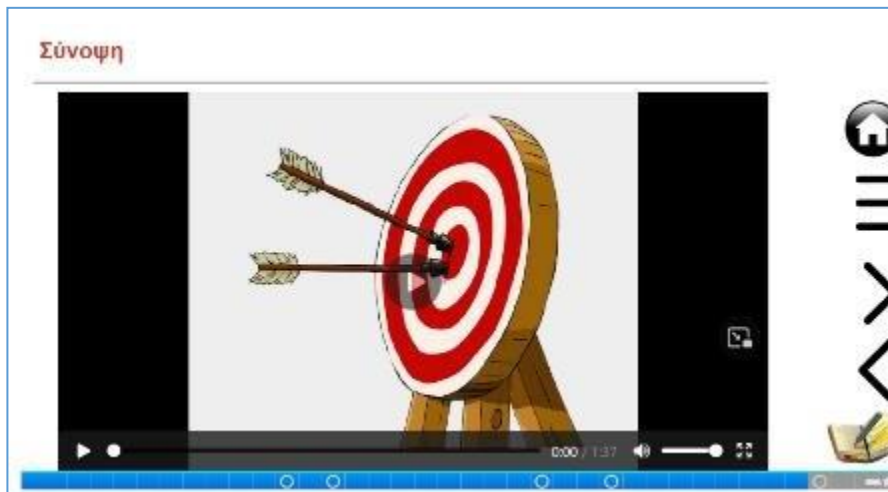

Εικόνα 7: Επεξήγηση συμβόλων πλοήγησης

Εικόνα 8: Εισαγωγικό βίντεο 2^{ης} ενότητας

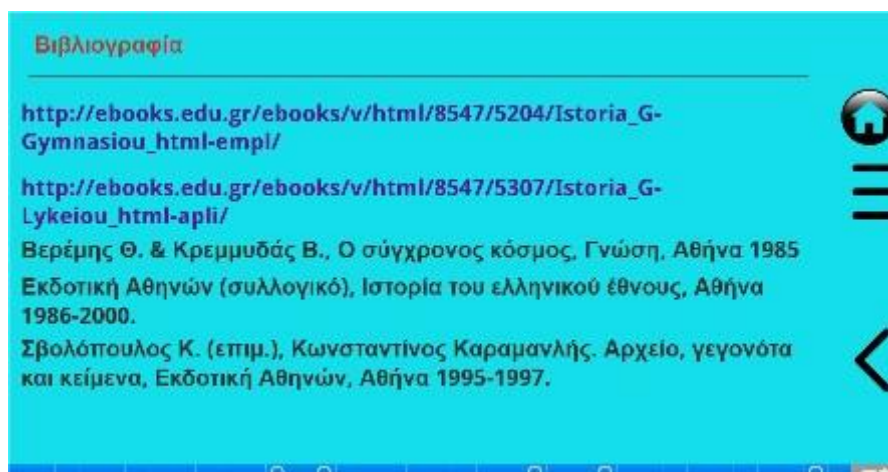
Στο τέλος κάθε διδακτικής ενότητας παρατίθεται ένα σύντομο βίντεο - σύνοψη (Εικόνα 9), μία δραστηριότητα αυτοαξιολόγησης (Εικόνα 10) και η παρουσίαση ολοκληρώνεται με τη σχετική βιβλιογραφία (Εικόνα 11).

Εικόνα 9: Σύνοψη

Εικόνα 10: Δραστηριότητα Αυτοαξιολόγησης

Εικόνα 11: Βιβλιογραφία

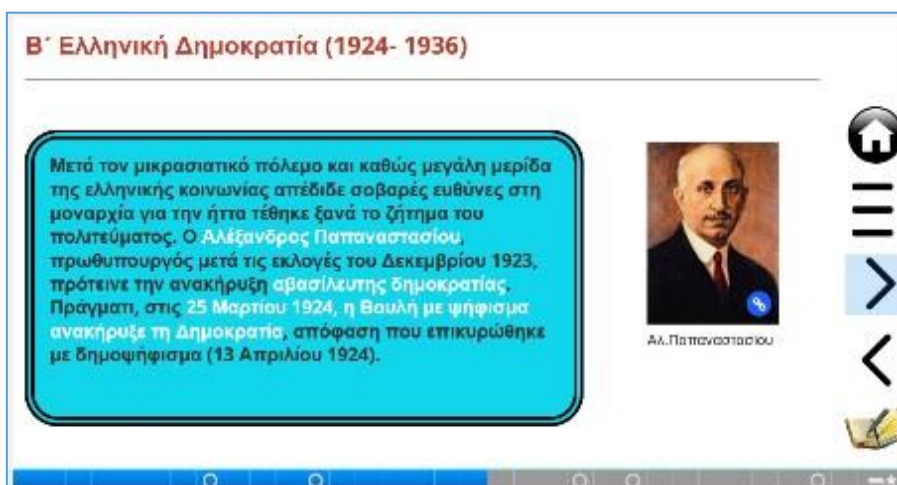

5.8 Αρχές Σχεδιασμού Ε.Υ με θέμα : Η Γ' Ελληνική Δημοκρατία

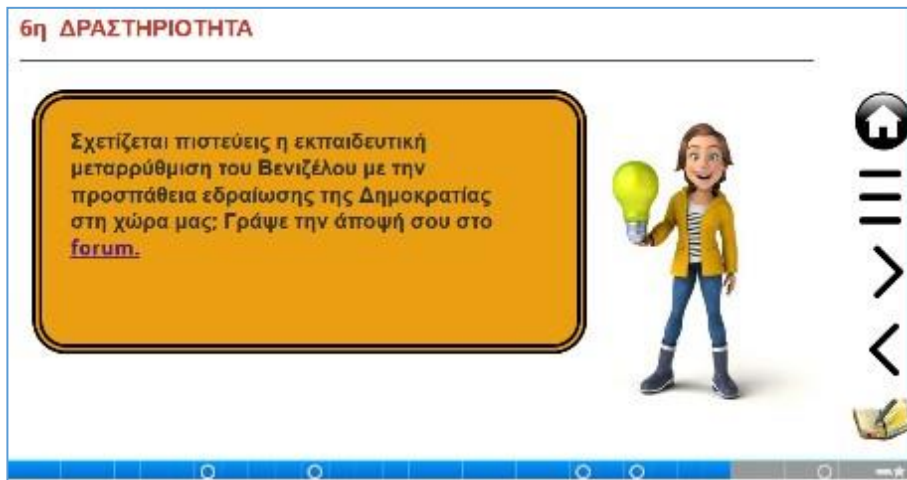
Σύμφωνα με τον Α. Λιοναράκη (2001), ο σημαντικός ρόλος του εκπαιδευτικού υλικού έγκειται στο γεγονός ότι υποστηρίζει τον εκπαιδευόμενο, τον ενεργοποιεί, τον καθιστά ικανό να μαθαίνει μόνος του και να ανακαλύπτει τη γνώση και την πληροφορία μέσα από δραστηριότητες και διαδικασίες αυτομάθησης. Μέσα στα πλαίσια αυτά σχεδιάστηκε το ψηφιακό εκπαιδευτικό υλικό της παρούσας εργασίας στηριζόμενο στις αρχές και τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, στις αρχές της Πολυμεσικής Μάθησης αλλά και στις μεθοδολογικές αρχές που διέπουν τη Διδακτική της Ιστορίας όπως αποτυπώνονται στα Προγράμματα Σπουδών του Υπουργείου Παιδείας. Όλες οι αρχές και το θεωρητικό πλαίσιο, πάνω στο οποίο στηρίχτηκε το εκπαιδευτικό υλικό παρουσιάστηκαν αναλυτικά σε προηγούμενα κεφάλαια και ενότητες.

5.8.1 Χαρακτηριστικά Ε.Υ. από τις Αρχές και τη μεθοδολογία της Εξάε

Το ψηφιακό εκπαιδευτικό υλικό της παρούσας εργασίας με τίτλο « Η Γ Ελληνική Δημοκρατία» βασίστηκε αρχικά στις αρχές που, σύμφωνα με τον Holmberg (2002), πρέπει να διέπουν τον σχεδιασμό και την ανάπτυξη του εκπαιδευτικού υλικού. Στα πλαίσια αυτά, το γνωστικό αντικείμενο παρουσιάζεται απλά και κατανοητά, με απλή καθομιλούμενη γλώσσα, ευανάγνωστη γραφή και μέτρια πυκνότητα των πληροφοριακών δεδομένων (Εικόνα12). Επιπρόσθετα, όπως αναφέρει ο Holmberg (2002), το ύφος του παρόντος εκπαιδευτικού υλικού είναι φιλικό (χρήση β' ενικού προσώπου) και προσωπικό με τη χρήση προσωπικών και κτητικών αντωνυμιών (Εικόνα 13).

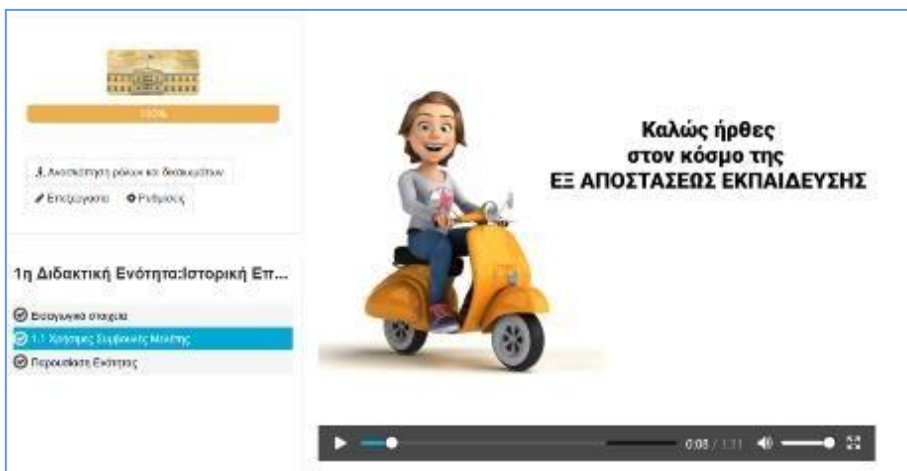

Εικόνα 12: Παράδειγμα απλής και κατανοητής παρουσίασης

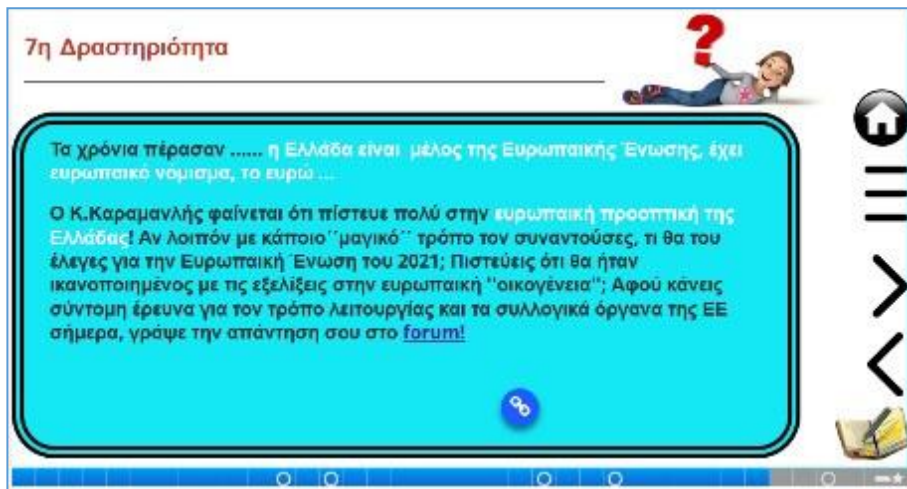
Εικόνα 13: Παράδειγμα φιλικού ύφους

Στο παρόν εκπαιδευτικό υλικό παρέχονται ξεκάθαρες συμβουλές και προτροπές στους μαθητές για το τι ακριβώς χρειάζεται να κάνουν, τι να αποφεύγουν και που να εστιάζουν την προσοχή τους. Αυτό επιτυγχάνεται με ένα βίντεο με χρήσιμες συμβουλές μελέτης (Εικόνα 14).

Εικόνα 14: Χρήσιμες συμβουλές μελέτης

Σύμφωνα με τον Holmberg (2002), η προσπάθεια συναισθηματικής εμπλοκής των μαθητών συμβάλει στην ανάπτυξη προσωπικού ενδιαφέροντος για τα θέματα που πραγματεύεται το εκπαιδευτικό υλικό. Στο συγκεκριμένο υλικό η συναισθηματική εμπλοκή επιτυγχάνεται δίνοντας τη δυνατότητα στον μαθητή να πάρει θέση πάνω σε ζητήματα που σχετίζονται με τη συναισθηματική του αντίδραση. Έτσι, για παράδειγμα, σε μία συγκεκριμένη δραστηριότητα που σχετίζεται με την Ευρωπαϊκή Ένωση, ο μαθητής εμπλέκεται συναισθηματικά μιας και το θέμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του ρόλου της συζητιέται αρκετά στην εποχή μας (Εικόνα 15).

Εικόνα 15: Παράδειγμα συναισθηματικής εμπλοκής

Μια από τις πιο βασικές διδακτικές προσεγγίσεις της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης για τη διαμόρφωση ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού είναι η κατευθυνόμενη διδακτική συζήτηση του Holmberg (2002). Ο μαθητής παρακολουθεί τη διαλογική δομή του κείμενου, σαν να είναι σε διαλεκτική σχέση με έναν εκπαιδευτικό (Holmberg 2002), με τον οποίο αλληλεπιδρά. Έτσι, στο παρόν εκπαιδευτικό υλικό ο εκπαιδευτικός «συνομιλεί» με τον μαθητή, όταν στις δραστηριότητες παρέχεται ανατροφοδότηση, τόσο στην περίπτωση της σωστής όσο και της λανθασμένης απάντησης (Εικόνα 16).

Εικόνα 16: Παράδειγμα κατευθυνόμενης διδακτικής συζήτησης

Σύμφωνα με τις αρχές των Σπανακά και Λιοναράκη (2017) παρατηρείται συχνά το φαινόμενο, αυτά που ο δημιουργός του εκπαιδευτικού υλικού τα θεωρεί ως αυτονόητα να μην είναι πάντα για τον εκπαιδευόμενο και επομένως ακόμα και τα αυτονόητα πρέπει να

ορίζονται. Στα πλαίσια εφαρμογής αυτής της αρχής, στο παρόν εκπαιδευτικό υλικό γίνεται προσπάθεια να οριστούν τα αυτονόητα και έτσι για παράδειγμα γίνεται ιδιαίτερη αναφορά και παρέχεται σχετικός σύνδεσμος για το πουλί που αποτέλεσε το σύμβολο της Χούντας των Συνταγματαρχών (Εικόνα 17), μιας και το πουλί που παρουσιάζεται σε γελοιογραφία της εποχής δεν είναι αυτονόητο ότι οι μαθητές θα το συσχετίσουν με τη Δικτατορία.

Εικόνα 17: Παράδειγμα παρουσίασης του "αυτονόητου"

Τέλος, το παρόν ψηφιακό εκπαιδευτικό υλικό σχεδιάστηκε βασιζόμενο στο μοντέλο των West και Λιοναράκη (2001) και σύμφωνα με την κατηγοριοποίηση αυτή υπάρχουν τρεις βασικές δέσμες, οι οποίες δημιουργούν ένα λειτουργικό σύνολο.

1^η Δέσμη: Κείμενο-Προκείμενα- Μετακείμενα

κείμενο: Αποτελεί τον κύριο κορμό του εκπαιδευτικού υλικού και επιβάλλεται να έχει κατανοητή ροή λόγου και απόλυτα τεκμηριωμένα στοιχεία που να ενισχύουν την επιστημονικότητά του. Για παράδειγμα, στη 14η διαφάνεια της τρίτης ενότητας, που γίνεται αναφορά στο οικογενειακό δίκαιο, παρατίθεται και ο σχετικός νόμος στον οποίο μπορούν να ανατρέξουν οι μαθητές (Εικόνα 18).

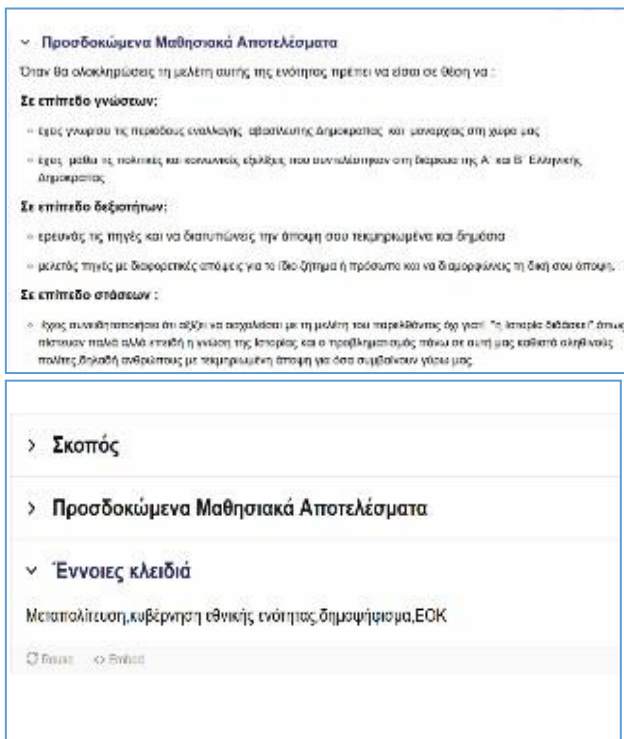
προκείμενα: Περιλαμβάνουν περιεχόμενα, ερμηνευτικούς τίτλους, κεφάλαια και ενότητες, σκοπό, στόχους (γενικούς και επί μέρους), προσδοκώμενα αποτελέσματα, λέξεις και έννοιες κλειδιά, διαγνωστικά τεστ και δραστηριότητες. Ενδεικτικά παρουσιάζονται τα προσδοκώμενα αποτελέσματα της πρώτης ενότητας και οι έννοιες κλειδιά της δεύτερης ενότητας (Εικόνα 19).

μετακείμενα: Περιλαμβάνουν συνόψεις κεφαλαίων και ενοτήτων, παραρτήματα, περιλήψεις, βιβλιογραφία, παραπομπές, οδηγούς για περαιτέρω μελέτη, γλωσσάρια και

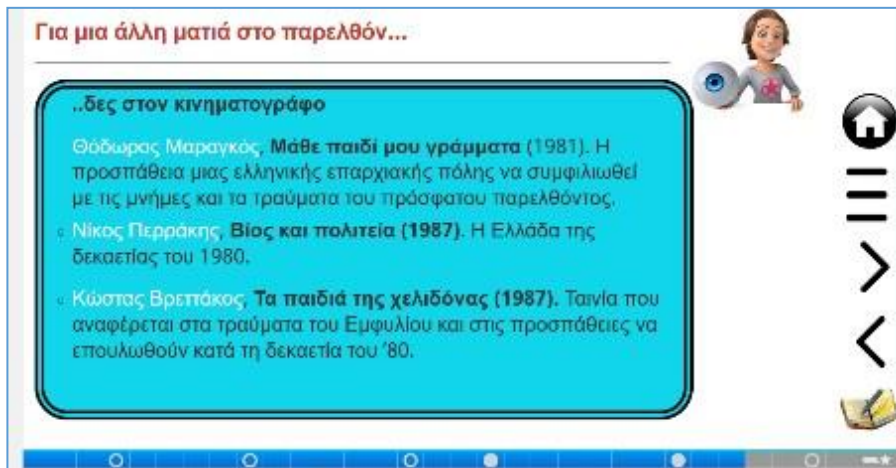
δραστηριότητες ελέγχου. Ενδεικτικά παρουσιάζεται μία πρόταση για περαιτέρω μελέτη της δεύτερης ενότητας που περιέχεται στο συγκεκριμένο υλικό (Εικόνα 20).

Εικόνα 18: Παραδείγματα κειμένων με τεκμηρίωση

Εικόνα 19: Παράδειγμα από προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα και έννοιες κλειδιά

Εικόνα 20: Παράδειγμα οδηγού για περαιτέρω μελέτη

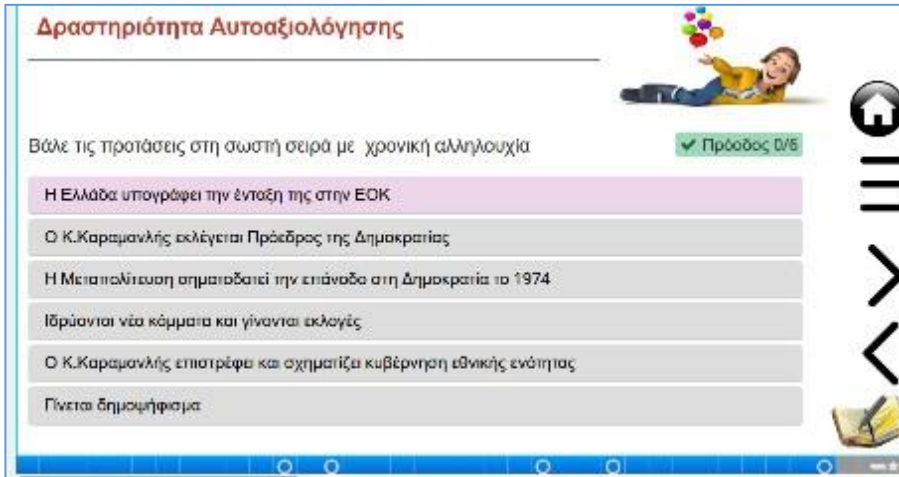
2^η Δέση: Διακείμενα-Επικείμενα- Παρακείμενα – Περικείμενα

διακείμενα: Περιλαμβάνουν συμπεράσματα, συνόψεις, περιλήψεις, δραστηριότητες και ασκήσεις αυτοαξιολόγησης, μηχανισμούς ανατροφοδότησης, μηχανισμούς κατανόησης και εφαρμογής των νέων δεδομένων. Ενδεικτικά παρουσιάζεται μία δραστηριότητα αυτοαξιολόγησης (Εικόνα 21).

επικείμενα: Περιλαμβάνουν διασαφηνίσεις, γλωσσάρια, ορισμοί, κείμενα. Ενδεικτικά παρουσιάζεται ένα γλωσσάριο (Εικόνα 22).

παρακείμενα: Περιλαμβάνουν φωτογραφίες, εικόνες, γραφήματα, σχήματα, τυπογραφικές ιδιαιτερότητες. Ενδεικτικά παρουσιάζεται μία διαφάνεια με εικόνες και σχήματα (Εικόνα 23).

περικείμενα: Περιλαμβάνουν μελέτες περίπτωσης και παραδείγματα, σενάρια, παράλληλα κείμενα, ανθολόγια και κείμενα αναφοράς, κείμενα σε παράθυρα και επεξηγήσεις, βιβλία για αναλυτικότερη εμβάθυνση των κειμένων. Ενδεικτικά παρουσιάζεται το κείμενο μιας πηγής που αναδύεται πατώντας το αντίστοιχο κουμπί (Εικόνα 24).

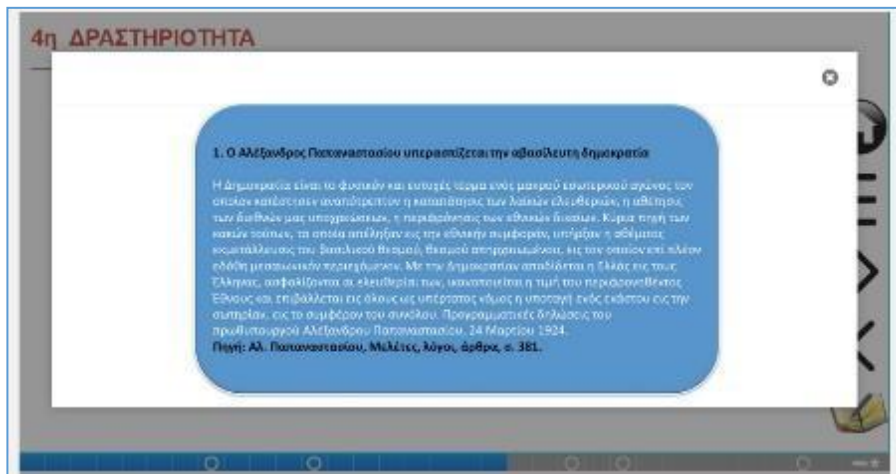
Εικόνα 21: Διακείμενα-παράδειγμα αυτοαξιολόγησης

Εικόνα 22: Επικείμενα - παράδειγμα Γλωσσάριου

Εικόνα 23: Παράδειγμα παρακειμένων

Εικόνα 24: Περιεχόμενα- παράδειγμα κειμένου σε «παράθυρο»

5.8.2 Χαρακτηριστικά Ε.Υ από τις Αρχές της πολυμεσικής μάθησης

Το ψηφιακό εκπαιδευτικό υλικό με θέμα «Η Γ' Ελληνική Δημοκρατία» σχεδιάστηκε σύμφωνα με τη Γνωστική Θεωρία για την Πολυμεσική Μάθηση (Cognitive Theory of Multimedia Learning) του Richard Mayer (Mayer, 2001) και τις αρχές για το πολυμεσικό εκπαιδευτικό υλικό που έχει αναπτύξει με βάση τη θεωρία αυτή.

Πολυμεσική Αρχή: Όλο το εκπαιδευτικό υλικό συνδυάζει κείμενο και γραφικές αναπαραστάσεις, οι οποίες περιλαμβάνουν στατικές εικόνες και δυναμικά γραφικά στοιχεία, όπως είναι τα βίντεο (Εικόνα 25).

Εικόνα 25: Παράδειγμα πολυμεσικής αρχής - συνδυασμός κειμένου και βίντεο

Αρχές της Χωρικής και Χρονικής Συνάφειας: Σύμφωνα με αυτές τις αρχές, οι οποίες εφαρμόζονται στο παρόν εκπαιδευτικό υλικό, το συναφές σε μια εικόνα κείμενο εμφανίζεται κοντά της και οι λέξεις που σχετίζονται με συγκεκριμένες εικόνες παρουσιάζονται ταυτόχρονα και όχι διαδοχικά (Εικόνα 26).

Εικόνα 26: Αρχή χωρικής και χρονικής συνάφειας

Αρχή της Τροπικότητας: Στο παρόν πολυμεσικό εκπαιδευτικό υλικό προτιμάται η χρήση της αφήγησης σε σχέση με την παράθεση γραπτών κειμένων και για αυτό το λόγο εφαρμόζεται όπου είναι εφικτό, είτε με τον σχεδιασμό πρωτότυπων βίντεο από την δημιουργό (εισαγωγές, συνόψεις) είτε με την παράθεση σχετικών βίντεο από διάφορες πηγές (Εικόνα 27).

Εικόνα 27: Αρχή Τροπικότητας- παράδειγμα βίντεο

Αρχή της Προσωποποίησης: Ακολουθώντας αυτή την αρχή στο παρόν εκπαιδευτικό υλικό γίνεται χρήση φιλικής γλώσσας και δεύτερου προσώπου αντί του τρίτου, ενώ παράλληλα η χρήση του χαρακτήρα (avatar) της Κλειούς για την καθοδήγηση της μάθησης, συμβάλει καθοριστικά στη φιλικότητα του εκπαιδευτικού υλικού (Εικόνα 28).

Εικόνα 28: Παράδειγμα αρχής προσωποποίησης

Αρχή της Κατάτμισης: Η αρχή της κατάτμισης πρεσβεύει ότι οι μαθητές αποτυπώνουν και διατηρούν την πληροφορία στη μνήμη τους, όταν αυτή είναι συνοπτική. Σε αυτό το πλαίσιο στο παρόν εκπαιδευτικό υλικό αποφεύγονται οι μακροσκελείς αφηγήσεις και επιπλέον όσο πιο υψηλός είναι ο βαθμός δυσκολίας, τόσο πιο μεγάλη είναι και η κατάτμιση του υλικού. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της παρουσίασης των κομμάτων που πήραν μέρος στις εκλογές του 1974 (2^η ενότητα), όπου το υλικό παρουσιάζεται τμηματικά με μία διαφάνεια για κάθε κόμμα (Εικόνα 29).

Εικόνα 29: Παράδειγμα αρχής της κατάτμισης

Αρχή της Σηματοδότησης : Στο εκπαιδευτικό υλικό γίνονται οι κατάλληλες νύξεις, οι οποίες κατευθύνουν την προσοχή του μαθητή στην ουσιαστικότερη επεξεργασία των πληροφοριών (Εικόνα 30).

Εικόνα 30: Παράδειγμα αρχής Σηματοδότησης

Αρχή της Προπαίδευσης : Η αρχή της προπαίδευσης προκρίνει την παροχή στους εκπαιδευόμενους κάποιας εισαγωγικής εκπαιδευτικής παρέμβασης, η οποία θα έχει σκοπό την εκμάθηση δεξιοτήτων και βασικών γνώσεων που απαιτούνται για την ολοκλήρωση της κύριας εκπαιδευτικής παρέμβασης. Στα πλαίσια εφαρμογής αυτής της αρχής, ολόκληρη η 1^η ενότητα του παρόντος εκπαιδευτικού υλικού λειτουργεί προπαρασκευαστικά για τους μαθητές, αφού τους εισάγει στις δύο επόμενες ενότητες που αποτελούν τον πυρήνα της Γ Ελληνικής Δημοκρατίας (Εικόνα 31).

Εικόνα 31: Αρχή της προπαίδευσης

5.8.3 Χαρακτηριστικά Ε.Υ. από τις Διδακτικές Αρχές του μαθήματος της Ιστορίας
Στο σχεδιασμό του πολυμορφικού εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού με τίτλο «Η Γ Ελληνική Δημοκρατία», που απευθύνεται σε μαθητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης,

λήφθηκαν υπόψη οι βασικές αρχές που τίθενται μέσα από το Πρόγραμμα Σπουδών και ειδικότερα το πλαίσιο διδακτικών αρχών του μαθήματος της Ιστορίας.

Συγκεκριμένα, στο παρόν εκπαιδευτικό υλικό λαμβάνεται υπόψη η διαθεματικότητα, η οποία αποτελεί βασική αρχή των προγραμμάτων σπουδών. Η παρουσίαση του κλίματος, για παράδειγμα, που επικρατούσε στην Ελλάδα αμέσως μετά την πτώση της Χούντας, προσεγγίζεται στο παρόν εκπαιδευτικό υλικό διαθεματικά, μέσα από τη δισκογραφία της εποχής (Εικόνα 32).

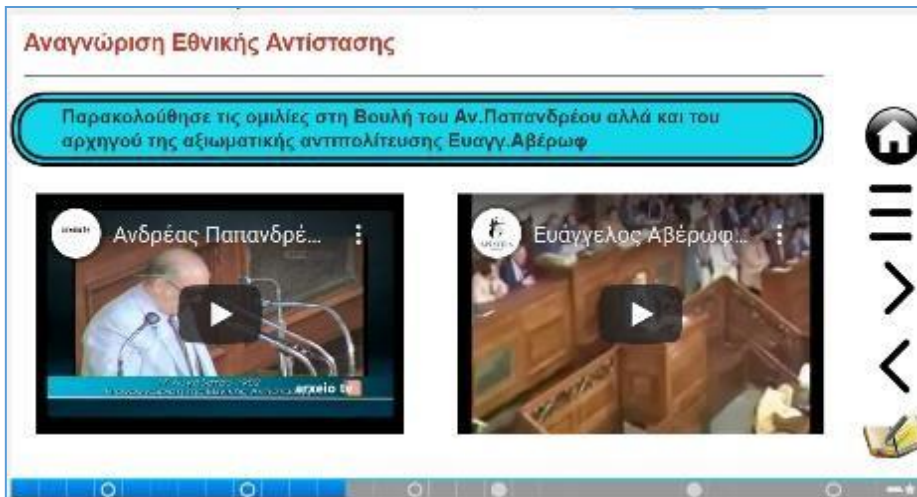
Εικόνα 32: Παράδειγμα διαθεματικότητας

Στο παρόν εκπαιδευτικό υλικό αξιοποιούνται διαφορετικά είδη πηγών (αφίσες, ομιλίες, άρθρα κ.τ.λ.), προκειμένου οι μαθητές να ανακαλύψουν τη μάθηση (Εικόνα 33), ενώ παράλληλα επιχειρείται συγκριτική ανάλυση των πληροφοριών – απόψεων.

Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της 3^{ης} ενότητας, όπου οι μαθητές για το θέμα της αναγνώρισης της Εθνικής Αντίστασης έρχονται σε επαφή με τις διαφορετικές απόψεις των αρχηγών των δύο μεγάλων κομμάτων, όπως αυτές εκφράστηκαν στη Βουλή (Εικόνα 33).

Εικόνα 32: Παράδειγμα πηγών

Εικόνα 33: Παράδειγμα συγκριτικής παρουσίασης απόψεων

Επιπλέον, το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υποστηρίζει την αλληλεπίδραση με τον μαθητή αλλά και την καλλιέργεια κριτικής σκέψης μέσα από δραστηριότητες. Συγκεκριμένα, εμπεριέχει δραστηριότητες που ενθαρρύνουν τον μαθητή να εκφράσει τις δικές του απόψεις (Εικόνα 34), να ανταλλάξει απόψεις με άλλους μαθητές μέσω του forum (Εικόνα 35) και δραστηριότητες που ενθαρρύνουν τον μαθητή να εμπλουτίσει τις απόψεις του (Εικόνα 36).

2η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Το Σύνταγμα της Τριζήνας θεωρείται το πιο δημοκρατικό σύνταγμα της εποχής του! Συμφωνείς; Αφού θυμηθείς τις ιδέες του **ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟΥ** πάνω στις οποίες στηρίχτηκε, γράψε στο **padlet** την άποψη σου!!

Εικόνα 34: Παράδειγμα δραστηριότητας που ενθαρρύνει την ατομική έκφραση

7η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Μετά από τη μελέτη του υλικού, ήρθε η ώρα της αποτίμησης της δεκαετίας του 1980... Γράψε στο **forum** κάνοντας μια αποτίμηση της περιόδου λαμβάνοντας υπόψη τόσο τις θετικές όσο και τις αρνητικές όψεις και απόψεις για την συγκεκριμένη ιστορική περίοδο.

Διάβασε τις πηγές που προέρχονται από την **ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ ΤΗΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ** (23 Ιουνίου 1998) αφιερωμένη στη μνήμη του πρώην Πρωθυπουργού και Προέδρου του Πανελληνίου Σοσιαλιστικού Κινήματος **Ανδρέα Γ. Παπανδρέου**.

Εικόνα 35: Παράδειγμα δραστηριότητας ανταλλαγής απόψεων σε forum

1η Γραπτή Δραστηριότητα

Ένα ταξίδι στο χρόνο.....

Ας υποθέσουμε ότι βρίσκεσαι στο δωμάτιο σου, κοιτάς το ημερολόγιο και δείχνει **Ιούλιος 1974**. Αποφασίζεις λοιπόν να γράψεις ένα σύντομο άρθρο για τη σχολική εφημερίδα (**forum**) περιγράφοντας το κλίμα των ημερών! Χρησιμοποίησε το διαδίκτυο για να συλλέξεις περισσότερες πληροφορίες για εκείνη την εποχή!!

Εικόνα 36: Παράδειγμα δραστηριότητας για εμπλουτισμό απόψεων

Τέλος, το παρόν εκπαιδευτικό υλικό εμπεριέχει δραστηριότητες που ενθαρρύνουν τον μαθητή να συσχετίσει τα νέα δεδομένα με τη δική του πραγματικότητα (Εικόνα 37), να εφαρμόσει τη νέα γνώση στη δική του πραγματικότητα (Εικόνα 38), να αναπτύξει ιστορική σκέψη (Εικόνα 39) και να οικοδομήσει τη νέα γνώση μέσα από μια ανακαλυπτική διαδικασία (Εικόνα 40).

Εικόνα 37 : Παράδειγμα συσχετισμού νέας γνώσης με σύγχρονη πραγματικότητα

Εικόνα 38: Παράδειγμα εφαρμογής νέας γνώσης στη σύγχρονη πραγματικότητα

Εικόνα 39: Παράδειγμα δραστηριότητας καλλιέργειας ιστορικής σκέψης

Εικόνα 40: Παράδειγμα δραστηριότητας ανακαλυπτικής μάθησης

5.9 Σύνοψη

Στο παρόν κεφάλαιο αναλύθηκε διεξοδικά ο σχεδιασμός και η ανάπτυξη του εκπαιδευτικού υλικού. Αναφέρθηκαν το διδακτικό πλαίσιο, οι διδακτικοί στόχοι, το παιδαγωγικό πλαίσιο, οι βασικές αρχές σχεδιασμού, τα τεχνολογικά μέσα και τα δομικά στοιχεία του ΕΥ.

6. Έρευνα – Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού

6.1 Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο που ακολουθεί επιχειρείται μία σύντομη βιβλιογραφική επισκόπηση της εκπαιδευτικής έρευνας και έπεται η αναλυτική παρουσίαση της παρούσας διπλωματικής έρευνας. Ειδικότερα, θα γίνει αναφορά στον σκοπό και τους στόχους της έρευνας, τα ερευνητικά ερωτήματα και τη μεθοδολογία. Στα πλαίσια της μεθοδολογίας, θα παρουσιαστεί το είδος της έρευνας και ο χρόνος διεξαγωγής της, το δείγμα, η μέθοδος και τα μέσα συλλογής, ενώ θα γίνει η ανάλυση των δεδομένων σε επίπεδο ειδικών στην Εξαε, εκπαιδευτικών και μαθητών. Θα ακολουθήσει παρουσίαση και σχολιασμός των δεδομένων της έρευνας και το κεφάλαιο θα ολοκληρωθεί με μία σύντομη αναφορά σε όλα τα στοιχεία που διασφαλίζουν την εγκυρότητα και την αξιοπιστία της παρούσας εργασίας.

6.2 Θεωρητικό πλαίσιο έρευνας

6.2.1 Εκπαιδευτική έρευνα

Κάθε έρευνα επιχειρεί να δώσει απάντηση σε κάποιο ερώτημα που μας απασχολεί μέσω συστηματικής συλλογής και ανάλυσης δεδομένων. Σύμφωνα με τους Verma & Mallick (2004), η έρευνα είναι μια οργανωμένη και σκόπιμη προσπάθεια για συλλογή καινούριων πληροφοριών ή χρήση της υπάρχουσας γνώσης για έναν καινούριο σκοπό ενώ παράλληλα αναζητεί απαντήσεις σε θεμελιώδεις ερωτήσεις, χρησιμοποιώντας έγκυρες και αξιόπιστες τεχνικές. Ειδικότερα για την εκπαιδευτική έρευνα, είναι εξαιρετικά δύσκολο να διατυπωθεί ένας γενικά αποδεκτός ορισμός. Για τον Anderson «Η έρευνα στην εκπαίδευση είναι μια προσπάθεια επιστημονικού κλάδου να απευθύνει ερωτήσεις ή να λύσει προβλήματα μέσα από τη συλλογή και ανάλυση πρωταρχικών δεδομένων με σκοπό την περιγραφή, εξήγηση, γενίκευση και πρόβλεψη» (Anderson, 1990). Οι μελετητές Verma & Mallick (2004) καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι «η εκπαιδευτική έρευνα επικαλύπτεται αναπόφευκτα από την έρευνα σε άλλες κοινωνικές και ανθρωπιστικές επιστήμες», ενώ ο Γκότοβος (2016) επισημαίνει ότι «Ο ερευνητής/ήτρια της εκπαιδευτικής διαδικασίας είναι ένας κατεξοχήν κοινωνικός επιστήμονας, ένας ερευνητής/ήτρια μιας περιοχής της κοινωνικής πραγματικότητας: της Εκπαιδευτικής». Σύμφωνα, τέλος, με τον Elliot «Η εκπαιδευτική έρευνα είναι μια μορφή πρακτικής αναζήτησης που συνδέει την έρευνα με την πράξη. Δεν μπορεί να υπάρξει εκπαιδευτική

έρευνα εάν οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί δεν αναλαμβάνουν σημαντικό ρόλο στον σχεδιασμό, την ανάλυση και την αναζήτηση λύσεων σε πολύπλοκα εκπαιδευτικά προβλήματα» (Elliott, 1993).

Ο Mialaret (2008) αποδίδει τέσσερις βασικές έννοιες στον όρο εκπαίδευση: α) εκπαίδευση - θεσμός, β) εκπαίδευση - δράση, γ) εκπαίδευση - περιεχόμενο, δ) εκπαίδευση προϊόν. Οι πολλές έννοιες «εκπαίδευση», οδηγούν αναπόφευκτα σε ποικιλία μεθοδολογικών προσεγγίσεων και σε μία ποικιλία εργαλείων συλλογής και ερμηνείας δεδομένων (Cohen & Manion, 1997).

Ανάλογα με το είδος των δεδομένων της, ποσοτικών ή ποιοτικών, η έρευνα γενικότερα και επομένως και η εκπαιδευτική έρευνα, διακρίνεται σε ποσοτική ή ποιοτική (Βάμβουκας, 1998).

• Η **ποσοτική** στοχεύει κυρίως στη γενίκευση των πορισμάτων της και χρησιμοποιεί αυστηρά δομημένα πρωτόκολλα, όπως ερωτηματολόγια με κλειστού τύπου ερωτήσεις και/ή κλίμακες. Σύμφωνα με τον Μακράκη (2005) «οι έρευνες με κυρίαρχη την ποσοτική μεθοδολογία ανήκουν στο εμπειρικό αναλυτικό παράδειγμα που θεωρεί ότι η γνώση αποδεικνύεται από τα δεδομένα της εμπειρίας με τη χρήση στατιστικών μεθόδων, οι οποίες θεωρούνται ότι εξασφαλίζουν την ουδετερότητα των ερευνητών/τριών». Οι στάσεις ατόμων, η σύγκριση ομάδων, η συσχέτιση παραγόντων, οι συσχετιστικές μελέτες και δειγματοληπτικές έρευνες αφορούν κυρίως την ποσοτική έρευνα (Creswell, 2011). Στην ποσοτική έρευνα ο ερευνητής δεν επηρεάζει καθόλου τη συλλογή δεδομένων αλλά επιλέγει το καταλληλότερο εργαλείο συλλογής δεδομένων για την περίπτωσή του, συγκεντρώνει όλα τα δεδομένα και τέλος χρησιμοποιεί τις κατάλληλες στατιστικές μεθόδους για την ανάλυση των δεδομένων και την εξαγωγή συμπερασμάτων (Καραγεώργος, 2002).

• Η **ποιοτική** προσέγγιση στοχεύει στην διερεύνηση και κατανόηση σε βάθος των φαινομένων. «Η ποιοτική έρευνα εδράζεται στην ερμηνευτική φιλοσοφική παράδοση και έχει έναν ανακατασκευαστικό (reconstructive) χαρακτήρα» (Τσιώλης, 2014). Κατά καιρούς οι ερευνητές έχουν επιχειρήσει να δώσουν έναν ορισμό της ποιοτικής έρευνας, όμως αυτό αποδεικνύεται σχεδόν ανέφικτο. Διαφορετικοί ορισμοί και προσεγγίσεις αποδίδονται στους εκπροσώπους διαφορετικών θεωρητικών κατευθύνσεων (Ίσαρη & Πουρκός, 2015). Μία εννοιολογική προσέγγιση της ποιοτικής έρευνας, όπως αναφέρεται από τους Denzin και Lincoln (2005, όπ. αναφ. στο Ίσαρη & Πουρκός, 2015) είναι η

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εζαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

ακόλουθη: «Η ποιοτική έρευνα είναι μια πλαισιοθετημένη δραστηριότητα (situated activity), η οποία τοποθετεί τον παρατηρητή στον κόσμο. Αυτή συνίσταται σε ένα σύνολο ερμηνευτικών και υλικών πρακτικών, οι οποίες κάνουν τον κόσμο ορατό. Αυτές οι πρακτικές μετασχηματίζουν τον κόσμο. Μετατρέπουν τον κόσμο σε μια σειρά από αναπαραστάσεις του εαυτού, συμπεριλαμβανομένων των σημειώσεων πεδίου, των συνεντεύξεων, των συνομιλιών, των φωτογραφιών, των μαγνητοφωνήσεων και των σημειώσεων σε ημερολόγια. Σε αυτό το επίπεδο, η ποιοτική έρευνα περιλαμβάνει μια ερμηνευτική, νατουραλιστική προσέγγιση στον κόσμο. Αυτό σημαίνει ότι οι ποιοτικοί ερευνητές μελετούν τα πράγματα στο φυσικό τους πλαίσιο, επιχειρώντας να δώσουν νόημα ή να ερμηνεύσουν τα φαινόμενα με όρους των νοημάτων που οι άνθρωποι δίνουν σε αυτά».

Οι ποιοτικές μέθοδοι έχουν μια φυσιολογική ροή και σε μεγάλο ποσοστό δεν είναι κατευθυνόμενες από τον ερευνητή. Οι Lincoln και Guba, χαρακτηρίζαν το 1985 τις ποιοτικές μεθόδους ως φυσικές (Lincoln και Guba, 1985) ενώ παράλληλα δίνουν την ευκαιρία στον ερευνητή να εμβαθύνει. Αυτό που συμβαίνει είναι μια «λεπτή» περιγραφή (Geertz, 1973) από την πλευρά των ερευνητών. Πέρα, όμως, από τη λεπτομερή ανάλυση, οι ποιοτικές μέθοδοι καταγράφουν τη «φωνή» του υποκειμένου και τις εκφράσεις του (Eisner, 1991).

Ανάμεσα στα δύο επιστημολογικά μοντέλα υπάρχει μεγάλη διαμάχη. Οι όροι «ποιοτική» και «ποσοτική» μεθοδολογία δεν πρέπει να επισκιάζουν την αλληλεπίδραση ανάμεσα στις προσπάθειες να «γνωρίσουμε» και να «κατανοήσουμε». Οι εξελίξεις στην εκπαιδευτική έρευνα είναι προϊόντα διαλεκτικής σχέσης. Η επιλογή μιας προσέγγισης δεν απαγορεύει στον ερευνητή να μετακινείται ανάμεσα σε μεθόδους, ανεξάρτητα με το χαρακτηρισμό τους ως ποσοτικές ή ποιοτικές (Landsheere, 1996). Ειδικά στην εκπαιδευτική έρευνα, η επικοινωνία μεταξύ των επιστημολογικών παραδειγμάτων είναι σημαντική προκειμένου να διασφαλιστεί η εγκυρότητα των αποτελεσμάτων.

Η εκπαιδευτική έρευνα επομένως, τόσο στην ποσοτική όσο και στην ποιοτική της διάσταση, προωθεί την ανάπτυξη των επιστημονικών πεδίων που ασχολούνται με την εκπαίδευση μέσα από την παραγωγή θεωρίας, διευρύνει την διεπιστημονική προσέγγιση της εκπαίδευσης αλλά και βελτιώνει την ποιότητάς της, ιδιαίτερα όταν αξιοποιείται από τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς (Tuckman, 1988; Hitchcock & Hughes, 1995).

6.3 Σκοπός - στόχοι έρευνας

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού με τη μεθοδολογία της Εξ αποστάσεως Εκπαίδευσης στα πλαίσια του μαθήματος της ιστορίας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και συγκεκριμένα γύρω από τα γεγονότα που αφορούν την Γ' Ελληνική Δημοκρατία από το 1974 έως το 1989.

Επιμέρους στόχοι της έρευνας είναι να διερευνηθεί κατά πόσο το συγκεκριμένο πολυμορφικό εκπαιδευτικό υλικό ακολουθεί τις αρχές και τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης αλλά και αν έχει σχεδιαστεί σύμφωνα με τις αρχές της Πολυμεσικής Μάθησης. Επιπλέον, στόχος της παρούσας έρευνας είναι να αποτιμηθούν οι στάσεις και απόψεις τόσο των εκπαιδευτικών όσο και των μαθητών απέναντι στο ψηφιακό εκπαιδευτικό υλικό σε επίπεδο παρουσίασης, κατανόησης, ευχρηστίας και επάρκειας.

6.4 Ερευνητικά ερωτήματα

Τα ερευνητικά ερωτήματα που προέκυψαν από τον σκοπό και τους επιμέρους στόχους είναι τα παρακάτω:

1ο ερευνητικό ερώτημα: Διέπεται το εκπαιδευτικό υλικό από τις αρχές και τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης;

2ο ερευνητικό ερώτημα: Έχει δημιουργηθεί το εκπαιδευτικό υλικό σύμφωνα με τις αρχές της Πολυμεσικής Μάθησης;

3ο ερευνητικό ερώτημα: Ποιες είναι οι στάσεις και απόψεις των εκπαιδευτικών απέναντι στο συγκεκριμένο εκπαιδευτικό υλικό;

4ο ερευνητικό ερώτημα: Ποιες είναι οι στάσεις και απόψεις των μαθητών απέναντι στο συγκεκριμένο εκπαιδευτικό υλικό;

6.5 Μεθοδολογία έρευνας

6.5.1 Είδος έρευνας και χρόνος διεξαγωγής της

Το είδος της έρευνας που επιλέχθηκε είναι η ποιοτική αξιολόγηση και ειδικότερα υιοθετήθηκε η έρευνα διαμορφωτικής αξιολόγησης. Η ποιοτική αξιολόγηση παρέχει ευελιξία στη μεθοδολογία αποτίμησης και έχει ως βασικό χαρακτηριστικό τη μελέτη νοημάτων (Κουτσούμπα, 2009). Η διαμορφωτική αξιολόγηση εφαρμόζεται για την ενδυνάμωση ή τη βελτίωση του υπό αξιολόγηση αντικειμένου, συνεισφέρει στη διαμόρφωση του και μπορεί να εφαρμοστεί σε διάφορα στάδια πριν την δημιουργία της

τελικής έκδοσής του (Trochim, 2005). Το θεωρητικό πλαίσιο της έρευνας διαμορφωτικής αξιολόγησης αναλύθηκε στο τρίτο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας.

Η έρευνα αποτίμησης του εκπαιδευτικού υλικού ξεκίνησε τον Μάιο του 2021, όταν δόθηκε με τη μορφή συνδέσμου το εκπαιδευτικό υλικό σε εκπαιδευτικούς και μαθητές και ολοκληρώθηκε τον Ιούνιο του 2021, όταν συμπληρώθηκαν τα ερωτηματολόγια αποτίμησης του εκπαιδευτικού υλικού.

6.5.2 Δείγμα έρευνας

α) Το δείγμα της έρευνας, αναφορικά με το αν το εκπαιδευτικό υλικό έχει δημιουργηθεί σύμφωνα με τη μεθοδολογία της Εξαε και τις αρχές Πολυμεσικής μάθησης, αποτέλεσαν τρεις ειδικοί στην Εξαε, οι οποίοι έχουν εξειδικευτεί με μεταπτυχιακές σπουδές στην Εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

Το προφίλ των συμμετεχόντων – ειδικών Εξαε στην έρευνα είναι το ακόλουθο:

- **Φύλο**

Ως προς το φύλο οι δύο ειδικοί στην Εξαε είναι γυναίκες και ο ένας άντρας.

Φύλο	Αριθμός	Ποσοστό %
Άντρες	0	00,0
Γυναίκες	8	100,0
Σύνολο	8	100,0

Πίνακας 1- φύλο

- **Ηλικία**

Από τους τρεις αξιολογητές - ειδικούς στην Εξαε, οι δύο ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα 31-40 και η μία στην ηλικιακή ομάδα 41-50.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ- ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΤΗΝ ΕΞΑΕ			
ΗΛΙΚΙΑ	A	B	Γ
22-30			
31-40	✓		✓
41-50		✓	
>51			

Πίνακας 2 - ηλικία

- **Έτη εκπαιδευτικής προϋπηρεσίας**

Τα έτη εκπαιδευτικής προϋπηρεσίας κυμαίνονται και για τους τρεις συμμετέχοντες στην έρευνα από 11-20 έτη.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ- ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΤΗΝ ΕΞΑΕ			
Έτη Προϋπηρεσίας	A	B	Γ
0-4			
5-10			
11-20	✓	✓	✓
>51			

Πίνακας 3 - Έτη εκπαιδευτικής προϋπηρεσίας

- **Εξοικείωση με μεθοδολογία ΕξαΕ και ΤΠΕ**

Οι δύο συμμετέχοντες στην έρευνα δηλώνουν ότι είναι απόλυτα εξοικειωμένοι με τη μεθοδολογία της Εξαε και τη μελέτη του εκπαιδευτικού υλικού και μόνο ο ένας δηλώνει ότι μάλλον συμφωνεί τόσο με την εξοικείωση του με τη μεθοδολογία της Εξαε όσο και με τη μελέτη του εκπαιδευτικού υλικού.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ- ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΤΗΝ ΕΞΑΕ			
ΕΡΩΤΗΣΗ	A	B	Γ
E.4.Είστε εξοικειωμένοι με τις Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ΤΠΕ).	4	5	5
E.5. Χρησιμοποιείτε τις ΤΠΕ στην εκπαιδευτική πράξη	4	5	5
E.6.Είστε εξοικειωμένοι με τη μέθοδο της ΕξαΕ με τη χρήση των ΤΠΕ.	4	5	5
E7.Είστε εξοικειωμένοι με τη μελέτη του εκπαιδευτικού υλικού το οποίο έχει σχεδιαστεί με τη μέθοδο της ΕξαΕ).	4	5	5

Πίνακας 4 - Εξοικείωση με μεθοδολογία ΕξαΕ και ΤΠΕ

Στην κλίμακα των τιμών που έχουν δοθεί (1) σημαίνει Διαφωνώ Απόλυτα και (5) Συμφωνώ Απόλυτα

β)Το δείγμα της έρευνας αναφορικά με τις στάσεις και απόψεις των εκπαιδευτικών απέναντι στο συγκεκριμένο εκπαιδευτικό υλικό αποτέλεσαν οχτώ εν ενεργεία εκπαιδευτικοί, οι οποίοι διδάσκουν το μάθημα της Ιστορίας στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Οι έξι εκπαιδευτικοί ανήκουν στον κλάδο των φιλολόγων και υπηρετούν σε δημόσια σχολεία του Ν. Χανίων, η μία εκπαιδευτικός ανήκει στον κλάδο της αγγλικής φιλολογίας και διδάσκει Ιστορία ως δεύτερη ανάθεση σε Γυμνάσιο του Ν. Χανίων, ενώ μία εκπαιδευτικός είναι φιλόλογος με ειδίκευση στην ειδική αγωγή.

Το προφίλ των συμμετεχόντων – εκπαιδευτικών στην έρευνα είναι το ακόλουθο:

- **Φύλο**

Όλοι οι συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί στην παρούσα έρευνα είναι γυναίκες.

Φύλο	Αριθμός	Ποσοστό %
Άντρες	0	00,0
Γυναίκες	8	100,0
Σύνολο	8	100,0

Πίνακας 5- φύλο

- **Ηλικία**

Οι τέσσερις εκπαιδευτικοί που συμμετέχουν στην έρευνα ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα 41-50, οι δύο στην ηλικιακή ομάδα 31-40 και οι άλλοι δύο είναι στην ηλικιακή ομάδα >51.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ - ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ								
ΗΛΙΚΙΑ	A	B	Γ	Δ	E	ΣΤ	Z	H
22-30								
31-40	✓		✓					
41-50		✓			✓		✓	✓
>51				✓		✓		

Πίνακας 6 – ηλικία

- **Έτη εκπαιδευτικής προϋπηρεσίας**

Τα έτη εκπαιδευτικής προϋπηρεσίας κυμαίνονται για τους τέσσερις συμμετέχοντες στην έρευνα από 11-20, για τους τρεις είναι πάνω από 20 έτη και μόλις μία συμμετέχουσα έχει μέχρι τέσσερα χρόνια προϋπηρεσία.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ - ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ								
	A	B	Γ	Δ	E	ΣΤ	Z	H
Έτη Προϋπηρεσίας 0-4	✓							
5-10								
11-20		✓	✓		✓		✓	
>20				✓		✓		✓

Πίνακας 7 - Έτη εκπαιδευτικής προϋπηρεσίας

- **Εξοικείωση με μεθοδολογία Εξαε και ΤΠΕ**

Από τις εκπαιδευτικούς που συμμετείχαν στην έρευνα, η μία δηλώνει ότι μάλλον διαφωνεί ότι είναι εξοικειωμένη με τις ΤΠΕ και ότι τις χρησιμοποιεί στην τάξη, ενώ τέσσερις συμμετέχουσες αναφέρουν ότι ούτε συμφωνούν αλλά ούτε και διαφωνούν. Μία συμμετέχουσα δηλώνει απόλυτα εξοικειωμένη με τις ΤΠΕ και μάλλον συμφωνεί ότι κάνει χρήση τους στην εκπαιδευτική πράξη και τέλος μία εκπαιδευτικός δηλώνει ότι μάλλον συμφωνεί ότι έχει εξοικείωση με τις ΤΠΕ και ότι τις χρησιμοποιεί στην εκπαιδευτική διαδικασία.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ - ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ								
	A	B	Γ	Δ	E	ΣΤ	Z	H
ΕΡΩΤΗΣΗ								
4.Είστε εξοικειωμένοι με τις Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ΤΠΕ).	2	3	4	3	3	3	3	5
5. Χρησιμοποιείτε τις ΤΠΕ στην εκπαιδευτική πράξη	2	3	4	4	3	3	3	4

Πίνακας 8 - Εξοικείωση με μεθοδολογία ΕξΑΕ και ΤΠΕ

Στην κλίμακα των τιμών που έχουν δοθεί (1) σημαίνει Διαφωνώ Απόλυτα και (5) Συμφωνώ Απόλυτα

γ)Τέλος, το δείγμα της έρευνας αναφορικά με τις στάσεις και απόψεις των μαθητών απέναντι στο συγκεκριμένο εκπαιδευτικό υλικό αποτέλεσαν οχτώ μαθητές(τέσσερα αγόρια και τέσσερα κορίτσια) της Γ΄ Γυμνασίου του 1^{ου} Γυμνασίου Κισσάμου. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι μαθητές που συμμετείχαν έχουν διαφορετικές σχολικές επιδόσεις (καλές, μέτριες και λιγότερο καλές), ενώ ένας από αυτούς παρακολουθεί τα περισσότερα μαθήματα στο τμήμα ένταξης λόγω μαθησιακών δυσκολιών.

Φύλο	Αριθμός	Ποσοστό %
Αγόρι	4	50,0
Κορίτσι	4	50,0
Σύνολο	8	100,0

Πίνακας 9 – φύλο μαθητών

Στην έρευνα αυτή, η οποία είναι ποιοτικής μορφής, εφαρμόστηκε η δειγματοληψία σκοπιμότητας. Η ομάδα των συμμετεχόντων αποτελεί δείγμα ευκολίας, καθώς συμμετείχαν στην έρευνα ειδικοί στην Εξάε, εκπαιδευτικοί και μαθητές, στους οποίους η ερευνήτρια είχε άμεση πρόσβαση. Επιπλέον, η δειγματοληψία που εφαρμόστηκε

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εξαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

χαρακτηρίζεται και ως δειγματοληψία κριτηρίου, αφού από το σύνολο των άμεσα διαθέσιμων στους ερευνητές εκπαιδευτικών επιλέγησαν εκείνοι που εκπλήρωναν συγκεκριμένα κριτήρια επιλογής, που σχετίζονται άμεσα με τους στόχους της μελέτης αυτής (Cohen, Manion, & Morrison, 2008; Ίσαρη & Πουρκός, 2015).

6.5.3 Μέθοδος έρευνας και Μέσα Συλλογής Δεδομένων

Η μέθοδος έρευνας που αξιοποιήθηκε στην παρούσα ερευνητική εργασία είναι εκείνη της «Ποιοτικής Ανάλυσης Περιεχομένου» (Qualitative Content Analysis). Σύμφωνα με τον B. Berelson (1952) η ανάλυση περιεχομένου είναι «μια τεχνική έρευνας που εφαρμόζεται για να επιτευχθεί η αντικειμενική, συστηματική και ποσοτική περιγραφή του εμφανούς περιεχομένου των επικοινωνιών με τελικό στόχο την ερμηνεία τους». Ο Berelson προτείνει τη «χρήση του όρου «ανάλυση περιεχομένου» (content analysis) για την ποσοτική ανάλυση και τη χρήση του όρου « αξιολόγηση περιεχομένου» (content assessment) για την ποιοτική .

Σύμφωνα με τον Βάμβουκα (1998), η ανάλυση περιεχομένου χρησιμοποιείται για τον προσδιορισμό: α) των χαρακτηριστικών του περιεχομένου, β) των χαρακτηριστικών του πομπού της επικοινωνίας, γ) των χαρακτηριστικών των αποδεκτών της επικοινωνίας και των επιπτώσεών της σε αυτούς, με σκοπό την εξαγωγή εγκύρων συμπερασμάτων.

Για τη συλλογή των δεδομένων της παρούσας έρευνας χρησιμοποιήθηκε το ερωτηματολόγιο ανοιχτού τύπου για να γίνει η συλλογή των ποιοτικών ερευνητικών δεδομένων. Το ερωτηματολόγιο ανοιχτών ερωτήσεων που συμπληρώθηκε από τους ειδικούς στην Εξαε δημιουργήθηκε από το ΕΔΙΒΕΑ, ενώ τα άλλα δύο που απευθύνονταν σε εκπαιδευτικούς και μαθητές αντίστοιχα σχεδιάστηκαν από την ερευνήτρια (βλ. Παράρτημα Α). Σύμφωνα με τον Τσιάτσο (2015) « οι ερωτήσεις ανοικτού τύπου αφορούν ερωτήσεις στις οποίες ο ερωτώμενος μπορεί να απαντήσει ελεύθερα, με μοναδικό περιορισμό το πλήθος των λέξεων ή των χαρακτήρων (κάποιες φορές). Οι ερωτήσεις ανοικτού τύπου δίνουν ποιοτικές και χρήσιμες πληροφορίες στους ερευνητές».

6.5.4 Ανάλυση δεδομένων έρευνας από ειδικούς στην Εξαε

Για την κωδικοποίηση και την επεξεργασία των ερωτηματολογίων των συμμετεχόντων της έρευνάς μας χρησιμοποιήθηκε η τεχνική της ανάλυσης περιεχομένου και, πιο συγκεκριμένα, η ποιοτική ανάλυση περιεχομένου. Μονάδα ανάλυσης θεωρήθηκε η φράση με αυτοτελές εννοιολογικό – θεματικό περιεχόμενο .

«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εξαι για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

Για να γίνει η επεξεργασία των δεδομένων που προέκυψαν από τα ερωτηματολόγια των ειδικών στην Εξαι προσδιορίστηκαν οι κατηγορίες της κωδικοποίησης ανά άξονα, όπως φαίνεται στον Πίνακα 10:

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΑΝΑ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΑΞΟΝΑ
1^{ος} άξονας: Επιστημονική συνοχή / Τεκμηρίωση
α) Βιβλιογραφική τεκμηρίωση
β) Αναφορά σε διαφορετικές πηγές
γ) Συγκριτική ανάλυση πληροφοριών
δ) Ερμηνεία-κριτική συζήτηση πληροφοριών
ε) Δυνατότητα μελέτης σε διαφορετικές πηγές
2^{ος} άξονας: Απλή - κατανοητή παρουσίαση γνωστικού αντικειμένου
α) Φιλικό ύφος
β) Χρήση προσωπικών & κτητικών αντωνυμιών
γ) Χρήση καθομιλούμενης γλώσσας
δ) Ευανάγνωστη γραφή
ε) Ικανοποιητική πυκνότητα πληροφοριών
στ) Τμηματική παρουσίαση στο μέγεθος της οθόνης
ζ) Μόνο κείμενο
η) Κείμενο και εικόνες
θ) Κείμενο, εικόνες και βίντεο
ι) Χρωματικές συνθέσεις για άνετη αλληλεπίδραση
3^{ος} άξονας: Ευχρηστία
α) «Κουμπιά» κατανοητά και αναγνωρίσιμα
β) Εικονίδια κατανοητά και αναγνωρίσιμα
γ) Εύκολη πλοήγηση
δ) Αξιοπιστία υπερσυνδέσμων
4^{ος} άξονας: Υποστήριξη – καθοδήγηση στη μελέτη του εκπαιδευόμενου
α) Συμβουλές μελέτης
β) Έμφαση σε σημεία
γ) Επεξηγηματικά σχόλια
5^{ος} άξονας: Υποστήριξη της αλληλεπίδρασης με τον εκπαιδευόμενο στη μελέτη του
α) Δραστηριότητες που ενθαρρύνουν τη διατύπωση την έκφραση απόψεων-κρίσεων

β) Δραστηριότητες που ενθαρρύνουν τη διατύπωση ερωτήσεων
γ) Δραστηριότητες συναισθηματικής εμπλοκής
δ) Δραστηριότητες που ενθαρρύνουν ανταλλαγή απόψεων μεταξύ εκπαιδευόμενων
ε) Δραστηριότητες που ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να αισθανθεί μέλος ομάδας
στ) Δραστηριότητες που ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να ενσωματώσει τις απόψεις του
6^{ος} άξονας: Δυνατότητα αναστοχασμού- αυτοαξιολόγησης εκπαιδευόμενου
α) Δραστηριότητες αυτοαξιολόγησης
β) Δραστηριότητες για ανάπτυξη αυτόνομης κριτικής σκέψης
γ) Δραστηριότητες για ανάπτυξη διαύλων επικοινωνίας με στόχο την ανατροφοδότηση
δ) Δραστηριότητες συσχέτισης δεδομένων με τη δική του πραγματικότητα
ε) Δραστηριότητες εφαρμογής νέας γνώσης στη δική του πραγματικότητα
7^{ος} άξονας: Σαφήνεια σκοπού και προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων
α) Σαφήνεια στη διατύπωση του σκοπού κάθε ΔΕ
β) Σαφήνεια στη διατύπωση των προσδοκώμενων αποτελεσμάτων κάθε ΔΕ
γ) Παρακίνηση των προσδοκώμενων σε επίπεδο γνώσεων
δ) Παρακίνηση των προσδοκώμενων σε επίπεδο δεξιοτήτων
ε) Παρακίνηση των προσδοκώμενων σε επίπεδο στάσεων
στ) Έλεγχος προόδου με βάση τα προσδοκώμενα
8^{ος} άξονας: Εφαρμογή αρχών της Γνωστικής Θεωρίας Πολυμεσικής Μάθησης
α) Συνδυασμός κειμένου & εικόνας (Πολυμεσική Αρχή)
β) Χρήση εικόνων (Πολυμεσική Αρχή)
γ) Στοιχεία αφήγησης (Αρχή Τροπικότητας)
δ) Μη σχετικές πληροφορίες (Αρχή Συνοχής)
ε) Φιλική γλώσσα (Αρχή Προσωποποίησης)
στ) Χρήση δεύτερου προσώπου (Αρχή Προσωποποίησης)
ζ) Ηχητική παρουσίαση (Αρχή Προσωποποίησης)
η) Φιλικό ύφος ηχητικής παρουσίασης (Αρχή Φωνής)
θ) Φιλικός χαρακτήρας – Avatar (Αρχή Εικόνας)
ι) Τμηματική παρουσίαση περιεχομένου (Αρχή Κατάτμησης)
ια) Διαδραστικές δραστηριότητες με ανατροφοδότηση (Αρχή Προσωποποίησης)

ιβ) Μακροσκελή κείμενα (Αρχή Κατάτμησης)
ιγ) Σαφείς οδηγίες για δραστηριότητες-εργασίες (Αρχή Σηματοδότησης)
ιδ) Στοιχεία επισήμανσης (Αρχή Σηματοδότησης)
ιε) Εισαγωγικές δραστηριότητες κατανόησης (Αρχή Προπαίδευσης)
9^{ος} άξονας: Δυνατά σημεία
Δυνατά σημεία
10^{ος} άξονας: Προτάσεις βελτίωσης
Προτάσεις βελτίωσης

Πίνακας 10: κατηγορίες ανάλυσης ανά ερευνητικό άξονα

6.5.5 Ανάλυση δεδομένων έρευνας από εκπαιδευτικούς

Για την κωδικοποίηση και την επεξεργασία των ερωτηματολογίων των συμμετεχόντων – εκπαιδευτικών της έρευνάς μας χρησιμοποιήθηκε η τεχνική της ανάλυσης περιεχομένου και, πιο συγκεκριμένα, η ποιοτική ανάλυση περιεχομένου. Μονάδα ανάλυσης θεωρήθηκε η φράση με αυτοτελές εννοιολογικό – θεματικό περιεχόμενο .

Για να γίνει η επεξεργασία των δεδομένων που προέκυψαν από τα ερωτηματολόγια των εκπαιδευτικών προσδιορίστηκαν οι κατηγορίες της κωδικοποίησης ανά άξονα, όπως φαίνεται στον Πίνακα 11:

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΑΝΑ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΑΞΟΝΑ
1^{ος} άξονας: Παρουσίαση Ε.Υ
Παρουσίαση Ε.Υ
2^{ος} άξονας: Ευχρηστία
Ευχρηστία
3^{ος} άξονας: Επάρκεια Ε.Υ
Επάρκεια Ε.Υ
4^{ος} άξονας: Ανταπόκριση στους Σκοπούς Προγράμματος Σπουδών
Ανταπόκριση στους σκοπούς προγράμματος σπουδών
5^{ος} άξονας: Αξιοποίηση στη Διδακτική Πράξη
Αξιοποίηση στη διδακτική πράξη
6^{ος} άξονας: Δυνατά σημεία
Δυνατά σημεία
7^{ος} άξονας: Προτάσεις βελτίωσης
Προτάσεις βελτίωσης

Πίνακας 11: κατηγορίες ανάλυσης ανά ερευνητικό άξονα

6.5.6 Ανάλυση δεδομένων έρευνας από μαθητές

Για την κωδικοποίηση και την επεξεργασία των ερωτηματολογίων των συμμετεχόντων – μαθητών της έρευνάς μας χρησιμοποιήθηκε η τεχνική της ανάλυσης περιεχομένου και, πιο συγκεκριμένα, η ποιοτική ανάλυση περιεχομένου. Μονάδα ανάλυσης θεωρήθηκε η φράση με αυτοτελές εννοιολογικό – θεματικό περιεχόμενο .

Για να γίνει η επεξεργασία των δεδομένων που προέκυψαν από τα ερωτηματολόγια των μαθητών προσδιορίστηκαν οι κατηγορίες της κωδικοποίησης ανά άξονα, όπως φαίνεται στον Πίνακα 12:

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΑΝΑ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΑΞΟΝΑ	
1^{ος} άξονας: Παρουσίαση Ε.Υ.	Παρουσίαση Ε.Υ
2^{ος} άξονας: Ευχρηστία	Ευχρηστία
3^{ος} άξονας: Ανάπτυξη ενδιαφέροντος για Γνωστικό Αντικείμενο	Ανάπτυξη ενδιαφέροντος για γνωστικό αντικείμενο
4^{ος} άξονας: Συμβολή στην Κατανόηση Γνωστικού Αντικειμένου	Συμβολή στην κατανόηση γνωστικού αντικειμένου
5^{ος} άξονας: Στάση απέναντι στη χρήση Ε.Υ. με τη μέθοδο της Εξαε	α) Ιστορία μόνο με συμβατικό τρόπο διδασκαλίας β) Συνδυασμός συμβατικής διδασκαλίας με μέθοδο Εξαε γ) Ιστορία μόνο με τη μέθοδο της Εξαε
6^{ος} άξονας: Στοιχεία που άρεσαν	Στοιχεία που άρεσαν
7^{ος} άξονας: Προτάσεις Βελτίωσης	Προτάσεις βελτίωσης

Πίνακας 12: κατηγορίες ανάλυσης ανά ερευνητικό άξονα

6.6 Παρουσίαση και σχολιασμός δεδομένων έρευνας

6.6.1 Παρουσίαση και σχολιασμός δεδομένων έρευνας από ειδικούς στην Εξαε

Σε αυτή την ενότητα παρουσιάζονται σε πίνακες τα ευρήματα της έρευνας. Σε κάθε πίνακα έχει καταχωρηθεί η αποτίμηση ανά κατηγορία ανάλυσης. Οι κωδικοί Α,Β,Γ, αντιστοιχούν σε κάθε έναν από τους τρεις αξιολογητές – ειδικούς στην Εξαε. Ο σχολιασμός των δεδομένων γίνεται συνολικά στο τέλος κάθε ερευνητικού άξονα.

1ος Ερευνητικός άξονας: Επιστημονική συνοχή / τεκμηρίωση (Ερωτήσεις Α1,Α2,Α3, Α4,Α5)

α) Βιβλιογραφική τεκμηρίωση (Α1)

Στο Ε.Υ. γίνεται παράθεση πληροφοριών / απόψεων με την σχετική βιβλιογραφική τεκμηρίωση;

A	<i>Κάθε πληροφορία που παρέχεται βασίζεται σε βιβλιογραφική τεκμηρίωση. Σε αρκετές μάλιστα περιπτώσεις υπάρχει υπερσύνδεσμος ο οποίος σε οδηγεί σε ιστοσελίδες που επιβεβαιώνουν και ενισχύουν τα όσα αναφέρονται στο Ε.Υ.</i>
B	<i>Η παράθεση των πληροφοριών σε όλες τις ενότητες γίνεται με πλήρη βιβλιογραφική τεκμηρίωση και με περισσότερες από μια πηγές. Το εξαιρετικά ενδιαφέρον στοιχείο του Ε.Υ. είναι ότι βάζει τους μαθητές στη διαδικασία να δουν πηγές από πρώτο χέρι με την παράθεση των συνδέσμων εντός του υλικού που τους οδηγούν σε θέσεις στο διαδίκτυο με πρωτογενές υλικό</i>
Γ	<i>Στο Ε.Υ. γίνεται συχνά βιβλιογραφική αναφορά και τεκμηρίωση μέσω των πηγών, των απόψεων και των πληροφοριών που περιέχονται σε αυτό.</i>

Πίνακας Α1- Βιβλιογραφική τεκμηρίωση

β) Αναφορά σε διαφορετικές πηγές (Α2)

Στο Ε.Υ. γίνεται αναφορά σε διαφορετικές πηγές πληροφοριών (Βιβλία, επιστημονικά περιοδικά, επιστημονικά συνέδρια κλπ.).

A	<i>Στο Ε.Υ. γίνεται αναφορά σε διαφορετικές πηγές τις οποίες μπορεί να μελετήσει ο εκπαιδευόμενος.</i>
B	<i>Οι πηγές του εκπαιδευτικού υλικού είναι πολλές και διαφορετικές μεταξύ τους, γεγονός που δίνει στο εκπαιδευτικό υλικό μεγαλύτερη αξιοπιστία</i>
Γ	<i>Οι πληροφορίες αντλούνται από πολλές διαφορετικές πηγές, όπως σχολικά βιβλία, εφημερίδες, ιστορικά βίντεο, άρθρα, κ.α.</i>

Πίνακας Α2- Αναφορά σε διαφορετικές πηγές

γ) Συγκριτική ανάλυση πληροφοριών (Α3)

Στο Ε.Υ. γίνεται συγκριτική ανάλυση των πληροφοριών / απόψεων.

A	<i>Παρέχονται πληροφορίες από διαφορετικές πηγές και σε διάφορα σημεία παρέχονται απόψεις προσώπων ή μέσων που βλέπουν τα "πράγματα" μέσα από διαφορετικές σκοπιές.</i>
B	<i>Το εκπαιδευτικό υλικό δίνει στους μαθητές πληροφορίες και απόψεις από διάφορες πλευρές και έτσι μπορούν να αποκτήσουν μια πιο ολοκληρωμένη άποψη. Χαρακτηριστικό θα έλεγα είναι το απόσπασμα με τον Πατακό σε βίντεο να εκθέτει την δικιά του άποψη για τους εξόριστους των νησιών.</i>
Γ	<i>Στο Ε.Υ. δεν γίνεται απλή παράθεση πληροφοριών και απόψεων, αλλά επιχειρείται συχνά η συγκριτική τους ανάλυση.</i>

Πίνακας Α3- Συγκριτική ανάλυση πληροφοριών

δ) Ερμηνεία-κριτική συζήτηση πληροφοριών (Α4)

Το Ε.Υ. είναι εμπλουτισμένο με την ερμηνεία / κριτική συζήτηση των πληροφοριών.	
A	Υπάρχουν δραστηριότητες στο Ε.Υ. οι οποίες συμβάλλουν στο να γίνει κριτική συζήτηση των πληροφοριών που εμπεριέχονται σε αυτό.
B	Υπάρχουν πολλά στοιχεία με τα οποία έχει εμπλουτιστεί το Ε.Υ. αναφορικά με την ερμηνεία και την κριτική συζήτηση πληροφοριών. Αυτό που θα αναφέρω εδώ σαν ένα που μου έκανε μεγάλη εντύπωση ήταν το σχέδιο του Ορνεράκη και πώς ενσωματώθηκε στην ενότητα για την "κατάργηση" της βασιλείας
Γ	Κατά την πλοήγηση στο Ε.Υ. παρατηρείται συχνά η προσπάθεια ερμηνείας και κριτικής συζήτησης των πληροφοριών, και όχι η απλή παράθεσή τους.

Πίνακας Α4 – Ερμηνεία-κριτική συζήτηση πληροφοριών

ε) Δυνατότητα μελέτης σε διαφορετικές πηγές (Α5)

Το Ε.Υ. παρέχει τη δυνατότητα στον εκπαιδευόμενο για περαιτέρω μελέτη σε διαφορετικές πηγές.	
A	Υπάρχουν υπερσύνδεσμοι οι οποίοι οδηγούν τον εκπαιδευόμενο σε άρθρα, ιστοσελίδες κ.α. προκειμένου να λάβει παραπάνω πληροφορίες
B	Κατά την άποψη μου το Ε.Υ. είναι γεμάτο με πολλές πηγές που δίνουν τη δυνατότητα στο μαθητή που πραγματικά δεν θέλει να μείνει απλά στην πληροφορία που του δίνεται, να διαβάσει και να σχηματίσει ακόμα πιο ολοκληρωμένη άποψη για τα γεγονότα που του περιγράφει το Ε.Υ.
Γ	Καθ' όλη τη διάρκεια του Ε.Υ. δίνεται στον εκπαιδευόμενο η ευκαιρία και η δυνατότητα να εμβαθύνει στο θέμα, μελετώντας επιπλέον πηγές που του παρέχονται σε όλες τις ενότητες.

Πίνακας Α5- Δυνατότητα μελέτης σε διαφορετικές πηγές

Σχολιασμός ευρημάτων 1ου ερευνητικού άξονα

Σύμφωνα με τους αξιολογητές – ειδικούς στην Εξαε στο εκπαιδευτικό υλικό που μελέτησαν υπάρχει επιστημονική συνοχή και τεκμηρίωση. Ειδικότερα, αναφέρουν ότι η παράθεση πληροφοριών τεκμηριώνεται με τη σχετική βιβλιογραφία επισημαίνοντας την ύπαρξη υπερσυνδέσμων που οδηγούν σε πηγές που επιβεβαιώνουν τα γραφόμενα. Συμφωνούν ότι γίνονται αναφορές σε διαφορετικές πηγές πληροφοριών και ότι στο υλικό γίνεται συγκριτική ανάλυση πληροφοριών ενώ παράλληλα είναι εμπλουτισμένο με ερμηνεία των πληροφοριών παρέχοντας στον εκπαιδευόμενο τη δυνατότητα για περαιτέρω μελέτη σε διαφορετικές πηγές μέσω των υπερσυνδέσμων.

**2ος Ερευνητικός άξονας: Απλή-κατανοητή παρουσίαση γνωστικού αντικειμένου
(Ερωτήσεις B1,B2,B3,B4,B5,B6,B7,B8,B9,B10)**

α) Φιλικό ύφος (B1)

Το ύφος γραφής του Ε.Υ. είναι φιλικό για τον αναγνώστη	
A	<i>Η γραφή του Ε.Υ. έχει μορφή προφορικού λόγου και χαρακτηρίζεται από σαφήνεια. Είναι αρκετά φιλικό προς το αναγνώστη</i>
B	<i>Το Ε.Υ. είναι ιδιαίτερα φιλικό για τον αναγνώστη και είναι γραμμένο με τέτοιο τρόπο που ταιριάζει και στην ηλικία των μαθητών για τους οποίους σχεδιάστηκε. Λόγω της ευκολίας αυτής θεωρώ ότι εκτός από τους μαθητές του Γυμνασίου για τους οποίους σχεδιάστηκε θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί και σε ενήλικες που απλά θα ήθελαν να έχουν μια ολοκληρωμένη γνώση για τις συγκεκριμένες περιόδους που περιλαμβάνει το Ε.Υ</i>
Γ	<i>Το ύφος του Ε.Υ. είναι γραμμένο σε φιλικό ύφος, κάτι που ενθαρρύνει τον εκπαιδευόμενο και δημιουργεί αίσθημα αμεσότητας.</i>

Πίνακας B1 – Φιλικό ύφος

β) Χρήση προσωπικών & κτητικών αντωνυμιών (B2)

Στο Ε.Υ. γίνεται χρήση προσωπικών και κτητικών αντωνυμιών.	
A	<i>Γίνεται χρήση προσωπικών και κτητικών αντωνυμιών.</i>
B	<i>Γίνεται χρήση</i>
Γ	<i>Οι προσωπικές και κτητικές αντωνυμίες που χρησιμοποιούνται με συνέπεια σε όλο το Ε.Υ. συντελούν στη δημιουργία φιλικού κλίματος μεταξύ εκπαιδευτή/εκπαιδευόμενου.</i>

Πίνακας B2 – Χρήση προσωπικών & κτητικών αντωνυμιών

γ) Χρήση καθομιλούμενης γλώσσας (B3)

Στο Ε.Υ. γίνεται κατά το δυνατόν χρήση της καθομιλούμενης γλώσσας	
A	<i>Η γλώσσα του Ε.Υ. είναι απλή και σαφής. Στην πλειονότητά της έχει χαρακτηριστικά καθομιλούμενης, εκτός από σημεία τα οποία αναφέρονται σε συγκεκριμένες έννοιες και δεν ήταν δυνατόν να γίνει κάτι τέτοιο.</i>
B	<i>Ναι η χρήση της γλώσσας είναι αυτή που αρμόζει για να γίνεται εύκολα κατανοητό το περιεχόμενο</i>
Γ	<i>Η γλώσσα που χρησιμοποιείται θεωρείται καθομιλουμένη και απλή, χωρίς ωστόσο να υποβαθμίζεται η σωστή χρήση της και η "επιστημονικότητα" του γνωστικού αντικειμένου.</i>

Πίνακας B3 – Χρήση καθομιλούμενης γλώσσας

δ) Ευανάγνωστη γραφή (B4)

Η γραφή του Ε.Υ. είναι ευανάγνωστη	
------------------------------------	--

A	<i>Η γραφή του Ε.Υ. είναι ευανάγνωστη και δεν κουράζει τον αναγνώστη κατά τη μελέτη.</i>
B	<i>Ναι η γραφή του Ε.Υ. είναι ευανάγνωστη</i>
Γ	<i>Η γραφή του Ε.Υ. είναι σε όλη τη διάρκειά του ευανάγνωστη, δεν παρατηρήθηκε να δυσκολεύει σε κάποιο σημείο τον εκπαιδευόμενο.</i>

Πίνακας Β4 – Ευανάγνωστη γραφή

ε) Ικανοποιητική πυκνότητα πληροφοριών (Β5)

Η πυκνότητα των πληροφοριών του Ε.Υ. είναι ικανοποιητική	
A	<i>Οι πληροφορίες παρέχονται σε "δόσεις", γεγονός που διευκολύνει τη μελέτη τους και δεν κουράζουν.</i>
B	<i>Ίσως σε κάποιες διαφάνειες να μπορούσε να μπει μικρότερος όγκος πληροφορίας</i>
Γ	<i>Κατά τις 3 διδακτικές ενότητες η πυκνότητα των πληροφοριών είναι μεγάλη, παρουσιάζονται όμως έτσι ώστε να μην κουράζουν, οπότε αξιολογείται ως ικανοποιητική, ώστε να επιτευχθούν αποτελεσματικά τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα.</i>

Πίνακας Β5 – Ικανοποιητική πυκνότητα πληροφοριών

στ) Τμηματική παρουσίαση στο μέγεθος της οθόνης (Β6)

Το Ε.Υ. παρουσιάζεται τμηματικά στο μέγεθος της οθόνης.	
A	<i>Το Ε.Υ. παρουσιάζεται τμηματικά στο μέγεθος της οθόνης και ο εκπαιδευόμενος δεν χρειάζεται να μετακινείται εντός αυτής για να λάβει όλες τις πληροφορίες, καθιστώντας το έτσι λειτουργικό και εύχρηστο.</i>
B	<i>Το Ε.Υ. έχει διάφορους τρόπους που εμφανίζεται στο μέγεθος της οθόνης</i>
Γ	<i>Κατά την προβολή του Ε.Υ. παρατηρείται ότι οι πληροφορίες παρουσιάζονται τμηματικά και έχουν προσαρμοστεί αναλόγως στο μέγεθος της οθόνης ώστε να μην κουράζουν τον εκπαιδευόμενο.</i>

Πίνακας Β6 – Τμηματική παρουσίαση στο μέγεθος της οθόνης

ζ) Μόνο κείμενο (Β7)

Το Ε.Υ. περιέχει μόνο κείμενο.	
A	<i>Στο Ε.Υ. υλικό περιέχει κείμενο, το οποίο είναι σωστά δομημένο, έχει μικρή έκταση και η γλώσσα με την οποία είναι γραμμένο είναι κατανοητή. Επιπλέον, σε πολλά σημεία υπάρχουν και εικόνες οι οποίες επεξηγούν και εμπλουτίζουν το περιεχόμενο των κειμένων.</i>
B	<i>Το Ε.Υ. δεν περιλαμβάνει μόνο κείμενο. Υπάρχουν εικόνες, βίντεο, δραστηριότητες κοκ που τραβούν το ενδιαφέρον του εκπαιδευόμενου</i>
Γ	<i>Το Ε.Υ. δεν περιέχει μόνο κείμενο, αλλά είναι πολυμορφικό/πολυμεσικό.</i>

Πίνακας Β7 – Μόνο κείμενο

η) Κείμενο και εικόνες (B8)

Το Ε.Υ. περιέχει κείμενο και εικόνες.	
A	<i>Το Ε.Υ. περιέχει κείμενο καθώς και εικόνες οι οποίες δρουν υποστηρικτικά σε αυτό και βοηθούν τον εκπαιδευόμενο να κατανοήσει ευκολότερα το γνωστικό αντικείμενο.</i>
B	<i>Ναι, και όχι μόνο</i>
Γ	<i>Το Ε.Υ. εκτός από κείμενο, περιέχει πολλές εικόνες οι οποίες βοηθούν στην καλύτερη κατανόηση, είτε επεξηγώντας, είτε μεταφέροντας επιπλέον πληροφορίες.</i>

Πίνακας B8 – Κείμενο και εικόνες

θ) Κείμενο, εικόνες και βίντεο (B9)

Το Ε.Υ. περιέχει κείμενο, εικόνες και video.	
A	<i>Τα κείμενα, οι εικόνες και τα video που περιέχονται στο Ε.Υ. είναι σχετικά μεταξύ τους και συμβάλλουν στην καλύτερη κατανόηση του γνωστικού αντικείμενου.</i>
B	<i>Όπως αναφέρθηκε και στις προηγούμενες ερωτήσεις το Ε.Υ περιέχει και κείμενο και εικόνες και βίντεο</i>
Γ	<i>Το Ε.Υ. εκτός από κείμενο και εικόνες, περιέχει πολλά βίντεο (επεξηγηματικά, συμπληρωματικά, διαδραστικά, κ.α.), που βοηθούν στην καλύτερη κατανόηση των πληροφοριών.</i>

Πίνακας B9 – Κείμενο, εικόνες και βίντεο

ι) Χρωματικές συνθέσεις για άνετη αλληλεπίδραση (B10)

Οι χρωματικές συνθέσεις του Ε.Υ. συμβάλλουν στην άνετη αλληλεπίδραση.	
A	<i>Οι χρωματικές συνθέσεις του Ε.Υ. είναι τέτοιες που βοηθούν στην άνετη αλληλεπίδραση με αυτό. Δεν είναι υπερβολικές, αντίθετα είναι ξεκούραστες και λιτές.</i>
B	<i>Οι χρωματικές συνθέσεις του Ε.Υ. συμβάλλουν στην άνετη αλληλεπίδραση και δεν κουράζουν τον εκπαιδευόμενο. Χαρακτηριστικό επίσης είναι ότι δίνεται έμφαση σε κάποια σημεία με εναλλαγές χρωμάτων και η χρήση hyperlinks τα οποία πάντα είναι με διαφορετικό χρώμα ώστε να μην περάσουν απαρατήρητα</i>
Γ	<i>Το Ε.Υ. έχει δημιουργηθεί με χρώματα και γραφικά που δεν κουράζουν τον εκπαιδευόμενο, αλλά του δημιουργούν μια ευχάριστη διάθεση και του δίνουν κίνητρο να συνεχίσει την πλοήγηση.</i>

Πίνακας B10 – Χρωματικές συνθέσεις για άνετη αλληλεπίδραση

Σχολιασμός ευρημάτων 2ου ερευνητικού άξονα

Οι αξιολογητές θεωρούν ότι η παρουσίαση του γνωστικού αντικείμενου γίνεται με απλό και κατανοητό τρόπο. Ειδικότερα επισημαίνουν ότι το ύφος γραφής είναι φιλικό για τον αναγνώστη, γίνεται χρήση προσωπικών και κτητικών αντωνυμιών ενώ παράλληλα η

γραφή είναι ευανάγνωστη. Αξίζει να σημειωθεί ότι ένας αξιολογητής θεωρεί ότι το υλικό είναι κατάλληλο ακόμα και για ενήλικες και ένας άλλος αναφέρει ότι η γλώσσα είναι κυρίως η καθομιλουμένη αλλά όπου χρειάζεται γίνεται χρήση επιστημονικού λόγου. Η πυκνότητα των πληροφοριών κρίνεται ικανοποιητική αν και ένας αξιολογητής θεωρεί ότι ίσως σε κάποια σημεία οι πληροφορίες είναι πυκνές. Όλοι οι ειδικοί στην Εξαε συμφωνούν ότι το υλικό παρουσιάζεται τμηματικά στο μέγεθος της οθόνης και ότι δεν περιέχει μόνο κείμενο αλλά συνδυάζει κείμενο με εικόνες και βίντεο. Τέλος, τονίζεται ότι οι χρωματικές συνθέσεις συμβάλλουν στην άνετη αλληλεπίδραση μιας και είναι λιτές και δεν κουράζουν τον αναγνώστη.

3ος Ερευνητικός άξονας: Ευχρηστία (Ερωτήσεις Γ1,Γ2,Γ3,Γ4)

α) «Κουμπιά» κατανοητά και αναγνωρίσιμα (Γ1)

Τα κουμπιά που χρησιμοποιήθηκαν στο Ε.Υ. (εμπρός, πίσω κλπ) είναι κατανοητά και αναγνωρίσιμα.	
A	Τα κουμπιά είναι απολύτως κατανοητά και αναγνωρίσιμα. Σε αυτό συμβάλλει και η επεξήγηση αυτών που υπάρχει στην αρχή κάθε ενότητας.
B	Τα κουμπιά είναι απολύτως κατανοητά και αναγνωρίσιμα
Γ	Τα κουμπιά πλοήγησης στο Ε.Υ. είναι κατανοητά και εύκολα αναγνωρίσιμα.

Πίνακας Γ1 - «Κουμπιά» κατανοητά και αναγνωρίσιμα

β) Εικονίδια κατανοητά και αναγνωρίσιμα (Γ2)

Τα εικονίδια που χρησιμοποιήθηκαν στο Ε.Υ. (πρόσθετες πηγές, δραστηριότητες κλπ) είναι κατανοητά και αναγνωρίσιμα.	
A	Τα εικονίδια του Ε.Υ. είναι αναγνωρίσιμα και κατανοητά. Επίσης, το γεγονός ότι είναι ενταγμένα εντός χρωματισμένου πλαισίου τα κάνει περισσότερο ευδιάκριτα.
B	Τα εικονίδια είναι απολύτως κατανοητά και αναγνωρίσιμα
Γ	Τα εικονίδια του Ε.Υ., όπως και τα κουμπιά, αφού επεξηγήθηκαν στην αρχή κάθε διδακτικής ενότητας, είναι εύκολα αναγνωρίσιμα και κατανοητά.

Πίνακας Γ2 – Εικονίδια κατανοητά και αναγνωρίσιμα

γ) Εύκολη πλοήγηση (Γ3)

Η πλοήγηση στο Ε.Υ. είναι εύκολη.	
A	Η πλοήγηση στο Ε.Υ. είναι αρκετά εύκολη. Δίνεται η δυνατότητα με τα κουμπιά τα οποία είναι τοποθετημένα στο πλάι να μπορείς ανά πάσα στιγμή να μεταφερθείς σε προηγούμενη ή επόμενη διαφάνεια, ή ακόμα και στην αρχή το Ε.Υ.

B	<i>Η πλοήγηση στο Ε.Υ. είναι πολύ εύκολη και βατή. Χαρακτηριστικό είναι ότι όλοι οι εξωτερικοί σύνδεσμοι ανοίγουν σε νέα καρτέλα και δεν χάνουμε τη ροή</i>
Γ	<i>Η πλοήγηση στο Ε.Υ. είναι εύκολη και απλή, ακόμα και για μη εξοικειωμένους χρήστες.</i>

Πίνακας Γ3 – Εύκολη πλοήγηση

δ) Αξιοπιστία υπερσυνδέσμων (Γ4)

Οι υπερσύνδεσμοι του Ε.Υ. οδηγούν στο αναμενόμενο περιεχόμενο.	
Α	<i>Κάθε υπερσύνδεσμος σε οδηγεί σε περιεχόμενο το οποίο είτε περιγράφεται προηγουμένως είτε έχει απόλυτη σχέση με ότι μελετάς πριν τον επισκεφτείς.</i>
Β	<i>Ναι όλοι οι υπερσύνδεσμοι οδηγούν το περιεχόμενο που αναμένεις</i>
Γ	<i>Οι υπερσυνδέσεις του Ε.Υ. λειτουργούν κανονικά και οδηγούν κάθε φορά στο αναμενόμενο περιεχόμενο.</i>

Πίνακας Γ4 – Αξιοπιστία υπερσυνδέσμων

Σχολιασμός ευρημάτων 3ου ερευνητικού άξονα

Οι αξιολογητές θεωρούν το εκπαιδευτικό υλικό εύχρηστο, αφού τα κουμπιά και τα εικονίδια που χρησιμοποιήθηκαν είναι κατανοητά και αναγνωρίσιμα λόγω της σήμανσης τους, η πλοήγηση είναι εύκολη και οι υπερσύνδεσμοι οδηγούν στο αναμενόμενο αποτέλεσμα. Ένας αξιολογητής επισημαίνει τη σημασία της επεξήγησης των συμβόλων πλοήγησης στην αρχή κάθε ενότητας, η οποία συνέβαλε στην ευχρηστία του υλικού.

4ος Ερευνητικός άξονας: Υποστήριξη – καθοδήγηση στη μελέτη του εκπαιδευόμενου (Ερωτήσεις Δ1, Δ2, Δ3)

α) Συμβουλές μελέτης (Δ1)

Παρέχονται συμβουλές για το πώς να μελετηθεί το εκπαιδευτικό υλικό.	
Α	<i>Στην αρχή της 1^{ης} διδακτικής ενότητας υπάρχει εισαγωγικό βίντεο με χρήσιμες συμβουλές για τη μέθοδο που πρέπει να ακολουθήσει κάποιος για τη μελέτη του Ε.Υ.</i>

Β	<i>Σε όλες τις ενότητες δίνονται συμβουλές για το πως πρέπει να μελετηθεί το εκπαιδευτικό υλικό</i>
Γ	<i>Στην αρχή, αλλά και έμμεσα στη διάρκειά του, παρέχονται διαρκώς συμβουλές και προτάσεις για τη μελέτη του υλικού.</i>

Πίνακας Δ1 – Συμβουλές μελέτης

β) Έμφαση σε σημεία (Δ2)

Το Ε.Υ. υποστηρίζει τον εκπαιδευόμενο προκειμένου να δώσει έμφαση σε συγκεκριμένα σημεία (Υπάρχουν πλαίσια ή έντονη γραφή (σήμανση) ώστε να τονίζονται σημαντικές έννοιες).	
Α	<i>Υπάρχουν πλαίσια, έντονη γραφή, κεφαλαία γράμματα, διαφορετικός χρωματισμός τόσο πλαισίων όσο και γραμμάτων. Στο σύνολό του το εκπαιδευτικό υλικό τονίζει τα σημαντικά και καθοδηγεί τον εκπαιδευόμενο στο να δώσει μεγαλύτερη βαρύτητα σε συγκεκριμένα σημεία.</i>
Β	<i>Ναι το Ε.Υ. είναι σχεδιασμένο με τέτοιο τρόπο ώστε να είναι ξεκάθαρο που πρέπει να δοθεί περισσότερη έμφαση</i>
Γ	<i>Κατά την πλοήγηση στο Ε.Υ. γίνεται σαφές το ποια σημεία θεωρούνται σημαντικά και πού πρέπει να δοθεί έμφαση, καθώς υπάρχουν πλαίσια, έντονη γραφή, αλλαγή χρώματος γραμματοσειράς, κ.α.</i>

Πίνακας Δ2 – Έμφαση σε σημεία

γ) Επεξηγηματικά σχόλια (Δ3)

Στο Ε.Υ. υπάρχουν επεξηγηματικά σχόλια τα οποία υποστηρίζουν τον σπουδαστή στη μελέτη του.	
Α	<i>Σε αρκετά σημεία υπάρχουν σχόλια επεξηγηματικά τα οποία υποστηρίζουν τον σπουδαστή στη μελέτη του και τον καθοδηγούν.</i>
Β	<i>Ναι υπάρχουν σχόλια σε όλο το Ε.Υ που υποστηρίζουν τον εκπαιδευόμενο στη μελέτη του</i>
Γ	<i>Τα σχόλια που υπάρχουν στο Ε.Υ. όπου αυτό κρίνεται απαραίτητο από τον εκπαιδευτή, επεξηγούν και υποστηρίζουν τον εκπαιδευόμενο, ώστε να συνεχίσει και να ολοκληρώσει τη μελέτη του.</i>

Πίνακας Δ3 – Επεξηγηματικά σχόλια

Σχολιασμός ευρημάτων 4ου ερευνητικού άξονα

Οι αξιολογητές - ειδικοί στην Εξαε πιστοποιούν ότι το εκπαιδευτικό υλικό υποστηρίζει και καθοδηγεί τον εκπαιδευόμενο στη μελέτη του. Ειδικότερα αναφέρουν ότι παρέχονται συμβουλές μελέτης του Ε.Υ. και μάλιστα ένας αξιολογητής κάνει ιδιαίτερα λόγο για τις συμβουλές μελέτης που παρουσιάζονται με τη μορφή βίντεο πριν από την παρουσίαση των διδακτικών ενότητων. Επιπρόσθετα επισημαίνουν ότι δίνεται έμφαση σε

«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εξαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

συγκεκριμένα σημεία μέσα από πλαίσια και έντονη γραφή ενώ τα επεξηγηματικά σχόλια λειτουργούν υποστηρικτικά στη μελέτη του Ε.Υ.

5ος Ερευνητικός άξονας: Υποστήριξη της αλληλεπίδρασης με τον εκπαιδευόμενο στη μελέτη του (Ερωτήσεις E1,E2,E3,E4,E5,E6)

α) Δραστηριότητες που ενθαρρύνουν τη διατύπωση την έκφραση απόψεων-κρίσεων (E1)

Το Ε.Υ. εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να εκφράσει τις δικές απόψεις (κρίσεις) πάνω σε σημαντικά ζητήματα.	
A	Υπάρχει μεγάλη ποικιλία δραστηριοτήτων που στην πλειοψηφία τους οδηγούν τον εκπαιδευόμενο να εκφράσει τη δική του γνώμη και να πει τη δική του άποψη σχετικά με ζητήματα.
B	Το συγκεκριμένο Ε.Υ. έχει πολλά σημεία στα οποία ζητείται η άποψη του εκπαιδευόμενου και μάλιστα μετά από μελέτη πρόσθετων πηγών
Γ	Το Ε.Υ. περιέχει δραστηριότητες οι οποίες απαιτούν κριτική σκέψη και έκφραση απόψεων από τον εκπαιδευόμενο πάνω σε σημαντικά ζητήματα.

Πίνακας E1 – Δραστηριότητες για έκφραση κρίσεων

β) Δραστηριότητες που ενθαρρύνουν τη διατύπωση ερωτήσεων (E2)

Το Ε.Υ. εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να διατυπώνει τις δικές του ερωτήσεις πάνω σε σημαντικά ζητήματα.	
A	Υπάρχουν στο Ε.Υ. δραστηριότητες (συγγραφή άρθρων, padlet, forum) οι οποίες επιτρέπουν στον εκπαιδευόμενο να εκφράσει απόψεις – θέσεις - ερωτήματα για σημαντικά ζητήματα.
B	Στο padlet νομίζω ότι δίνεται αυτή η δυνατότητα
Γ	Οι δραστηριότητες του Ε.Υ. συχνά ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να διατυπώνει δικά του ερωτήματα πάνω σε σημαντικά ζητήματα.

Πίνακας E2 – Δραστηριότητες για διατύπωση ερωτήσεων

γ) Δραστηριότητες συναισθηματικής εμπλοκής (E3)

Το Ε.Υ. εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να εμπλακεί συναισθηματικά με βάση τα προσωπικά του ενδιαφέροντα.	
A	Υπάρχουν στο Ε.Υ. δραστηριότητες (συγγραφή άρθρων, padlet, forum) οι οποίες επιτρέπουν στον εκπαιδευόμενο να εκφράσει απόψεις – θέσεις - ερωτήματα για σημαντικά ζητήματα, και επομένως να εμπλακεί και ο ίδιος συναισθηματικά, αφού κρίνει ζητήματα και εκφράζεται γι' αυτά, εξετάζοντάς τα από τη δική του "σκοπιά".

B	
Γ	Οι δραστηριότητες του Ε.Υ. παρέχουν τη δυνατότητα, αλλά και την ελευθερία, στον εκπαιδευόμενο να εμπλακεί με βάση τα δικά του ενδιαφέροντα και τις δικές του ανάγκες.

Πίνακας Ε3 – Δραστηριότητες συναισθηματικής εμπλοκής

δ) Δραστηριότητες που ενθαρρύνουν ανταλλαγή απόψεων μεταξύ εκπαιδευόμενων (Ε4)

Το Ε.Υ. εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να ανταλλάξει απόψεις με τους άλλους εκπαιδευόμενους.	
A	Υπάρχει η δυνατότητα να γράψει κάθε εκπαιδευόμενος την άποψη του σε forum ή padlet. Στα συγκεκριμένα εργαλεία δίνεται η δυνατότητα να υπάρχουν συγκεντρωμένες οι απόψεις αρκετών εκπαιδευόμενων, άρα και να υπάρξει αλληλεπίδραση μεταξύ τους.
B	Στα πλαίσια του φόρουμ και του παντλετ όλοι οι εκπαιδευόμενοι μπορούν να δουν τι σκέφτονται και οι υπόλοιποι και κατ'επέκταση θα μπορούσε να γίνει ανταλλαγή απόψεων
Γ	Κάποιες από τις δραστηριότητες του Ε.Υ. ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να ανταλλάξει απόψεις και να αλληλεπιδράσει με τους άλλους εκπαιδευόμενους (φόρουμ, πάντλετ).

Πίνακας Ε4 – Δραστηριότητες ανταλλαγής απόψεων

ε) Δραστηριότητες που ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να αισθανθεί μέλος ομάδας (Ε5)

Το Ε.Υ. εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να θεωρήσει τον εαυτό του ως μέλος μιας κοινωνικής ομάδας που έχει συγκεκριμένες ανάγκες και προσδοκίες.	
A	Το forum αλλά και το padlet, στα οποία σε αρκετά σημεία το Ε.Υ. οδηγεί τους εκπαιδευόμενους να απαντήσουν σε ερωτήματα – δραστηριότητες, δημιουργούν στους εκπαιδευόμενους το αίσθημα ότι ανήκουν σε κοινωνική ομάδα αφού οι απαντήσεις – απόψεις όλων συγκεντρώνονται εκεί.
B	
Γ	Οι δραστηριότητες του Ε.Υ. που ενθαρρύνουν την αλληλεπίδραση και την ανταλλαγή απόψεων μεταξύ των εκπαιδευόμενων, δημιουργούν την αίσθηση του "ανήκειν" σε μια κοινωνική ομάδα που χαρακτηρίζεται από κοινές ανάγκες/προσδοκίες.

Πίνακας Ε5 – Δραστηριότητες για αίσθηση του ανήκειν στην ομάδα

στ) Δραστηριότητες που ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να ενσωματώσει τις απόψεις του
(Ε6)

Το Ε.Υ. εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να ενσωματώσει / εμπλουτίσει τις απόψεις του σε αυτό.	
--	--

A	Υπάρχουν δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να ενσωματώσει / εμπλουτίσει τις απόψεις του στο Ε.Υ. Συγκεκριμένα το forum αλλά και το padlet, στο οποίο οδηγείται ορισμένες φορές ο εκπαιδευόμενος για να εκφράσει τη γνώμη – σχολιάσει ζητήματα, είναι δραστηριότητες που παρέχουν τέτοια δυνατότητα.
B	Ναι και πάλι θα αναφερθώ στο φόρουμ και το padlet
Γ	Κάποιες δραστηριότητες του Ε.Υ. ζητούν από τον εκπαιδευόμενο να ενσωματώσει ή και να εμπλουτίσει τις απόψεις του σε αυτό.

Πίνακας Ε6 – Δραστηριότητες ενσωμάτωσης απόψεων στο ΕΥ

Σχολιασμός ερωμάτων 5ου ερευνητικού άξονα

Οι ειδικοί στην Εξαε θεωρούν ότι το Ε.Υ. υποστηρίζει την αλληλεπίδραση με τον εκπαιδευόμενο στη μελέτη του. Συγκεκριμένα επισημαίνουν ότι το Ε.Υ. περιέχει δραστηριότητες που ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να εκφράζει τις δικές του απόψεις, να διατυπώνει τις δικές του ερωτήσεις και να εμπλέκεται συναισθηματικά με βάση τα προσωπικά του ενδιαφέροντα. Επιπλέον αναφέρουν ότι οι υπάρχουσες δραστηριότητες ωθούν τον εκπαιδευόμενο να θεωρήσει τον εαυτό του μέλος μιας ομάδας και να ανταλλάξει απόψεις με άλλους μέσω του forum αλλά και του padlet.

6ος Ερευνητικός άξονας: Δυνατότητα αναστοχασμού - αυτοαξιολόγησης εκπαιδευόμενου (Ερωτήσεις Στ1,Στ2,Στ3,Στ4,Στ5)

α) Δραστηριότητες αυτοαξιολόγησης (Στ1)

Το Ε.Υ. περιέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν την αυτοαξιολόγηση του εκπαιδευόμενου.	
A	Στο τέλος κάθε ενότητας υπάρχουν ασκήσεις – δραστηριότητες αυτοαξιολόγησης και αναστοχασμού, παρέχοντας έτσι τη δυνατότητα στον εκπαιδευόμενο να ελέγχει την πρόοδό του.
B	Ναι, όλες οι δραστηριότητες που περιέχει ενθαρρύνουν την αυτοαξιολόγηση
Γ	Οι δραστηριότητες του Ε.Υ. δίνουν την ευκαιρία στον εκπαιδευόμενο να αξιολογήσει ο ίδιος την πρόοδό του, τις γνώσεις που αποκόμισε, και τα σημεία αδυναμίας του.

Πίνακας Στ1 – Δραστηριότητες αυτοαξιολόγησης

β) Δραστηριότητες για ανάπτυξη αυτόνομης κριτικής σκέψης (Στ2)

Το Ε.Υ. περιέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν την ανάπτυξη της αυτόνομης κριτικής σκέψης του εκπαιδευόμενου.	
--	--

A	Υπάρχουν αρκετές δραστηριότητες οι οποίες ζητούν από τον εκπαιδευόμενο, αφού διαβάσει άρθρα ή πηγές, επισκεφτεί ιστοσελίδες κ.α. να εκφράσει την άποψη που έχει διαμορφώσει. Οι δραστηριότητες αυτές προάγουν την κριτική σκέψη.
B	Σαφώς υπάρχουν δραστηριότητες που ενθαρρύνουν την ανάπτυξη της αυτόνομης κριτικής σκέψης των εκπαιδευόμενων, καθώς του δίνεται υλικό για μελέτη με βάση το οποίο μπορούν να εκφράσουν μια προσωπική τους άποψη/γνώμη
Γ	Κάποιες από τις δραστηριότητες του Ε.Υ. ζητούν από τον εκπαιδευόμενο να επιχειρηματολογήσει, να συγκρίνει, να διατυπώσει την προσωπική του άποψη τεκμηριώνοντάς της, στοιχεία που προωθούν την ανάπτυξη αυτόνομης κριτικής σκέψης.

Πίνακας Στ2 – Δραστηριότητες αυτόνομης κριτικής σκέψης

γ) Δραστηριότητες για ανάπτυξη διαύλων επικοινωνίας με στόχο την ανατροφοδότηση (Στ3)

Το Ε.Υ. εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν την ανάπτυξη διαύλων επικοινωνίας με στόχο την ανατροφοδότηση του εκπαιδευόμενου.	
A	Κατά την πλοήγησή μου στο Ε.Υ. δεν εντόπισα δραστηριότητες που ενθαρρύνουν την ανάπτυξη διαύλων επικοινωνίας με στόχο την ανατροφοδότηση του εκπαιδευόμενου.
B	Τα σχόλια που ακολουθούν είτε σωστή είτε λανθασμένη απάντηση σε ερωτήσεις αυτοαξιολόγησης σαφώς και ενθαρρύνουν την ανάπτυξη διαύλων επικοινωνίας
Γ	Σε κάποιες δραστηριότητες του Ε.Υ. παρατηρείται η δυνατότητα που δίνεται στον εκπαιδευόμενο να αλληλεπιδράσει και να επικοινωνήσει με εκπαιδευτή και εκπαιδευόμενους, με στόχο την ανατροφοδότησή του.

Πίνακας Στ3 – Δραστηριότητες διαύλων επικοινωνίας

δ) Δραστηριότητες συσχέτισης δεδομένων με τη δική του πραγματικότητα (Στ4)

Το Ε.Υ. εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να συσχετίσει τα νέα δεδομένα με τη δική του πραγματικότητα.	
A	Αρκετές δραστηριότητες επιτρέπουν στον εκπαιδευόμενο να συσχετίσει τη νέα γνώση που λαμβάνει με τη δική του πραγματικότητα.
B	Σε πολλά σημεία του Ε.Υ. υπάρχει υλικό το οποίο κάνει συσχέτιση του παρόντος με το παρελθόν. Χαρακτηριστικό παράδειγμα το περιστατικό με το τουρκικό σκάφος ερευνητών Όρους Ρεϊτς
Γ	Στο Ε.Υ. περιέχονται δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να συνδέσει και να συσχετίσει τις αποκτηθείσες γνώσεις και τα νέα δεδομένα με τη δική του πραγματικότητα ή την επικαιρότητα.

Πίνακας Στ4 – Δραστηριότητες συσχέτισης δεδομένων με την πραγματικότητα του

ε) Δραστηριότητες εφαρμογής νέας γνώσης στη δική του πραγματικότητα (Στ5)

Το Ε.Υ. εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να εφαρμόσει τη νέα γνώση στη δική του πραγματικότητα

A	<i>Η φύση και η ύλη του συγκεκριμένου γνωστικού αντικείμενου, κατά τη γνώμη μου, δεν πιστεύω ότι θα μπορούσε να δώσει τέτοιες δυνατότητες.</i>
B	<i>Φυσικά και πάλι με το ίδιο παράδειγμα με το Ορους Ρεϊτς ο εκπαιδευόμενος που είναι αρκετά νέος μπορεί να συνδυάσει τη νέα γνώση που λαμβάνει με την πραγματικότητα που έχει ζήσει (τι είχε γίνει τότε και πως ακόμα δεν έχει λυθεί)</i>
Γ	<i>Κάποιες δραστηριότητες του Ε.Υ πιθανώς να παρέχουν στον εκπαιδευόμενο τη δυνατότητα να εφαρμόσει τη νέα γνώση στη δική του πραγματικότητα.</i>

Πίνακας Στ5 – Δραστηριότητες εφαρμογής γνώσης στην πραγματικότητά του

Σχολιασμός ευρημάτων του ερευνητικού άξονα

Οι αξιολογητές – ειδικοί στην Εξάε θεωρούν ότι το Ε.Υ. παρέχει δυνατότητα αναστοχασμού και αυτοαξιολόγησης στον εκπαιδευόμενο. Συγκεκριμένα πιστεύουν ότι το Ε.Υ. εμπεριέχει δραστηριότητες που ενθαρρύνουν την αυτοαξιολόγηση και την ανάπτυξη αυτόνομης κριτικής σκέψης. Ένας αξιολογητής θεωρεί ότι δεν υπάρχουν δραστηριότητες που να ενθαρρύνουν διαύλους επικοινωνίας με στόχο την ανατροφοδότηση, στο ίδιο όμως ερώτημα ένας άλλος αξιολογητής επισημαίνει ότι αυτό επιτυγχάνεται μέσα από την ανατροφοδότηση που δίνεται στους μαθητές όταν απαντούν στις δραστηριότητες είτε σωστά είτε λανθασμένα. Τέλος, πιστοποιείται από τους αξιολογητές ότι στο Ε.Υ. εμπεριέχονται δραστηριότητες που ενθαρρύνουν τη συσχέτιση και την εφαρμογή των νέων δεδομένων στην πραγματικότητα του μαθητή. Ένας αξιολογητής αναφέρει συγκεκριμένο παράδειγμα από την 3^η ενότητα και την εξωτερική πολιτική της δεκαετίας του 1980.

7ος Ερευνητικός άξονας: Σαφήνεια σκοπού και προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων (Ερωτήσεις Z1,Z2,Z3,Z4,Z5,Z6)

α) Σαφήνεια στη διατύπωση του σκοπού κάθε ΔΕ (Z1)

Στο Ε.Υ. διατυπώνεται σαφώς ο σκοπός της κάθε διδακτικής ενότητας.

A	<i>Υπάρχει διατύπωση του σκοπού κάθε διδακτικής ενότητας ο οποίος κατά τη γνώμη μου είναι ρεαλιστικός και σαφής.</i>
B	<i>Σαφώς και ξεκάθαρα</i>
Γ	<i>Στην αρχή κάθε διδακτικής ενότητας ο σκοπός της διατυπώνεται με σαφήνεια και ακρίβεια.</i>

Πίνακας Ζ1 – Σαφήνεια στη διατύπωση του σκοπού

β) Σαφήνεια στη διατύπωση των προσδοκώμενων αποτελεσμάτων κάθε ΔΕ (Z2)

Στο Ε.Υ. διατυπώνονται σαφώς τα προσδοκώμενα αποτελέσματα σε κάθε διδακτική ενότητα.	
A	Σε κάθε ενότητα υπάρχει εισαγωγική ενότητα στην οποία εκφράζονται τα προσδοκώμενα αποτελέσματα.
B	Σαφέστατα
Γ	Και στις 3 διδακτικές ενότητες τα προσδοκώμενα αποτελέσματα διατυπώνονται με σαφήνεια και ακρίβεια, ως προς τις γνώσεις, στάσεις και δεξιότητες που αναμένεται να κατακτήσει ο εκπαιδευόμενος στο τέλος της μελέτης του.

Πίνακας Z2 – Σαφήνεια προσδοκώμενων

γ) Παρακίνηση των προσδοκώμενων σε επίπεδο γνώσεων (Z3)

Τα προσδοκώμενα αποτελέσματα παρακινούν τον εκπαιδευόμενο σε επίπεδο γνώσεων.	
A	Τα προσδοκώμενα αποτελέσματα τα οποία αναφέρονται στην αρχή κάθε ενότητας είναι διατυπωμένα με τέτοιο τρόπο που κινητοποιούν τον εκπαιδευόμενο σε επίπεδο γνώσεων.
B	Φυσικά γιατί είναι σαν να του δίνουν ένα «τρέιλερ» του τι θα ακολουθήσει
Γ	Τα προσδοκώμενα αποτελέσματα των διδακτικών εννοιών σε επίπεδο γνώσεων ενεργοποιούν τον εκπαιδευόμενο και του δίνουν κίνητρο για μελέτη.

Πίνακας Z3 – Παρακίνηση σε επίπεδο γνώσεων

δ) Παρακίνηση των προσδοκώμενων σε επίπεδο δεξιοτήτων (Z4)

Τα προσδοκώμενα αποτελέσματα παρακινούν τον εκπαιδευόμενο σε επίπεδο δεξιοτήτων.	
A	Τα προσδοκώμενα αποτελέσματα τα οποία αναφέρονται στην αρχή κάθε ενότητας είναι διατυπωμένα με τέτοιο τρόπο που κινητοποιούν τον εκπαιδευόμενο σε επίπεδο δεξιοτήτων.
B	Σαφώς γιατί του γίνεται ξεκάθαρο από την αρχή τι θα κατακτήσει αν ολοκληρώσει την συγκεκριμένη ενότητα
Γ	Τα προσδοκώμενα αποτελέσματα των διδακτικών εννοιών σε επίπεδο δεξιοτήτων ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο και του δίνουν κίνητρο για αξιοποίηση του υλικού.

Πίνακας Z4 – Παρακίνηση σε επίπεδο δεξιοτήτων

ε) Παρακίνηση των προσδοκώμενων σε επίπεδο στάσεων (Z5)

Τα προσδοκώμενα αποτελέσματα παρακινούν τον εκπαιδευόμενο σε επίπεδο στάσεων.	
---	--

A	<i>Τα προσδοκώμενα αποτελέσματα τα οποία αναφέρονται στην αρχή κάθε ενότητας είναι διατυπωμένα με τέτοιο τρόπο που κινητοποιούν τον εκπαιδευόμενο σε επίπεδο στάσεων.</i>
B	<i>Σαφώς γιατί του γίνεται ξεκάθαρο από την αρχή τι θα κατακτήσει αν ολοκληρώσει την συγκεκριμένη ενότητα</i>
Γ	<i>Τα προσδοκώμενα αποτελέσματα των διδακτικών ενοτήτων σε επίπεδο στάσεων παρακινούν και κινητοποιούν τον εκπαιδευόμενο.</i>

Πίνακας Ζ5 – Παρακίνηση σε επίπεδο στάσεων

στ) Έλεγχος προόδου με βάση τα προσδοκώμενα (Ζ6)

Ο εκπαιδευόμενος ελέγχει την πρόδό του με βάση τα προσδοκώμενα αποτελέσματα.	
A	<i>Ο εκπαιδευόμενος μπορεί να ελέγξει την πρόδό του με βάση τα προσδοκώμενα αποτελέσματα</i>
B	<i>Ναι γιατί οι ερωτήσεις αυτοαξιολόγησης βασίζονται στα προσδοκώμενα αποτελέσματα</i>
Γ	<i>Στο τέλος κάθε ενότητας ο εκπαιδευόμενος έχει τη δυνατότητα να ελέγξει την πρόδό με σύμφωνα με τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα και σε περίπτωση που χρειαστεί να επαναλάβει τη μελέτη κάποιου σημείου ώστε να αυτοβελτιωθεί.</i>

Πίνακας Ζ6 – Έλεγχος προόδου βάσει προσδοκώμενων

Σχολιασμός ευρημάτων 7ου ερευνητικού άξονα

Οι αξιολογητές κρίνουν ότι υπάρχει σαφήνεια τόσο στη διατύπωση των στόχων όσο και στη διατύπωση των προσδοκώμενων αποτελεσμάτων. Επιπλέον επισημαίνουν ότι τα προσδοκώμενα αποτελέσματα παρακινούν τον εκπαιδευόμενο σε επίπεδο γνώσεων, στάσεων και δεξιοτήτων ενώ παράλληλα του παρέχουν τη δυνατότητα να ελέγχει την πρόοδο του.

8ος Ερευνητικός άξονας: Εφαρμογή αρχών της Γνωστικής Θεωρίας Πολυμεσικής Μάθησης (Ερωτήσεις H1,H2,H3,H4,H5,H6,H7,H8,H9,H10,H11,H12,H13,H14,H15)

α) Συνδυασμός κειμένου και εικόνας (Πολυμεσική Αρχή) (H1)

Στο Ε.Υ. υπάρχει συνδυασμός κειμένου και εικόνας για την παρουσίαση του γνωστικού αντικειμένου. (Πολυμεσική Αρχή)	
A	<i>Στο Ε.Υ. υπάρχουν κείμενα που συνοδεύονται από εικόνες, οι οποίες είναι σχετικές με αυτό και οι οποίες συμβάλλουν στην καλύτερη κατανόησή του.</i>
B	<i>Ναι σε όλες τις ενότητες του Ε.Υ.</i>

Γ Συχνά μέσα στο υλικό το κείμενο συνοδεύεται από επεξηγηματικές ή συμπληρωματικές εικόνες.

Πίνακας Η1 – Συνδυασμός κειμένου εικόνας

β) Χρήση εικόνων (Πολυμεσική Αρχή) (Η2)

Στο Ε.Υ. η χρήση των εικόνων σας βοηθάει να κατανοήσετε το γνωστικό αντικείμενο. (Πολυμεσική Αρχή)

A	Σε αρκετά σημεία του Ε.Υ. υπάρχουν εικόνες οι οποίες λειτουργούν επεξηγηματικά ως προς το γνωστικό αντικείμενο.
B	Και η εικόνα αλλά και περισσότερο τα βίντεο
Γ	Η χρήση των εικόνων που γίνεται στο Ε.Υ. βοηθά τον εκπαιδευόμενο στην καλύτερη κατανόηση του γνωστικού αντικείμενου που πραγματεύεται

Πίνακας Η2 – Χρήση εικόνων

γ) Στοιχεία αφήγησης (Αρχή Τροπικότητας) (Η3)

Στο Ε.Υ. υπάρχουν στοιχεία αφήγησης (μονόλογος, διάλογος, περιγραφή, σχόλια κ.ά.). (Αρχή Τροπικότητας)

A	Στο Ε.Υ. υπάρχουν στοιχεία τα οποία έχουν χαρακτηριστικά αλληλεπίδρασης (διαδραστικά video, ασκήσεις – δραστηριότητες κ.α.) προσδίδοντας έτσι σε αυτό μια ζωντάνια και καθιστώντας το ελκυστικό και ενδιαφέρον.
B	Τα στοιχεία αφήγησης υπάρχουν σε όλη την έκταση του Ε Υ και έχει γίνει και κατάλληλη χρήση σε κάθε κομμάτι
Γ	. Στο Ε.Υ. συναντώνται διαρκώς στοιχεία αφήγησης, σε πολλές διαφορετικές μορφές (μονόλογος, ερωτήσεις, περιγραφή, σχόλια, κ.α.)

Πίνακας Η3 – Στοιχεία αφήγησης

δ) Μη σχετικές πληροφορίες (Αρχή Συνοχής) (Η4)

. Στο Ε.Υ. συμπεριλαμβάνονται μη σχετικές πληροφορίες (λέξεις, εικόνες, ήχοι) με το γνωστικό αντικείμενο. (Αρχή της Συνοχής)

A	Γενικότερα, οι πληροφορίες που παρέχονται αφορούν αποκλειστικά το αντικείμενο που επιδιώκεται να διδαχτεί, χωρίς να γίνεται χρήση εικόνων ή κειμένων περιττών και δυσνόητων.
B	Κατά την άποψή μου δεν υπάρχουν μη σχετικές με το γνωστικό αντικείμενο πληροφορίες
Γ	Σε όλο το Ε.Υ. δεν συναντώνται πληροφορίες μη σχετικές με το γνωστικό αντικείμενο, ούτε σε μορφή κειμένου, ούτε εικόνες, βίντεο, κλπ.

Πίνακας Η4 – Μη σχετικές πληροφορίες

ε) Φιλική γλώσσα (Αρχή Προσωποποίησης) (Η5)

Στο Ε.Υ. γίνεται χρήση φιλικής γλώσσας. (Αρχή της Προσωποποίησης)

A	<i>Η γλώσσα είναι φιλική και έχει μορφή προφορικού λόγου. Οι πληροφορίες που παρέχονται από το Ε.Υ. είναι γραμμένες κυρίως σε ενεργητική φωνή, ενώ γίνεται επίσης χρήση δεύτερου προσώπου, γεγονός που δίνει την αίσθηση στο εκπαιδευόμενο ότι απευθύνεται προσωπικά σε εκείνον.</i>
B	<i>Η γλώσσα είναι ιδιαίτερα φιλική</i>
Γ	<i>Η γλώσσα του Ε.Υ. χαρακτηρίζεται ως φιλική, καθώς δημιουργεί μια αίσθηση αμεσότητας και οικειότητας στον εκπαιδευόμενο.</i>

Πίνακας Η5 – Φιλική γλώσσα

στ) Χρήση δεύτερου προσώπου (Αρχή Προσωποποίησης) (Η6)

Στο Ε.Υ. γίνεται χρήση δεύτερου προσώπου. (Αρχή της Προσωποποίησης)

A	<i>Ο λόγος σε όλο το Ε.Υ. είναι σε δεύτερο πρόσωπο.</i>
B	<i>Ναι συστηματικά</i>
Γ	<i>Η χρήση του δεύτερου προσώπου του υλικού, συντελεί στη διαμόρφωση θετικού κλίματος και αμεσότητας, καθώς ο εκπαιδευόμενος θεωρεί ότι απευθύνεται στον ίδιο.</i>

Πίνακας Η6 – Χρήση β προσώπου

ζ) Ηχητική παρουσίαση (Αρχή της Προσωποποίησης) (Η7)

Στο Ε.Υ. γίνεται ηχητική παρουσίαση του γνωστικού αντικειμένου. (Αρχή της Προσωποποίησης)

A	<i>Στην εισαγωγή κάθε δραστηριότητας υπάρχει ηχητική παρουσίαση κάθε ενότητας.</i>
B	<i>Σε όλο το Ε.Υ.</i>
Γ	<i>Στο Ε.Υ. γίνεται και ηχητική παρουσίαση του γνωστικού αντικειμένου, εκτός από γραπτή ή οπτικοποιημένα</i>

Πίνακας Η7 – Ηχητική παρουσίαση

η) Φιλικό ύφος ηχητικής παρουσίασης (Αρχή Φωνής) (Η8)

Στο Ε.Υ. το ύφος της ηχητικής παρουσίασης είναι φιλικό για τον εκπαιδευόμενο. (Αρχή της Φωνής)

A	<i>Το ύφος της ηχητικής παρουσίασης που υπάρχει κατά την εισαγωγή κάθε ενότητας είναι φιλικό για τον εκπαιδευόμενο</i>
B	<i>Η φωνή που χρησιμοποιείται είναι ευγενική και φιλική</i>

Γ	<i>Το ύφος της ηχητικής παρουσίασης του υλικού είναι φιλικό προς τον εκπαιδευόμενο, καθώς η φωνή είναι ήρεμη, αργή και σταθερή, με σωστές παύσεις και χροιά.</i>
----------	--

Πίνακας Η8 – Φιλικό ύφος αφήγησης

θ) Φιλικός χαρακτήρας – Avatar (Αρχή Εικόνας) (Η9)

Στο Ε.Υ. εμφανίζεται ένας φιλικός χαρακτήρας (avatar) που ενισχύει τη διαδικασία μάθησης των εκπαιδευόμενων. (Αρχή της Εικόνας)

A	<i>Ο χαρακτήρας (avatar) που εμφανίζεται στο Ε.Υ. είναι φιλικός, ευχάριστος και συμπαθητικός</i>
B	<i>Η αγαπητή Κλειώ δίνει το ρυθμό και ζωντάνια στο Ε.Υ.</i>
Γ	<i>Το άβαταρ που χρησιμοποιείται με συνέπεια σε όλη τη διάρκεια του Ε.Υ. ενισχύει τη μαθησιακή διαδικασία και διευκολύνει την πλοήγηση και τη μελέτη.</i>

Πίνακας Η9 – Εμφάνιση φιλικού avatar

ι) Τμηματική παρουσίαση περιεχομένου (Αρχή Κατάτμησης) (Η10)

Στο Ε.Υ. η παρουσίαση του γνωστικού αντικειμένου γίνεται τμηματικά. (Αρχή της Κατάτμησης)

A	<i>Υπάρχει κατάτμηση του γνωστικού αντικειμένου. Οι πληροφορίες που παρέχονται σε κάθε διαφάνεια είναι συγκεκριμένες και συνδέονται με αυτές της προηγούμενης, δίνοντας έτσι την αίσθηση συνέχειας.</i>
B	<i>Ναι όλη η πληροφορία δίνεται σε μπουκίτσες</i>
Γ	<i>Παρόλη τη φύση του γνωστικού αντικειμένου, που απαιτεί μεγάλο όγκο πληροφορίας για να αναλυθεί, το Ε.Υ. καταφέρει και είναι διαμορφωμένο σε μικρά τμήματα κι ενότητες ("μπουκίτσες"), γεγονός που διευκολύνει τη μελέτη του.</i>

Πίνακας Η10 – Τμηματική παρουσίαση

ια) Διαδραστικές δραστηριότητες με ανατροφοδότηση (Αρχή Προσωποποίησης) (Η11)

Στο Ε.Υ. υπάρχουν διαδραστικές δραστηριότητες που παρέχουν ανατροφοδότηση στους εκπαιδευόμενους. (Αρχή της Προσωποποίησης)

A	<i>Σε αρκετά σημεία του Ε.Υ., αλλά και στο τέλος κάθε ενότητας υπάρχουν δραστηριότητες ανατροφοδότησης.</i>
B	<i>Σε κάθε ενότητα και ακόμα και μέσα σε βίντεο ο εκπαιδευόμενος έχει τη δυνατότητα να κάνει ανατροφοδότηση με διαδραστικές δραστηριότητες</i>
Γ	<i>Κατά τη διάρκεια του Ε.Υ. αλλά και στο τέλος κάθε διδακτικής ενότητας, υπάρχουν δραστηριότητες ανατροφοδότησης, αξιολόγησης και αυτοαξιολόγησης.</i>

Πίνακας Η11 – Ανατροφοδότηση

ιβ) Μακροσκελή κείμενα (Αρχή Κατάτμησης) (Η12)

Στο Ε.Υ. υπάρχουν μακροσκελή κείμενα για την παρουσίαση του γνωστικού αντικειμένου. (Αρχή της Κατάτμησης)

A	Τα κείμενα του Ε.Υ. είναι σύντομα, σαφή και περιέχουν επαρκείς πληροφορίες ανά αντικείμενο. Δεν κουράζουν τον εκπαιδευόμενο και τον κινητοποιούν.
B	Όχι σε κανένα σημείο Όλο το γνωστικό αντικείμενο δίνεται σε μπουκίτσες
Γ	Δεν υπάρχουν ιδιαίτερα μακροσκελή κείμενα, παρόλο που η ιστορία "απαιτεί" ποσότητα πληροφορίας και ανάλυσής της. Το Ε.Υ. καταφέρνει και είναι όσο το δυνατόν επιμερισμένο ώστε να είναι αποτελεσματικό.

Πίνακας Η12 – Μακροσκελή κείμενα

ιγ) Σαφείς οδηγίες για δραστηριότητες-εργασίες (Αρχή Σηματοδότησης) (Η13)

Το Ε.Υ. παρέχει σαφείς οδηγίες στους εκπαιδευόμενους για την υλοποίηση των δραστηριοτήτων και εργασιών. (Αρχή της Σηματοδότησης)

A	Οι οδηγίες πριν από κάθε δραστηριότητα είναι σαφείς και βοηθούν τον εκπαιδευόμενο στην υλοποίηση κάθε δραστηριότητας – εργασίας.
B	Όλα είναι εντελώς ξεκάθαρα
Γ	Οι οδηγίες που δίνονται για την υλοποίηση των δραστηριοτήτων / εργασιών είναι απλές, σαφείς, κατανοητές.

Πίνακας Η13 – Σαφείς οδηγίες

ιδ) Στοιχεία επισήμανσης (Αρχή Σηματοδότησης) (Η14)

Στο Ε.Υ. υπάρχουν στοιχεία επισήμανσης (έντονη γραφή, υπογράμμιση, χρωματισμός κ.ά.). (Αρχή της Σηματοδότησης)

A	Υπάρχουν σημεία επισήμανσης τα οποία βοηθούν τον εκπαιδευόμενο να εστιάσει την προσοχή σε ζητήματα που κρίνονται σημαντικά.
B	Σαφώς και υπάρχουν στοιχεία επισήμανσης και μάλιστα η χρήση τους είναι ιδιαίτερος βοηθητική για τον εκπαιδευόμενο
Γ	Σε όλο το Ε.Υ. υπάρχουν στοιχεία επισήμανσης ώστε να τονίζονται τα σημαντικά στοιχεία και να μπορεί ο εκπαιδευόμενος να εστιάζει στα σημαντικά.

Πίνακας Η14 – Στοιχεία επισήμανσης

ιε) Εισαγωγικές δραστηριότητες κατανόησης (Αρχή Προπαίδευσης) (Η15)

Στο Ε.Υ. υπάρχουν εισαγωγικές δραστηριότητες που βοηθούν στη μελέτη του γνωστικού αντικειμένου. (Αρχή της Προπαίδευσης)

A	Υπάρχουν εισαγωγικές δραστηριότητες – στοιχεία που βοηθούν στη μελέτη του γνωστικού αντικειμένου.
----------	---

Β	Υπάρχουν εισαγωγικά βίντεο αλλά όχι δραστηριότητες
Γ	Υπάρχουν εισαγωγικές δραστηριότητες που λειτουργούν ως αφόρμηση για το γνωστικό αντικείμενο που θα ακολουθήσει, διευκολύνοντας έτσι τη δημιουργία προσμονής και θετικού και ευχάριστου κλίματος.

Πίνακας Η15 – Εισαγωγικές δραστηριότητες

Σχολιασμός των ευρημάτων του ερευνητικού άξονα

Οι αξιολογητές – ειδικοί στην Εξαε πιστοποιούν ότι το Ε.Υ. έχει δημιουργηθεί σύμφωνα με τις αρχές της Πολυμεσικής Μάθησης. Ειδικότερα θεωρούν ότι εφαρμόζεται η πολυμεσική αρχή μιας και στο Ε.Υ. υπάρχει συνδυασμός κειμένου και εικόνας, με τις εικόνες να συμβάλουν στην κατανόηση του γνωστικού αντικειμένου. Οι αρχές της τροπικότητας, της συνοχής και της προσωποποίησης βρίσκουν εφαρμογή σε όλο το Ε.Υ., αφού υπάρχουν διαφορετικά στοιχεία αφήγησης, δεν συμπεριλαμβάνονται περιττές πληροφορίες και σε όλο το Ε.Υ. κυριαρχεί το βενικό πρόσωπο και η φιλική χρήση της γλώσσας. Επιπλέον, η αρχή της φωνής και της εικόνας εφαρμόζονται μιας και το ύφος της ηχητικής παρουσίασης χαρακτηρίζεται από τους αξιολογητές ως ιδιαίτερα φιλικό όπως και η μορφή (avatar) που διατρέχει όλο το υλικό. Όλη η παρουσίαση του γνωστικού αντικειμένου γίνεται τμηματικά, χωρίς να υπάρχουν μακροσκελή κείμενα, σύμφωνα πάντα με τους αξιολογητές, (αρχή κατάτμησης), ενώ η αρχή της σηματοδότησης εφαρμόζεται σε όλο το Ε.Υ. με ειδικές επισημάνσεις και σαφείς οδηγίες στους εκπαιδευόμενους για την υλοποίηση των δραστηριοτήτων. Τέλος, οι αξιολογητές θεωρούν ότι το συγκεκριμένο Ε.Υ. υπηρετεί την αρχή της προπαίδευσης με εισαγωγικές δραστηριότητες και μόνο ένας αξιολογητής αναφέρει ότι υπάρχουν εισαγωγικά βίντεο αλλά όχι εισαγωγικές δραστηριότητες.

9ος Ερευνητικός άξονας: Δυνατά σημεία Ε.Υ. (Ερώτηση Θ1)

Ποια πιστεύετε ότι είναι τα τρία πιο δυνατά στοιχεία του εκπαιδευτικού υλικού;

Α	1. Ευκολία κατά την πλοήγηση 2. Άρτιο περιεχόμενο προσεκτικά γραμμένο 3. Ποικιλία δραστηριοτήτων
Β	1. Φιλικό προς τον εκπαιδευόμενο 2. Δίνει μεγάλη σημασία στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης των εκπαιδευόμενων 3. Ενδιαφέρον το γνωστικό αντικείμενο

- Γ**
1. η παρουσίαση μεγάλης ποσότητας πληροφοριών με το σωστό τρόπο (χωρίς να κουράζουν)
  2. οι δραστηριότητες μέσα από τις οποίες ο εκπαιδευόμενος αυτοδιορθώνεται και μαθαίνει περισσότερα
  3. η χρήση πολλών διαφορετικών πηγών (σύγχρονων και εκείνης της εποχής)

Πίνακας Θ1 – Δυνατά σημεία Ε.Υ.

Σχολιασμός ευρημάτων του 9ου ερευνητικού άξονα

Κάθε αξιολογητής φαίνεται ότι επισημαίνει διαφορετικά χαρακτηριστικά του Ε.Υ. που θεωρεί ως τα ‘‘δυνατά’’ σημεία. Έτσι για τον πρώτο αξιολογητή η ευχρηστία σε συνδυασμό με την ποικιλία δραστηριοτήτων και το επιμελημένο περιεχόμενο αποτελούν τα θετικά στοιχεία του Ε.Υ. Για τον δεύτερο αξιολογητή η εφαρμογή της αρχής της προσωποποίησης και η ανάπτυξη της κριτικής σκέψης μέσα από τις δραστηριότητες θεωρούνται σημαντικά στοιχεία του Ε.Υ., ενώ για τον τρίτο αξιολογητή η χρήση πολλών και διαφορετικών πηγών και η εφαρμογή της αρχής της κατάτμησης κρίνονται ιδιαίτερα σημαντικά. Αξίζει να επισημανθεί ότι και οι τρεις αξιολογητές σημειώνουν τον βασικό ρόλο των δραστηριοτήτων του Ε.Υ.

10ος άξονας: Προτάσεις βελτίωσης (Ερώτηση Θ2)

Γράψτε έως τρεις αλλαγές που προτείνετε προκειμένου να βελτιωθεί το εκπαιδευτικό υλικό.

A	<i>Γενικά το εκπαιδευτικό υλικό είναι άρτιο και η σχεδιάσή του είναι κατά τη γνώμη μου σύμφωνη με τη μέθοδο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Αυτό που προτείνω ως αλλαγή είναι το μέγεθος κάποιων εικόνων που αναδύονται σε ορισμένα σημεία, αφού οι πληροφορίες που περιέχονται εκεί δεν είναι ευανάγνωστες και πιθανόν της ενσωμάτωση μουσικής ή ηχογράφησης σε κάποιες ενότητες.</i>
B	<i>Η χρήση δραστηριοτήτων για τη διερεύνηση της προϋπάρχουσας γνώσης των εκπαιδευόμενων θα μπορούσε να είναι μια προσθήκη</i>
Γ	<i>είναι χρήσιμη μια εκτίμηση χρόνου μελέτης ώστε να γνωρίζει ο εκπαιδευόμενος το χρονοδιάγραμμά του.</i>

Πίνακας Θ2 – Προτάσεις βελτίωσης

Σχολιασμός ευρημάτων του 10ου ερευνητικού άξονα

Οι αξιολογητές, στα πλαίσια του ερωματολογίου, πρότειναν κάποιες αλλαγές προκειμένου να βελτιωθεί το Ε.Υ. Ο πρώτος αξιολογητής συνιστά την αλλαγή μεγέθους κάποιων εικόνων ώστε οι πληροφορίες που περιέχονται να είναι πιο ευανάγνωστες αλλά και την ενσωμάτωση περισσότερων ηχητικών δεδομένων. Ο δεύτερος αξιολογητής θεωρεί σημαντική την προσθήκη δραστηριοτήτων διερεύνησης της προϋπάρχουσας

γνώσης και ο τρίτος αξιολογητής κρίνει ότι θα έπρεπε να καθορίζεται ο εκτιμώμενος χρόνος μελέτης.

6.6.2 Παρουσίαση και σχολιασμός δεδομένων έρευνας από εκπαιδευτικούς

Σε αυτή την ενότητα παρουσιάζονται σε πίνακες τα ευρήματα της έρευνας. Σε κάθε πίνακα έχει καταχωρηθεί η αποτίμηση ανά κατηγορία ανάλυσης. Οι κωδικοί Α,Β,Γ,Δ,Ε,ΣΤ,Ζ,Η αντιστοιχούν σε κάθε έναν από τους τρεις αξιολογητές – εκπαιδευτικούς. Ο σχολιασμός των δεδομένων γίνεται συνολικά στο τέλος κάθε ερευνητικού άξονα.

1ος Ερευνητικός άξονας: Παρουσίαση Εκπαιδευτικού Υλικού (Ερώτηση 1^η)

Σας άρεσε ή όχι ο τρόπος παρουσίασης του εκπαιδευτικού υλικού που μελετήσατε;	
Α	<i>Ναι. Είναι άμεσος, προσεγγίζει το υλικό μεθοδικά, προσφέρει πολλαπλές πηγές, υποκινεί τη διερεύνηση και συμβάλλει στην αξιολόγηση της αποκτηθείσας γνώσης.</i>
Β	<i>Η παρουσίαση του εκπαιδευτικού υλικού γίνεται με πολύ προσεγμένο τρόπο. Γίνονται απόλυτα κατανοητές οι πληροφορίες που παρουσιάζονται. Η εναλλαγή των διαφανειών με τα βίντεο, η υπογράμμιση των βασικών σημείων, τα έντονα χρώματα, η εύηχη και καθαρή αφήγηση, οι ενδιαφέρουσες δραστηριότητες, και η σύνοψη στο τέλος κερδίζουν το ενδιαφέρον του δέκτη.</i>
Γ	<i>Ο τρόπος παρουσίασης του εκπαιδευτικού υλικού μου άρεσε πάρα πολύ. Γινόταν απόλυτα κατανοητό το διδακτικό αντικείμενο, καθώς χρησιμοποιήθηκε απλή γλώσσα με αποτέλεσμα να μην υπάρχουν παρανοήσεις, ενώ ταυτόχρονα με τις εναλλαγές των τεχνικών μέσων (βίντεο, ερωτήσεις, αποσπάσματα, εικόνες...) διατηρούνταν αμείωτο το ενδιαφέρον για παρακολούθηση του υλικού.</i>
Δ	<i>Ο τρόπος δόμησης και παρουσίασης του υλικού είναι πολύ ενδιαφέρων, υπάρχει ποικιλία μέσων, προκαλείται συνεχώς το ενδιαφέρον του δέκτη και η συμμετοχή του.</i>
Ε	<i>Το εκπαιδευτικό υλικό καθιστά κατανοητή την ιστορική αφήγηση των ενοτήτων, καθώς παρουσιάζει με τρόπο εύληπτο την ύλη, είναι οργανωμένο και δομημένο ώστε να αποσαφηνίζει δύσκολα σημεία και έννοιες, να συνάδει με τους μαθησιακούς στόχους του βιβλίου, αλλά και με τις ανάγκες των μαθητών. Η παρουσίαση γίνεται με τρόπο ευχάριστο και παιγνιώδη δημιουργώντας ένα ελκυστικό περιβάλλον. Κατά συνέπεια θεωρώ ότι το υλικό μπορεί να αποτελέσει υποστηρικτικό υλικό χρήσιμο στην μαθησιακή διαδικασία, καθώς απευθύνεται στο σύνολο των μαθητών.</i>
ΣΤ	<i>Ο τρόπος παρουσίασης του συγκεκριμένου εκπαιδευτικού υλικού ήταν πρωτότυπος, ελκυστικός και εξαιρετικά ενδιαφέρων. Συγκεκριμένα βρίσκεται σε συνάρτηση με τις αρχές της διαφοροποιημένης μάθησης καθώς περιέχει ένα μεγάλο εύρος δραστηριοτήτων που εναρμονίζονται με τους διδακτικούς στόχους.</i>
Ζ	<i>Μου άρεσε σε γενικές γραμμές ο τρόπος παρουσίασης του υλικού. Υπάρχει ζωντάνια και ποικιλία στον τρόπο που παρέχονται οι πληροφορίες για την κάθε ιστορική περίοδο, ενώ οι πηγές φωτίζουν σε ικανοποιητικό βαθμό το πολιτικό κλίμα της κάθε εποχής.</i>

Η Ο τρόπος παρουσίασης του υλικού είναι ευχάριστος γιατί συνδυάζει πλούσιο και πολυτροπικό υλικό. Με άλλα λόγια, δίνει στους μαθητές πρόσβαση σε μεγάλο αριθμό πηγών, κειμενικών και οπτικοακουστικών, ενώ συγχρόνως τους προσκαλεί σε διάδραση.

Πίνακας Ε1 Παρουσίαση Εκπαιδευτικού Υλικού

Σχολιασμός ευρημάτων του 1ου ερευνητικού άξονα

Όλοι οι αξιολογητές – εκπαιδευτικοί αναφέρουν ότι τους άρεσε η παρουσίαση του εκπαιδευτικού υλικού βρίσκοντας την εξαιρετικά ενδιαφέρουσα. Ειδικότερα, τέσσερις εκπαιδευτικοί (Β,Γ,Δ,Η) επισημαίνουν τη σημασία της ύπαρξης οπτικοακουστικού υλικού και μέσων, κάνοντας λόγο ιδιαίτερα για τα βίντεο και εκτιμώντας ως ιδιαίτερως σημαντική την πολυτροπικότητα του Ε.Υ. Ο τρόπος παρουσίασης του Ε.Υ. χαρακτηρίζεται από τους εκπαιδευτικούς ως άμεσος, προσεγμένος, πρωτότυπος, ελκυστικός, ιδιαίτερα ζωντανός ,οργανωμένος και δομημένος (Α,Β,Ε,ΣΤ,Ζ,Η). Τρεις εκπαιδευτικοί θεωρούν σημαντική για τον τρόπο παρουσίασης την ύπαρξη πηγών (Α,Ζ,Η) και δύο (Β,ΣΤ) κάνουν λόγο για τις δραστηριότητες που κεντρίζουν το ενδιαφέρον. Μεμονωμένες αναφορές γίνονται α) για τις επισημάνσεις, τα χρώματα, την εύχρηστη αφήγηση και την ύπαρξη σύνοψης (Β) β) την απλή γλώσσα (Γ) και ένας εκπαιδευτικός χαρακτηρίζει τον τρόπο παρουσίασης ως παιγνιώδη (Γ).

2ος Ερευνητικός άξονας: Ευχρηστία (Ερώτηση 2^η)

Πόσο εύκολη θεωρείτε τη χρήση του εκπαιδευτικού υλικού που μελετήσατε;	
Α	Αρκετά εύκολη τόσο στο πλαίσιο της σύγχρονης, όσο και στο πλαίσιο της ασύγχρονης διδασκαλίας.
Β	Παρόλο που δεν είμαι εξοικειωμένη με τις τεχνολογίες της πληροφορικής η χρήση του συγκεκριμένου υλικού δε με δυσκόλεψε καθόλου.
Γ	Θεωρώ πως η χρήση ενός τέτοιου εκπαιδευτικού υλικού είναι αρκετά εύκολη και απαραίτητη ίσως κατά τη διδασκαλία του μαθήματος, καθώς είναι ένας ευχάριστος τρόπος παρουσίασης, που προκαλεί ενδιαφέρον, επεξηγεί και διδάσκει ξεφεύγοντας από τα συντηρητικά πρότυπα μάθησης. Βέβαια, χρειάζεται να υπάρχουν κάποιες προϋποθέσεις, όπως καλή γνώση των τεχνολογικών εργαλείων από τον εκπαιδευτικό και τεχνολογικός εξοπλισμός στο σχολείο, που δεν είναι αυτονόητα.
Δ	Η χρήση του υλικού είναι εύκολη, κατά τη γνώμη μου, γιατί υπάρχουν σύνδεσμοι που παραπέμπουν σε αρχεία και βίντεο και όλα είναι άριστα οργανωμένα.
Ε	Το υλικό είναι απλό και κατανοητό στον χρήστη, εύκολο στην πλοήγηση, διαθέτει πλήρεις οδηγίες χρήσης, συνάδει με το επίπεδο δεξιοτήτων των μαθητών, αλλά και με το γνωστικό τους επίπεδο, μπορεί να χρησιμοποιηθεί από τους μαθητές ανεξάρτητα από το μάθημα χωρίς

	<i>δυσκολίες. Ακόμη και οι μαθητές που είναι λιγότερο εξοικειωμένοι με τη χρήση του διαδικτύου στην εκπαιδευτική διαδικασία δύνανται εύκολα να αξιοποιήσουν το υλικό, καθώς υπάρχει σαφήνεια στις οδηγίες και στα βήματα που τους καθοδηγούν στην επίτευξη των εκπαιδευτικών στόχων</i>
ΣΤ	<i>Η χρήση του εκπαιδευτικού υλικού κρίνεται εύκολη καθώς το εκπαιδευτικό υλικό είναι άρτια οργανωμένο και ιδιαίτερα επιμελημένο.</i>
Ζ	<i>Είναι εύκολη η χρήση του υλικού γιατί καθοδηγεί τον εκπαιδευόμενο για το τι πρέπει να κάνει και πώς να το κάνει. Προϋποθέτει βέβαια μια στοιχειώδη εξοικείωση με τις νέες τεχνολογίες.</i>
Η	<i>Κατά τη γνώμη μου, η χρήση του συγκεκριμένου εκπαιδευτικού υλικού δεν παρουσιάζει δυσκολίες. Όλα έρχονται κοντά στον αναγνώστη/παρατηρητή με ένα κλικ. Δεν απαιτούνται ιδιαίτερες γνώσεις πληροφορικής και οι οδηγίες, όπου υπάρχει δραστηριότητα, είναι σαφείς.</i>

Πίνακας Ε2 – Ευχρηστία Ε.Υ

Σχολιασμός ευρημάτων του 2ου ερευνητικού άξονα

Όλοι οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι το Ε.Υ είναι εύκολο στη χρήση του. Τρεις εκπαιδευτικοί (Β,Ε,Η) επισημαίνουν ότι δεν απαιτούνται ιδιαίτερες γνώσεις πληροφορικής και ότι είναι εύκολο στη χρήση ακόμα και από μαθητές που δεν είναι εξοικειωμένοι με τη χρήση του διαδικτύου. Η σαφήνεια στις οδηγίες και ο απλός τρόπος μετάβασης στους συνδέσμους (Δ,Ε,Η) θεωρούνται βασικά στοιχεία που συμβάλλουν στην ευχρηστία του Ε.Υ. Αξίζει να αναφερθεί η επισήμανση μιας εκπαιδευτικού (Γ) που αναφέρει ότι για να μπορέσει να χρησιμοποιηθεί το Ε.Υ απαιτείται ο ανάλογος τεχνολογικός εξοπλισμός, η ύπαρξη του οποίου όμως δεν πρέπει να θεωρείται αυτονόητη.

3ος Ερευνητικός άξονας: Επάρκεια Ε.Υ. (Ερώτηση 3^η)

Πόσο επαρκείς και τεκμηριωμένες θεωρείτε τις ιστορικές πληροφορίες που περιέχονται στο εκπαιδευτικό υλικό;	
Α	<i>Πολύ καλά. Οι πληροφορίες είναι επαρκείς ώστε οι μαθητές να κατανοήσουν βασικές έννοιες του μαθήματος και τεκμηριώνονται από ποικιλία πηγών. Έτσι έρχονται σε επαφή με την ιστορική αφήγηση και εμπλουτίζουν τις γνώσεις τους.</i>
Β	<i>Οι πληροφορίες που περιέχονται είναι σαφείς, επαρκείς, χωρίς κουραστικές λεπτομέρειες. Επιβεβαιώνονται από ιστορικές πηγές και από ιστορικούς που μιλούν στα βίντεο. Παρουσιάζονται με συνοχή, τονίζονται τα βασικά σημεία τόσο στις διαφάνειες όσο και στο λόγο των ομιλητών και της αφηγήτριας. Όλα αυτά επιτρέπουν στο δέκτη να γνωρίσει συνοπτικά τις τρεις περιόδους της ελληνικής δημοκρατίας.</i>

Γ	Θεωρώ πως ήταν τόσο επαρκείς, όσο και πολύ καλά τεκμηριωμένες οι ιστορικές πληροφορίες που αναφέρονται στο υλικό. Οι πηγές και το οπτικοακουστικά κομμάτια από όπου αντλήθηκαν οι πληροφορίες είναι αρκετά αξιόλογα και αξιόπιστα (π.χ. αρχείο ΕΡΤ- εφημερίδες εποχής – βιβλία...) Περισσότερο διδακτικό υλικό θα κούραζε τα παιδιά και θα δημιουργούνταν σύγχυση ως προς τα ουσιώδη - κεντρικά σημεία τα οποία χρειάζεται να γνωρίζουν και να θυμούνται.
Δ	Θεωρώ επαρκείς τις ιστορικές πληροφορίες, γιατί παρουσιάζονται τα ζητήματα με τη μέθοδο των «δισσών λόγων» και γίνεται χρήση πρωτογενών και δευτερογενών πηγών χωρίς υπερβολές.
Ε	Οι ιστορικές πληροφορίες που παρέχονται στους μαθητές συνοδεύονται από υλικό σε μορφή παραθεμάτων, φωτογραφικού υλικού και βίντεο που επαληθεύουν το περιεχόμενο τους και συντελούν στην εμπειριστατωμένη μελέτη των ιστορικών γεγονότων και περιόδων. Δεν γίνεται απλή παράθεση γεγονότων, αλλά στηρίζεται στην ανάλυση πληθώρας και ευρείας ποικιλίας πηγών, ωθώντας και τον ίδιο τον μαθητή να αναζητήσει την πληροφορία. Το υλικό καλύπτει ένα ευρύ φάσμα όψεων της ιστορικής πραγματικότητας θέτοντας σε επίπεδο μελέτης ένα σύνολο τομέων της ανθρώπινης δράσης
ΣΤ	Οι ιστορικές πληροφορίες που εμπεριέχονται στο εκπαιδευτικό υλικό είναι επαρκείς και τεκμηριωμένες, καθώς εμπεριέχουν όλα εκείνα τα στοιχεία που απαιτούνται για την επίτευξη των διδακτικών στόχων.
Ζ	Είναι επαρκείς γιατί περισσότερες πληροφορίες θα κούραζαν τον εκπαιδευόμενο και αρκετά τεκμηριωμένες καθώς χρησιμοποιούνται πηγές της εποχής που αναφέρονται στα γεγονότα προσεγγίζοντάς τα από πολλές διαφορετικές πλευρές.
Η	Οι πληροφορίες προέρχονται από αξιόπιστες πηγές και ως εκ τούτου θεωρώ πως είναι τεκμηριωμένες. Επαρκείς είναι επίσης καθώς δίνονται παραπομπές σε υλικό για πολλούς όρους και γεγονότα.

Πίνακας Ε3– Επάρκεια Ε.Υ

Σχολιασμός ευρημάτων του 3ου ερευνητικού άξονα

Όλοι οι εκπαιδευτικοί θεωρούν τις πληροφορίες που περιέχονται στο Ε.Υ. επαρκείς και τεκμηριωμένες. Κατά την άποψη όλων η επάρκεια διασφαλίζεται από την ύπαρξη αξιόπιστων πηγών, οι οποίες διακρίνονται για την ποικιλία τους (Α,Γ,Δ,Ε). Δύο εκπαιδευτικοί (Β,Δ) επισημαίνουν ότι οι πληροφορίες είναι επαρκείς χωρίς να υπάρχουν κουραστικές λεπτομέρειες και χωρίς να υπάρχει μεγάλος όγκος πληροφοριών που θα κούραζε τους μαθητές.

4ος Ερευνητικός άξονας: Ανταπόκριση στους Σκοπούς Προγράμματος Σπουδών (Ερώτηση 4^η)

Συνάδει ή όχι το εκπαιδευτικό υλικό με τους ειδικούς σκοπούς του Αναλυτικού Προγράμματος Σπουδών για το μάθημα της Ιστορίας στο Γυμνάσιο;

«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εξαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

A	Συνάδει αφού οι μαθητές συνειδητοποιούν την ιστορική συνέχεια και κατανοούν βασικούς ιστορικούς όρους.
B	<p>Το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό υλικό συνάδει με τους ειδικούς σκοπούς του Αναλυτικού Προγράμματος Σπουδών για το μάθημα της Ιστορίας στο Γυμνάσιο αφού με αυτό μπορούν οι μαθητές να συνειδητοποιήσουν την ευθύνη του εκάστου πολίτη στην πορεία της κοινωνίας του (π.χ. στη δολοφονία του Καποδίστρια, στην επανάσταση του 1843 κ.α.)</p> <p>Επίσης οι μαθητές εξοικειώνονται βαθμιαία με το ειδικό λεξιλόγιο της ιστορικής επιστήμης (π.χ. βασιλεύουσα δημοκρατία, συνταγματική μοναρχία κ.ά.)</p> <p>Ασχολούνται με μελέτη πηγών και συνειδητοποιήσουν την αναγκαιότητα κριτικής αξιολόγησης τους.</p> <p>Συνειδητοποιήσουν ότι η κατανόηση κάθε κοινωνίας προϋποθέτει τη μελέτη της πολιτικής και οικονομικής της ζωής</p> <p>Μελετώντας τον πολιτισμό τους οικοδομούν την εθνική και πολιτιστική τους ταυτότητα.</p>
Γ	<p>Θεωρώ πως το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό υλικό συνάδει με τους σκοπούς του ΑΠΣ. Τα παιδιά μαθαίνουν την ιστορία της χώρας, συνδέοντας παλιές καταστάσεις με σύγχρονες και κατανοώντας το πώς και γιατί φτάσαμε να ζούμε στο σήμερα στις παρούσες συνθήκες.</p> <p>Ταυτόχρονα, τους δίνεται η ευκαιρία να εκφράσουν τις απόψεις τους και αναπτύξουν κριτική σκέψη (forum)</p>
Δ	<p>Το εκπαιδευτικό υλικό συνάδει με τους σκοπούς του αναλυτικού προγράμματος σε σημαντικό βαθμό. Αυτό γιατί καταφέρνει να ρίξει φως σε μια περίοδο της νεότερης ιστορίας μας που χαρακτηρίζεται από πολυπλοκότητα και αστάθεια. Ξεφεύγει από την απλή-και συχνά βαρετή-εξιστόρηση γεγονότων και βοηθά τους μαθητές να αντιληφθούν με διαδραστικό τρόπο γεγονότα και επιλογές που έχουν αντίκτυπο και στο παρόν. Φέρνει τους μαθητές σε επαφή με τις ιστορικές πηγές και τους εξοικειώνει με τον τρόπο αξιοποίησής τους, ώστε να εξαχθούν ιστορικά συμπεράσματα. Ακόμα αναπτύσσει την κριτική ικανότητα των μαθητών και βοηθά στην εξοικειώσή τους με την ιστορία και στην εκτίμηση της αξίας της ιστορικής γνώσης.</p>
Ε	<p>Το υλικό είναι οργανωμένο με τρόπο που να καθιστά δυνατή την επίτευξη των μαθησιακών στόχων. Αρχικά με την ιστορική αφήγηση γίνεται κατανοητή η αλληλουχία των γεγονότων, η ιστορική συνέχεια, καθώς και το γεγονός ότι για κάθε αποτέλεσμα υπάρχει κάποια αιτία ή συμβάν στη διαμόρφωση του οποίου έχουν συμβάλει συνολικά οι προσπάθειες και οι αγώνες του λαού, άρα οι μαθητές αντιλαμβάνονται τη σημασία της ενεργούς συμμετοχής των ανθρώπων στις ιστορικές εξελίξεις. Με την παροχή άφθονων ιστορικών πηγών οι μαθητές μπορούν να εξαγάγουν συμπεράσματα για το ρόλο και τη δράση συγκεκριμένων προσώπων που καθόρισαν την έκβαση των εξελίξεων, τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Παράλληλα ο μαθητής αντιλαμβάνεται μέσα από την παράθεση πηγών που αναφέρονται στην κοινωνική πραγματικότητα, τον πολιτισμό και την τέχνη τη σχέση αλληλεπίδρασης της ιστορικής πραγματικότητας με τους ποικίλους τομείς ανθρώπινου βίου και δραστηριότητας</p>
ΣΤ	<p>Το εκπαιδευτικό υλικό συνάδει απόλυτα με όλους τους προαναφερόμενους στόχους του μαθήματος της ιστορίας του Γυμνασίου. Συγκεκριμένα οι μαθητές έρχονται σε άμεση σχέση με την ιστορία, τους πολιτικούς εκφραστές της και προσεγγίζοντας το παρελθόν κατανοούν καλύτερα το μέλλον. Μέσα από τις ιστορικές πηγές και τα παραθέματα ασκείται η κριτική τους σκέψη και εξοικειώνονται με τις συνθήκες που επικρατούσαν στο παρελθόν.</p>
Z	<p>Εξυπηρετεί σε ικανοποιητικό βαθμό τους ειδικούς σκοπούς του μαθήματος. Υπάρχει πολύπλευρη μελέτη (κοινωνική, πολιτική, οικονομική) της συγκεκριμένης περιόδου της ελληνικής ιστορίας καθώς και συσχέτιση με τις εξελίξεις σε ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο. Λείπει κατά τη γνώμη μου η σύνδεση με το παρόν,</p>

ώστε οι μαθητές να συνειδητοποιήσουν καλύτερα τις επιπτώσεις του παρελθόντος στο σήμερα καθώς και τη διαχρονικότητα κάποιων ιστορικών φαινομένων.

Η Οι ειδικοί σκοποί επιτυγχάνονται με δεδομένο ότι μέσα από το εκπαιδευτικό και υποστηρικτικό υλικό μπορούν οι μαθητές να παρακολουθήσουν την εξέλιξη του ελληνικού κράτους, του πολιτεύματός του στη σύγχρονη εποχή, το ρόλο και τις βασικές θέσεις δύο σημαντικών πολιτικών κομμάτων και των εκπροσώπων τους, κλπ. κλπ. («κόσμος ως αποτέλεσμα μιας εξελικτικής πορείας», «ιστορική πορεία του Ελληνισμού», «μελέτη πτυχών» της ιστορίας (πχ αναφορά στην ισότητα των φύλων, η οποία υπήρξε πολιτική απόφαση αλλά και κοινωνική αναγκαιότητα/αλλαγή), κ.α.). Ακόμη, μέσα από τις πηγές μπορούν να αντλήσουν οι ίδιοι οι μαθητές/τριες πληροφορίες, τόσο από κείμενα όσο και από άλλο οπτικό υλικό, πχ αφίσες, και να αξιολογήσουν την αξιοπιστία τους. Μέσα από τα φόρουμ και τη συγγραφή άρθρων οι μαθητές μπορούν να συνειδητοποιήσουν και την προσωπική συμμετοχή και ευθύνη για τα κοινά.

Πίνακας Ε4 – Ανταπόκριση στους σκοπούς προγράμματος σπουδών

Σχολιασμός ευρημάτων του 4ου ερευνητικού άξονα

Όλοι οι εκπαιδευτικοί συμφωνούν ότι το Ε.Υ. συνάδει με τους ειδικούς σκοπούς του προγράμματος σπουδών για το μάθημα της Ιστορίας στο Γυμνάσιο. Ειδικότερα, το γεγονός ότι το Ε.Υ συμβάλει στη συνειδητοποίηση της ιστορικής συνέχειας ως ειδικός σκοπός της Ιστορίας επισημαίνεται από δύο εκπαιδευτικούς(Α,Ε) αλλά και η εξοικείωση των μαθητών με ιστορικούς όρους και έννοιες (Α,Β). Τρεις εκπαιδευτικοί(Β,Ε,Η) αναφέρουν ότι το Ε.Υ βοηθάει τους μαθητές να συνειδητοποιήσουν την προσωπική τους ευθύνη για την πορεία της κοινωνίας στην οποία ζουν και τη σημασία της ενεργούς συμμετοχής, ενώ τέσσερις εκπαιδευτικοί (Β,Δ,Ε,Η) τονίζουν ότι μέσα από το συγκεκριμένο Ε.Υ οι μαθητές ασκούνται στην κριτική αξιολόγηση και αξιοποίηση των ιστορικών πηγών. Τρεις εκπαιδευτικοί (Γ,Δ,ΣΤ) θεωρούν ότι το Ε.Υ συμβάλει στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και ένας εκπαιδευτικός (Ε) υποστηρίζει ότι το συγκεκριμένο Ε.Υ βοηθάει τους μαθητές να συνειδητοποιήσουν την αλληλεπίδραση της ιστορικής πραγματικότητας με πολλούς τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας. Τέλος, ένας εκπαιδευτικός (Β) τονίζει ότι το Ε.Υ συμβάλει στην οικοδόμηση εθνικής και πολιτιστικής ταυτότητας αλλά και δύο εκπαιδευτικοί(Δ,Ζ) πιστεύουν ότι το Ε.Υ βοηθάει στην κατανόηση γεγονότων του παρελθόντος που έχουν αντίκτυπο στο παρόν.

5ος Ερευνητικός άξονας: Αξιοποίηση στη Διδακτική Πράξη (Ερώτηση 5^η)

Θα χρησιμοποιούσατε ή όχι το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό υλικό στην εκπαιδευτική σας πράξη;

«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ' Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εξαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

A	<i>Ναι θα το χρησιμοποιούσα. Θεωρώ πως συμβάλλει στη βιωματική προσέγγιση της ιστορίας και στην απόκτηση γνώσεων μέσω πολλαπλών αναπαραστάσεων.</i>
B	<i>Θα το χρησιμοποιούσα γιατί είναι απλό, κατανοητό, σύντομο, ενδιαφέρον και επαρκές για μια συνοπτική παρουσίαση των τριών περιόδων της ελληνικής δημοκρατίας.</i>
Γ	<i>Θα χρησιμοποιούσα το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό υλικό, καθώς θεωρώ πως αναπτύσσει περισσότερο το ενδιαφέρον των παιδιών για μάθηση. Είναι απλό, κατανοητό, με ευχάριστες εναλλαγές στον τρόπο που δίνονται οι πληροφορίες και κυρίως με παιγνιώδη μορφή. Μπορούν όλα τα παιδιά, ανεξαρτήτως τυχόν μαθησιακών δυσκολιών, να επωφεληθούν από το συγκεκριμένο υλικό και να μάθουν ευχάριστα και αβίαστα.</i>
Δ	<i>Ασφαλώς και θα το χρησιμοποιούσα με πολύ ενδιαφέρον.</i>
E	<i>Το εκπαιδευτικό υλικό θα μου ήταν πολύ χρήσιμο στην επιτυχή περάτωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας με στόχο την πλήρη κατανόηση και αφομοίωση των στοιχείων των ιστορικών περιόδων τα οποία παρουσιάζει. Το υλικό ανταποκρίνεται στις εκπαιδευτικές ανάγκες των μαθητών της Γ' γυμνασίου και είναι εύκολο στη χρήση με τη σαφήνεια στη διατύπωση των βημάτων που θα πρέπει να ακολουθήσει ο μαθητής. Η ιστορική αφήγηση γίνεται με τρόπο θελκτικό ελκύνοντας το ενδιαφέρον των μαθητών, καθώς εμπλουτίζεται με ποικίλο υλικό (βίντεο, φωτογραφίες, παραθέματα, πληροφορίες, μουσική) καλύπτοντας όλο το φάσμα του γνωστικού αντικειμένου που πραγματεύονται οι συγκεκριμένες ενότητες. Με την προσθήκη μικρών τεστ καθίσταται δυνατή η ανακεφαλαίωση με ευχάριστο και παιγνιώδη τρόπο. Η αποσαφήνιση ιστορικών εννοιών είναι σημαντική για την κατανόηση των συμβάντων. Προάγει την ενεργητική μάθηση και καλλιεργεί την κριτική σκέψη, αφού οι μαθητές καλούνται να σχολιάσουν και να διατυπώσουν την άποψη τους για προβληματισμούς που τίθενται.</i>
ΣΤ	<i>Το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό υλικό θα το χρησιμοποιούσα στην εκπαιδευτική πράξη.</i>
Z	<i>Θα το χρησιμοποιούσα σε ένα τμήμα με αρκετά καλό επίπεδο και με ενδιαφέρον για την Ιστορία και την ιστορική έρευνα. Στις δραστηριότητες που περιλαμβάνουν ερωτήσεις ανοιχτού τύπου, θα έδινα περισσότερη καθοδήγηση και θα προσδιόριζα την έκταση της απάντησης.</i>
H	<i>Θα το χρησιμοποιούσα, γιατί είναι πάρα πολύ πλούσιο υλικό, ενδεχομένως επιλεκτικά και προσαρμόζοντάς το στις ανάγκες και δυνατότητες των δικών μου μαθητών.</i>

Πίνακας Ε5 – Αξιολόγηση στη διδακτική πράξη

Σχολιασμός ευρημάτων του 5ου ερευνητικού άξονα

Οι έξι εκπαιδευτικοί αναφέρουν ότι θα χρησιμοποιούσαν το Ε.Υ στη διδακτική τους πράξη και δύο εκπαιδευτικοί (Z,H) αναφέρουν ότι θα το χρησιμοποιούσαν υπό προϋποθέσεις. Ο ένας εκπαιδευτικός(Z) επισημαίνει ότι στις δραστηριότητες ανοιχτού τύπου θα έδινε περισσότερη καθοδήγηση προσδιορίζοντας την έκταση της απάντησης και ο άλλος (H) θα το χρησιμοποιούσε επιλεκτικά ανάλογα με τις ανάγκες των μαθητών του. Γενικότερα, η βιωματική προσέγγιση και η προαγωγή της ενεργούς μάθησης (A,E), το απλό και κατανοητό περιεχόμενο (B,Γ), η ανάπτυξη του ενδιαφέροντος των μαθητών για

την Ιστορία (Γ,Ε) και η παιγνιώδης μορφή με τις δραστηριότητες κλειστού τύπου (Γ,Ε) καθιστούν το Ε.Υ προσιτό για τους μαθητές και αποτελούν τους λόγους για τους οποίους οι εκπαιδευτικοί θα το επέλεγαν στη διδακτική πράξη.

6ος Ερευνητικός άξονας: Δυνατά Σημεία Ε.Υ (Ερώτηση 6^η)

Ποια πιστεύετε ότι είναι τα τρία πιο δυνατά στοιχεία του εκπαιδευτικού υλικού;	
A	1. Συνδυάζει ποικιλία πηγών 2. Είναι σύντομο, σαφές και περιεκτικό 3. Οι σημειωτικές επιλογές (τύπος γραμματοσειράς, μέγεθος, ποιότητα video) είναι απόλυτα επιτυχημένες
B	1. Ανταποκρίνεται στους στόχους του αναλυτικού προγράμματος της ιστορίας του γυμνάσιου 2. Είναι κατανοητό και απλό. Δεν κουράζει με υπερβολικές λεπτομερείς 3. Έχει ποικιλία
Γ	1. Η παιγνιώδης μορφή του 2. Τα διαφορετικά οπτικοακουστικά μέσα (φωτογραφίες-βίντεο-τραγουδία...) 3. Η σύνδεση με τη σύγχρονη εποχή
Δ	1. Η ποικιλία των οπτικοακουστικών μέσων-η πολυτροπικότητα. 2. Τα τεστ αυτοαξιολόγησης. 3. Οι πηγές και η παραπομπή των μαθητών σε αυτές για αξιοποίηση και εξαγωγή συμπερασμάτων (η γνώση δε δίνεται έτοιμη, αλλά προκαλούνται οι μαθητές στην εξαγωγή και ανακάλυψή της).
Ε	1. Το πρώτο στοιχείο είναι η προσθήκη στην ιστορική αφήγηση του οπτικοακουστικού υλικού, που είναι προσεγμένο και βοηθά στην βαθύτερη κατανόηση των γεγονότων, καθώς οι μαθητές της ηλικίας στην οποία απευθύνεται είναι περισσότερο εξοικειωμένοι με την παρακολούθηση οπτικού υλικού παρά με την ανάγνωση μεγάλων κειμένων. 2. Το δεύτερο είναι η παιγνιώδης παρουσίαση του υλικού, όπως το κορίτσι που αφηγείται ή η προσθήκη μουσικής και η χρήση γραφικών που καθιστούν το υλικό θελκτικό και ενδιαφέρον 3. Το τρίτο που θεωρώ σημαντικό είναι η δυνατότητα των μαθητών να διατυπώνουν τη γνώμη τους και να ανταλλάσσουν απόψεις πάνω σε συγκεκριμένα θέματα μέσα από το forum. Έτσι οι μαθητές παροτρύνονται να προβληματίζονται και να εμβαθύνουν στην ιστορική πραγματικότητα εξαγοντας χρήσιμα συμπεράσματα
ΣΤ	Η αμεσότητα και η αρτιότητα.
Z	1. Τα εισαγωγικά βιντεάκια σε κάθε ενότητα στα οποία αφηγείται το μικρό κορίτσι. 2. Οι διαδραστικές δραστηριότητες αξιολόγησης και αυτοαξιολόγησης. 3. Η πολυμορφία του οπτικοακουστικού υλικού
H	1. Διαδραστικό 2. Πλούσιο 3. Πολυτροπικό

Πίνακας Ε6 – Δυνατά σημεία Ε.Υ.

Σχολιασμός ευρημάτων του 6ου ερευνητικού άξονα

Οι αξιολογητές – εκπαιδευτικοί συμφώνησαν σε κάποια από τα δυνατά σημεία του υλικού. Στα πλαίσια αυτά, έξι εκπαιδευτικοί (Β,Γ,Δ,Ε,Ζ,Η) θεωρούν ότι ένα από τα δυνατά σημεία του Ε.Υ. είναι η πολυτροπικότητα και η διαδραστικότητα του αφού γίνεται χρήση ποικίλων οπτικοακουστικών μέσων. Η ποικιλία των πηγών(Α,Δ), το σύντομο, σαφές και περιεκτικό περιεχόμενο (Α), το οποίο είναι απλό, κατανοητό και δεν κουράζει (Β), η παιγνιώδης μορφή (Γ,Ε) και η ανταπόκριση στους στόχους του προγράμματος σπουδών (Β), αποτελούν κάποια από τα δυνατά σημεία του Ε.Υ που επισημαίνουν οι εκπαιδευτικοί. Επιπλέον, δύο εκπαιδευτικοί (Δ,Ζ) τονίζουν ως δυνατό σημείο τις δραστηριότητες και τα τεστ αυτοαξιολόγησης και ένας εκπαιδευτικός (Ε) αντιλαμβάνεται ως δυνατό σημείο του Ε.Υ τη δυνατότητα ανταλλαγής απόψεων των μαθητών μέσω του forum. Τέλος, η γραμματοσειρά και η ποιότητα των βίντεο(Α), η σύνδεση της Ιστορίας με τη σύγχρονη εποχή (Γ), η αμεσότητα (ΣΤ) αλλά και τα εισαγωγικά βίντεο (Ζ) θεωρούνται από κάποιους εκπαιδευτικούς δυνατά σημεία του Ε.Υ.

7ος Ερευνητικός άξονας: Προτάσεις Βελτίωσης Ε.Υ (Ερώτηση 7^η)

Γράψτε έως τρεις αλλαγές που προτείνετε προκειμένου να βελτιωθεί το εκπαιδευτικό υλικό.	
Α	Θα μπορούσαν να προστεθούν ομαδικές δραστηριότητες Να γίνεται σύγκριση πληροφοριών ώστε ο μαθητής να μάθει να διακρίνει αξιόπιστες και μη πηγές
Β	Με ικανοποιεί πλήρως. Δεν προτείνω κάποια αλλαγή
Γ	Ανάλογα με τις μαθησιακές δυνατότητες των μαθητών μου, απλά μπορεί να το παρουσιάζα τμηματικά ανά ενότητα. (να επέκτεινα το χρόνο διδασκαλίας της κάθε ενότητας)
Δ	Αυτή τη στιγμή αδυνατώ να προτείνω κάτι, θεωρώ το υλικό πλήρες.
Ε	1. Τα περισσότερα βίντεο έχουν μικρή διάρκεια, ωστόσο υπάρχουν κάποια που η διάρκεια τους μπορεί να ωθήσει κάποιους μαθητές να αποτύχουν την παρακολούθησή τους 2. Επίσης είναι ωφέλιμη η παροχή επιπλέον πληροφοριών για πρόσωπα, γεγονότα, οργανώσεις κ.λπ. , αλλά όταν αυτές είναι ενταγμένες μέσα σε ένα μεγάλο κείμενο (βικιπαίδεια) ίσως κάποιοι μαθητές αποθαρρυνθούν να τις αναζητήσουν. 3. Τέλος θα πρότεινα την ύπαρξη περισσότερων ερωτήσεων (όχι συγκεντρωμένων, αλλά διάσπαρτων) για την καλύτερη εμπέδωση της ιστορικής αφήγησης
ΣΤ	Περισσότερα παραθέματα και εμπλουτισμός δραστηριοτήτων των μαθητών

Z	<p>Να χρησιμοποιηθεί με μεγαλύτερη συχνότητα υλικό με χιουμοριστικό περιεχόμενο, καθώς κάτι τέτοιο κινητοποιεί τους μαθητές.</p> <p>Να αξιοποιηθεί η ιστοριογραμμή ως βοηθητικό εποπτικό υλικό.</p> <p>Να δίνεται στους μαθητές μεγαλύτερη ποικιλία δραστηριοτήτων, όπως να φτιάζουν μια αφίσα, ένα σλόγκαν με πολιτικό ή κοινωνικό περιεχόμενο, μια δημοσκόπηση.</p>
H	<ol style="list-style-type: none"> 1. Στα διαδραστικά βίντεο εμφανίζονται 1-2 ερωτήσεις στη μέση περίπου του βίντεο. Καλό θα ήταν να είναι περισσότερες οι ερωτήσεις και καταναμημένες έτσι στη διάρκεια του βίντεο ώστε να παρακινείται ο μαθητής να το παρακολουθήσει με την ίδια προσοχή από την αρχή ως το τέλος. 2. Στη 2^η διδακτική ενότητα εμφανίζεται ένα τραγούδι («Μικρόκοσμος» σε στίχους Ναζίμ Χικμέτ) και ένα σκίτσο με την παρακίνηση «Πρόσεξε ιδιαίτερα τους στίχους» και ομοίως για το σκίτσο «παρατήρησε προσεκτικά.....». Καλό θα ήταν να υπάρχουν πιο συγκεκριμένα και κατατοπιστικά ερωτήματα που θα οδηγούν το μαθητή σε αυτό που πρέπει να <u>προσέξει</u>. 3. Θα εξυπηρετούσε το χρήστη (εκπαιδευτικό που προτίθεται να αξιοποιήσει το υλικό) ένας διαχωρισμός της κάθε διδακτικής ενότητας σε υπο-ενότητες με αναγραφή του αναμενόμενου χρόνου μελέτης για κάθε τμήμα του υλικού.

Πίνακας Ε7– Προτάσεις Βελτίωσης Ε.Υ

Σχολιασμός ευρημάτων του 7ου ερευνητικού άξονα

Οι αξιολογητές- εκπαιδευτικοί, με εξαίρεση δύο (Β,Δ) έκαναν παρατηρήσεις για τη βελτίωση του Ε.Υ. Αρκετοί ήταν αυτοί (Ε,ΣΤ,Ζ) που προτείνουν τον εμπλουτισμό του Ε.Υ. με περισσότερες δραστηριότητες και παραθέματα. Ένας εκπαιδευτικός (Α) προτείνει τη χρήση ομαδικής δραστηριότητας και ένας άλλος (Η) θεωρεί ότι στα διαδραστικά βίντεο θα ήταν χρήσιμη η δημιουργία περισσότερων δραστηριοτήτων. Η σύγκριση πληροφοριών και πηγών ώστε ο μαθητής να μάθει να διακρίνει τις αξιόπιστες πηγές αποτελεί μία πρόταση βελτίωσης (Α), όπως επίσης και η προσθήκη υλικού με χιουμοριστικό περιεχόμενο και ιστοριογραμμής ως βοηθητικό εποπτικό υλικό(Ζ). Τέλος, ο διαχωρισμός σε υποενότητες αποτελεί πρόταση βελτίωσης δύο εκπαιδευτικών (Γ,Η) και αξίζει να αναφερθεί η επισήμανση ενός εκπαιδευτικού για την ανάγκη προσθήκης πιο κατατοπιστικών ερωτημάτων σε συγκεκριμένη διαφάνεια της 2^{ης} διδακτικής ενότητας (Η).

6.6.3 Παρουσίαση και σχολιασμός ευρημάτων έρευνας από μαθητές

1ος Ερευνητικός άξονας: Παρουσίαση Ε.Υ (Ερώτηση 1^η)

Σου άρεσε ο τρόπος παρουσίασης του εκπαιδευτικού υλικού που μελέτησες;	
A	<i>Προσωπικά μου άρεσε αρκετά μπορώ να πω ο τρόπος παρουσίασης του εκπαιδευτικού υλικού που μελέτησα διότι περιείχε πολλές εικόνες βίντεο κα πηγές με αποτέλεσμα να μη γίνεται μονότονη η μελέτη των ιστορικών γεγονότων. Επίσης μου άρεσε που οι ιστορικές αναφορές παρουσιάζονταν σε μικρά κειμενάκια χωρίς να κουράζουν τον αναγνώστη.</i>
B	<i>Ο τρόπος παρουσίασης του εκπαιδευτικού υλικού που μελέτησα μου άρεσε και μου φάνηκε αρκετά ενδιαφέρον.</i>
Γ	<i>Έχω ανάμεικτα συναισθήματα καθώς από τη μία πλευρά μου άρεσε πολύ που μας παρουσιάζονταν βιντεάκια, πηγές και με συνοπτικό τρόπο το μάθημα.</i>
Δ	<i>Ο τρόπος παρουσίασης του εκπαιδευτικού υλικού που μελέτησα μου άρεσε καθώς ήταν πιο δημιουργικός και ενδιαφέρον</i>
E	<i>Είναι πολύ ιδιαίτερος ο συγκεκριμένος τρόπος μελέτης. Σου κεντρίζει το ενδιαφέρον και σε κάνει να θες να ανακαλύψεις καινούρια πράγματα.</i>
ΣΤ	<i>Ο τρόπος παρουσίασης του εκπαιδευτικού υλικού που μελέτησα ήταν τέλειος! Αξίζει να σημειωθεί ότι μου άρεσε πολύ διότι εξηγεί μερικά πράγματα σε σχέση με την ιστορία μας και επίσης είναι κατανοητά. Ωστόσο το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό υλικό όπου μελέτησα αξίζει τον κόπο να το διαβάσει κάποιος διότι είναι κάτι το διαφορετικό από ότι έχουμε συνηθίσει μέχρι σήμερα.</i>
Z	<i>Ναι ,μου άρεσε διότι ήταν ιδιαίτερα αντικειμενικός και σε ωθούσε στη μελέτη βλέποντας διάφορα βίντεο και μελετώντας άρθρα της εποχής. Ήταν κάτι πρωτόγνωρο για μας που έχουμε συνηθίσει στο μάθημα της ιστορίας να αποστηθίζουμε το μάθημα ξεχνώντας το την επόμενη μέρα.</i>
H	<i>Ο τρόπος παρουσίασης του εκπαιδευτικού υλικού που μελέτησα ήταν πολύ ενδιαφέρον τρόπος και πιο εκμοντερνισμένος καθώς ξεπερνάει τα καθιερωμένα και τετριμμένα συστήματα εκπαίδευσης.</i>

Πίνακας M1 – Παρουσίαση Ε.Υ

Σχολιασμός ευρημάτων του 1ου ερευνητικού άξονα

Ο τρόπος παρουσίασης του Ε.Υ άρεσε κατά γενική ομολογία στους μαθητές. Ειδικότερα, τρεις μαθητές (Α,Γ,Ζ) αναφέρουν ότι τους άρεσαν ιδιαίτερα τα βίντεο αλλά και το γεγονός ότι αυτός ο τρόπος παρουσίασης του μαθήματος διαφοροποιείται από τον συνηθισμένο στη συμβατική τάξη (ΣΤ,Ζ,Η). Τα μικρά κείμενα, οι συνοπτικές πληροφορίες και οι πηγές του Ε.Υ (Α,Γ), το γεγονός ότι «εξηγεί πράγματα» (ΣΤ) και σε «ωθεί στη μελέτη» (Ζ) ενώ παράλληλα «σε κάνει να θες να ανακαλύψεις νέα πράγματα» (Ε) αποτελούν μερικούς από τους λόγους που επικαλούνται οι μαθητές για να επισημάνουν ότι τους άρεσε το Ε.Υ που μελέτησαν. «Εκμοντερνισμένος»(Η) και «δημιουργικός»(Δ) είναι δύο λέξεις που επιλέγουν οι μαθητές για να προσδιορίσουν τον τρόπο παρουσίασης του Ε.Υ.

2ος Ερευνητικός άξονας: Ευχρηστία Ε.Υ (Ερώτηση 2^η)

Πόσο εύκολη θεωρείς τη χρήση του εκπαιδευτικού υλικού που μελέτησες ;	
A	<i>Η χρήση του συγκεκριμένου εκπαιδευτικού υλικού θεωρώ ότι είναι αρκετά εύκολη καθώς μπορεί κάποιος πατώντας ένα κουμπί να μεταφερθεί κατευθείαν είτε σε κάποια ιστοσελίδα πληροφόρησης είτε σε μια πηγή. Επίσης με διευκόλυνε το γεγονός ότι τα βίντεο ήταν πάνω στην εκάστοτε διαφάνεια και ήταν εύκολη η πρόσβαση σε αυτά.</i>
B	<i>Σίγουρα η χρήση του εκπαιδευτικού υλικού που μελέτησα δεν ήταν τόσο εύκολη στην αρχή αλλά με τη βοήθεια των συμβόλων επεξήγησης της πλοήγησης και με την καθημερινή χρήση, μου φαίνεται αρκετά εύκολη η χρήση του υλικού αυτού.</i>
Γ	<i>Ο καθένας θα μπορούσε να το χρησιμοποιήσει καθώς ήταν αρκετά εύκολη η εύρεση του υλικού που έπρεπε να μελετήσω.</i>
Δ	<i>Η χρήση του εκπαιδευτικού υλικού είναι πολύ εύκολη και κατανοητή.</i>
E	<i>Είναι πολύ εύκολη η χρήση του εκπαιδευτικού υλικού που μελέτησα.</i>
ΣΤ	<i>Η χρήση του εκπαιδευτικού υλικού όπου μελέτησα ήταν εξαιρετικά εύκολη .Δεν χρειαζόταν πολύ ώρα ούτε ήταν δύσκολο να συνδεθείς.</i>
Z	<i>Είναι αρκετά εύκολη.</i>
H	<i>Τα παιδιά μπορούν εύκολα να χρησιμοποιήσουν το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό υλικό.</i>

Πίνακας M2 – Ευχρηστία E.Y

Σχολιασμός ευρημάτων του 2ου ερευνητικού άξονα

Οι μαθητές θεωρούν ότι το συγκεκριμένο Εκπαιδευτικό Υλικό είναι αρκετά εύχρηστο. Συγκεκριμένα, ένας μαθητής (A) αναφέρει ότι με το απλό πάτημα ενός κουμπιού μεταφέρεται κάποιος στις αντίστοιχες διαφάνειες ενώ αξίζει να γίνει ιδιαίτερος λόγος για την άποψη ενός μαθητή (B) που υποστηρίζει ότι αρχικά η πλοήγηση δεν του ήταν ιδιαίτερη εύκολη, όμως με την επεξήγηση των συμβόλων πλοήγησης και την καθημερινή ενασχόληση με το E.Y κατάφερε να εξοικειωθεί με τη χρήση του E.Y.

3ος Ερευνητικός άξονας: Ανάπτυξη ενδιαφέροντος για Γνωστικό Αντικείμενο (Ερώτηση 3^η)

Πιστεύεις ότι το μάθημα της ιστορίας γίνεται πιο ενδιαφέρον ή όχι με το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό υλικό;	
A	Πιστεύω ότι το μάθημα της ιστορίας γίνεται πιο ενδιαφέρον με το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό υλικό διότι εκτός από απλά κείμενα υπάρχουν βίντεο, πηγές αλλά και διαφορετικές απόψεις σχετικά με ένα θέμα κάτι που καθιστά τον αναγνώστη ενήμερο για όλες τις πλευρές ώστε να μπορεί να σχηματίσει τη δική του άποψη.
B	Πιστεύω ότι το μάθημα της ιστορίας γίνεται πιο ενδιαφέρον με το συγκεκριμένο υλικό λόγω των πολλών και ποικίλων βίντεο που περιέχει, των εικόνων, των συνδέσμων και των ερωτήσεων κλειστού τύπου.
Γ	Κατά τη γνώμη μου, μπορεί να γίνει πιο ενδιαφέρον το μάθημα της ιστορίας με αυτό τον τρόπο. Ωστόσο για κάποιους μαθητές όπως εμένα δεν μου προσέλυσε επιπλέον το ενδιαφέρον αλλά ήταν σαν ένα συνηθισμένο μάθημα ιστορίας.
Δ	Το μάθημα της ιστορίας μέσω αυτού του τρόπου διδασκαλίας, γίνεται πιο ευχάριστο, κρατά αμείωτο το ενδιαφέρον των μαθητών, καθώς με αυτό τον τρόπο ο μαθητής δε λειτουργεί απλά ως παθητικός δέκτης αλλά είναι πιο ενεργός και συμμετέχει μέσω των διάφορων δραστηριοτήτων.
E	Πιστεύω ότι γίνεται πιο ενδιαφέρον και σίγουρα αυτός ο νέος τρόπος μελέτης προσεγγίζει περισσότερο τα παιδιά.
ΣΤ	Κατά την άποψη μου το μάθημα της ιστορίας δεν είναι πάρα πολύ ενδιαφέρον με το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό υλικό διότι θα ήταν καλύτερα πιστεύω να έχεις μια καθηγήτρια να σου τα εξηγήσει.
Z	Εννοείται διότι μέσω ερωτήσεων το κάνει πιο ενδιαφέρον η χρήση των βίντεο το κάνει πιο διασκεδαστικό.
H	Αν σκεφτούμε ότι η μάθηση του παρελθόντος γίνεται με ένα τόσο σύγχρονο τρόπο είναι απίστευτα ενδιαφέρον και σε ενθουσιάζει. Ακόμη κάνει το μάθημα πιο εύκολο καθώς μπορείς να διαβάσεις ιστορία όποια στιγμή θες αρκεί να έχεις ένα κινητό.

Πίνακας Μ3 – Ανάπτυξη ενδιαφέροντος για γνωστικό αντικείμενο

Σχολιασμός ευρημάτων του 3ου ερευνητικού άξονα

Η πλειοψηφία των μαθητών πιστεύει ότι το μάθημα της Ιστορίας γίνεται πιο ενδιαφέρον με το συγκεκριμένο Ε.Υ. Δύο μαθητές (ΣΤ,Γ) υποστηρίζουν ότι το μάθημα δε γίνεται πολύ ενδιαφέρον και ο ένας θεωρεί καλύτερο τον παραδοσιακό τρόπο διδασκαλίας, όπου ο καθηγητής παρουσιάζει και «εξηγεί » το μάθημα ενώ για τον άλλο ήταν απλά « άλλο ένα συνηθισμένο μάθημα Ιστορίας». Σύμφωνα με τους υπόλοιπους αξιολογητές – μαθητές , τα βίντεο (B,Z), η ύπαρξη πηγών και διαφορετικών απόψεων (A), οι εικόνες και οι σύνδεσμοι (B) , σε συνδυασμό με τις ερωτήσεις κλειστού τύπου (B,Z) κεντρίζουν το ενδιαφέρον των μαθητών, οι οποίοι από παθητικοί δέκτες στην παραδοσιακή τάξη συμμετέχουν ενεργά μέσω των δραστηριοτήτων (Δ). Τέλος, αξίζει να αναφερθεί η άποψη ενός μαθητή (H), ο οποίος θεωρεί ότι το μάθημα γίνεται πιο ενδιαφέρον γιατί το συγκεκριμένο Ε.Υ. προσφέρει τη δυνατότητα πρόσβασης οποτεδήποτε αρκεί να υπάρχει μία συσκευή κινητού τηλεφώνου.

4ος Ερευνητικός άξονας: Συμβολή στην Κατανόηση Γνωστικού Αντικειμένου(Ερώτηση 4^η)

Το εκπαιδευτικό υλικό σε βοήθησε να καταλάβεις καλύτερα το μάθημα ή όχι;	
A	<i>Ναι, το εκπαιδευτικό υλικό με βοηθάει να καταλάβω καλύτερα το μάθημα γιατί υπήρχαν μικρά κειμενάκια και αναφορές και σε στοιχεία πιο εξειδικευμένα που περιείχαν διάφορες απόψεις. Με αυτό τον τρόπο έμαθα οτιδήποτε αφορά ένα θέμα και απέκτησα τη δική μου άποψη.</i>
B	<i>Το εκπαιδευτικό υλικό που μελέτησα με έκανε να καταλάβω καλύτερα το μάθημα της ιστορίας κυρίως λόγω των πολλών πηγών πληροφοριών που συμπεριλαμβάνει σε αντίθεση με το σχολικό βιβλίο που δίνει μόνο μια γνώμη.</i>
Γ	<i>Δε θα έλεγα ότι με βοήθησε να κατανοήσω καλύτερα το μάθημα γιατί για μένα είναι δύσκολο να καταλάβω το μάθημα μόνο με αυτόν τον συγκεκριμένο τρόπο.</i>
Δ	<i>Μέσα από αυτό το εκπαιδευτικό υλικό κατάλαβα καλύτερα το μάθημα καθώς διατίθενται περισσότερες πηγές πληροφοριών και έτσι δίνεται η ευκαιρία στον μαθητή να ανατρέξει οπουδήποτε προκειμένου να κατανοήσει καλύτερα το μάθημα της ιστορίας.</i>
E	<i>Ναι με βοήθησε να καταλάβω αλλά καλύτερα είναι ο παλιός και σε όλους γνωστός τρόπος μάθησης.</i>
ΣΤ	<i>Το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό υλικό με βοήθησε να καταλάβω το μάθημα πολύ καλά και πιστεύω ωστόσο ότι τα βίντεο όπου υπάρχουν είναι εξαιρετικά κατανοητά και χρήσιμα.</i>
Z	<i>Φυσικά με βοήθησε! Οι εικόνες ,τα χρώματα, οι μουσικές αλλά κυρίως το περιεχόμενο σε ωθούσε να το μελετήσεις.</i>
H	<i>Ναι. Το εκπαιδευτικό υλικό ήταν πολύ βοηθητικό, ανεπτυγμένο και έδινε τις κατάλληλες πληροφορίες.</i>

Πίνακας M4 – Συμβολή στην κατανόηση γνωστικού αντικειμένου

Σχολιασμός ευρημάτων του 4ου ερευνητικού άξονα

Με εξαίρεση ένα μαθητή (Γ), ο οποίος θεωρεί ότι το Ε.Υ δεν τον βοήθησε να κατανοήσει καλύτερα το μάθημα, όλοι οι υπόλοιποι αναφέρουν ότι το Ε.Υ συνέβαλε στην καλύτερη κατανόηση του γνωστικού αντικειμένου. Συγκεκριμένα, τα μικρά κείμενα (Α), η πληθώρα των πηγών(Β,Δ) σε αντίθεση με το σχολικό βιβλίο (Β), οι εικόνες, οι χρωματισμοί και η μουσική (Ζ), όπως και τα βίντεο (ΣΤ) αποτελούν στοιχεία που συμβάλουν στην κατανόηση του μαθήματος της Ιστορίας.

5ος Ερευνητικός άξονας: Στάση απέναντι στη χρήση Ε.Υ με τη μέθοδο της Εξαε(Ερώτηση 5^η)

α) Ιστορία μόνο με συμβατικό τρόπο διδασκαλίας

Προτιμώ το μάθημα της ιστορίας να γίνεται με τον συνηθη τρόπο διδασκαλίας μέσα στην τάξη.

A	Όσο καλό και αν είναι το συγκεκριμένο υλικό θεωρώ ότι τίποτα δεν αντικαθιστά τη δια ζώσης διδασκαλία καθώς μέσα από αυτή υπάρχει άμεση επικοινωνία με τον καθηγητή πράγμα που κάνει πιο οικείο το κλίμα της τάξης
ΣΤ	Επέλεξα την πρώτη πρόταση επειδή θεωρώ ότι τίποτα δε μπορεί να αντικαταστήσει την φυσική παρουσία του καθηγητή και επίσης θα ήταν παράλειψη να μην αναφερθεί ότι κάποιοι μαθητές ίσως για διάφορους λόγους δεν έχουν πρόσβαση στο διαδίκτυο.
E	Το μάθημα της ιστορίας κατά τη γνώμη μου, πρέπει να γίνεται με το συνηθη τρόπο διδασκαλίας μέσα στην τάξη.

Πίνακας Μ5α : Ιστορία μόνο με συμβατικό τρόπο διδασκαλίας

β) Συνδυασμός συμβατικής διδασκαλίας με μέθοδο Εξαε

Προτιμώ το μάθημα της ιστορίας να συνδυάζει τον συνηθη τρόπο διδασκαλίας μέσα στην τάξη με τη μελέτη του εκπαιδευτικού υλικού στο σπίτι.

B	Προτιμώ το μάθημα της ιστορίας να συνδυάζει το συνηθη τρόπο διδασκαλίας μέσα στην τάξη με τη μελέτη του εκπαιδευτικού υλικού στο σπίτι. Πιστεύω ότι αυτός είναι ο καλύτερος τρόπος μάθησης της ιστορίας καθώς η παράδοση του καθηγητή στην τάξη είναι ένα πολύ σημαντικό και αναντικατάστατο κομμάτι. Επιπλέον, με το ηλεκτρονικό υλικό οι μαθητές μπορούν να δουλέψουν καλύτερα στο σπίτι κάνοντας επανάληψη όλα όσα έμαθαν στο σχολείο.
Γ	Θεωρώ ότι ο μαθητής χρειάζεται για να κατανοήσει πλήρως το μάθημα ένα καθηγητή που θα του τα εξηγήσει και θα εκφέρουν και οι δύο άποψη. Θα διεξάγουν διάλογο και έτσι θα καταλαβαίνουν καλύτερα το μάθημα. Έπειτα στο σπίτι τους θα αξιοποιούν αυτό τον τρόπο έτσι ώστε να συνεχίζουν να έχουν επαφή με το μάθημα ιστορίας.
Δ	Θεωρώ ότι ο συνηθης τρόπος διδασκαλίας προσφέρει αρκετά στο μαθητή και η διαδικασία αυτή δε θα πρέπει να παραγκωνιστεί και να θεωρηθεί κατώτερη. Ωστόσο, η μελέτη εκπαιδευτικού υλικού στο σπίτι έχει πολύπλευρα οφέλη που δεν πρέπει να θεωρηθούν ασήμαντα. Έτσι, θεωρώ ότι ο συνδυασμός των δύο αυτών μεθόδων αποτελεί τον πιο αποτελεσματικό τρόπο εκπαίδευσης.
H	Προτιμώ το μάθημα της ιστορίας να είναι συνδυασμός και των δύο τρόπων εκπαίδευσης καθώς δε θέλω να χάσω την επικοινωνία και την αλληλεπίδραση που υπάρχει στην τάξη αλλά ούτε την μελέτη με έναν πιο σύγχρονο, διαδραστικό και ενδιαφέρον τρόπο που δίνει περισσότερες και πιο βοηθητικές πληροφορίες

Πίνακας Μ5β : Συνδυασμός συμβατικής διδασκαλίας με μέθοδο Εξαε

γ) Ιστορία μόνο με τη μέθοδο της Εξαε

Προτιμώ το μάθημα της ιστορίας να γίνεται μόνο με τη μελέτη του εκπαιδευτικού υλικού στο σπίτι.

Z	Θεωρώ ότι ο σημερινός τρόπος διδασκαλίας καλλιεργεί την αποστήθιση και δεν αφήνει στο μαθητή χώρο για τη δημιουργία της προσωπικής του άποψης.
---	--

Πίνακας Μ5γ : Ιστορία μόνο με τη μέθοδο της Εξαε

Σχολιασμός ευρημάτων του 5ου ερευνητικού άξονα

Τέσσερις μαθητές (Β,Γ,Δ,Η) δηλώνουν ότι προτιμούν στο μάθημα της Ιστορίας να υπάρχει συνδυασμός της παραδοσιακής διδασκαλίας με τη μέθοδο της Εξαε. Ειδικότερα, θεωρούν από τη μια πλευρά αναντικατάστατη την παράδοση του μαθήματος από τον εκπαιδευτικό (Β, Γ) και την επικοινωνία και αλληλεπίδραση που αναπτύσσεται στη διάζωση διδασκαλία (Η) αλλά από την άλλη πλευρά τονίζουν ότι το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό υλικό έχουν τη δυνατότητα να το αξιοποιήσουν από το σπίτι κάνοντας επανάληψη (Β) και συνεχίζοντας να έχουν επαφή με το μάθημα της Ιστορίας (Γ), μιας και ο τρόπος μελέτης με τη μέθοδο της Εξαε είναι σύγχρονος και διαδραστικός (Η). Τρεις μαθητές (Α,Ε,ΣΤ) προτιμούν το μάθημα της Ιστορίας να γίνεται με τον παραδοσιακό τρόπο, επισημαίνοντας ότι η φυσική παρουσία και η επικοινωνία με τον εκπαιδευτικό είναι άμεση και οικεία (Α,ΣΤ) ενώ αξίζει να σημειωθεί η θέση ενός μαθητή που προτιμάει τον παραδοσιακό τρόπο λαμβάνοντας υπόψη ότι κάποιοι μαθητές μπορεί να μην έχουν πρόσβαση στο διαδίκτυο (ΣΤ). Τέλος, ένας μόνο μαθητής επιλέγει το μάθημα της Ιστορίας να γίνεται αποκλειστικά με τη μέθοδο της Εξαε (Ζ), αναφέροντας ότι ο συμβατικός τρόπος διδασκαλίας προάγει την αποστήθιση και δεν αφήνει περιθώρια για ανάπτυξη της προσωπικής έκφρασης του μαθητή.

6ος Ερευνητικός άξονας: Στοιχεία που άρεσαν (Ερώτηση 6^η)

Ποια είναι τα τρία στοιχεία του εκπαιδευτικού υλικού που σου άρεσαν περισσότερο;	
Α	Τα τρία στοιχεία που μου άρεσαν περισσότερο ήταν η μορφή των κειμένων τα οποία είχαν εμπλουτιστεί με πολλά χρώματα και πινακάκια, το εισαγωγικό βίντεο που παρουσίαζε η Κλειώ αναλυτικά καθώς και αυτό στο τέλος που παρουσίαζε για άλλη μια φορά περιληπτικά τα ιστορικά γεγονότα ώστε ο μαθητής να θυμηθεί κάποια βασικά ιστορικά στοιχεία.
Β	Μου άρεσε που περιείχε πολλά βίντεο σχετικά με τα θέματα κάθε ενότητας, αλλά και το γεγονός ότι υπήρχαν παντού σύνδεσμοι για παραπάνω πληροφορίες. Παράλληλα μου άρεσε αρκετά η τοποθέτηση του εισαγωγικού βίντεο στην αρχή αλλά και του βίντεο σύνοψης στο τέλος κάθε ενότητας.
Γ	Μου άρεσε που μου δόθηκε η ευκαιρία να βλέπω παράλληλα βίντεο σχετικά με το μάθημα. Υπήρχαν ακόμα ασκήσεις που σε βοηθούσαν στην κατανόηση του περιεχομένου. Τέλος ήταν δημιουργική ιδέα που περιείχε διάφορες απόψεις, πηγές και εξηγήσεις όρων.
Δ	1. Τα quiz 2. η δυνατότητα εύρεση πληροφοριών μέσω των συνδέσμων
Ε	Μου άρεσε που μπορούσα οποιαδήποτε στιγμή ήθελα να επισκεφτώ το google και να αναζητήσω αυτό που με δυσκόλευε να το κατανοήσω. Έπειτα μου άρεσαν οι ερωτήσεις σωστό/λάθος. Τέλος μου άρεσαν τα βίντεο που ήταν αναρτημένα.
ΣΤ	Τα τρία πράγματα του εκπαιδευτικού υλικού που μου άρεσαν περισσότερο είναι η προβολή των βίντεο ,οι ασκήσεις με σωστό ή λάθος αλλά και τα κουίζ.

Z	1. Βίντεο 2. φωτογραφίες 3. άρθρα
H	Οι ερωτήσεις (σωστού λάθους, κατανόησης κ.τ.λ.) που εμφανίζονταν Τα forum που μου έδιναν την πρόσβαση στην επικοινωνία και ανταλλαγή απόψεων και οι εικόνες και τα βίντεο που με βοήθησαν στη μεταφορά μου στο κλίμα της εποχής για καλύτερη κατανόηση.

Πίνακας Μ6 – Στοιχεία που άρεσαν

Σχολιασμός ευρημάτων του βου ερευνητικού άξονα

Σχεδόν όλοι οι μαθητές (Β,Γ,Δ,Ε,ΣΤ,Ζ,Η) αναφέρουν την ύπαρξη των βίντεο ως ένα στοιχείο που τους άρεσε στο Ε.Υ. Επίσης οι ερωτήσεις κλειστού τύπου δείχνουν να προσελκύουν το ενδιαφέρον τους (Γ,Δ,Ε,ΣΤ,Η) όπως και τα εισαγωγικά βίντεο σε συνδυασμό με τα βίντεο σύνοψης (Α,Β). Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται από ένα μαθητή(Α) στο avatar, ενώ ο ίδιος μαθητής επισημαίνει ότι του άρεσε η μορφή των κειμένων, οι χρωματισμοί και οι πίνακες του Ε.Υ. Η παρουσία των συνδέσμων (Β,Δ), οι πηγές (Γ,Ζ), τα άρθρα και οι φωτογραφίες (Ζ), όπως επίσης η ύπαρξη forum (Η) αποτελούν στοιχεία που άρεσαν στους μαθητές.

7ος Ερευνητικός άξονας: Προτάσεις Βελτίωσης (Ερώτηση 7^η)

Ποια είναι τα τρία στοιχεία του εκπαιδευτικού υλικού που θα ήθελες να αλλάξεις;	
A	Τα στοιχεία που θα ήθελα να αλλάξω είναι αρχικά η διάρκεια καθώς θεωρώ ότι έπρεπε να είναι μικρότερη ώστε να μην είναι κουραστικό. Επίσης στο υλικό θα πρόσθετα λιγότερο χρονοβόρα βίντεο ή διαφορετικά θα έκοβα τα σημεία του βίντεο που δεν είναι τόσο σημαντικά. Τέλος θα φρόντιζα να ήταν μεγαλύτερα τα γράμματα στα κειμενάκια.
B	Αρχικά θα ήθελα να γίνει μια βελτίωση με τα forums ,καθώς προσωπικά δυσκολεύτηκα να τα χρησιμοποιήσω. Στη συνέχεια θα ήθελα να υπάρχουν λιγότερα χρώματα σε κάθε πλαίσιο κειμένου για να είναι εύκολο να διαβαστούν. Τέλος θα ήθελα να έχει λιγότερες δραστηριότητες που πρέπει να γράφονται σε forum και περισσότερες ερωτήσεις κλειστού τύπου.
Γ	Θα ήθελα πολύ να αλλάξει η μουσική γιατί μόνο εκνευρισμό μου προκαλούσε. Να υπάρχουν λιγότερα forum είναι πολύ κουραστικά. Να υπάρχει περισσότερη θεωρία.
Δ	Λειτουργικότητα forum
Ε	Ένα από τα πράγματα που θα άλλαζα είναι η ποσότητα του υλικού. Μου φάνηκε αρκετή και περιττή.
ΣΤ	Δε θα άλλαζα τίποτα
Ζ	Θα έλεγα το forum επειδή ήταν κουραστικό.

Η Δεν έχω κάποιες αλλαγές, το εκπαιδευτικό υλικό ήταν περισσότερο από ικανοποιητικό

Πίνακας Μ7 – Προτάσεις βελτίωσης

Σχολιασμός ευρημάτων του 7ου ερευνητικού άξονα

Οι μαθητές, εκτός από δύο (ΣΤ,Η), προτείνουν κάποιες βελτιώσεις στο Ε.Υ. Τρεις μαθητές (Β,Γ,Ζ) θεωρούν ότι οι δραστηριότητες που αφορούν τη γραφή απαντήσεων σε forum θα έπρεπε να είναι λιγότερες, ενώ αντίθετα οι ερωτήσεις κλειστού τύπου (Β) θα μπορούσαν να είναι περισσότερες. Δύο μαθητές (Α,Ε) πιστεύουν ότι η έκταση του Ε.Υ δε θα έπρεπε να είναι τόσο μεγάλη και ένας μαθητής(Α) αναφέρει ότι θα προτιμούσε τα βίντεο να είναι μικρότερης διάρκειας και η γραμματοσειρά του Ε.Υ μεγαλύτερη. Για ένα μαθητή (Γ) η ύπαρξη μουσικής ήταν ιδιαίτερη ενοχλητική ενώ δύο μαθητές (Β,Δ) επισημαίνουν ότι η χρήση του forum τους δυσκόλεψε και επομένως θα έπρεπε να είναι πιο λειτουργικό. Τέλος, ένας μαθητής (Β), σε επίπεδο παρουσίασης του Ε.Υ., θα προτιμούσε οι χρωματισμοί να είναι λιγότερο έντονοι.

6.7 Εγκυρότητα – Αξιοπιστία έρευνας

Η ποιοτική έρευνα δέχεται κριτική ως προς την εγκυρότητα και την αξιοπιστία της, όροι οι οποίοι είναι συμβατοί περισσότερο με το θετικιστικό μοντέλο και την ποσοτική έρευνα και λιγότερο με την ποιοτική-ερμηνευτική έρευνα. Οι ποιοτικές έρευνες έχουν κατηγορηθεί ότι χρησιμοποιούν «soft» (μαλακές, θαμπές) ερευνητικές διαδικασίες, ότι τα ευρήματά τους είναι «αποκυήματα φαντασίας, και όχι επιστήμη», και ότι οι ερευνητές που τις διεξάγουν «δεν έχουν κανένα τρόπο να επιβεβαιώσουν εάν το τι δηλώνουν είναι αληθινό ή όχι» (Denzin & Lincoln, 2000, όπ.αναφ. στο Συμέου,2007). Σύμφωνα με τον Τσιώλη (2014) «ακόμη και εκπρόσωποι της ποιοτικής έρευνας έχουν εκφράσει κατά καιρούς την άποψη ότι στην ποιοτική έρευνα κάθε αξίωση γενίκευσης είναι άτοπη διότι: τα κοινωνικά φαινόμενα είναι πάντοτε ιδιαίτερα και εξελίσσονται σε συγκεκριμένο χώρο και χρόνο, οι ανθρώπινες διαδράσεις και τα φαινόμενα του βιοκόσμου έχουν πάντοτε πολλαπλές σημασίες που οδηγούν σε μια ασάφεια, η οποία εμποδίζει τις γενικεύσεις». Η J. Mason (2009) διακρίνει μεταξύ δύο τύπων γενίκευσης: της εμπειρικής και της θεωρητικής. Από αυτές η θεωρητική γενίκευση είναι συμβατή με την ποιοτική προσέγγιση.

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εξαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

Υπάρχουν διάφοροι τρόποι προσδιορισμού και κατανόησης των κριτηρίων της εγκυρότητας, της αξιοπιστίας, και της μεταβιβασιμότητας/γενικευσιμότητας (Ισαρη & Πουρκός, 2015). Η Lather (1997), για παράδειγμα, περιγράφει την εγκυρότητα ως πάντα μερική, πλαισιοθετημένη και σε συνάρτηση με τα συμφραζόμενα, τον εαυτό και σχετίζεται με τα ανάμεικτα/θολά είδη (blurred genres), τις πολλαπλές προοπτικές, τον αναστοχασμό και τις αφηγήσεις. Τέλος, σύμφωνα με τη Lather (1997), είναι ο αναγνώστης της έρευνας που καθορίζει την εγκυρότητά της με βάση τον βαθμό όπου μπορεί αυτή να μεταφερθεί και κατανοηθεί «στο δικό της πλαίσιο αναφοράς».

Τα «κριτήρια αναγνώρισης/νομιμοποίησης» (Denzin & Lincoln, 2000) εγκυρότητας και αξιοπιστίας που αξιοποιήθηκαν στην παρούσα έρευνα ήταν αυτά τα οποία προτάθηκαν από τους Guba και Lincoln (1985): η αξιοπιστία της έρευνας, η μεταβιβασιμότητα/γενικευσιμότητά της, η βασιμότητά της και η επιβεβαιωσιμότητά της. Ειδικότερα, η αξιοπιστία διασφαλίστηκε με τη μεθοδολογία της «τριγωνοποίησης» (triangulation). Τριγωνοποίηση καλείται η «εφαρμογή και συνδυασμός διαφορετικών ερευνητικών μεθοδολογιών στη διερεύνηση του ίδιου φαινομένου» (Denzin, 1994). Στην συγκεκριμένη έρευνα εφαρμόζεται γιατί γίνεται χρήση του ίδιου μέσου συλλογής Δεδομένων (ερωτηματολόγιο ανοιχτού τύπου) σε διαφορετικά δείγματα (ειδικοί στην Εξαε, εκπαιδευτικοί δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και μαθητές). Στην παρούσα έρευνα ο σχεδιασμός, η συλλογή δεδομένων, η ανάλυση και τα συμπεράσματα εξετάστηκαν από έναν άλλο συνάδελφο, γνώστη της περιοχής και της μεθόδου έρευνας, άσχετο όμως με τη συγκεκριμένη έρευνα. Η διαδικασία αυτή έγινε προκειμένου να προληφθούν αδυναμίες, προκαταλήψεις, μεροληψίες από την πλευρά του ερευνητή.

Τέλος, όλα τα δεδομένα-ερωτηματολόγια της παρούσας έρευνας φυλάσσονται για πιθανό επανέλεγχο (εξωτερικό) και χρησιμεύουν στην «αξιοπιστία – φερεγγυότητα» της έρευνας. Η σημαντικότερη τεχνική για να ικανοποιήσει ένας/μία ερευνητής/τρια το κριτήριο της μεταβιβασιμότητας/γενικευσιμότητας είναι η πυκνή και ζωντανή περιγραφή των δεδομένων και ευρημάτων της έρευνας. Ο Denzin (1994) ορίζει ως πυκνή περιγραφή αυτήν «που δίνει το συγκείμενο μιας εμπειρίας, δηλώνει τις προθέσεις και το νόημα που οργανώνουν την εμπειρία, και αποκαλύπτει την εμπειρία ως μια διαδικασία». Στην παρούσα έρευνα επιχειρείται πλήρης, σαφής και αναλυτική περιγραφή όλων των σταδίων της έρευνας. Η λεπτομερής περιγραφή τόσο της όλης διαδικασίας διεξαγωγής της μελέτης όσο και των πληροφοριών που προκύπτουν βοηθούν τον αναγνώστη να καταλήξει σε συγκεκριμένο

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ' Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εζαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

συμπέρασμα σχετικά με το αν τα στοιχεία αυτά είναι δυνατό να του φανούν χρήσιμα. Αρχικά σε ένα πρώτο επίπεδο παρουσίασης των ευρημάτων της έρευνας, ο άμεσος λόγος των συμμετεχόντων μέσα από χωρία ήταν ευρύς ενώ σε ένα δεύτερο επίπεδο παρουσίασης των ευρημάτων της έρευνας, που θα παρουσιαστεί στα συμπεράσματα, επιχειρούνται αναλυτικές γενικεύσεις.

Σύμφωνα με τους Χασσάνδρα, Μ., & Γούδα, Μ.(2003), « η βασιμότητα και η επιβεβαιωσιμότητα ελέγχεται με τη διαδικασία του εξωτερικού αξιολογητή της διεργασίας και του προϊόντος. Η διαδικασία αυτή περιλαμβάνει έναν εξωτερικό αξιολογητή, ο οποίος εξετάζει όλη την ερευνητική πορεία προκειμένου να αποφευχθεί η πιθανότητα σκόπιμης ή και επιτηδευμένης χρήσης μεθόδων που πιθανώς θα είχαν σκόπιμες αρνητικές ή θετικές επιπτώσεις στα συμπεράσματα. Επίσης, ελέγχει τα προϊόντα της μελέτης για την ακρίβειά τους». Σχετικά, λοιπόν με την επιβεβαιωσιμότητα, στην παρούσα ερευνητική εργασία υπήρχε ένας εξωτερικός αξιολογητής, ο οποίος έλεγχε την ερευνητική πορεία και εγγυάται τη βασιμότητα και την επιβεβαιωσιμότητα της και επιπλέον κρατήθηκαν και είναι διαθέσιμα τα Ερωτηματολόγια.

Σύμφωνα με τους Ίσαρη και Πούρκο (2015), « η βασιμότητα της έρευνας σχετίζεται με την αναλυτική και ειλικρινή περιγραφή που κάνει ο ερευνητής για τη διαδικασία της έρευνας που τελικά προέκυψε στο ερευνητικό πεδίο, και η επιβεβαιωσιμότητά της με τον βαθμό πλαισιοθέτησης των δεδομένων του, με την πειστική υποστήριξη, δηλαδή, από την πλευρά του ερευνητή ότι οι ερμηνείες του βασίζονται στο συγκεκριμένο συγκείμενο και ότι οι συμμετέχοντες δεν αποτελούν προϊόν της φαντασίας του». Στα πλαίσια της επιβεβαιωσιμότητας αναφορικά με το δείγμα, περιγράφονται αναλυτικά οι συμμετέχοντες, ώστε να μπορεί ο αναγνώστης να εκτιμήσει τη χρησιμότητα των αποτελεσμάτων και το πόσο ενδεικτικά μπορεί να είναι για άλλους ανθρώπους σε παρόμοιες συνθήκες (typicality).

Τέλος χρειάζεται να γίνει ιδιαίτερα λόγος για τον ερευνητικό αναστοχασμό. Αυτός σχετίζεται με την αποδοχή της υποκειμενικότητας του ερευνητή ως κάτι φυσιολογικό και αναπόφευκτο. Ο ερευνητής στην παρούσα έρευνα δηλώνει τις ερευνητικές του προσδοκίες, ενώ τις υπενθυμίζει και κατά τη διάρκεια της ερευνητικής του αναφοράς. Δηλώνει επίσης τους περιορισμούς της έρευνας του και συμβαίνει αυτό για να επιτρέψει στον αναγνώστη να έχει μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα.

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εξαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

6.8 Σύνοψη

Στο κεφάλαιο αυτό επιχειρήθηκε μία σύντομη αναφορά στην εκπαιδευτική έρευνα και στη συνέχεια παρουσιάστηκαν ο σκοπός, οι στόχοι, τα ερευνητικά ερωτήματα και η μεθοδολογία της παρούσας έρευνας. Έγινε αναφορά στο είδος και το χρόνο διεξαγωγής της έρευνας, παρουσιάστηκαν αναλυτικά στοιχεία για το δείγμα, αναλύθηκαν συνοπτικά η μέθοδος της ποιοτικής ανάλυσης περιεχομένου και τα μέσα συλλογής δεδομένων. Ακολούθησε η παρουσίαση της ανάλυσης δεδομένων κατά άξονα και τέλος έγιναν επισημάνσεις αναφορικά με την αξιοπιστία και εγκυρότητα της παρούσας έρευνας.

7. Συμπεράσματα

7.1 Εισαγωγή

Στο Κεφάλαιο που ακολουθεί παρουσιάζονται συγκεντρωτικά και συνοπτικά τα συμπεράσματα της έρευνας της παρούσας διπλωματικής εργασίας, οι περιορισμοί της έρευνας, η πρακτική εφαρμογή της καθώς και προτάσεις για περαιτέρω έρευνα.

7.2 Συμπεράσματα

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας που παρουσιάστηκαν αναλυτικά στο προηγούμενο κεφάλαιο, προκύπτει, ότι οι ειδικοί στην Εξαε, οι εκπαιδευτικοί και οι μαθητές που συμμετείχαν σε αυτήν, αποτίμησαν στο σύνολό τους θετικά το εκπαιδευτικό υλικό με θέμα η « Γ Ελληνική Δημοκρατία» σε σχέση με τα τέσσερα ερευνητικά ερωτήματα που είχαν τεθεί εξ αρχής.

Αναφορικά με το πρώτο ερευνητικό ερώτημα, το οποίο απευθυνόταν στους ειδικούς στην Εξαε, αν δηλαδή το Ε.Υ. διέπεται από τις αρχές και τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης προέκυψαν τα ακόλουθα συμπεράσματα:

1. Το εκπαιδευτικό υλικό διαθέτει επιστημονική συνοχή και τεκμηρίωση. Ειδικότερα η παράθεση πληροφοριών τεκμηριώνεται με τη σχετική βιβλιογραφία και την ύπαρξη υπερσυνδέσμων που οδηγούν σε πηγές που επιβεβαιώνουν τα γραφόμενα. Επιπλέον γίνονται αναφορές σε διαφορετικές πηγές πληροφοριών, γίνεται συγκριτική ανάλυση πληροφοριών ενώ παράλληλα είναι εμπλουτισμένο με ερμηνεία των πληροφοριών παρέχοντας στον εκπαιδευόμενο τη δυνατότητα για περαιτέρω μελέτη σε διαφορετικές πηγές.

2. Η παρουσίαση του γνωστικού αντικειμένου γίνεται με απλό και κατανοητό τρόπο. Ειδικότερα, το ύφος γραφής είναι φιλικό για τον αναγνώστη, γίνεται χρήση προσωπικών και κτητικών αντωνυμιών ενώ παράλληλα η γραφή είναι ευανάγνωστη. Η γλώσσα είναι κυρίως η καθομιλουμένη αλλά όπου χρειάζεται γίνεται χρήση επιστημονικού λόγου. Η πυκνότητα των πληροφοριών κρίνεται ικανοποιητική, ενώ το υλικό παρουσιάζεται τμηματικά στο μέγεθος της οθόνης και δεν περιέχει μόνο κείμενο αλλά συνδυάζει κείμενο με εικόνες και βίντεο. Οι χρωματικές συνθέσεις συμβάλλουν στην άνετη αλληλεπίδραση μιας και είναι λιτές και δεν κουράζουν τον αναγνώστη.

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εξαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

3. Το εκπαιδευτικό υλικό είναι εύχρηστο αφού τα κουμπιά και τα εικονίδια που χρησιμοποιήθηκαν είναι κατανοητά και αναγνωρίσιμα λόγω της σήμανσης τους, η πλοήγηση είναι εύκολη και οι υπερσύνδεσμοι οδηγούν στο αναμενόμενο αποτέλεσμα. Σημαντική κρίνεται η επεξήγηση των συμβόλων πλοήγησης στην αρχή κάθε ενότητας, η οποία συμβάλει στην ευχρηστία του υλικού.
4. Το εκπαιδευτικό υλικό υποστηρίζει και καθοδηγεί τον εκπαιδευόμενο στη μελέτη του. Ειδικότερα παρέχονται συμβουλές μελέτης του ΕΥ και μάλιστα δίνεται έμφαση σε συγκεκριμένα σημεία μέσα από πλαίσια και έντονη γραφή ενώ τα επεξηγηματικά σχόλια λειτουργούν υποστηρικτικά στη μελέτη του Ε.Υ.
5. Το Ε.Υ. υποστηρίζει την αλληλεπίδραση με τον εκπαιδευόμενο στη μελέτη του. Συγκεκριμένα, εμπεριέχει δραστηριότητες που ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να εκφράζει τις δικές του απόψεις, να διατυπώνει τις δικές του ερωτήσεις και να εμπλέκεται συναισθηματικά με βάση τα προσωπικά του ενδιαφέροντα. Επιπλέον οι υπάρχουσες δραστηριότητες ωθούν τον εκπαιδευόμενο να θεωρήσει τον εαυτό του μέλος μιας ομάδας και να ανταλλάξει απόψεις με άλλους μέσω του forum αλλά και του padlet.
6. Το Ε.Υ. παρέχει δυνατότητα αναστοχασμού και αυτοαξιολόγησης στον εκπαιδευόμενο. Συγκεκριμένα, εμπεριέχει δραστηριότητες που ενθαρρύνουν την αυτοαξιολόγηση και την ανάπτυξη αυτόνομης κριτικής σκέψης αλλά και τη συσχέτιση και την εφαρμογή των νέων δεδομένων με την πραγματικότητα του μαθητή. Υπάρχουν επίσης, δραστηριότητες που αναπτύσσουν διαύλους επικοινωνίας με στόχο την ανατροφοδότηση και αυτό επιτυγχάνεται μέσα από την ανατροφοδότηση που δίνεται στους μαθητές όταν απαντούν στις δραστηριότητες είτε σωστά είτε λανθασμένα.
7. Στο συγκεκριμένο Ε.Υ. υπάρχει σαφήνεια τόσο στη διατύπωση των στόχων όσο και στη διατύπωση των προσδοκώμενων αποτελεσμάτων. Επιπλέον, τα προσδοκώμενα αποτελέσματα παρακινούν τον εκπαιδευόμενο σε επίπεδο γνώσεων, στάσεων και δεξιοτήτων ενώ παράλληλα του παρέχουν τη δυνατότητα να ελέγχει την πρόοδο του. Όλα τα παραπάνω συμφωνούν με τον αρχικό σχεδιασμό του εκπαιδευτικού υλικού που στηρίχτηκε στις βασικές αρχές της ΕξΑΕ όπως αναφέρονται από τον Holmberg (2002) σύμφωνα με τις οποίες το εκπαιδευτικό υλικό οφείλει να παρακινήσει και να διευκολύνει τους εκπαιδευόμενους στη μελέτη τους, το γνωστικό αντικείμενο πρέπει να παρουσιάζεται απλά και κατανοητά με απλή καθομιλούμενη γλώσσα, ευανάγνωστη γραφή, μέτρια πυκνότητα των πληροφοριακών δεδομένων και φιλικό ύφος ενώ μέσα από ξεκάθαρες

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εξαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

συμβουλές και προτροπές οι μαθητές πρέπει να γνωρίζουν τι ακριβώς χρειάζεται να κάνουν, τι να αποφεύγουν και πού να εστιάζουν την προσοχή τους.

Αναφορικά με το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα, το οποίο απευθυνόταν στους ειδικούς στην Εξαε, αν δηλαδή το Ε.Υ. έχει δημιουργηθεί σύμφωνα με τις αρχές της Πολυμεσικής Μάθησης, προέκυψε το ακόλουθο συμπέρασμα:

Το Ε.Υ. έχει δημιουργηθεί σύμφωνα με τις αρχές της Πολυμεσικής Μάθησης.

Ειδικότερα, εφαρμόζεται η πολυμεσική αρχή μιας και στο Ε.Υ. υπάρχει συνδυασμός κειμένου και εικόνας, με τις εικόνες να συμβάλουν στην κατανόηση του γνωστικού αντικείμενου. Οι αρχές της τροπικότητας, της συνοχής και της προσωποποίησης βρίσκουν εφαρμογή σε όλο το Ε.Υ., αφού υπάρχουν διαφορετικά στοιχεία αφήγησης, δεν συμπεριλαμβάνονται περιττές πληροφορίες και σε όλο το Ε.Υ. κυριαρχεί το βενικό πρόσωπο και η φιλική χρήση της γλώσσας. Επιπλέον, η αρχή της φωνής και της εικόνας εφαρμόζονται, μιας και το ύφος της ηχητικής παρουσίασης χαρακτηρίζεται ως ιδιαίτερα φιλικό όπως και η μορφή (avatar) που διατρέχει όλο το υλικό. Όλη η παρουσίαση του γνωστικού αντικείμενου γίνεται τμηματικά, χωρίς να υπάρχουν μακροσκελή κείμενα (αρχή κατάτμησης), ενώ η αρχή της σηματοδότησης εφαρμόζεται σε όλο το Ε.Υ. με ειδικές επισημάνσεις και σαφείς οδηγίες στους εκπαιδευόμενους για την υλοποίηση των δραστηριοτήτων. Τέλος, το συγκεκριμένο Ε.Υ. υπηρετεί την αρχή της προπαίδευσης με εισαγωγικές δραστηριότητες και βίντεο.

Όλα τα παραπάνω συμφωνούν με τον αρχικό σχεδιασμό του εκπαιδευτικού υλικού που στηρίχτηκε στις βασικές αρχές της γνωστικής θεωρίας για την πολυμεσική μάθηση (Mayer, 2001).

Αναφορικά με τα «δυνατά» σημεία του Ε.Υ. ως τέτοια αξιολογούνται τα ακόλουθα: Η ευχρηστία σε συνδυασμό με την ποικιλία δραστηριοτήτων και το επιμελημένο περιεχόμενο αποτελούν θετικά στοιχεία του Ε.Υ. όπως επίσης η εφαρμογή της αρχής της προσωποποίησης και η ανάπτυξη της κριτικής σκέψης μέσα από τις δραστηριότητες. Η χρήση πολλών και διαφορετικών πηγών και η εφαρμογή της αρχής της κατάτμησης κρίνονται ιδιαίτερα σημαντικά ενώ αξίζει να επισημανθεί ότι ως δυνατό στοιχείο του Ε.Υ. θεωρούνται οι δραστηριότητες του.

Οι αλλαγές που προτείνονται προκειμένου να βελτιωθεί το Ε.Υ. αφορούν στην αλλαγή μεγέθους κάποιων εικόνων ώστε οι πληροφορίες που περιέχονται να είναι πιο ευανάγνωστες αλλά και στην ενσωμάτωση περισσότερων ηχητικών δεδομένων. Ως

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εζαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

σημαντική επισημαίνεται η προσθήκη δραστηριοτήτων διερεύνησης της προϋπάρχουσας γνώσης και η εκτίμηση του χρόνου μελέτης.

Αναφορικά με το τρίτο ερευνητικό ερώτημα, το οποίο απευθυνόταν σε εκπαιδευτικούς και επιχειρούσε να ανιχνεύσει τις στάσεις και απόψεις τους απέναντι στο συγκεκριμένο εκπαιδευτικό υλικό, προέκυψαν τα ακόλουθα συμπεράσματα:

1. Η παρουσίαση του εκπαιδευτικού υλικού παρουσιάζεται ως εξαιρετικά ενδιαφέροντα.

Ειδικότερα, επισημαίνεται η σημασία της ύπαρξης οπτικοακουστικού υλικού και ποικιλίας μέσων, κάνοντας λόγο ιδιαίτερα για τα βίντεο και εκτιμώντας ως ιδιαίτερος σημαντική την πολυτροπικότητα του Ε.Υ. Ο τρόπος παρουσίασης του Ε.Υ. χαρακτηρίζεται ως άμεσος, προσεγμένος, πρωτότυπος, ελκυστικός, ιδιαίτερα ζωντανός, οργανωμένος και σωστά δομημένος. Σημαντική θεωρείται για τον τρόπο παρουσίασης η ύπαρξη πηγών και οι δραστηριότητες που κεντρίζουν το ενδιαφέρον. Αναφορές γίνονται στις επισημάνσεις, στα χρώματα, στην εύηχη αφήγηση και στην ύπαρξη σύνοψης, στην απλή γλώσσα και στον παιγνιώδη τρόπο παρουσίασης του Ε.Υ.

2. Το Ε.Υ. αποτιμάται ως εύκολο στη χρήση του, επισημαίνεται ότι δεν απαιτούνται ιδιαίτερες γνώσεις πληροφορικής και ότι είναι εύκολο στη χρήση ακόμα και από μαθητές που δεν είναι εξοικειωμένοι με τη χρήση του διαδικτύου. Η σαφήνεια στις οδηγίες και ο απλός τρόπος μετάβασης στους συνδέσμους θεωρούνται βασικά στοιχεία που συμβάλλουν στην ευχρηστία του Ε.Υ., ενώ αξίζει να αναφερθεί η επισήμανση μιας εκπαιδευτικού που αναφέρει ότι για να μπορέσει να χρησιμοποιηθεί το Ε.Υ απαιτείται ο ανάλογος τεχνολογικός εξοπλισμός, η ύπαρξη του οποίου όμως δεν πρέπει να θεωρείται αυτονόητη για το ελληνικό σχολείο.

3. Οι πληροφορίες που περιέχονται στο Ε.Υ. είναι επαρκείς και τεκμηριωμένες και σύμφωνα με τους εκπαιδευτικούς η επάρκεια διασφαλίζεται με την ύπαρξη αξιόπιστων πηγών, οι οποίες διακρίνονται για την ποικιλία τους ενώ επισημαίνεται ότι οι πληροφορίες είναι επαρκείς χωρίς να υπάρχουν κουραστικές λεπτομέρειες και χωρίς να υπάρχει μεγάλος όγκος πληροφοριών που θα κούραζε τους μαθητές.

4. Όλοι οι εκπαιδευτικοί συμφωνούν ότι το Ε.Υ συνάδει με τους ειδικούς σκοπούς του προγράμματος σπουδών για το μάθημα της Ιστορίας στο Γυμνάσιο. Ειδικότερα, το Ε.Υ. συμβάλει στη συνειδητοποίηση της ιστορικής συνέχειας αλλά και στην εξοικείωση των μαθητών με ιστορικούς όρους και έννοιες. Επιπλέον, το Ε.Υ. βοηθάει τους μαθητές να συνειδητοποιήσουν την προσωπική τους ευθύνη για την πορεία της κοινωνίας στην οποία

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εξαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

ζουν και τη σημασία της ενεργούς συμμετοχής, ενώ μέσα από το συγκεκριμένο Ε.Υ. οι μαθητές ασκούνται στην κριτική αξιολόγηση και αξιοποίηση των ιστορικών πηγών. Το Ε.Υ. συμβάλει επίσης, στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και βοηθάει τους μαθητές να συνειδητοποιήσουν την αλληλεπίδραση της ιστορικής πραγματικότητας με πολλούς τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας. Τέλος, συμβάλει στην οικοδόμηση εθνικής και πολιτιστικής ταυτότητας αλλά και βοηθάει στην κατανόηση γεγονότων του παρελθόντος που έχουν αντίκτυπο στο παρόν.

5. Οι εκπαιδευτικοί δηλώνουν ότι θα χρησιμοποιούσαν το Ε.Υ στη διδακτική τους πράξη. Γενικότερα, η βιωματική προσέγγιση και η προαγωγή της ενεργούς μάθησης, το απλό και κατανοητό περιεχόμενο, η ανάπτυξη του ενδιαφέροντος των μαθητών για την Ιστορία και η παιγνιώδης μορφή με τις δραστηριότητες κλειστού τύπου καθιστούν το Ε.Υ προσιτό για τους μαθητές και αποτελούν τους λόγους για τους οποίους οι εκπαιδευτικοί θα το επέλεγαν στη διδακτική τους πράξη.

6. Οι εκπαιδευτικοί αναφέρθηκαν σε κάποια από τα δυνατά σημεία του υλικού. Στα πλαίσια αυτά, θεωρούν ότι ένα από τα δυνατά σημεία του Ε.Υ. είναι η πολυτροπικότητα και η διαδραστικότητα του αφού γίνεται χρήση ποικίλων οπτικοακουστικών μέσων. Η ποικιλία των πηγών, το σύντομο, σαφές και περιεκτικό περιεχόμενο, το οποίο είναι απλό, κατανοητό και δεν κουράζει, η παιγνιώδης μορφή και η ανταπόκριση στους στόχους του προγράμματος σπουδών, αποτελούν κάποια από τα δυνατά σημεία του Ε.Υ. που επισημαίνουν οι εκπαιδευτικοί. Επιπλέον, ως δυνατό σημείο αναφέρονται οι δραστηριότητες και τα τεστ αυτοαξιολόγησης όπως επίσης και η δυνατότητα ανταλλαγής απόψεων των μαθητών μέσω του forum. Τέλος, η γραμματοσειρά και η ποιότητα των βίντεο, η σύνδεση της Ιστορίας με τη σύγχρονη εποχή, η αμεσότητα αλλά και τα εισαγωγικά βίντεο θεωρούνται δυνατά σημεία του Ε.Υ.

7. Στα πλαίσια των βελτιώσεων του Ε.Υ. προτάθηκε ο εμπλουτισμός του με περισσότερες δραστηριότητες και παραθέματα αλλά και η ένταξη ομαδικής δραστηριότητας. Στα διαδραστικά βίντεο θεωρήθηκε σκόπιμος ο εμπλουτισμός με περισσότερες δραστηριότητες αλλά και η συγκριτική μελέτη πληροφοριών και πηγών ώστε ο μαθητής να μάθει να διακρίνει τις αξιόπιστες πηγές από τις μη αξιόπιστες. Η προσθήκη υλικού με χιουμοριστικό περιεχόμενο και ιστοριογραμμής ως βοηθητικό εποπτικό υλικό αναφέρθηκαν ως βελτιωτικές ενέργειες όπως επίσης και ο διαχωρισμός σε υποενότητες.

Σε παρόμοια αποτελέσματα κατέληξε έρευνα της Σκαράκη (2018) που αφορούσε στον σχεδιασμό και ανάπτυξη εκπαιδευτικού υλικού με τη μέθοδο της ΕΞΑΕ για μαθητές δημοτικού στο μάθημα της Ιστορίας και που σύμφωνα με τα ευρήματα της « έγινε αποδεκτός από τους/τις εκπαιδευτικούς ένας νέος τρόπος διδασκαλίας της Ιστορίας που προτείνει ουσιαστικά μία διαφορετική μεθοδολογία, η οποία βασίζεται στη διερευνητική προσέγγιση της γνώσης και στην εισαγωγή του/της μαθητή/μαθήτριας στην ιστορική μέθοδο».

Αναφορικά με το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα , το οποίο απευθυνόταν σε μαθητές και επιχειρούσε να ανιχνεύσει τις στάσεις και απόψεις τους απέναντι στο συγκεκριμένο εκπαιδευτικό υλικό, προέκυψαν τα ακόλουθα συμπεράσματα:

1. Ο τρόπος παρουσίασης του Ε.Υ άρεσε κατά γενική ομολογία στους μαθητές. Ειδικότερα, αναφέρθηκε ότι τους άρεσαν τα βίντεο, οι συνοπτικές πληροφορίες , οι πηγές του Ε.Υ αλλά και το γεγονός ότι αυτός ο τρόπος παρουσίασης του μαθήματος διαφοροποιείται από τον συνηθισμένο στη συμβατική τάξη.
2. Οι μαθητές θεωρούν ότι το συγκεκριμένο Εκπαιδευτικό Υλικό είναι αρκετά εύχρηστο. Τονίστηκε ότι με το απλό πάτημα ενός κουμπιού μεταφέρεται κάποιος εύκολα στις αντίστοιχες διαφάνειες ενώ ακόμη και για τους μαθητές που αρχικά δεν ήταν εξοικειωμένοι με την πλοήγηση, η επεξήγηση των συμβόλων πλοήγησης και η καθημερινή ενασχόληση με το Ε.Υ. το κατέστησαν εύχρηστο.
3. Η πλειοψηφία των μαθητών πιστεύει ότι το μάθημα της Ιστορίας γίνεται πιο ενδιαφέρον με το συγκεκριμένο Ε.Υ. αφού τα βίντεο, η ύπαρξη πηγών και διαφορετικών απόψεων, οι εικόνες και οι σύνδεσμοι σε συνδυασμό με τις ερωτήσεις κλειστού τύπου, κεντρίζουν το ενδιαφέρον τους και από παθητικοί δέκτες στην παραδοσιακή τάξη συμμετέχουν ενεργά μέσω των δραστηριοτήτων.
4. Οι μαθητές θεωρούν ότι το Ε.Υ. συνέβαλε στην καλύτερη κατανόηση του γνωστικού αντικειμένου. Συγκεκριμένα, τα μικρά κείμενα, η πληθώρα των πηγών σε αντίθεση με το σχολικό βιβλίο, οι εικόνες, οι χρωματισμοί και η μουσική, όπως και τα βίντεο, αποτελούν στοιχεία που δρουν καταλυτικά στην κατανόηση του μαθήματος της Ιστορίας.
5. Οι μαθητές δηλώνουν ότι προτιμούν στο μάθημα της Ιστορίας να υπάρχει συνδυασμός της παραδοσιακής διδασκαλίας με τη μέθοδο της Εξαε. Ειδικότερα, θεωρούν από τη μια πλευρά αναντικατάστατη την παράδοση του μαθήματος από τον εκπαιδευτικό και την επικοινωνία και αλληλεπίδραση που αναπτύσσεται στη διά ζώσης διδασκαλία αλλά από

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ' Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εξαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

την άλλη πλευρά τονίζουν ότι το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό υλικό έχουν τη δυνατότητα να το αξιοποιήσουν από το σπίτι κάνοντας επανάληψη και συνεχίζοντας να έχουν επαφή με το μάθημα της Ιστορίας, μιας και ο τρόπος μελέτης με τη μέθοδο της Εξαε είναι σύγχρονος και διαδραστικός.

6. Αρκετά είναι τα στοιχεία του Ε.Υ. που άρεσαν στους μαθητές. Σχεδόν όλοι αναφέρουν την ύπαρξη των βίντεο ως ένα στοιχείο που τους άρεσε στο Ε.Υ. Επίσης οι ερωτήσεις κλειστού τύπου δείχνουν να προσελκύουν το ενδιαφέρον τους όπως και τα εισαγωγικά βίντεο σε συνδυασμό με τα βίντεο σύνοψης. Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στο avatar, ενώ επισημαίνεται η ελκυστική μορφή των κειμένων, οι χρωματισμοί και οι πίνακες του Ε.Υ. Η παρουσία των συνδέσμων, οι πηγές, τα άρθρα και οι φωτογραφίες, όπως επίσης η ύπαρξη forum αποτελούν στοιχεία που κέντρισαν το ενδιαφέρον των μαθητών.

7. Οι μαθητές προτείνουν κάποιες βελτιώσεις στο Ε.Υ. Οι δραστηριότητες που αφορούν τη γραφή απαντήσεων σε forum θεωρείται ότι θα έπρεπε να είναι λιγότερες, ενώ αντίθετα οι ερωτήσεις κλειστού τύπου θα μπορούσαν να είναι περισσότερες. Η έκταση του Ε.Υ. θεωρείται μεγάλη και αναφέρεται ότι τα βίντεο θα ήταν προτιμότερο να είναι μικρότερης διάρκειας ενώ η γραμματοσειρά του Ε.Υ. μεγαλύτερη.

Τα παραπάνω ευρήματα συμφωνούν με την έρευνα της Κατσαντώνη (2017) που αφορούσε στον σχεδιασμό και ανάπτυξη εκπαιδευτικού υλικού με τη μέθοδο της ΕΞΑΕ για μαθητές δημοτικού στο μάθημα της Ιστορίας και που σύμφωνα με τα ευρήματα της « Η αξιοποίηση των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνίας ενισχύει τη μαθησιακή διαδικασία και παρέχει ένα βιωματικό αυθεντικό περιβάλλον μάθησης, με σκοπό τη διαδραστική και διαθεματική προσέγγιση της γνώσης με έναν πιο ελκυστικό τρόπο για τους εκπαιδευόμενους, ξεφεύγοντας από τα στενά πλαίσια της παραδοσιακής διδασκαλίας και της στερείρας απομνημόνευσης της Ιστορίας». Σε παρόμοια συμπεράσματα κατέληξε και η έρευνα της Κοντογεωργάκου (2020) που αφορούσε στον σχεδιασμό και στην οργάνωση ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού για το μάθημα της Ιστορίας της Α' τάξης του Γενικού Λυκείου με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, την εποχή της πανδημίας, την άνοιξη του 2020. Σύμφωνα με την έρευνα αυτή, οι μαθητές ανταποκρίθηκαν στην προσπάθεια και φάνηκαν να μένουν ικανοποιημένοι από το αποτέλεσμα.

7.3 Περιορισμοί της έρευνας

Στους περιορισμούς της έρευνας αξίζει να αναφερθεί ότι το δείγμα που χρησιμοποιήθηκε ήταν δείγμα ευκολίας ενώ παράλληλα το εκπαιδευτικό υλικό δεν χρησιμοποιήθηκε ως συμπληρωματικό υλικό σε μία ολοκληρωμένη εκπαιδευτική παρέμβαση.

Επιπλέον, η διεξαγωγή της έρευνας και η μελέτη του υλικού συνέπεσε με τη δύσκολη συγκυρία της πανδημίας Covid 19 που συνοδεύτηκε με αποχή από τη δια ζώσης διδασκαλία για το μεγαλύτερο μέρος της φετινής σχολικής χρονιάς.

7.4 Πρακτική εφαρμογή ευρημάτων

Το συγκεκριμένο ΕΥ μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως συμπληρωματικό εκπαιδευτικό υλικό για το μάθημα της ιστορίας της Γ Γυμνασίου. Αξίζει να επισημανθεί ότι το συγκεκριμένο Ε.Υ με κάποιες μικρές αλλαγές θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί και στη Γ Λυκείου, στα πλαίσια του μαθήματος της Ιστορίας Γενικής Παιδείας.

Οι εκπαιδευτικοί, όπως φάνηκε από τα ευρήματα της παρούσας έρευνας είναι ευνοϊκά διακείμενοι απέναντι στη χρήση του Ε.Υ στη διδακτική πράξη και επομένως θα μπορούσε να δοθεί στους μαθητές είτε πριν τη διδασκαλία στην τάξη στα πλαίσια της τεχνικής της ανεστραμμένης τάξης, είτε μετά τη διδασκαλία ως υλικό για μελέτη και εμπέδωση.

Τα ευρήματα της έρευνας μας προδιαθέτουν θετικά για το σχεδιασμό περισσότερων τέτοιου τύπου εκπαιδευτικών υλικών τόσο για το μάθημα της ιστορίας όσο και για άλλα διδακτικά αντικείμενα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

7.5 Προτάσεις για μελλοντική έρευνα

Μια χρήσιμη πρόταση που μπορεί να πραγματοποιηθεί είναι η εφαρμογή και η αποτίμηση μιας ολοκληρωμένης διδακτικής παρέμβασης στη σχολική τάξη. Το εκπαιδευτικό υλικό θα εφαρμοστεί στην ομάδα στόχο των μαθητών που απευθύνεται για το απαραίτητο χρονικό διάστημα, θα συλλεχθούν τα απαραίτητα δεδομένα και στοιχεία που θα προκύψουν από την έρευνα και θα σχεδιαστούν και θα υλοποιηθούν περαιτέρω αλλαγές για τη βελτίωση του εκπαιδευτικού υλικού από την πλευρά του ερευνητή. Θα ήταν ενδιαφέρουσα μία συγκριτική αποτίμηση των μαθησιακών αποτελεσμάτων ανάμεσα σε τμήμα που θα εφαρμοστεί το συγκεκριμένο Ε.Υ. και σε ένα άλλο του ίδιου σχολείου με τον ίδιο εκπαιδευτικό, όπου θα ακολουθηθεί ο συμβατικός τρόπος διδασκαλίας χωρίς τη χρήση του Ε.Υ.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

Ελληνόγλωσσες

- Αβδελά, Ε. (1994). *Ιστορία και σχολείο*. Θεσσαλονίκη: Υπηρεσία Δημοσιευμάτων Α.Π.Θ.
- Αβδελά, Ε. (1998). *Ιστορία και σχολείο*. Αθήνα: εκδ. Νήσος.
- Αγραφιώτου, Π. (2003). *Διδάσκοντας Ιστορία μέσω του Διαδικτύου: Χρησιμότητα ή αναγκαιότητα, Νέες προκλήσεις*. Στο: Αξιοποίηση των τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στη Διδακτική πράξη : 2ο Πανελλήνιο Συνέδριο των εκπαιδευτικών για τις Τ.Π.Ε., Σύρος . 9,10 &11 Μαΐου 2003, (τ. Α΄, σελ.87-92). Αθήνα: Εκδόσεις Νέων Τεχνολογιών.
- Αλεξανδράτος, Γ. (2005). *Η αξιοποίηση των δυνατοτήτων των νέων τεχνολογιών στη διδασκαλία της ιστορίας*. Εθνικό Αρχείο Διδακτορικών Διατριβών.
- Altrichter, H., Posch, P., & Somekh, B. (2001). *Οι εκπαιδευτικοί ερευνούν το έργο τους – Μια εισαγωγή στις μεθόδους της έρευνας δράσης*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Αμοργιανιώτη, Ε. (2020). Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στη σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση την εποχή του Covid-19. Ποιοτική Προσέγγιση στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. *International Journal of Educational Innovation*. Vol. 2 (2020)-Issue 7.
- Αναστασιάδης, Π. (2014). Η έρευνα για την ΕξΑΕ με τη χρήση των ΤΠΕ (e-learning) στο Ελληνικό Τυπικό Εκπαιδευτικό Σύστημα. Ανασκόπηση και προοπτικές για την Πρωτοβάθμια, Δευτεροβάθμια και Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 10(1), 5-32.
- Αναστασιάδης, Π. (2017). «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2000-2015»: Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση με την χρήση των ΤΠΕ στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Μια αποτίμηση της ερευνητικής συνεισφοράς. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 13(1), 88-128. doi:<https://doi.org/10.12681/jode.14057>
- Αναστασιάδης, Π. (2020). Η Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση στην εποχή του Κορωνοϊού COVID-19: το παράδειγμα της Ελλάδας και η πρόκληση της μετάβασης στο «Ανοιχτό Σχολείο της Διερευνητικής Μάθησης, της Συνεργατικής Δημιουργικότητας και της Κοινωνικής Αλληλεγγύης». *Ανοικτή Εκπαίδευση*, 16(2), 20-48. Doi: <https://doi.org/10.12681/jode.25506>
- Αναστασιάδης, Π., & Σπαντιδάκης, Γ. (2007). Ζητήματα Σχεδιασμού Εκπαιδευτικού Υλικού σε Υπερμεσικά Περιβάλλοντα Μάθησης με έμφαση στην ανάπτυξη μεταγνωστικών δεξιοτήτων. Στο Α. Λιοναράκης (επιμ.) *Πρακτικά του 4ου Διεθνούς Συνεδρίου Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Ελληνικό Δίκτυο Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης*. Αθήνα 23-25 Νοεμβρίου 2007.

- Βακαλούδη, Α.Δ. (2003). *Διδάσκοντας και Μαθαίνοντας με τις Νέες Τεχνολογίες. Θεωρία και Πράξη*. Αθήνα: Πατάκη.
- Βάμβουκας, Μ. (1998). *Εισαγωγή στην Ψυχοπαιδαγωγική Έρευνα και Μεθοδολογία*. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Βασάλα, Π. (2005). Εξ Αποστάσεως Σχολική Εκπαίδευση. Στο Α. Λιοναράκης (Επιμ.), *Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. Παιδαγωγικές και Τεχνολογικές Εφαρμογές*. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Bell, J., (1997). *Μεθοδολογικός σχεδιασμός παιδαγωγικής και κοινωνικής έρευνας*. Ελληνική απόδοση: Ρήγα, Α.Β. Αθήνα: Gutenberg.
- Βεργίδης, Δ. (2008). Εκπαιδευτική Πολιτική και Αξιολόγηση. Στο Βεργίδης, Δ. Καράλης, Α. (Επιμ.), *Εισαγωγή στην Εκπαίδευση Ενηλίκων: Σχεδιασμός, Οργάνωση και Αξιολόγηση Προγραμμάτων*, τόμος Γ. Πάτρα: Ε.Α.Π.
- Βερτσέτης, Α. (1999). *Διδακτική της Ιστορίας*. Αθήνα: αυτοέκδοση.
- Βερτσέτης, Α. (2003). *Διδακτική της Ιστορίας*. Αθήνα : Παπαδήμα.
- Βεργίδης, Δ., Λιοναράκης, Α., Λυκουργιώτης, Β., Μακράκης, Β. & Ματραλής, Χ., (1998). *Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση – Θεσμοί και λειτουργίες, Τόμος Α' (σσ.143-242)*. Πάτρα: ΕΑΠ.
- Bloom, B., & Krathwohl, D.(1999). *Ταξινομία διδακτικών στόχων*, μετάφρ. : Λαμπράκη-Παγανού, Α., τόμ.Α' (σσ. 26-28). Θεσ/νίκη.
- Braudel, F. (1986). *Μελέτες για την Ιστορία (Écrits sur l'histoire, Paris 1969)*, μετάφρ.: Ο. Βαρών, & Ρ. Σταμούλη. Αθήνα: Ε.Μ.Ν.Ε.-Μνήμων.
- Carr, E.H. (1983). *Τι είναι Ιστορία; (What Is History? New York 1962)*, μετάφρ. Φ. Λιάππα. Αθήνα: Πλανήτης.
- Γκότοβος, Α. (2016). Η γενίκευση ως απώτατος σκοπός της επιστήμης και η συμβολή των ποιοτικών και των ποσοτικών μεθόδων στην επίτευξή του. Στο Πυργιωτάκης, Ι. & Θεοφιλίδης,Χ. (επιμ.). *Η μεθοδολογία Έρευνας στις Κοινωνικές Επιστήμες και την Εκπαίδευση*. Αθήνα: Πεδίο.
- Γρίλλια, Π.Μ. & Δασκολιά, Μ. (2019). Έρευνα αξιολόγησης εκπαιδευτικού υλικού περιβαλλοντικής εκπαίδευσης ενηλίκων. Μία μελέτη περίπτωσης. *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση για την Αειφορία*, 1(1), 25-43. DOI: <http://dx.doi.org/10.12681/ees.17357>
- Cohen, L. & Manion, L. (1997). *Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας*, μετ. Χ. Μητσοπούλου, Μ. Φιλοπούλου. Αθήνα: Έκφραση.
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2008). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Creswell, J. W. (2011). *Η έρευνα στην εκπαίδευση: Σχεδιασμός, διεξαγωγή και αξιολόγηση της ποσοτικής και ποιοτικής έρευνας*. Ν. Κουβαράκος (μτφρ). Αθήνα: Ίων.
- ΔΕΠΠΣ (2003). Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών Πληροφορικής. Αθήνα: ΥΠΔΒΜΘ.
- Δημητρούκας, Ι. & Ιωάννου, Θ. (2006). *Μεσαιωνική και Νεότερη Ιστορία, Β' Γυμνασίου. Βιβλίο Εκπαιδευτικού*. Αθήνα: Εκδόσεις ΟΕΔΒ.

- Ευσταθίου-Καραγεωργάκη, Μ. (2007). *Σύγχρονες μεθοδολογικές προσεγγίσεις στη διδασκαλία της Ιστορίας, Εφαρμογές στο γυμνάσιο και το λύκειο*. Θεσσαλονίκη : Αφοι Κυριακίδη.
- Ζυγούρης, Φ. & Μαυροειδής, Η. (2011). Η επικοινωνία διδάσκοντα και διδασκομένων στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Μελέτη περίπτωσης στο πρόγραμμα εκπαίδευσης εκπαιδευτών του Κ.Ε.Ε.ΕΝ.ΑΠ. Στο *7ο Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, Μεθοδολογίες Μάθησης* (σσ. 69-86).
- Holmberg, B. (2002). *Εκπαίδευση εξ αποστάσεως: Θεωρία και Πράξη*. Αθήνα: Έλλην.
- Τσαρη, Φ. & Πουρκός, Μ. (2015). *Ποιοτική μεθοδολογία έρευνας*. [ηλεκτρ. βιβλ.] Αθήνα:Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Ανακτήθηκε από: <http://hdl.handle.net/11419/5826>
- Ιωάννου, Θ. (1999). *Διδάσκοντας Ιστορία: Από τις θεωρίες μάθησης στη στοχοθετική στρατηγική*. Αθήνα: Ατραπός.
- Καραγεώργος, Δ. (2002). *Μεθοδολογία έρευνας στις επιστήμες της αγωγής, μια διδακτική προσέγγιση*. Αθήνα: Εκδόσεις Σαββάλα.
- Καραλής, Θ. (2014). *Εισαγωγή στην Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*. Πάτρα: ΤΕΕΑΠΗ Πανεπιστημίου Πατρών.
- Καρατζά, Μ., Πιερράκου, Χ., Τζικόπουλος, Α., & Αποστολάκης, Ι. (2005). *Οι αναπαραστάσεις μαθητών και εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης για τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και τη χρήση τους*. Στο Πρακτικά του 3ου Συνεδρίου «Τ.Π.Ε. στην Εκπαίδευση». Σύρος.
- Κατσαντώνη, Ε. Α. (2017). *Σχεδιασμός και Ανάπτυξη Διαδραστικού Διαθεματικού Εκπαιδευτικού Ψηφιακού Υλικού “Κατοχή & Εμφύλιος” για τη διδασκαλία της Ιστορίας Στ’ Δημοτικού*. Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, 9(3Α), 52-65.
- Κόκκινος, Γ. (1998). *Από την Ιστορία στις ιστορίες. Προσεγγίσεις στην ιστορία της ιστοριογραφίας, την επιστημολογία και τη διδακτική της ιστορίας*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Κόκκινος Γ., (2003), *Επιστήμη, Ιδεολογία , Ταυτότητα -Το μάθημα της Ιστορίας στον αστερισμό της υπερεθνικότητας και της παγκοσμιοποίησης*, Αθήνα: εκδ. Μεταίχιμο
- Κόκκος Α. (1999). *Εκπαίδευση ενηλίκων, Τομ.Α΄, Το πεδίο, οι αρχές μάθησης, οι συντελεστές*. (σσ. 40-75). Πάτρα: ΕΑΠ.
- Κόκκος, Α. (2003). *Ο μετασχηματισμός των στάσεων και ο ρόλος του εμπυχωτή*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Κόκκος, Α. & Λιοναράκης, Α. (1998). *Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση: Σχέσεις διδασκόντων-διδασκομένων*. Τόμος Β΄, Πάτρα: ΕΑΠ.
- Κόμης, Β. (2004). *Ζητήματα αξιολόγησης του σχεδιασμού και των πρακτικών ένταξης των Τεχνολογιών της Πληροφόρησης και των Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση*. Στο: *Οι Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών στην Ελληνική Εκπαίδευση*:

«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ' Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εξάε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

- Απολογισμός και Προοπτικές. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Πανεπιστημίου Μακεδονίας.
- Κοντογεωργάκου, Β. (2021). Μαθήματα αρχαίας Ιστορίας με τη Μεθοδολογία της εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 17(1), 138-149.
<https://doi.org/10.12681/jode.25733>
- Κορδάκη, Μ. (2000). *Εγχειρίδιο χρήσης του Geometer-Sketchpad*. Αθήνα: Εκδ. Καστανιώτη.
- Κορομπίλη, Σ., & Τόγια, Α. (2015). Θεωρίες Μάθησης. Στο Κορομπίλη, Σ., Τόγια, Α. 2015. *Πληροφοριακός γραμματισμός*. [ηλεκτρ. βιβλ.] Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών.
- Κουνέλη, Ε. (2005). *Αξιοποίηση της ψηφιακής τεχνολογίας στο μάθημα της Ιστορίας. Θεωρητικοί προβληματισμοί- διδακτικές προτάσεις*. Στο: Το σχολείο στην κοινωνία της πολυπολιτισμικότητας: Πρακτικά Διεθνούς συνεδρίου, Ρόδος. 21, 22 και 23 Οκτωβρίου 2005 (σελ.265-274). Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.
- Κουτσούμπα, Μ. (2009). *Η οργάνωση της έρευνας. Πρακτικά σεμιναρίου συνεχιζόμενης εκπαίδευσης στην έρευνα και την ανάλυση δεδομένων με χρήση νέων τεχνολογιών*. Επιμέλεια Τζένη Παγγέ, Ζωή Νι-κηφορίδου, Εύη Τόκη, Ιωάννινα. Ανακτήθηκε από: http://www.uoi.gr/schools/early-childhood/sse/praktika_seminariou.doc
- Κωνσταντοπούλου, Φ., Αντωνίου, Π., Αποστολάκης, Ε. & Λιοναράκης, Α. (2013). Η υποστήριξη, μέσω της επικοινωνίας, των σπουδαστών στην εξΑΕ από τον καθηγητή σύμβουλο. Στο *7ο Διεθνές Συνέδριο για την ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση* (σσ. 51-64).
- Landsheere De, G. (1996). *Εμπειρική έρευνα στην εκπαίδευση*. μτφρ., Γ. Δίπλας, Α. Μπρούζος (επιμ.). Αθήνα: τυποθήτω.
- Λιοναράκης, Α. (1998). Ιδρύματα ανοικτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Στο Δ. Βεργίδης, Α. Λιοναράκης, Α. Λυκουργιώτης, Β. Μακράκης & Χ. Ματραλής, *Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση: Θεσμοί και λειτουργίες (1ος τόμος, σσ. 143-155)*. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Λιοναράκης, Α. (1999). *Εξ αποστάσεως και συμβατική εκπαίδευση: συγκλίνουσες ή αποκλίνουσες δυνάμεις;*. Ανακτήθηκε από:
<http://www.edc.uoc.gr/~panas/EAP/Tmimata/Notes/Notes%20INDEX.htm>
- Λιοναράκης, Α. (2001). Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Πολυμορφική Εκπαίδευση: - Προβληματισμοί για μία ποιοτική προσέγγιση σχεδιασμού διδακτικού υλικού. Στο: Α. Λιοναράκης (επιμ.) *Απόψεις και προβληματισμοί για την ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση*. Αθήνα: Προπομπός.
- Λιοναράκης, Α. (2005). Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση και διαδικασίες μάθησης. Στο Α.Λιοναράκης (επιμ.), *Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Παιδαγωγικές και Τεχνολογικές Εφαρμογές* (σελ. 13-38). Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

- Λιοναράκης, Α., & Λυκουργιώτης, Α., (1998). Ανοικτή και Παραδοσιακή Εκπαίδευση, Στο Βεργίδης Δ., Λιοναράκης Α., Λυκουργιώτης Α., Μακράκης Β., & Ματραλής Χ., (Επ) *Ανοικτή και εξ αποστάσεως Εκπαίδευση – Θεσμοί και Λειτουργίες*, Τόμ. Α, Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Λούβη, Ε. & Ξιφαράς, Δ. Χρ. (2007). *Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία, Γ' Γυμνασίου, Βιβλίο Εκπαιδευτικού*. Αθήνα : Εκδόσεις ΟΕΔΒ.
- Μακράκης, Β. (1998). Αξιολόγηση Προγραμμάτων Ανοικτής και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης. Στο Κόκκος, Α. Λιοναράκης, Α. Ματραλής, Χ. (Επιμ.). *Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση: Θεσμοί και λειτουργίες*. Τόμος Α'. Πάτρα: Ε.Α.Π.
- Μακράκης, Β. (2005). *Ανάλυση Δεδομένων στην Επιστημονική Έρευνα με τη χρήση του SPSS*. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.
- Μανούσου, Ε., (2008). *Προδιαγραφές παιδαγωγικού πλαισίου για την εφαρμογή πολυμορφικής, συμπληρωματικής εξ αποστάσεως, περιβαλλοντικής εκπαίδευσης σε μαθητές πρωτοβάθμιας ολιγοθεσίων και απομακρυσμένων σχολείων της Ελλάδας (Διδακτορική Διατριβή)*. Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (ΕΑΠ), Πάτρα.
- Μανούσου, Ε., Κοντογεωργάκου, Β., Γεωργιάδη, Ε., & Κόκκαλη, Α. (2017). Παιδαγωγικό υλικό στην σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Μελέτη Περίπτωσης: το εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό Κέντρο της Βικτώρια στην Αυστραλία. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 13(1), 5-25. Ανακτήθηκε στις 12/03/19, από:
<https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/openjournal/article/view/13912>
- Μανούσου, Ε., Χαρτοφύλακα, Τ., Ιωακειμίδου, Β., Παπαδημητρίου, Σ., & Καραγιάννη, Ε. (2020). Κοινότητες Πρακτικής και Κοινότητες Μάθησης. Σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση, βασικές αρχές και εφαρμογές. Στο *Μαζικό Ανοικτό Διαδικτυακό Μάθημα (MOOC): «Επιμόρφωση εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας & Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης σε θέματα εκπαίδευσης από απόσταση»*. Ανακτήθηκε στις 4 Ιανουαρίου, 2021 από:
https://drive.google.com/file/d/1AjDBgbUhmX4kzHrcENF_X1oqie7VGSb/view
- Mason, J. (2009). *Η διεξαγωγή της ποιοτικής έρευνας* (8η εκδ.) (μτφρ. Ε. Δημητριάδου, επιμ. Ν.Κυριαζή) Αθήνα: Πεδίο.
- Ματραλής, Χ. (1998). «Υπαρξη – Σχεδιασμός ειδικού εκπαιδευτικού υλικού». Στο Βεργίδης Δ., Λιοναράκης, Α., Λυκουργιώτης, Α., Μακράκης, Β., Ματραλής, Χ. (Επιμ.), *Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. Θεσμοί και Λειτουργίες*. Τόμος Α', Πάτρα: ΕΑΠ.
- Ματραλής, Χ., & Λυκουργιώτης, Α. (1998, 1999). Ιδιαίτερα εκπαιδευτικά "εργαλεία"- μέθοδοι. Στο Α.Κόκκος, Α. Λιοναράκης, & Χ. Ματραλής (Επιμ.), *Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση, Θεσμοί και λειτουργίες* (τόμος Α, σελ. 37-94). Πάτρα: Ε.Α.Π.
- Ματσαγγούρας, Γ., Η., (2007). *Σχολικός Εγγραμματισμός*. Αθήνα: Γρηγόρη.

- Μαυροσκούφης, Δ. (2005). *Αναζητώντας τα ίχνη της Ιστορίας*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.
- Μαυροσκούφης, Δ. Κ. (2006). «Από τη διδακτική έρευνα στη διδακτική πράξη: προσπάθεια για γεφύρωση του χάσματος». *Παιδαγωγικά Ρεύματα στο Αιγαίο* 2, 19-29.
- Μαυροσκούφης, Δ.Κ. (2010). Διδασκαλία του μαθήματος της Ιστορίας με σκοπό την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης. Στο: *Επιμορφωτικό Υλικό για την αξιοποίηση και εφαρμογή των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη, στα Κέντρα Στήριξης Επιμόρφωσης*, Τεύχος 3: Κλάδος ΠΕ02 (Φιλολόγοι) (σσ. 109-143). ΕΠΕΑΕΚ ΙΙ, Άξονας Προτεραιότητας 2, Μέτρο 2.1, Πάτρα: Ακαδημαϊκό Ερευνητικό Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών, Τομέας Επιμόρφωσης και Κατάρτισης.
- Μητροπούλου, Β. (2005). *Σχεδιασμός και ανάπτυξη εκπαιδευτικού λογισμικού για το μάθημα των θρησκευτικών*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.
- Mialaret, G. (2008). *Επιστήμες της Εκπαίδευσης. Η Διαμόρφωση και η Εξέλιξη ενός Επιστημονικού Πεδίου*, μετ. Δ. Καρακατσάνη. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Μιμίνου, Α. (2012). *Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην υπηρεσία της σχολικής εκπαίδευσης, συγκριτική καταγραφή πηγών αναφορικά με τη σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση*. Διπλωματική Εργασία, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα. Ανακτήθηκε από: <https://apothesis.eap.gr/handle/repo/19894>
- Μονιότ, Η. (2002). *Η διδακτική της Ιστορίας*. Μτφ Έφη Κάννερ. Αθήνα: εκδ. Μεταίχμιο.
- Μουζάκης, Χ. (2006). *Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην εκπαίδευση ενηλίκων - Παραδείγματα και περιπτώσεις εφαρμογής*. Αθήνα: Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων (ΙΔΕΚΕ). Ανακτήθηκε από: <http://repository.edulll.gr/edulll/retrieve/2535/790.pdf>
- Ξωχέλλη, Π. (1987). *Η διδασκαλία της Ιστορίας στο Γυμνάσιο και το Λύκειο – Ερευνητική συμβολή στη Διδακτική της Ιστορίας*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.
- Παπαδημητρίου, Σ. & Λιοναράκης, Α. (2011). Ο ρόλος του Καθηγητή – Συμβούλου και η ανάπτυξη μηχανισμού υποστήριξης του στην εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. Στο *Πρακτικά του 6ου Διεθνούς Συνεδρίου για την Ανοικτή και Εξ αποστάσεως Εκπαίδευση* (σσ. 1-2).
- ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΙΣΤΟΡΙΑΣ (2019). Βόγλης, Π., Κασβίκης, Κ., Κόκκινος, Γ., Κουλούρη, Χ., Παληκίδης, Α., & Τσάφος, Β. (2018). *Προγράμματα Σπουδών για το μάθημα της Ιστορίας (Γ Δημοτικού-Α Λυκείου)*. Αθήνα.
- Ραλλιάς, Δ., & Αναστασιάδης, Π. (2015). *Δημιουργία διαδραστικού εκπαιδευτικού υλικού με την μέθοδο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης*. Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, 8(3Α). <http://dx.doi.org/10.12681/icodl.48>
- Ράπτης, Α., & Ράπτη, Α. (2001). *Μάθηση και διδασκαλία στην εποχή της Πληροφορίας*(Τόμος Α΄). Αθήνα: ιδίων.
- Ράπτης, Α.,- Ράπτη, Α. (2007). *Μάθηση και Διδασκαλία στην Εποχή της Πληροφορίας* (τόμος Α΄), Αθήνα: Α. Ράπτης.

«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ' Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εξαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

- Ρεπούση, Μ. (2000). Οι έννοιες της Ιστορίας. Από την ιστορική γνώση στην ιστορική κατανόηση. *Μνήμων*, 22, 191-220.
- Ρεπούση, Μ. (2004). *Μαθήματα Ιστορίας. Από την ιστορία στην ιστορική εκπαίδευση*. Αθήνα: Καστανιώτης.
- Ρεπούση, Μ., Ανδρεάδου, Χ., Πουταχίδης, Α. & Τσιβιάς, Α. (2007). *Ιστορία ΣΤ' Δημοτικού. Στα νεότερα και σύγχρονα χρόνια. Βιβλίο Δασκάλου*. Αθήνα.
- Robson, C. (2007). *Η έρευνα του πραγματικού κόσμου. Ένα μέσον για κοινωνικούς επιστήμονες και επαγγελματίες ερευνητές*. Καίτη Μιχαλοπούλου (Επιστ. Επιμ.), Αθήνα: Gutenberg.
- Σκαράκη, Ι. (2019). Σχεδιασμός και εφαρμογή εκπαιδευτικού λογισμικού για την καλλιέργεια της κριτικής ιστορικής σκέψης. Στο *Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, Τομ.10*, 90-103.
<https://dx.doi.org/10.12681/icodl.2289>
- Σολομωνίδου, Χ. (2006). *Νέες τάσεις στην Εκπαιδευτική Τεχνολογία: εποικοδομητισμός και σύγχρονα περιβάλλοντα μάθησης*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Σοφός, Α. & Kron, F. (2010). *Αποδοτική Διδασκαλία με τη Χρήση των Μέσων. Από τα πρωτογενή και προσωπικά στα τεταρτογενή και ψηφιακά Μέσα*. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Σοφός, Αλ., Κώστας Απ., & Παράσχου, Β. (2015). *Online Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. Από τη Θεωρία στην Πράξη* [ηλεκτρ. βιβλ.] Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Ανακτήθηκε από:
<https://repository.kallipos.gr/handle/11419/185>
- Σπανακά, Α., & Λιοναράκης, Α. (2017). Οι Επτά Αρχές Δημιουργίας Εκπαιδευτικού Υλικού. *Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, 9, 121-123. Ανακτήθηκε από:
<https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/openedu/article/view/1363/1260>
- Συμεού, Λ. (2007). *Εγκυρότητα και αξιοπιστία στην ποιοτική εκπαιδευτική έρευνα: Παρουσίαση, αιτιολόγηση και πράξη*. Πρακτικά 5ου Πανελληνίου Συνεδρίου Παιδαγωγικής Εταιρείας Ελλάδας “25 Χρόνια Παιδαγωγικής Εταιρείας Ελλάδας” (Τομ. 2, σσ. 333-339). Θεσσαλονίκη: Α/φοί Κυριακίδη.
- Τζόκας Σπ.,(2002), *Διδακτικές Στρατηγικές στο Μάθημα της Ιστορίας*, Αθήνα: Σαββάλας
- Τριλιανός, Θ. (2003). *Μεθοδολογία της σύγχρονης Διδασκαλίας: Καινοτόμες επιστημονικές προσεγγίσεις στη διδακτική πράξη* (Τόμος Α). Αθήνα.
- Τσιάτσος, Θ. (2015). *ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΑ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ*. [ηλεκτρ. βιβλ.] Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Ανακτήθηκε από:
<https://repository.kallipos.gr/handle/11419/3200>
- Τσινάκος, Α. (2020). *Τι είναι αυτό που γίνεται στην Ελλάδα και σε όλο τον κόσμο αυτή τη στιγμή*. Ανακτήθηκε από : <https://edu.ellak.gr/2020/04/02/ex-apostaseos-didaskalia-ti-ine-afto-pou-ginete-stin-ellada-ke-se-olo-ton-kosmo-afti-ti-stigmi/>
- Τσιώλης, Γ. (2011). Η Σχέση Ποιοτικής και Ποσοτικής Έρευνας στις Κοινωνικές Επιστήμες: Από την Πολεμική των Παραδειγμάτων στις Συνθετικές

«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ' Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εζαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

- Προσεγγίσεις. Στο Μ. Δαφέρμος, Μ. Σαματάς, Μ. Κουκουριτάκης & Στ. Χιωτάκης (Επιμ.), *Κοινωνικές Επιστήμες στον 21ο Αιώνα* (σσ. 56-84). Αθήνα: Πεδίο
- Τσιώλης, Γ. (2014). *Μέθοδοι και τεχνικές ανάλυσης στην ποιοτική κοινωνική έρευνα*. Αθήνα: Κριτική.
- Verma, G. J. (2004). *Εκπαιδευτική Έρευνα. Θεωρητικές Προσεγγίσεις και Τεχνικές*. Αθήνα: Δαρδανός.
- Verma, G.K., & Mallick, K. (2004). *Εκπαιδευτική Έρευνα, Θεωρητικές Προσεγγίσεις και Τεχνικές*. Α.Παπασταμάτης (επιμ.), μτφρ. Έ. Γρίβα. Αθήνα: τυπωθήτω.
- Χασσάνδρα, Μ., & Γούδας, Μ. (2003). Κριτήρια εγκυρότητας και αξιοπιστίας στην ποιοτική – ερμηνευτική έρευνα. *Επιστημονική Επετηρίδα της Ψυχολογικής Εταιρείας Βορείου Ελλάδος*, τόμος 2, 31-48.

Ξενόγλωσσες

- Anastasiades, P. (2008). Blending Interactive Videoconferencing and Asynchronous Learning in Adult Education: Towards a Constructivism Pedagogical Approach. A Case Study at the University of Crete (EDIAMME). In S. Negash (Ed), *Distance Learning for Real-Time and Asynchronous Information Technology Education* , NY: Idea Group Inc.
- Anastasiades, P. S. (2012). Design of a Blended Learning Environment for the Training of Greek Teachers: Results of the Survey on Educational Needs. In P. Anastasiades (ed.), *Blended learning environments for adults: Evaluations and frameworks* (pp. 230–256). Hershey, PA: Information Science Reference.
- Anderson, G. (1990). *Fundamentals of Educational Research*. London: Routledge.
- Barbour, M. & Reeves, Th. (2009). The reality of virtual schools: A review of the literature. *Computers & Education Vol. 54* (2), pp. 402-416.
- BECTA (British Educational Communications and Technology Agency, UK) ICT Research (2004). *What the research says about using ICT in history*. Ανακτήθηκε από: http://research.becta.org.uk/upload-dir/downloads/page_documents/research/wtrs_history.pdf (03/07/2010).
- Berelson, B. (1952). *Content Analysis in Communication Research*, Hafner Press, New York, 1952
- Bloch, M. (1949). *Apologie pour l' histoire, Métier d' historien*. Paris: Armand Colin.
- Clark, T. & Smith, R. (2005). *A Synthesis of New Research on K- 12 Online Learning*. Naperville, IL: Learning Point Associates.
- Cranton, P. (1996). Types of Group Learning. In *Learning in Groups: Exploring Fundamental Principles, New Uses, and Emerging Opportunities. New Directions for Adult and Continuing Education* no. 71, edited by S. Imel, pp. 25-32. San Francisco: Jossey-Bass.
- Denzin, N. (1994β). Triangulation. Στο Norman Denzin & Yvonna S. Lincoln (Eds.), *Handbook of qualitative research*. Thousand Oaks, Ca: Sage.

«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ' Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εξάε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

- Denzin, Norman K. & Lincoln, Yvonna S. (2000). *Handbook of qualitative research* (2η έκδ.). Thousand Oaks, Ca: Sage.
- Dick, W., Carey, L. & Carey, O. J. (2009). *The Systematic Design of Instruction*. Upper Saddle River NJ. OH: Pearson Ed.
- Eisner, W. E. (1991). *The enlightened eye, qualitative inquiry and the enhancement of educational practice*. New York: Macmillan.
- Elliott, J. (1993). «Three Perspectives on Coherence and Continuity in Teacher Education» in Elliott, J. (ed.). *Reconstructing Teacher Education. Teacher Development* (σσ. 17- 19). London: The Falmer Press.
- Geertz, C. (1973). *The interpretation of cultures*. New York: Basic books.
- Gough, S., & Scott, W. (2003). *Sustainable development and learning: Framing the issues*. London: Routledge Falmer.
- Guba, E.G., & Lincoln, Y.S. (1994). Competing paradigms in qualitative research. In N.K. Denzin & Y.S. Lincoln (Eds.), *Handbook of qualitative research* (pp. 105-117). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Harrison, S. (2004). The use of ICT for teaching history: Slow growth, green shoots. Findings of HMI inspection, 1999-2001, In Haydn, T. & Councell, Ch. (eds), *History, ICT and Learn-ing in the Secondary School* (2nd ed.), (pp.38-52). New York: Taylor & Francis.
- Haydn, T. (2004). Computers and history: rhetoric, reality and the lessons of the past, In: Haydn, T. & Councell, Ch. (eds), *History, ICT and Learning in the Secondary School* (2nd ed.), (pp.11-38). New York: Taylor & Francis.
- Hitchcock, G. & Hughes, D. (1995). *Research and the teacher – A qualitative introduction to school – based research*. New York: Routledge.
- Hodges, C. Moore, S., Lockee, B., Trust, T., & Bond, A. (2020). *The Difference between Emergency Remote Teaching and Online Learning*. Available: teaching-and-online-learning.
- Holmberg, B. (1995). *Theory and practice of distance education*. New York, NY: Routledge.
- Husbands, C., Kitson, A. & Pendry, A. (2003). Understanding History Teaching. Maidenhead-Philadelphia: Open University Press. *International Journal of Historical Learning Teaching and Research*. Volume 8, Number 1, January 2009.
- Kahan, B & Goodstadt, M. (2005). *The IDM Manual. Sections on: Basics, Suggested Guidelines, Evidence Framework, Research and Evaluation, Using the IDM Framework*. (3rd Ed.). Centre for Health Promotion: University of Toronto.
- Keegan, D. (1986). *The foundation of distance education*. London: Croom Helm.
- Keegan, D. (1988). “On line education: A human touch of technology”. Norway: NKI Forlag
- Keegan, D. (1993). A typology of distance teaching systems. In K. Harry, M. John & D. Keegan (Eds.) *Distance Education: New Perspectives*. London: Routledge.

«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ' Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εξάε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

- Keegan, D. (1996), "*Foundations of distance education*", *Routledge studies in distance education*. London, U.K.: Routledge.
- Lather, P. (1997). *Validity as an incitement to discourse: Qualitative research and the crisis of legitimation. Handbook of research on teaching*. (χ.τ.)
- Lee, P. (1995). History and the National Curriculum in England. *International Year Book of History, 1: 73-123*. London: The Woburn Press.
- Lincoln, Y. S. and Guba, E. (1985). *Naturalistic Inquiry*. SAGE: Beverly Hills.
- Linn, R. L., & Grolund, N. E. (2000). *Measurement and assessment in teaching (8th ed.)*. Upper Saddle River, NJ: Merrill/Prentice Hall.
- Mason, R. (1991). Moderating educational computer conferencing. *DEOSNEWS, 1(19)*.
- Mayer, R. (2001). Multimedia Learning. *The Psychology of Learning and Motivation*. Vol. 41, pp. 85-139.
- McNaught, C. & Lam, P. (2005). Building an evaluation culture and evidence base for e-learning in three Hong Kong universities. *British Journal of Educational Technology* Vol 36 No 4.
- Monroe, M. C., & Jie Li, C. (2013). Evaluation techniques that improve programs. In M. C. Monroe & M. E. Krasny (Eds.), *Across the Spectrum. Resources for Environmental Educators* (pp. 113-125). North American Association for Environmental Education (NAAEE).
- Moore, M. G. (1977). A model of independent study. *Epistolodidactica (United Kingdom)* 1,6-40.
- Moore, M. G. (1993). Theory of transactional distance. *Theoretical principles of distance education, 22*.
- Morabito, J., Sack, I. and Bhate, A. (1999). *Organization Modeling: Innovative Architectures for the 21st Century*. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Nichol, J., Briggs, J. & Dean, J. (1987). Computing, History Teaching and the Curriculum, In Portal C. (ed.), *The History Curriculum for Teachers* (pp. 220-228). London: The Falmer Press
- Paivio, A. (1991). Static versus dynamic imagery. In Cornoldi, C. and McDaniel, M., *Imagery and Cognition* (pp.221-245). Springer-Verlag, New York.
- Patton, Q. M. (2008). *Utilization-Focused Evaluation*. (4th ed.) Thousand Oaks, CA: Sage.
- Peters, O. (1971). 'Theoretical aspects of correspondence instruction'. In O. Mackenzie & E. I. Christensen (eds), *The changing world of correspondence study*. University Park, PA: Pennsylvania State University.
- Popham, W. J. (2008). *Transformative assessment*. VA: ASCD.
- Rogers, C. (1961). *On Becoming a Person: A Therapist's View of Psychotherapy*. London: Constable.
- Rovai, A. P. (2003). *A practical framework for evaluating online distance education programs*. *Internet and Higher Education, 6*, 109-124.

«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ' Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εξάε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

- Rowntree, D. (1994). Teaching with audio in open and distance learning. *Open and distance learning series*, London: Kogan Page.
- Simpson, O. (2002). *Supporting Students in Online, Open and Distance Learning*. London: Routledge.
- Skinner, B.F. (1968). *The technology of teaching*. Appleton-Century-Crofts.
- Sutherland, R., Armstrong, V., Barnes, S., Brawn, R., Breeze, N., Gall, M., Matthewman, S., Olivero, F., Taylor, A., Triggs, P., Wishart, J. & John, P. (2004). Transforming teaching and learning: embedding ICT into everyday classroom practices. *Journal of Computer Assisted Learning*, 20, 413–425.
- Trochim, W. M. (2005). *Research methods: The concise knowledge base*. Atomic Dog Publishing.
- Tuckman, B.W. (1972). *Conducting educational research*. New York: Harcourt Brace Jovanovich.
- Tuckman, B.W. (1988). *Conducting educational research* (3rd ed.). San Diego: Harcourt, Brace, Jovanovich.
- UNESCO (n.d.). *Education: From disruption to recovery*. Ανακτήθηκε από: <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse>
- UNESCO (2002). *Open and Distance Learning. Trends, Policy and Strategy Considerations*. Paris: UNESCO.
- Unger, C. (1997/2002). Teaching for Understanding. Questions to Ask Yourself and Your Students, Project Zero, Seattle, WA: New Horizons for Learning, Harvard Graduate School of Education.
www.newhorizons.org/startegies/thinking/unger.htm
- Van De Walle, A. J., Karp, S. K., & Bay-Williams, M. J. (2013). *Elementary and Middle School Mathematics: Teaching Developmentally* (8 ed.). United States of America: Pearson.
- Wedemeyer, C. A. (1977). 'Independent study', in A.S. Knowles (ed). *The International Encyclopedia of Higher Education*, Boston: North eastern University. Wisconsin Press.
- William, D. (2006). *Formative assessment: Getting the focus right*. Educational Assessment, 11, 283-289.
- Wiliam, A. (2007). Content then process: Teacher learning communities in the service of formative assessment. In D. B. Reeves (Ed.), *Ahead of the curve: The power of assessment to transform teaching and learning* (pp. 183-204). Bloomington, IN: Solution Tree.
- Zandberg, I., & Lewis, L. (2008). *Technology-based distance education courses for public elementary and secondary school students: 2002–03 and 2004–05* (NCES 2008–008). U. S. Department of Education. Washington, DC: Institute for Education Sciences, National Center for Education Statistics.

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ' Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εξαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

Παράρτημα : «Ερωτηματολόγια»

**ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Επιστήμες της
Αγωγής - Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση με την χρήση των
ΤΠΕ
(e-Learning)».

**«Ή Γ' Ελληνική Δημοκρατία»: Σχεδιασμός, Υλοποίηση και
Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη μεθοδολογία της Εξαε
για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση**

»

Επιβλέπων: Π. Αναστασιάδης

Υπεύθυνος Έρευνας: «Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη»

Οδηγίες

Το παρόν ερωτηματολόγιο αποτελεί μια προσπάθεια διερεύνησης των
απόψεών σας σχετικά με το Εκπαιδευτικό Υλικό (Ε.Υ.) που μελετήσατε.
Ο σκοπός του ερωτηματολογίου είναι διττός. Αφενός διερευνάται εάν το
υλικό διέπεται από τις αρχές και τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως

εκπαίδευσης και αφετέρου αν το εκπαιδευτικό υλικό έχει δημιουργηθεί σύμφωνα με τις αρχές της Πολυμεσικής Μάθησης. Προκειμένου να διασφαλιστεί η αξιοπιστία και η εγκυρότητα των συμπερασμάτων που θα προκύψουν από την παρούσα έρευνα, είναι αναγκαία η αντικειμενική προσέγγιση των ερωτήσεων.

Κατά την επεξεργασία των δεδομένων του ερωτηματολογίου, το οποίο προορίζεται αποκλειστικά για ερευνητική χρήση, θα είναι σεβαστό το απόρρητο των απαντήσεών σας. Τα αποτελέσματα της έρευνας θα σας κοινοποιηθούν αμέσως μετά το τέλος της στατιστικής επεξεργασίας.

Ο Υπεύθυνος Έρευνας: «Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη»

Δημογραφικά στοιχεία

(Ζητείται η συμπλήρωση δημογραφικών στοιχείων)

1. Φύλο (Κυκλώστε)	Άντρας	Γυναίκα		
2. Ηλικία (Κυκλώστε)	22-30	31-40	41-50	>51
3. Χρόνια Προϋπηρεσίας (Κυκλώστε)	0-4	5-10	11-20	>20

4. Είστε εξοικειωμένοι με τις Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ΤΠΕ).

1

5

2

3

4

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ

5. Χρησιμοποιείτε τις Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ΤΠΕ) στην εκπαιδευτική πράξη.

«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ' Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εξαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

1 2 3 4
5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ
ΑΠΟΛΥΤΑ

6. Είστε εξοικειωμένοι με τη μέθοδο της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης
(ΕξΑΕ) με τη χρήση των ΤΠΕ.

1 2 3 4
5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ
ΑΠΟΛΥΤΑ

7. Είστε εξοικειωμένοι με τη μελέτη του εκπαιδευτικού υλικού το οποίο έχει
σχεδιαστεί με τη μέθοδο της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης (ΕξΑΕ).

1 2 3 4
5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ
ΑΠΟΛΥΤΑ

**1^ο Ερευνητικό Ερώτημα: Το εκπαιδευτικό υλικό διέπεται από τις αρχές
και τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης;**

A. Επιστημονική συνοχή / Τεκμηρίωση του Ε.Υ.

A.1. Στο Ε.Υ. γίνεται παράθεση πληροφοριών / απόψεων με την σχετική
βιβλιογραφική τεκμηρίωση.

Παρατηρήσεις / Σχόλια

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εξαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

A.2. Στο Ε.Υ. γίνεται αναφορά σε διαφορετικές πηγές πληροφοριών (Βιβλία, επιστημονικά περιοδικά, επιστημονικά συνέδρια κλπ).

Παρατηρήσεις / Σχόλια

A.3. Στο Ε.Υ. γίνεται συγκριτική ανάλυση των πληροφοριών / απόψεων.

Παρατηρήσεις / Σχόλια

A.4. Το Ε.Υ. είναι εμπλουτισμένο με την ερμηνεία / κριτική συζήτηση των πληροφοριών.

Παρατηρήσεις / Σχόλια

A.5. Το Ε.Υ. παρέχει τη δυνατότητα στον εκπαιδευόμενο για περαιτέρω μελέτη σε διαφορετικές πηγές.

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εξαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

Παρατηρήσεις / Σχόλια

B. Το Ε.Υ. συμβάλει στην απλή και κατανοητή παρουσίαση του Γνωστικού Αντικειμένου

B.1. Το ύφος γραφής του Ε.Υ. είναι φιλικό για τον αναγνώστη.

Παρατηρήσεις / Σχόλια

B.2. Στο Ε.Υ. γίνεται χρήση προσωπικών και κτητικών αντωνυμιών.

Παρατηρήσεις / Σχόλια

B.3. Στο Ε.Υ. γίνεται κατά το δυνατόν χρήση της καθομιλούμενης γλώσσας.

Παρατηρήσεις / Σχόλια

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εζαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

B.4. Η γραφή του Ε.Υ. είναι ευανάγνωστη.

Παρατηρήσεις / Σχόλια

B.5. Η πυκνότητα των πληροφοριών του Ε.Υ. είναι ικανοποιητική.

Παρατηρήσεις / Σχόλια

B.6. Το Ε.Υ. παρουσιάζεται τμηματικά στο μέγεθος της οθόνης.

Παρατηρήσεις / Σχόλια

B.7. Το Ε.Υ. περιέχει μόνο κείμενο.

Παρατηρήσεις / Σχόλια

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εζαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

B.8. Το Ε.Υ περιέχει κείμενο και εικόνες.

Παρατηρήσεις / Σχόλια

B.9. Το Ε.Υ περιέχει κείμενο, εικόνες και video.

Παρατηρήσεις / Σχόλια

B.10. Οι χρωματικές συνθέσεις του Ε.Υ. συμβάλλουν στην άνετη αλληλεπίδραση.

Παρατηρήσεις / Σχόλια

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εζαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

Γ. Ευχρηστία του Ε.Υ.

Γ.1. Τα κουμπιά που χρησιμοποιήθηκαν στο Ε.Υ. (εμπρός, πίσω κλπ) είναι κατανοητά και αναγνωρίσιμα.

Παρατηρήσεις / Σχόλια

Γ.2. Τα εικονίδια που χρησιμοποιήθηκαν στο Ε.Υ. (πρόσθετες πηγές, δραστηριότητες κλπ) είναι κατανοητά και αναγνωρίσιμα.

Παρατηρήσεις / Σχόλια

Γ.3. Η πλοήγηση στο Ε.Υ. είναι εύκολη.

Παρατηρήσεις / Σχόλια

Γ.4. Οι υπερσύνδεσμοι του Ε.Υ. οδηγούν στο αναμενόμενο περιεχόμενο.

Παρατηρήσεις / Σχόλια

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εξαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

Δ. Το Ε.Υ. υποστηρίζει - καθοδηγεί τον εκπαιδευόμενο στη μελέτη του

Δ.1. Παρέχονται συμβουλές για το πώς να μελετηθεί το εκπαιδευτικό υλικό.

Παρατηρήσεις / Σχόλια

Δ.2. Το Ε.Υ. υποστηρίζει τον εκπαιδευόμενο προκειμένου να δώσει έμφαση σε συγκεκριμένα σημεία (Υπάρχουν πλαίσια ή έντονη γραφή (σήμανση) ώστε να τονίζονται σημαντικές έννοιες).

Παρατηρήσεις / Σχόλια

Δ.3. Στο Ε.Υ. υπάρχουν επεξηγηματικά σχόλια τα οποία υποστηρίζουν τον σπουδαστή στη μελέτη του.

Παρατηρήσεις / Σχόλια

Ε. Το Ε.Υ υποστηρίζει την αλληλεπίδραση με τον εκπαιδευόμενο στη μελέτη του

Ε.1. Το Ε.Υ. εμπριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να εκφράσει τις δικές απόψεις (κρίσεις) πάνω σε σημαντικά ζητήματα.

Παρατηρήσεις / Σχόλια

E.2. Το Ε.Υ. εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να διατυπώνει τις δικές του ερωτήσεις πάνω σε σημαντικά ζητήματα.

Παρατηρήσεις / Σχόλια

E.3. Το Ε.Υ. εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να εμπλακεί συναισθηματικά με βάση τα προσωπικά του ενδιαφέροντα.

Παρατηρήσεις / Σχόλια

E.4. Το Ε.Υ. εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να ανταλλάξει απόψεις με τους άλλους εκπαιδευόμενους.

Παρατηρήσεις / Σχόλια

E.5. Το Ε.Υ. εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να θεωρήσει τον εαυτό του ως μέλος μιας κοινωνικής ομάδας που έχει συγκεκριμένες ανάγκες και προσδοκίες.

Παρατηρήσεις / Σχόλια

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εξαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

Ε.6. Το Ε.Υ. εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να ενσωματώσει / εμπλουτίσει τις απόψεις του σε αυτό.

Παρατηρήσεις / Σχόλια

Στ. Το Ε.Υ. παρέχει δυνατότητα Αναστοχασμού - Αυτοαξιολόγησης στον εκπαιδευόμενο

Στ.1. Το Ε.Υ. εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν την αυτοαξιολόγηση του εκπαιδευόμενου.

Παρατηρήσεις / Σχόλια

Στ.2. Το Ε.Υ. εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν την ανάπτυξη της αυτόνομης κριτικής σκέψης του εκπαιδευόμενου.

Παρατηρήσεις / Σχόλια

Στ.3. Το Ε.Υ. εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν την ανάπτυξη διάυλων επικοινωνίας με στόχο την ανατροφοδότηση του εκπαιδευόμενου.

Παρατηρήσεις / Σχόλια

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εζαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

Στ.4. Το Ε.Υ. εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να συσχετίσει τα νέα δεδομένα με τη δική του πραγματικότητα.

Παρατηρήσεις / Σχόλια

Στ.5. Το Ε.Υ. εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να εφαρμόσει τη νέα γνώση στη δική του πραγματικότητα.

Παρατηρήσεις / Σχόλια

Z. Σκοπός / Προσδοκώμενα Αποτελέσματα

Z.1. Στο Ε.Υ. διατυπώνεται σαφώς ο σκοπός της κάθε διδακτικής ενότητας.

Παρατηρήσεις / Σχόλια

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εζαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

Z.2. Στο Ε.Υ. διατυπώνονται σαφώς τα προσδοκώμενα αποτελέσματα σε κάθε διδακτική ενότητα.

Παρατηρήσεις / Σχόλια

Z.3. Τα προσδοκώμενα αποτελέσματα παρακινούν τον εκπαιδευόμενο σε επίπεδο γνώσεων.

Παρατηρήσεις / Σχόλια

Z.4. Τα προσδοκώμενα αποτελέσματα παρακινούν τον εκπαιδευόμενο σε επίπεδο δεξιοτήτων.

Παρατηρήσεις / Σχόλια

Z.5. Τα προσδοκώμενα αποτελέσματα παρακινούν τον εκπαιδευόμενο σε επίπεδο στάσεων.

Παρατηρήσεις / Σχόλια

Z.6. Ο εκπαιδευόμενος ελέγχει την πρόοδό του με βάση τα προσδοκώμενα αποτελέσματα.

Παρατηρήσεις / Σχόλια

2^ο Ερευνητικό Ερώτημα: Το εκπαιδευτικό υλικό έχει δημιουργηθεί σύμφωνα με τις αρχές της Πολυμεσικής Μάθησης;

(Για να θυμηθείτε τις αρχές της Πολυμεσικής Μάθησης δείτε εδώ:

<https://www.edivea.org/mayer.html>)

A.1. Στο Ε.Υ. υπάρχει συνδυασμός κείμενου και εικόνας για την παρουσίαση του γνωστικού αντικείμενου. **[\(Πολυμεσική Αρχή\)](#)**

Παρατηρήσεις / Σχόλια

A.2. Στο Ε.Υ. η χρήση των εικόνων σας βοηθάει να κατανοήσετε το γνωστικό αντικείμενο. **[\(Πολυμεσική Αρχή\)](#)**

Παρατηρήσεις / Σχόλια

A.3. Στο Ε.Υ. υπάρχουν στοιχεία αφήγησης (μονόλογος, διάλογος, περιγραφή, σχόλια κ.ά.). **[\(Αρχή της Τροπικότητας\)](#)**

«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εξαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

Παρατηρήσεις / Σχόλια

A.4. Στο Ε.Υ. συμπεριλαμβάνονται μη σχετικές πληροφορίες (λέξεις, εικόνες, ήχοι) με το γνωστικό αντικείμενο. [\(Αρχή της Συνοχής\)](#)

Παρατηρήσεις / Σχόλια

A.5. Στο Ε.Υ. γίνεται χρήση φιλικής γλώσσας. [\(Αρχή της Προσωποποίησης\)](#)

Παρατηρήσεις / Σχόλια

A.6. Στο Ε.Υ. γίνεται χρήση δεύτερου προσώπου. [\(Αρχή της Προσωποποίησης\)](#)

Παρατηρήσεις / Σχόλια

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εξαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

A.7. Στο Ε.Υ. γίνεται ηχητική παρουσίαση του γνωστικού αντικειμένου.
(Αρχή της Προσωποποίησης)

Παρατηρήσεις / Σχόλια

A.8. Στο Ε.Υ. το ύφος της ηχητικής παρουσίασης είναι φιλικό για τον
εκπαιδευόμενο. **(Αρχή της Φωνής)**

Παρατηρήσεις / Σχόλια

A.9. Στο Ε.Υ. εμφανίζεται ένας φιλικός χαρακτήρας (avatar) που ενισχύει τη
διαδικασία μάθησης των εκπαιδευόμενων. **(Αρχή της Εικόνας)**

Παρατηρήσεις / Σχόλια

A.10. Στο Ε.Υ. η παρουσίαση του γνωστικού αντικειμένου γίνεται
τμηματικά. **(Αρχή της Κατάταξης)**

Παρατηρήσεις / Σχόλια

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εξαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

A.11. Στο Ε.Υ. υπάρχουν διαδραστικές δραστηριότητες που παρέχουν ανατροφοδότηση στους εκπαιδευόμενους. [\(Αρχή της Προσωποποίησης\)](#)

Παρατηρήσεις / Σχόλια

A.12. Στο Ε.Υ. υπάρχουν μακροσκελή κείμενα για την παρουσίαση του γνωστικού αντικειμένου. [\(Αρχή της Κατάταξης\)](#)

Παρατηρήσεις / Σχόλια

A.13. Το Ε.Υ. παρέχει σαφείς οδηγίες στους εκπαιδευόμενους για την υλοποίηση των δραστηριοτήτων και εργασιών. [\(Αρχή της Σηματοδότησης\)](#)

Παρατηρήσεις / Σχόλια

A.14. Στο Ε.Υ. υπάρχουν στοιχεία επισήμανσης (έντονη γραφή, υπογράμμιση, χρωματισμός κ.ά.). [\(Αρχή της Σηματοδότησης\)](#)

Παρατηρήσεις / Σχόλια

«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ' Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εζαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

A.15. Στο Ε.Υ. υπάρχουν εισαγωγικές δραστηριότητες που βοηθούν στη μελέτη του γνωστικού αντικειμένου. [Αρχή της Προπαίδευσης](#)

Παρατηρήσεις / Σχόλια

Γενικές Επισημάνσεις

1. Ποια πιστεύετε ότι είναι τα τρία πιο δυνατά στοιχεία του εκπαιδευτικού υλικού;

2. Γράψτε έως τρεις αλλαγές που προτείνετε προκειμένου να βελτιωθεί το εκπαιδευτικό υλικό.

Ευχαριστούμε για τη συνεργασία σας

«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ' Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εξαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

Αγαπητοί συνάδελφοι,

το ερωτηματολόγιο που ακολουθεί είναι ανώνυμο και έχει ως σκοπό την αποτίμηση του συμπληρωματικού εκπαιδευτικού υλικού για το μάθημα της Ιστορίας στην τάξη με τίτλο "Η Γ' Ελληνική Δημοκρατία". Το υλικό έχει δημιουργηθεί με τη μεθοδολογία και τις αρχές της σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και η έρευνα διεξάγεται στα πλαίσια του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Επιστήμες της Αγωγής - Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση με την χρήση των ΤΠΕ(e-Learning)» του Πανεπιστημίου Κρήτης.

Η γνώμη σας έχει μεγάλη σημασία γι' αυτό παρακαλούμε να απαντήσετε με ειλικρίνεια και σαφήνεια.

Θα ήθελα εκ των προτέρων να σας ευχαριστήσω πολύ για τη συνεργασία σας και για τον χρόνο που θα αφιερώσετε για τη μελέτη του υλικού και τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου.

Η υπεύθυνη ερευνήτρια
Μπαγιαρτάκη Καλλιόπη

Δημογραφικά στοιχεία

(Ζητείται η συμπλήρωση δημογραφικών στοιχείων)

1. Φύλο (Κυκλώστε)	Άντρας	Γυναίκα	
2. Ηλικία (Κυκλώστε)	22-30	31-40	41-50
>51			

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ' Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εζαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

3. Χρόνια Προϋπηρεσίας (Κυκλώστε) 0-4 5-10 11-20
>20

4. Είστε εξοικειωμένοι με τις Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της
Επικοινωνίας (ΤΠΕ).

1

2

3

4

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ
ΑΠΟΛΥΤΑ

5. Χρησιμοποιείτε τις Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας
(ΤΠΕ) στην εκπαιδευτική πράξη.

1

2

3

4

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ
ΑΠΟΛΥΤΑ

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εζαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

1. Σας άρεσε ή όχι ο τρόπος παρουσίασης του εκπαιδευτικού υλικού που μελετήσατε;

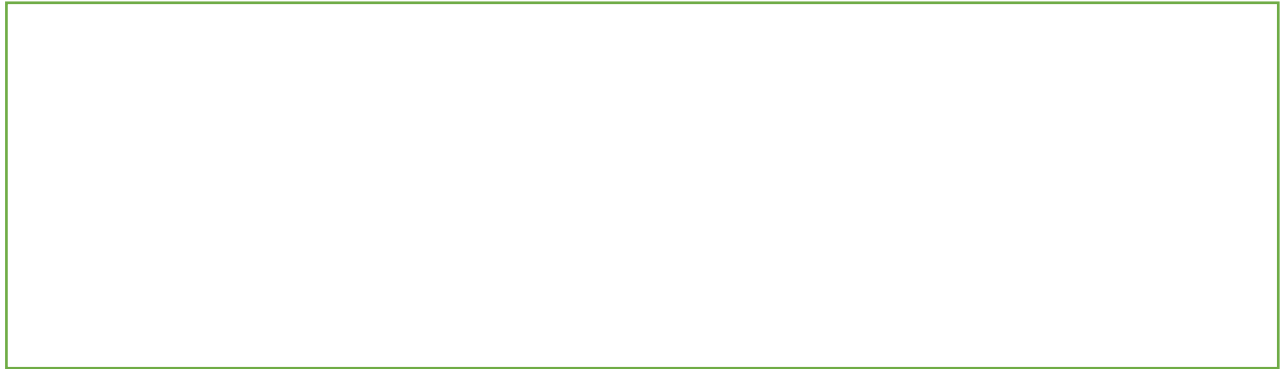
Εξηγήστε την άποψή σας

2. Πόσο εύκολη θεωρείτε τη χρήση του εκπαιδευτικού υλικού που μελετήσατε;

Εξηγήστε την άποψή σας

3. Πόσο επαρκείς και τεκμηριωμένες θεωρείτε τις ιστορικές πληροφορίες που περιέχονται στο εκπαιδευτικό υλικό;

Εξηγήστε την άποψή σας

4.Συνάδει ή όχι το εκπαιδευτικό υλικό με τους ειδικούς σκοπούς του Αναλυτικού Προγράμματος Σπουδών για το μάθημα της Ιστορίας στο Γυμνάσιο;

Σύμφωνα με το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών (119511/Δ2/11-9-2020 (ΦΕΚ 3971/Β/17-9-2020) του Υπουργείου Παιδείας)

οι ειδικοί σκοποί του μαθήματος της Ιστορίας για το Γυμνάσιο είναι:

Ειδικοί σκοποί
Με τη διδασκαλία της Ιστορίας στο Γυμνάσιο επιδιώκονται οι παρακάτω επιμέρους σκοποί:
Να κατανοήσουν οι μαθητές ότι ο κόσμος στον οποίο ζουν είναι αποτέλεσμα μιας εξελικτικής πορείας, με υποκείμενα δράσης τους ανθρώπους.
Να καταστούν ικανοί, μέσα από τη γνώση του παρελθόντος, να κατανοήσουν το παρόν, να στοχαστούν για τα προβλήματά του και να προγραμματίσουν υπεύθυνα το μέλλον τους.
Να συνειδητοποιήσουν την προσωπική τους ευθύνη για την πορεία της κοινωνίας στην οποία ζουν.
Να οικειώνονται βαθμιαία το ειδικό λεξιλόγιο της ιστορικής επιστήμης.
Να συνειδητοποιήσουν την αναγκαιότητα επιλογής και κριτικής αξιολόγησης των ιστορικών πηγών.
Να γνωρίσουν την ιστορική πορεία του Ελληνισμού από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα, με αναφορές στην ευρύτερη παγκόσμια ιστορία.
Να συνειδητοποιήσουν ότι η κατανόηση κάθε κοινωνίας προϋποθέτει τη μελέτη όλων των πτυχών της (πολιτικής, οικονομικής, πολιτιστικής, θρησκευτικής κ.λπ.).
Να διαμορφώσουν, μέσα από τη μελέτη των επιμέρους πολιτισμών και της συνεισφοράς τους στον παγκόσμιο πολιτισμό, πνεύμα μετριοπάθειας, ανοχής και σεβασμού στο διαφορετικό.
Να οικοδομήσουν, μέσα από τη μελέτη του δικού τους πολιτισμού, την εθνική και πολιτιστική τους ταυτότητα.
Να συνειδητοποιήσουν και να εκτιμήσουν τη συμβολή του ελληνικού πολιτισμού στον παγκόσμιο πολιτισμό.

Εξηγήστε την άποψή σας

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εζαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

5. Θα χρησιμοποιούσατε ή όχι το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό υλικό στην εκπαιδευτική σας πράξη;

Εξηγήστε την άποψή σας.

6. Ποια πιστεύετε ότι είναι τα τρία πιο δυνατά στοιχεία του εκπαιδευτικού υλικού;

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εζαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

7.Γράψτε έως τρεις αλλαγές που προτείνετε προκειμένου να βελτιωθεί το εκπαιδευτικό υλικό.

Σας ευχαριστώ για τη συνεργασία σας

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Επιστήμες της
Αγωγής - Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση με την χρήση των
ΤΠΕ
(e-Learning)».

Αγαπητέ μαθητή/τρια,

το ερωτηματολόγιο που ακολουθεί είναι ανώνυμο και αφορά μία έρευνα που διεξάγεται στο πλαίσιο του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Επιστήμες της Αγωγής - Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση με την χρήση των ΤΠΕ(e-Learning)» του Πανεπιστημίου Κρήτης. Διάβασε προσεχτικά τις ερωτήσεις και απάντησε με ειλικρίνεια.

Ευχαριστώ πολύ για τον χρόνο σου και τη συνεργασία

Η υπεύθυνη ερευνήτρια
Μπαγιαρτάκη Καλλιόπη

Δημογραφικά στοιχεία

1. Φύλο (Κυκλώστε)   Αγόρι   Κορίτσι

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Σου άρεσε ο τρόπος παρουσίασης του εκπαιδευτικού υλικού που μελέτησες;

Εξήγησε την άποψή σου

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εξαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

2. Πόσο εύκολη θεωρείς τη χρήση του εκπαιδευτικού υλικού που μελέτησες ;

Εξήγησε την άποψή σου

3. Πιστεύεις ότι το μάθημα της ιστορίας γίνεται πιο ενδιαφέρον ή όχι με το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό υλικό;

Εξήγησε την άποψη σου

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εξαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

4. Το εκπαιδευτικό υλικό σε βοήθησε να καταλάβεις καλύτερα το μάθημα ή όχι;

Εξήγησε την άποψή σου

5. Κύκλωσε την πρόταση που σου ταιριάζει περισσότερο:

- i) Προτιμώ το μάθημα της ιστορίας να γίνεται με το συνήθη τρόπο διδασκαλίας μέσα στην τάξη.**
- ii) Προτιμώ το μάθημα της ιστορίας να συνδυάζει το συνήθη τρόπο διδασκαλίας μέσα στην τάξη με τη μελέτη του εκπαιδευτικού υλικού στο σπίτι.**
- iii) Προτιμώ το μάθημα της ιστορίας να γίνεται μόνο με τη μελέτη του εκπαιδευτικού υλικού στο σπίτι.**

Εξήγησε την άποψή σου

*«Καλλιόπη Μπαγιαρτάκη», «Η Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία»:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού με τη
μεθοδολογία της Εζαε για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*

6. Ποια είναι τα τρία στοιχεία του εκπαιδευτικού υλικού που σου άρεσαν περισσότερο;

7. Ποια είναι τα τρία στοιχεία του εκπαιδευτικού υλικού που θα ήθελες να αλλάξεις;

Ευχαριστώ για τη συνεργασία